

IJA # 406

ספר הולך תמים ופועל צדק

Sefer Holekh Tamim u-Fo'el Tsedek

Dayan, Avraham ben Yesha'yah

Livorno, 5610 (1849 or 1850)

0.73 21 7/17

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a date, located at the top of the page.

Handwritten text in a cursive script, possibly a date or a reference number, located below the first line of text.

Wyo mit gret alle lieder in buch
ein liden alle astas der liden
Wolken alle liden he sich liden
mit alle liden

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a date, located in the lower middle part of the page.

לעם יחוד קודמו היותו לומד וצדקה לעט אן עמ
רוח לירד בית מניח פזתם ארפי להודיק
להלל להלל נפלה לבתם — אך צדקה לפי צדקה
ויהי עולם וגומר הכעיר רחמי אן רחמי רחמי

ספר דברים

ספר

הולך תמים ופועל צדק

שני חבורים קטני אר"ם אנא זעירא כתבית יהבית לכל מראה עיני
הולך תמים דברי תוכחות מוס"ר מעי"ר לקטנים אשר כנילי
הרוצה ליהנות יתנה : **ופועל צדק** קלת ש"ות אחד לדין
ואחד לזדקה שאלה לקטן ותשובתה בזה קס"ת נחו"זה כאשר
יכוד הקנה - ומה אתן זה לפני רבנן שמהם הוראה יולאה
מנופק בי"ג נפה אישו"רה בעיניה - אך לזכות את
עלמי חפנתי בחלק גבוה אורייתין כשרה כי נפשי
קסורה בה כאשר ידבק האזור במתני - דברי פי
קטן שאין בו דעת להשאל לא מיתבא דעתיה
אין כ"ל ואין טובה - **הזעיר אברהם**
ס"ט בכמהר"ר **ישעיה הריין** זלה"ה
לעיד"ניה אויל אל מקום הדש"ן
שהכפ"רים מקדימין ומפקין
להו בריש ריחני :

פה **ליוורנו** יע"א

כשנת יתר שאת לפ"ק

כדפוס אליעזר מנחם אומולינגי נ"ע

יורשיו מרפיסים ומוכרים ספרים

Con approvazione.

Handwritten text in the top right corner, possibly a date or page number.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.

Several lines of faint, illegible text in the upper middle section of the page.

A large block of very faint, illegible text occupying the middle section of the page.

Another block of faint, illegible text in the lower middle section of the page.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a footer or concluding remarks.

הקדמת המחבר

מראש מקדמי אר"ש דרכו של איש לקדם . לאיש לעור
 ורודם . וסלף בוגדים ירדם . המקל והרצועה .
 לעושי רשעה . וככל עת עיכר בזרון ובפשיעה . ואין רנע
 בלא פניעה . ועשה לרעהו רעה . ולכן נריך תמיד להניח בין
 עינו ויום הנסיעה . בארץ לא זרועה . והבא אחרים בעמרו
 ברון לפני רוס רקיעא . כי הכן לא יפחד מרבו . כ"א בזכרו
 הנקמה אשר יעשה בו . ותמיד מניח רבר זה כמחשבו . וכננע
 לכבו בקרכו . גם האדם נריך לחשוב תמיד מהנקמה . אשר
 לפניו הוכנה עד חר"מה . ונפשו שכנה דומה . וממנו לא
 נעלמה . ואז ירגיש בחקרונו . ויבוא לעשות רטונו . וכך יזכור
 ויאמר . ויבכה בקול מר . לבי לבי . אטובי וחכיבי . הלא
 ידעת מעת שנולדת . כי מזומן אתה למיתה . ובעודך מחזיק
 בתענוגך וכשעשועיך נקדוה נקדאת . לחזור למקום שנבראת .
 וללאת מחיים אל מוח . למקום אופל וללמות . ומדוע עברת .
 על מה שזוית . ולה זכרת כי יש לפניך שכיתה . וכרמיק
 חשיתמו בזה . ובתים טובים אשר בנית . ומכל טוב עולם
 הזה אותם מלאת . הן עתה אהלים כאשר המה עזבת .
 ושרך אשר זרעת ועדרת . באו פריטים ויחללוה והנה נשתתה .
 ואשתך אשר שעשעת וענגת . וכל אשר שאלה ממך לה נחת .
 לקחה כל עמלק אשר טיפתה ורכית . והלכה והיית לאיש אחר
 אשר שנתה . ואם כן מאי אהניא לך במה שינעת ורדפת .
 וגזלת וחמסת . ולחכיך רמית . ולאחרים אותם גזבת . וא"ת
 נקוט מיהא פלגא שכל ימך אכלת ושבעת . ולמאונך רוית .
 גם כזה טעית . ולעלמך רכית . כי כל הימים אשר חייית .
 ימך קלו מני ארנ ופתע תשכר וקמת ועלית . ככל של עוף
 עובר ונשכת כל השכע וכל אשר נפשך אותה . ואין זכרון
 כ"א כמעשים רעים אשר עשית . אשר הם עומדים לפניך
 וכרוזא קרו כחול קל קרנא משרוקיתא . דין הוא דמרירד
 במאריה

הקדמה

במארים ואתה על נפשך לא חסה . ועל מי בטחת כי מרתת .
האם על גבורתך ועברתך כי קשתה . הלא בחמומות לילה
אחת גבורתך נשקה . ולהשיב ירך אל פיך נלאה נלאקה . ואם
בטחת על לשונך החסית והמדית וכמוהו לרוע לא נראקה .
הלא כמעט נמא לשונך לחכך דבקה . ואם על רגליך הממהרות
לרוץ לרעה . והס והיו לך לעזרה בלרתה . הלא אם יפחדו
וחפלו עליהם אימתה . יפלו כקנה רצון וקונים שביטה . ואם
על עיניך אשר לנוכח יביטו וכל דבר אשר יראו יעמיקו בו
עד אחריתה . הלא עיניך רוח נאה עם מעט חכך ועפר
עוכרתה . ויהיה סיבה לסימוי העין ועינו כהתה . ויאבד
ממנו כל אשר נפשו חכחה . ואם בטחת על שכלך הוך ולרעתך
כי אתה יודע להנהיג את עלמך אררבה לפוס חורפא שכשת .
כי הוך השכל מחייב לעבור את פי ה' ועל כל אשר לוות .
ודבר זה אין השכל מקבלו וראו וראוי טפשותא . ולא חכמתא .
ואם כן הוך ווס המר כלכך לא חשבת . ווס אשר עלתך
אבדת . וחכמתך סרתה . ווס על כתף נסבלת . וכעמקי שאול
הושלכת . ווס הפנקס פתוח לפניך . ועל כל מה שעשית יחשבך .
ומלאכי רוס יסוכבך . ובתוך כף הקלע יקלעוך . ועד פתח
גהנוס יביאוך . ועל כל עבירה ולקוך . ואין לך פה להשיב
על רוב חטאתיך . הלא בעת ההיא תראה פרי מעלליך .
גמולך ישיב בראשך . ואם כמות טבהמה תהיה מיתחך אז
תהיה שלימה שמחתך חכן הלך למקום אש שלהבת . ווס אין
ביאת חורך מעוכבת . ונפשך עולבת . כי חוחלך נכזבת . שס
חפול עליך אימה . וחכסך כלימה . ווס נורא ואיוס . ווס אשר
אין לו פרוץ . ווס מח"לון וכלאין . ולא הוכל נקיון . כדי בזיון .
ווס אשר אין לו רמיון . ווס חמרור בכבי ואנקה . ווס לרה
ולוקס . לא נפלאה היא ולא רחוקה . ווס אשר רסע ממחקה .
ווס יתרה אף ה' וידו החוקה . כי זורין קלילין ואורחין רחוקה .
ווס אשר טיפה כך נזרקה . אכלה ומדקה . וממנה פניך
נזרקה . ווס אש אשר ילאה מאה ה' כך נשקה . חמה מנרקה .
רשעים נירוים בה אנב דוחקא . ואתה כן אדם על מי תנוס
לעזרה . לעתות בלרה . ואז תאמר אוי לי כי חטאתי . ואת

הקרמה

דבר ה' בנותי . ואחרי שרירות לבי פניתי . ובעצמך יצרי הלכתי .
ולא בנתי לאחריתי . לכן לבי התקושש והתבושש מחטאחדיך .
וזן חורה לאלהיך . בעוד השמש על הארץ עד אשר לא יחשכו
כוכבי כשפך . טוב יום אחד לפני מיתוךך . החוק במוסר אל
הרף נדרה כי היא חנוך . לכן אמרתי אלקטה נא באו"מרים
לקיטי כתר לקיטי . לאיש שונה וחוטא . בעבירות שאדם דש
בעקבו נהרא נהרא ופשטיה . לאיש אשר כמוני היום ולד"ת
אזנו יטה . וקראתי את שמו **הולך תמים** אולי יזכור
האדם מאשר חטא על הנפש וכא לירי
השמים . וישב אל ה' וירחמהו כחסד וברחמים . גם אשו"ר
בלוה עמו קלת נחשכות אשר שניתי דרך לימורי מס שהשיגה
ירי ור בהה והמעיון אשר יבחר בו יקריב אלו גם אלה
לחכמים . וקראתי בשם **פועל צדק** דברים המלודקים
לישרים ותמימים . אשר כבר עלו ובאו
מהם לפני כמה מהמורים ול"ו ומרוב עסקיהם וערדוהם השיבו
לי בתורה שבע"פ כי לדברי הם מסכימין . ולזכר עולם תהיה
אשת חיל עטרת תפארת המהוללה מרת
מב"ת אשר נרבה רוחה להפריש מממוכה סיוע שיש בו ממש
להדפיס הם' הזה למ"כ תהיה משכורתה שלימה מאת ה'
אכו"ר . ומתזקקת עיבותא לרב רחמי"הו עמיתו בתורה הרב
העלום כמהר"ר **אברהם שישון** נר"ו אשר הפליא לעשות
עמו טובה כאדם עושה בשלו כרכו יתירה .
וקיים מצות שלוח פעמים שלש נאזר בנכורה . ליר הקדש על
העליונה קרושה יתירה : שמו נודע בשערים אחתמי נכרא .
וכבר זכיתי ליהנות מזון חכמתו חכמה מפארה . כשני ספרים
הראשונים והיה קוראה ומניהה ועל נה"רות וכוונה נה"ר
ספרא . ואל השלטה ל"ו בא מנ"ר הרב השלם כמהר"ר
אברהם ברוך פיפירנו נר"ו לה"כ חנתי על ארץ
דכה עיר המהוללה **ליוורנו**
יע"א תהי משכורתו שלימה זכה וברה . ובכן
ויחפול אברהם מלנין היכא דגרוסנא . עד אימת נזיל בהאי
לערא ויחמו כעב"רונק . ונפשנו בענה . וירינו על החתונה .
וכרי

הקדמה

וכדו בזיון אגו"ני מג"כא . אכא שא נא . לאקמא שכונה . ויהי
ודיו המונק . ותשב אליו היונק . והיה אור הלכנה . ישמח הר
זיון ותגלנה . או ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה . וראו עינינו
לאינה וראינה . וירשלים בכניסה . והכות בהכנותו בכוי ומשוכלל
מסע נכנה . וכהנים כעבודתם פרתו כהונה . ולוים כדוכנס
בקול רנה . וישראל כמעמדם והממלכה נכונה .

נאום הקומס פה **צובה** ז"עא בקדש טוסן שנת אתה תקוס
תרחם זיון לפ"ק :

זעורא דכריון
אברהם דיין
ס"ט

הקדמת המניה

דרבו של איש לקדם פני מלך כשר ורם כבואו אל היכלו
כחזר הפנימיות לפנים משורת . במנחה ההולכת
לפניו אכנים טובות ומרגלויות כלי זהב אלעדה או כגדי חופש
או מירי דמוכל חורפא וקוליא אוכלא דאי"פרת . כי כל מנמתו
לפיוסו בדברים ולשחרו כממון למזוא חן בעינוו למען יעשה
את בקשתו עמו הכות כיום ההוא ברת . כי מסיק להתס
עיוול בלא בר לפני אדוניו מראה לו פנים להובות ועושה רטונו
כל חפצו אשר שאל , זאת חורת . האדם ההמוני , בהאי עלמא
דשקרא רודף הכלוס כחכל ארלו יכין מושבר ובנה עליה טורת .
רודף מה שלא ישיג וישליך אחרי גוו עולס שכלו טוב ולא ישים
על לב לקדם פני מלך מלכים ולהכין מדה לפספו היפה מרגליתא
העיומטון כטרס וכא עתו לרדת שאל בעור קב"רת . ויהי
היום יום הפקודה המלך דבר דרס אליו וכמה יתראה זס אל
אדוניו

הקדמת המגיה

אדונו ותשורה אין להביא מצות ומע"ט מעשי הדריקים שנעשו
על טהרת. אז כפשו ענומה וכירכתיס יחידתו תדרס תנחס
על אשמתו מלעקת ביוא ביוא והוא מרת. לא כן החכם
בכמתו והלדיק בלדקתו יוכלו שי למורא איש אשר ככרכתו
פעל כפס אשר פעלו תורה ומצות כס ישמתו יעללו לפני
אלהים הגל נפשט העולה למעלה בעדן גן אלהים כן פורת.
תורקס מתקיימת עושה פירות ופירי פירות כי יקרא איש
דברים היוולאים מפיהם ומפי ככיהם שפתותיהם רוככות כקבר
והיתה נפשט לכרכה ברה מאירת. וכל העם אשר כשער
והוקנים מקפריס תהלות לכו חוו מפעלות מעין החכמה שמימו
פריס ורכיס הנדר הגדול נהר פרת. ממנו תולאוח עשר ידות
על כל גדולתו משס יפררו חכמים מחכמים כימי העלומים
קנקן חדש מלא ישן נחמד למראה זאת תהיה צורה. הרו"ר
האחד, דין הוא הרו"ר רחמא דנפשא הרב הכולל להודות
להלל להלל כמה"ר **אברהם דיין** כרו"ר אחר מגדולי הקדש
כאר"ץ רבם רבתי כדעות עטרת לבי

ולפירת. זה כמה שנים רחמתין עזווא בנינו וכיניהם
ונאמר בהם שלוח יד דכריס שככתב לאדפו"סי הדר"ה והן
בעורני קורא להניה תהיה שעשועים יוס יוס ליהנות מחכמתם
נפלאות מתורקס ארס מולא קורת. והן היום כל הכתוב
השלישי מירי אכור ללוהיה **דאברהם** ע"רוב פרשות ועל
כל שכיות שני חבורים לטהור **הורך**
תמים ופועל צדק מוסר השכל להשיב רכיס
מעון וש"ת אשר השיב לשאלו דבר

על תשובות שו"ר ומו"רם ותהיינה מו"רת. יסה רעוא וקוס
חילו חליות לאוריותה ופולו מעינותיו חולה רובי תורתו יערה
את מקורה וילאו אל מע"רת. ושכח אני את אחד המיוחד
רב את"הו כוליה גופאוי הרב הכולל חין ערכו מי ימלל כמה"ר
אברהם ישון כרו"ר ה"ה אמנעו שלס בנינו וכיניהם
לקיים מצות שלוח לידי אמכוהא דספרי
מאור ומאורי ואני תפלה אל יתקר לעולם הדריה וזיוה ויקריה
זיו"קי שנו"קי זרעו כו למינקו מלכא כנוקי מאירים ומוקירים

הקרמת המגיה

והנה מנורת . והן ככלל כרך לקחתי הנכירים הרמז מכתי
ענמים סי' **פראנקוס** הע"י דשו"רו אשר נדכה נפסס
כפש היפה להקיס דגל התורה **במדריש**

הגדול הנקרא קוליניו אשר יסרו כעוב"י
אר"ץ ללמד את נערי כ"י חכמה מפוארה חורה
וד"א קדמה כי זרח אברהם אהבי מלמדס

שלימה שלנו להועיל בעיון וסברה ישרה גפ"ת ופוסקים פנת יקרת . הכית
הזה יהיה עליון וכל העוסקים במלוא יל"זו ויזמ"חו ברכות
העובה הקיים והשלום גם עושר גם כבוד נתונים נתונים המה
להם גם כניהם ערו ער כנטיעים מנדלים בר וברת . איבו
השתא פי ולכי הוקשו למזוקן מכו משח"רו פני אל חי לישדר
לן מר מש"ח לפי קמו כי בא מועד זמן קהלה לכל ובנה חללו
ליון והכהנים כעבודתם שס יעלו על מזבחך פרים עולה
וכליל ומאחזים את האור במדרת . שס נודה לך שיר חדש
על הארץ ועל פירותיה לאכול לשכעה פירות גינסקר מעקים
רמוני יודכון טוריא קמר מרת :

פי המדבר לכבוד התורה ולומדיה פה ק"ק **ליוורנו** יע"א
שנת אשר **בחרת** כאכרס לפ"ק .

הלעזי **אברהם ברוך פיפירנו**
ק"ט

ספר הולך תמים

אות א'

אמונה . כחוב בתורה וואמינו בה' וכמשה עבדו . דע
 לך אחי כי לא בא סעכת לישראל בתורה וידעו
 את ה' כי בודאי אחר כל אלו הניסים והנפלאות . שעשה
 להם כים וכיבשה שלא כדרך טבע הו"ל וידעו את ה' נכחות .
 כי נתברר להם כירור גמור אמיתותו ית' בדרך גאות . ואחר
 כל זה למע אמר וואמינו ולא יאמר וואמינו אלא כדור אחר
 שיבוא שלא ראה האותות והמופתים ומאמין כמה שאביהם
 הכיטו לראות . אכן נראה לומר שהודיענו הכתוב שאין אכחנו
 חייבין לחקור ולררוש לקחור ולבנות כדרך שעושים הפילוסופים .
 כי דבר זה אסרה לנו התורה ואין מעשיהם יפים . כי שמה
 יפול אדם ברשעו . ונפל שמה שור ולא נוכל לסעלותו . וכבר
 מזינו מזה המין הן עוד היום כי אבדו את הדרך ותחשך
 יפעתו . ועליהם נאמר אל תען כסיל באולתו . אכן העיקר
 הוא כי מאחר שראית בעיניך הניסים והנפלאות והאותות .
 האמין בה' כי הוא היוצר הוא הבורא ונתן לנו את תורתו
 ע"י מרע"ה ואז יתחזקו הדתות . והוא משל לרופא שנותן
 לחולה תרופה מיני סמים . ואם הוא רופא שאינו מובהק
 צריך לשאול לאחרים על אותן הסמים אם הם יפים ותמים .
 אבל אם נתברר לך שהוא רופא מובהק וכבר נתן תרופות
 לכמה בני אדם והוא בדוק ומנוסה . למע לך לשאול עליו
 לא תשאל ולא תנסה . כי בודאי כל מעשיו כדרך ובאמת
 הוא עושה . ותמיד בכל עת שתטרוך לו תסת כנפיו תחסה .
 וכל מה שיגזור עליך לא תפול מדבריו ארצה עשה ולא תעשה .
 וגם הרופא עצמו אינו מגיד לך מה הם הסמים ומה הוא
 יחסול

הולך תמים אות א'

החולי שלך . שמה תעשה בדמיוןך . ותדמה חולי לקולי
וחיישינן לקלקולא . כי יזיק את עצמו בידים ורוחו חובלה .
כן ממש הדבר הזה . כי מאחר שאבותינו ראו בעיניהם את
כל הנוראות והנסיים ע"י מדע"ה נביא וחזו . וגדולם שכבולם
קריעת ים סוף אשר שמעה הלך ככל העולם . כמו שאמרת
רחב כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם
ונשמע וימס לבכנו וסר אלם . אם כן מה לו לאדם להרס
ולהעמיק בעיון רב וועלה תרס בידו כי הדבר הזה ממנו
נעלם . אכן אם ברור הזה דרך משל בה' איש אחד וסיפר
על מעשה נורא . כמו של מדע"ה וסיפר להם שאומה אחת
רחוקה מן הישוב מעט נגלה עליהם נביא אחד והשכינה
עליו שורה . ועושה אותות ומופתים אז בזה הדבר לריך
לחקור בדיוטה ובחקירה . אם אמת הדבר הזה שנביא זה
דבר עם הגבורה . אבל הן היום שקבלנו את תורתו ואת
משלת אלפים שנה . והדבר גלוי ומפורסם לעיני כל העמים
בנסיים ובנפלאות שנעשו לנו באמת ובאמונה . ולא נמלא
שום אומה שקבלה בידם מאבותם שעם בני ישראל שקר ענה .
ולא נעשה לאבותינו שום חידוש משינוי קטנע ולא כחבו
עלינו ברחם שום שונה . אלא שאומרים לנו שאנו קלקלנו
את השורה ולכן חרבה עירנו והבית אשר בנה . וכשלמה אילו
היתה תורתנו חיובה מזד השכל לכד ולא מזד שינוי הטבע
אשר שינה . אז היות מברית אותי הרי כמה ענווונים רמים
ונשגבים . חידשו ברורות האחרונים מזד שכלם ועוד היום
מתדשים פרים ורבים . וכזה היות קוחד גם רבני תורתנו
הקדושה ח"ו בדברים ערבים . אכן מאחר כי תורתנו היא
מזד הנסים והנפלאות אשר נעשו לאבותינו שלא כדרך טבע
הם שלמים וכן רבים . ואפי' ארסטו שהוא ראש לפילוסופים .
העיד על עצמו שאם היה רואה בעיניו קריעת ים סוף והנסיים
אשר נעשו להם היום מורה בתורה ובמלותיה היפים . ומזד
שכלו הכחיש גם קבלת אומתו בתורתנו הקדושה והלכו אחריו
חלמודיו וממנה הם נרפים . ואנחנו עם בני ישראל מאמינים
באבותינו שראו בעיניהם נסיים והנפלאות שנעשו להם

הולך תמים אות א ב

לא נאמין ולא נקבל בשכלו ובשכל תלמידיו ולא בפעלי שכל
ויתר מהם . כי מאחר שהוא בשר ודם כמונו והקיומן לזה
כי מאחר שמת בעל סברו . וכשכח קברו . ולא יוכר כי אם
בסברותיו נושאים ונותנים וקותרים ובוים . לפי מה שהם
מבינים . ובמקום שרואים כי דבריו קותרים זה את זה .
אומרים במקום הזה עמקו דבריו ולא הבננו את כונתו כי
הוא מחזה שדי יחזה . ובשיראו לאיזה מימרא מדברו דכותבו
ז"ל שלא נכנסה בשכלם אותה מתעבים ומדברים סרה על
דברי תורתנו ודבר ה' כוזה . ולא ידעו חושי רוח שקורתנו
יש בה פשט וסוד ואין זה דבר תיודש לדבר בלשון תורה
ובלשון נסתר אבל דבריו אין בהם שני עניינים וכבר הרב
ספר הכרית ראה מקום שדבריו קותרים זה את זה וראה
תשובתם לך נא קהו משם ואתה תחזה . אכן נביאים שעמדו
לנו זה כמה מאות והלפים שנים . האובו להם ליונים . ועד
היום הזה מאמינים בהם ושראל ונכרים גדולים וקטנים .
ומכבדין מקומותיהם אבות וכנים . פחות וסגנים . ובאים
מארץ מרחק לשלם כדריהם ישראלים ורוזנים . המונים המונים .
ועל כל צרה שתבוא ב"מ להם מתחכנים . ומיד הם נענים .
ואפי' שעמדו עליהם כמה כופרים בהם לא יכלו לזוז אותם
ממקומם וכל אחד מהם חסון הוא באלונים . ואף שבאמת
נשמתם הקדושה כבר עלתה מעת אשר יצאה מהעולם לנן
ערן העליון מקום מערנים . ושם הם דשנים ורעננים . מ"מ
הכלא דגרמי אשר נשאר בהם כידוע יש בו חיות קדושה ער
עידן ועידנים . והוא משל לכלי אחד שהיה בו מיני בשמים
יפים עד מאוד ושמן ערב שאפילו נשפך והורק הכלו מן
השמים . מ"מ רוחו לא נמר ולנפש הם מערנים . כן ממש
הדבר הזה לגדויקים אשר נשמתם עולה לנן ערן העליון מומן
זמנים . נשאר בהם רוח טוב והוא הנקרא הכלא דגרמי כי
ישאר לעד ולעולמי עולמים והאריק עצמו ירעה בנים .
ונס אגן יד עניו אגן . זכינו בימינו לראות אריק שהוא קיים
בהכלא דגרמי וכלל שדי יתלונן . כי זה קרוב לארבעים שנה
פה טובס יע"ה סמוך לבית הכנסת יש מקום בית הקברות
וקבלה

הולך תמים אות א'

וקבלה בדינו כי זה קרוב לשלש מאות שנים . וכך נראה
מהציונים . נעשה מזור על העיר ימים רבים והוכרחו לקבור
שם המתים כך עשו הקדמונים . והן היום נפל כותל אחד
שם והוא בתוך בית הר' עזרא תלפיה כ"ע ובעוד שהיו
לאבני הכותל מפנים . ראו שם מת אחד שהוא לבוש תכריכין
לבנים . ובאילו היום ההוא אותו מלונים . ויתמחו על הדבר
הזה כל העומדים שם ישראלים וככרים גדולים וקטנים .
ואחד יהודי פועל שהיה שם א"ל פנו ואל תפחדו ולפני הדריק
ההוא העיו פנים . מת באותה שנה ומאותו יום והלאה נודדים
לו שמן על נשמתו לעמוד עליהם בתפלה שיכללו ממקרי
הזמנים . והגוים שראו המעשה אמרו שהוא גוי ורלו הם
לכבר המקום ההוא לולי שראו כתב ישראל על גבי אבנים .
ובזה נחה ושקטה תלוכת המינון אשר על אמונתו הם מלעיבים
ובחורה אינם מאמינים . והם משיבין על דברי רז"ל שאמרו
שהקב"ה מניח הנשמה תוך הנוף ודן אותה באחת . והן מקשים
שהרי מנינו שהנוף ישאר בקבר על הארץ מתחת . וכבר
מנינו למתים בדרכים שאם לא יגעו בהם החיות ישאר מוטל
על פני הארמה ובימות החורף אין הנוף נשחת . אכן עפ"י
האמור אתי שפיר והוא כי כבר כתבו חכמי הקבלה כי כמו
שיש רמ"ח אברים ושק"ה גידים גשמיים כן יש רמ"ח אברים
ושק"ה גידים רוחניים ועל הרוחניים אמרו שדן אותם עם
הנשמה . וכשיזכה האדם להיות לדיק אז אלו השק"ה גידים
והרמ"ח אברים ישארו בקברי והנשמה תעלה לפני שוכן רומה .
ואנכי הרואה כי מי שיראה שמים תקועה בלבו והאמונה .
אם יפול באיזה ספק בקל ימלא לעצמו תשובה נכונה . אבל
מי שיש לו רוע לב ומחשבה זרה . בקל יבוא לידי עבודה .
וכל הדרכים לפניו בחזקת סכנה . וכל כונתו היא לבקש
הואנה . והוא משל לאחד שהיה הולך בדרך וראה שם גוש
עפר אמר דרך זו כמה מכשולים יש בה ולא זו הדרך שיכור .
ואפי' כמעט גוש עפר ונפל שמה כשור באמצע הדרך ובטבור .
בא רעהו וחקרו א"ל הבט כא וראה כי כל זה עפר חחוח
ודרך כרגליך עליהם ותראה שיחזור כלו עפר לבור . וכבר
ראיתי

ראיתי לאחר חכם שאמר לאחר ממרחיקי אמונתו אמר לו למה
 הסוג והשוב אחר מדברי חורה. ה"ל כל דברים תימה יקרא.
 ה"ל ומה הוא התימה ה"ל כי היה כהן גדול לובש פעמונים
 ורמונים ואין זה דבר נאה ותפארה. השיב לו החכם חבל
 עליך ועל דעתך כי השרים לובשים חגיגת כסף מלפני זה
 בראשם ואתה רודף אחריהם לרחוקן ומדלג מאינרה לאינרה.
 כדי לראות הדר עטרת ראשם ויקרה. כ"ש דבר זה הפעמונים
 ורמונים מלבד שאר דברים שהיה לובש ורבו יתירה. וחדשות
 אני מגיד לו עוד כי ראיתי בס' מא"ע בדף ע"ו שכתב כי
 הפעמונים היו משמיעים קול ערב ונאה והרמונים היו מיופים
 בפרחים ולבשים שונים. ועבדי תלמי המלך אחר שסדרו לו
 כל מלבושים שהיה לובש הלעזר הכהן באותו עת בכואו לשאת
 בקדש הקדשים. אמרו לו שהזהר היוצא מעם פניו מעיל
 מורא לכל רואהו כי מלבד הדרת המלבושים. גם הוא נהפך
 לאיש אחר בהדרת פניו וכל הקרב אליו יחזמו דעד ותמהון
 לכב והגם רועשים. באופן כי מרחיקי אמונתנו על סברות
 רעועות הם דוחים את תורתנו ובהם הם נשענים. ויבדו
 סברות מלבם ויבנו עליהם יסודות ולכן בתורה הינם מאמינים.
 אכן הכל יפלה פיהם ואין כונתם אלא לעשות עצמם בני חורין
 מהתורה ומלכותיה אבות וכנים. והראיה לזה שהרי בעלי
 חכמה זו החוקרים בדתות כונים סברות וסוקרים אותם ולא
 יכלו לעמוד על דעת אחד וכל יום מתהפכים לכמה גוונים.
 וכשמולידין חיוה סברה לוקחים אותה הכסולים ומחזיקין בה
 כאשר יחזיק העור באויבו ומבקש רעתו וכאילו קנו נכסים
 וקנינים. ולא ידעו תועי רוח כי סברה זו כבר הולידו אותה
 והיא נסתרה וכנו אחרת ולא עמדו על דבר אחד ושוא עמלו
 בונים. והרי זה דומה לאומנים. שוררים בים לבקש אבנים
 טובות ונכנסו בתחילה על שפת הים וראו שם אבנים. ורצו
 אותם וניקו אותם וראו שהם אבנים כעלמא או זכוכית והשליכו
 אותם והלכו להם לפני ולפנים. ובין כך בא פתי אחד ועמד
 על שפת הים וראה שם הזכוכית והאבנים. אמר גם אני
 ידעתי ללקט מרגלות והרי הם כדרי טמונים. ולא ידע דוב

הולך תמים אות א'

שכול שכבר ראו אותם האומנים . וראו שהם זכוכית לכנה
ובחנו אותם כמנהג הכותנים . כחכמתם הנדולה שאילו היה
בהם ממש לא היו משליכים אותם על פני המים הזרוכים .
כן ממש הדבר הזה כי ישמעו שחידשו חיוה סכרה בעלי
המחקר ויתפסו אותם בידים כדי לעבור רגון קונס . ולעשות
רגון יזרם הרע העומד על יד ימינס . ורודפים על העבירה
בנופס ואונס . ושמעתי מיהודי אחד כשר שהלך לערו
פראנקיאה וראה שם לת' אחד מתכמי האומות הנז' ת"ל חרע
לך אחי כי אנחנו טרחנו הרבה בדתות ולא וכולנו לעמוד
על דעת אחד ויזלזל חנס . ואני נטע דעתי לילך בדת ישראל
ובוא והראך שאני מקול ולובש עלית ותפלין . כי ראיתי לחבירי
ברעתם מבולבלין . והן אמת כי עינינו הרואות כי אנשים
החטאים האלה כנפשות חוסר אמונתם . לגדול האותם . ולא
לפי רוחב דעתם . כי הוצר מראש להם פניס ואח לבס סחס .
שחס ילכו בדתם . פסיק לחיותם . ולא יתנו לב לאחריהם .
כי הם סוכרים כי יתמידו לעד על אדמתם . ולכן מרבים
תמיד פשע ועבירה . ומן התורה והמרות חסורי מחסרה .
ופשטה המספחה . לעשות עבירות בפרהסיא באוזה מקומות
אשר שמענו ולקול מורים לא יחת . וכידו כורה לעלמו שחת .
ואיש הישר בעינו יעשה כי אש הוצר בו נופחת . וקבלת
שבעים אומות זה כמה מאות שנים . שמשע רבינו ע"ה קבל
את התורה מסיני אבות ובנים . וגם כי יש דין וחשבון ועונש
לרשעים ושכר למאמינים . בכל זאת אינס נותנים לב ולא
יכנס ברעתם ענין זה וכין טוב לרע אינס מבחינים . ואף
שידעו נאמנה מהאנשים המתוירים בעולם . כי יש גן עדן
בעולם הזה והן זריק בארץ ישולם . כי כן העיר בספר אספ
היהודי כי בעולם הזה יש מחוץ אחד ונראית שם להט הקרב
המתהפכת . ושם יש כרוכים שהם מלאכי דין וכזאת נפש
האדם מגופו לשם מקדמת והולכת . והשכינה דנה אותה שם
ואם אינה זוכה הכרוכים מוקדים אותה אל להט מלאכי חבלה
למען וילכו אותה לנהינס וחמה גדולה עליה שופכת . וחכס
אחד מאומות העולם וארכעים איש עמו בעלי שכל וחכמה .

הולך תמים אות א' ד

שפיו מחזירם בעולם ידעו וראו המקום ההוא בארמה. כי
 ראו מקום שיוצאים ארבע נהרות ונחלקים שמה. ואלכו דרך
 פרת מלמעלה וכשהגיעו חזו מיל לפני הנן ליהט אוחס חרב
 המתהפכת ולא נותרה בהם נשמה. והנשארים חזרו לאחוריהם
 ושבו לעירם ולבתיהם. ע"כ: ואף שקצתם ידעו מזה
 עושים עצמם כאילו לא ידעו. ומן הדרך הטובה חשו. ואם
 לרעתם שהבן אדם נכרה כעשב ולא יש עליו דין וחשבון
 ונקמה. והעולם קדמון וכך הנהגתו מימים ימימה. איך
 במיעוט שנים הללו נתרבתה עליהם כ"כ החכמה. ובאלפים
 ורכבות שנים שעברו הולכים כבהמה. ועוד ישראל כשקבלו
 את החורה וכתוב בה קדר בריאת העולם וגם כתוב יחס
 מאדם עד הכרהם שהיה באותו זמן קרוב לשני אלפים שנה.
 איך לא נמצא באותו זמן אומה מן האומות לומר כי ח"ו
 מרע"ה שקר ענה. כי יש בידנו קבלה מאבותינו שהעולם
 קדמון ובדתייהם היו כותבין עליו שטנה. והיתה הקבלה בידם
 עד היום הזה למשל ולשגינה. וא"ת הרי יש אומה רחוקה
 שיש בידם תואריך זה י"ג אלפי שנה. אדרבה יותר יגדל
 התימה איך לא נמצא בכל קלות ארצנו איש תכונה. לכתוב
 שהעולם קדמון. ושלא היה בשום זמן שממון. וישראל עצמם
 איך ואמינו למרע"ה שהעולם חדש הם יש קבלה בידם שהעולם
 אין לו קץ ותכלית הארץ וכל אשר עליה גם תכר וקדמון.
 באופן שהן בעון בכמה מקומות נתכלכלו בספרות אלו ומדבר
 ה' אחר כוורו והקליפה גברה בקליפת בית רמון. וככל יום
 ויום תוסף תת כחה. ותושיה ממנו נדחה. ואין לך יום שאין
 קלקלהו מרובה משל חבירו והולידם והלמיחה. או לנו כי
 כך עלתה בימינו גיהנם פתוחה. ואחד מיראי ה' וחושני
 שמו. ניחם את עצמו. באומרו כי הם אוכלים טוב העולם
 הזה ואנחנו נאכל מטוב העולם הבא. ואנו השבתי לו כי
 בעור האל אנחנו זוכים לשתי שולחנות בדבר שאין לו קצבה.
 כי כל האנשים שפרקו עול החורה מעל לוארס מוכר עד
 נקבה. תמיד תמצא אותם שנפשו רעבה. וכל ימיהם בניגון
 ואנחה. ולא ימלאו מנותה. כי יש מקם על ידי שהם רואים
 למלאה

הולך תמים אות א'

למלאכת תהות יורם הרע אשר בלבם קדחה . וילכו להם לזנות
והזונה הטתו כרוב לקחה . ועי' ז' ואלו נקיים מנכסיהם ויאבדו
כל אשר הניחו להם אבותיהם ואשר ימינם טפחה . וכבר העיז
על זה שלמה בחכמתו כי בעד אשה זונה עד כבר לחס .
ויבקשו לתת להם זרקה כענינים ואין להם מרחם . ויש מהם
שיפלו בחולי החשק כי יראו לאשה ויקמרו אותה . וכשלא
תנוע לידו ופול בחולי כאהבתו אותה . וכשתפול לידם במקרה
מתפחדים שלא יראו אותם בני אדם תפול עליהם חמתה .
וכשיפדוש מיד יותר יתלהב ונפשו אותה . ואם תפול לידם
בתמירות דרך נישואין לסוף האהבה תתפדך לשנוא אותה .
כידוע ועוד נמשך להם לאלו המנאפין חולי רע ומאוס דכ"ל
בכל גופם ובפניהם כלימה כסתה . ואלו הן הרשעים תמיד
וגרע מהם שני דברים ימי נח . וממון קרח . כי לא תכחו בחנם .
וגם רועים שיאריכו ימיהם כימי נח שיזנו בכחם ואונם .
ואדרבה הזנות וגרום להם לקיטור השני הדברים הנזכרים כי
הזנות וגרום לכליו ממונם וקניינם . ועוד שילכו להם בקיטור
שנים כמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' רעות שכבת זרע הוא כח הגוף
ומאור העינים וכל זמן שתלא ביותר הגוף כלם וקויו אובדים
וכל השטוף בכעולה זקנה קופלת עליו וכחו קשש ועיניו כהות
וריק רע נודף מפיו ושער ראשו וגבות עיניו ורוסי עיניו
נושרים ושער זקנו ובית שחו ורגליו רכה ושניו נושרות
והרכה כאבוס חוץ מאלו באים עליו אמרו חכמי הרופאים
אחר מאלף מת משאר תלאים והאלף מתים מרוב תשמוש
לפיכך זריך האדם ליוהר ע"כ וא"כ אנשים כאלו הולכים חוץ
למקומם וחוץ לזמנם . וא"כ לפי כל הנזכר לעיל אבדו מהם
בם קיי העו"ה ותמיד הולכים ונרחים מרחי אל דחי . וממונם
אבד אשר אלרו אבותם והם משפחת הקרח' . ודבר זה דומה
מי שהוא הולך אחר שרירות לבו . ומי שהוא הולך בדרכי ה'
מה יפיו וטובו . לשני בני אדם אחד יש לו מדה רעה שהוא
איסטנים ואחד נפשו יפה . כי מי שהוא איסטנים כל מין
מאכל קץ בו וכשיגישו לפניו לאכול מסיר שפה . ומכיה מינום
ממינום

ה הולך תמים אות א

ממינים שונים מאכלים יפים ומכושמים אולי מחץ נכתו ירפא -
 וכל ימיו כלער יגון ואנחה על שדבר זה אהב ודבר זה
 שונא החזתו זלעפה - אכל מי שרעתו יפה - כל מאכל ערב
 עליו ושמת בו ונהנה בו כין טוב וכין רע ואפי' שלא נחבש
 כל זרבו ומלות אפה - ואמרו עליהם כנמ' כל ימי עני רעים
 זה מי שהוא אוסעניס וטוב לב משקה תמיד זה מי שרעתו
 יפה - כי באמת מתת אלהים הוא כי הוא טוב לב ולא יחלם
 בו מרה ומנהג רע וטבעו כפה - כן ממש הדבר הזה ודי
 בזה למי שיש לו לב להבין ולדעת האמת נפשו נכספה -
 וא"כ טוב לאדם לישב בביתו עם בנו ואשתו כמנוחה נכונה -
 וגרמא דנפלא כחולקך טוב וכיש גרריה כי שקר החן והכל
 היופי זאנה וראנה - ועינינו הרואות לכמה בני האדם אשר
 התוו הפוות להיות בת פלונית לו לאשה ואז ערשו רעננה -
 ואחרי זאת עלתה מחשבתו לפועל כי לקח בת פ' לפי שמתה
 לו אשתו הראשונה - או לקח לו אחרת יפה הימנה - ואחרי
 זאת לוועק לשעבר היה ככורי ומטחי המועעת ולחמו שמינה -
 והייתי יושב בביתו כמלך במסכו והממלכה נכונה - ומדברי
 לא הפול הרנה ואיזה חילוף בדברי עשתה ומה נשתנה -
 ואיה העושר והנכסים אשר כירי ורוב ההלחות כי אכר העושר
 ההוא וקא כליא קרנא - ומי ותנני כירתי קדם עם אשתו
 הראשונה ולשחרירותה תקזור חנה - וקרא מכרוו ואומר שקר
 החן והכל היופי אשה יראת ה' היא תהלה וא"כ טוב פת
 חרבה ושלוח בה ליכול וליחדי לנו נרננה - ואם יחעודר על
 האדם יצרו באמור אלו מים גנוכים ומתקו - וכל דבר הנמנע
 מהאדם יערב עליו ולכן תראה באלו הן הנשרפין באש היצר
 אעפ"י שיש להם אשה יפה לאשה כעורה יחשקו - גם זה חולי
 רע ופיתוי היצר כי תורחנו הקדושה דרכיה דרכי נועם וכל
 בחיבותיה שלום יתנו עדיהם ויזרקו - כי יקיים דבר זה כשאשתו
 ברה כמו שאמרו רבותינו ז"ל בברה דף ל"א תניא ר' מאיר
 אומר מפני מה אמרה תורה ברה לשבעה מפני שרגיל בה
 וקץ בה אמרה תורה תהא טמאה שבעת ימים כרו שחיהם
 חכיכה על כעלה כשעת בניסחה לקופה על כן נראה כי

הולך תמים אות א'

בהרחקו ממנה בימי נדה וכפרט כהיום הזה בימי ליכון
ועמאה לה . יוסיף באהבתו אותה בהיותו אלה . ואנכי
ידעתי כי דברינו אלה לא יכנסו באוזן החטאים האלה כנפשות
ואמו' שמץ מנחה . ותמיד על העבירות משתוקקים ושניסם
קאו . אכן יועילו דברינו לנו שלא דבקו הרעה שיחמיד
כיראתו מן היום ההוא . ויוסיף באהבת ה' ויראתו . וה' לא
ימנע טוב להולכים בתמים הנה שכרו אהו ופעולתו . והאנשים
המהם לגדול קאוחם ויירם הרע מטילים מוס בקרשים .
ועל דברו אלהים חיים תמיד מקשים . ועושים כל זה כדי
להיות מהתורה פורשים . ומרוכ יירם הרע שעליהם נכר .
דואים לעבודת הבורא ותכרך כאילו הר על גופם ישב ותחיות
גדולת של אבר . ותמהים הם בעצמם מי יוכל לסבול את
הדבר . אכן יראו ה' וחושבו שמו לא יראו כוכר כלל מהתורה
והצדיק על יצרו ותנבר . כי כל התורה כולה דרכיה דרכי
נועם וכל נתיבותיה שלום וירא מנוחה כי טוב גם בעו"הו
וירכו בכר . ואם יאמר האדם הרי יש לנו יום הכפורים שצריך
לענות כפשו מעת לעת בלי מזון ובר . אכן כשיעמיק האדם
בשכלו בזה הדבר . יראה כמה הוא מחוק מדבש וטוב ויפה
ונקי ובר . שהרי אם חכירך עשה לך סעודה בהכנה מדובה .
מיניס ממיניס שונים טובים ונעימים באהבה רכה . אכן
עשה עמך תכאי קודם למעשה שאם אתם מחסר לגימא אחת
מאכולתך זה יספיק לי לתשלום חובך וכאילו נתת לי אלפי
רבכה . בודאי אין לך טובה גדולה מזה ואומר בדעתך הלאי
שיאמר לי שאחסר שתי לגימות מרובה מדה טובה . וכזה
נראה לפרט בכונה הכתוב כפירים רשו ורעבו ודורשו ה' לא
יחסרו כל טוב הכפירים הם המינין הכופרים כחורה וכמזכותה
העושים עצמם כפירים ונכורים כארו . והם מלכים על כל
סחיות לטרוף טרף לכל מי שיראו ואין מי שיעכב על ידם כעת
בחרי . אכן חרע כי באמת רשו ורעבו כי תמיד הם דלים
ורשים ותמיד הם רעכים . כי לאו ככל עת אשר יראו לטרוף
טרף לאכול ומלא להם כשכים . כי תמיד מקורים כמדרכות
זכערים ועל מחיתם מסככים . ולא ומלאו כי אם כדוק

ובצער ולחמם לחם העצבים . כן אלו הרשעים שאחר ענת
 יצדם הרע רודפים . ותמיד מסככים על העבירות ועם נשו
 חכריהם גואפים . אכן לאו ככל עת ומלאו רעונם הן מלד
 שהאשה ההיא לא האכה לו לפי שאין בידו כספים . וגם
 מתפחדת שלא ישמע הדבר ותהיה סחי ומאום וחירופין
 ונידופים . לכן רשו ורעבו ותמיד פניהם זועפים . אכן ורודפו
 ה' שמסחפקים ושמתים בכל דבר אשר חננס ה' הן כממון
 הן בכל דבר כולם כעוניהם יפוס . לכן לא יחסרו כל טוב
 כי הם שמחים בכל דבר ומכירים בטובת הבורא עליהם
 ותמיד על עבודתו נכספים . ונותנים שכח והודאה על כל
 דבר ודבר אוכלים ונהנים מן העו"ה ומברכים ברכת הראיות
 נחמד הפרי מברכים שהחיינו הנוע זמן התפלה אנשי חסד
 נאספים . כבית הכנסת להתפלל בעשרה לפני בוראם וכפיהם
 תפלה מלפניהם . ולמו"דעו אני זריך פן יחשדני שומע לאמר
 שאני נקי מיארא . וח"ו שוחק על בעל העבירות שלא יכלו
 לפרוק עולו מעל זוארם ולהליל מידו נפשם היקרה . והיו
 אמרו בקידושין פרק עשרה ויחסיין כי רבי מאיר ז"ל הוה
 מחלוץ בעוברי עבירה . שהיה אומר שכנקל יכול האדם
 לקיים דברי תורה . נחמא בו וז"ה יוס אחר כדמה לו באשה
 יפה ושפירא . ראה אוחו ר"מ סבר שהיה אשה באידך גיסא
 דנהרא . ורנה לשכב עמה . בדרך גבר בעלמה . ולא הוה
 שם מנייה ספינה לירד וללכת בה לאידך מצרא . אחו החבל
 המחוה משפת הנהר אל שפתו ואוחזין בו לבוא על דף קצרת .
 ככנס שם ר"מ וכשהגיע ר"מ לחצי נהרא . הניחו והלך לו
 ח"ל אי לאו דמכרוזין עליוך ברקיעא הזהירו בר"מ ותורתו
 שויחניהו לרמך כתרי מעי וגם ר"ע קרה לו ככה ורנה לעשות
 עבירה . ואם כן איך פרעוש קטן כמוני הווס יכול לעמוד
 בפני הוצר וללכת בדרך ישרה . דע לך אחי כי שלשה תשובות
 בדבר אחת כי אין חני מחלוץ על שלא יכלו לכפות ליארא .
 אכן אני מראה להם פנים כי כל זה מעשה היצר שמתעם
 אוהם וקוהר להם חתירה . והראיה שחושקים באשה כעורה .
 ולכם אחרים כתנור כוערת . ומניח פתו הנקים ובדבר רע
 אית

הולך תמים אות א'

איה לזה כדירה . שנית כי אפי' שימלא בנו איש שהוא נקי
מחטא הזנות מ"מ הרי יש בנו כמה עבירות חטאת הלא כבוד
קלה ותמויה . כי מרע"ה לא לזה לנו בתורה דוקא על הזנות
והסאר יעשה בהסתר . והרי תרי"ג מצות יש בתורה ואין
אנו מקיימים אותם וכי חידוש הוא לאדם אם אומר שהרבה
חובות יש עליו לכמה בני אדם וכחבתי להם שטרא . אבל
פלוני לא לוייתו ממנו אפי' הוסיף . ואין הכי נמו שאם
אומר אין עלי שום חוב לשום אדם ודאי שחידוש גדול הוא
וזו דרך הישר . וא"כ ר"מ שהוא נקי מכל חטא עבר עליו
רוח קנאת הוצר ורצה להפילו ברשתו וכיר אשר לו כרה .
ווען השליש כי אני מקרב הדברים כרו שלא יבס כלב האדם
מחשבה זרה . כי יסבור ברעתו שהוא מרווח בעולם הזה כי
יעשה מה שלבו חפץ וכירו הכחירה . וסובר ברעתו כי ההולך
בדרך טובה מדוכה ומעונה וחיוו אינם חיים ולכן יחא לית
בהפקרא . אכן ידע כי נהפוך הדבר ולכן אמרו הרשעים
מלאים קרנות וחמיד הוא מתנחם ומקטרט כל מה שעשה
הוסיף . ועוד אמרו כי לריך האדם לעשות מלחמה עם הוצר
וכמו שפירשו על פסוק כי חלא למלחמה על אויבך . שפירשו
על מלחמת הוצר כבואו אליך . וכדאי אין מלחמת הוצר
לשפוך עליו סוללה וחרבך חלופ עליו מתערה . אלא המלחמה
לקרב לדעהך כי כל מעשהו פיתוי ומגדול בעוניך ההנאה
ומכעיר את הכערה . אבל ודאי כי יש לו לאדם לירא ממנו
וכל הגדול מחכירו יצרו גדול ממנו ודבר זה פשוט מלד
הסברה . כי הרשע ששומע לעצמו . אינו לריך חכמה להפילו
ברשתו . אבל אם הוא נקי מחטא לא ישמע ממנו במסרת .
ולכן יבוא עליו בחכמה גדולה וכנכורה .

אות ב'

ביטול עסק התורה ידוע הוסיפו ואם אוכר האדם זמנו
לכטלה . כנגד זמן זה דוחים אותו כשיכח של
מעלה . וגם עונש אחר יש לו שבאותו עולם לא יבין האמת
ולא

הולך תמים אות ב'

ז

ולא יודו לו וכפשו נכחלה . ולהפך מי שטרח בעולם הזה כפי
 וכלאו . אעפ"י שאין לו שכל וכונה להכין בעו"הו כמזטרך
 שם בעולם הבא ולמדו אורו . והחורה מאירה לאדם אחרו
 מוחו . ולכן טוב לו לאדם שיחמיד על לימדו ונרסחו .
 וילמוד בספר הזוהר ובתיקונים אע"ג דלא ידע מאי קאמר
 כי יועיל לו לזיכוך נשמתו . והער הנאמן על זה שהרי אם
 ולמוד אדם בספר אחד ולא יבין מאי קאמר אז קץ בחורתו .
 וימחר לקום ממכון שבתו . אכן אם לומד ספר הזוהר אפילו
 כל היום כולו תרבה שמחתו . יען כי הנשמה כלמדה דברים
 העומדים כרומו של עולם . התלהב נפשו כי יסיר ממנה
 חולדת הילך והן זריק בארץ יושלם . גם אם לומד משנה .
 אפילו בלתי מבין תם מה הוא אומר קריאתם מסוגלת .
 להכניע ליצר ולטהר מלבו מחשבות הורוח ותפלתו מקובלת י
 ואמר חכמים ז"ל כי אשר עומד על פתח גסיגס וכל מ
 שהוא לומד משנה מזילו מן הנחלת . וז"ה מאשר שמנה
 לחמו שמנה אוחיות משנה אכן זריק הלימוד שיהיה לשם שמים
 ולא על מנת לקנטר ולהתפאר כי אז תורחו נבעלת . והתורה
 קוגרת שק ועלו מיללת . כי נמלא כל לימדו מהשפה ולחץ
 וקורחו מחוללת . גם אין לו לאדם ללמוד מעט ולפסוק כדברים
 בטלים וכסיל יפרוש הולת . ולכן אני אומר שלא תחמה על
 החפץ כמה שהיו ראשונים כמלאכים . והיה נעשה להם נסים
 ונפלאות כין בדרך טבע וכין שלא בדרך טבע ולעד הם
 סמוכים . ובעת אשר יתפללו מיד הם נענים ולשון חכמים
 מרפא . כי יאמר האדם גם אני כשר ורם כמותם ומדוע לא
 עלתה לי תרובה ומרפא . דע לך כי לא מחכמה שאלת על
 זאת רצוני לומר לפי שאין כך חכמה שאלת וקמיר יושב ומלפס .
 כי החכונן בדעהך בהנהגת הראשונים וכפרישותם וכל מעשיהם
 כאמונה . וכמו שאמרו על רבי הקדוש שינע כעשר אלכעעותיו
 ולא נהנה אפילו באלכע קטנה . והיו הולכים מעיר לעיר
 כשרות וכמדברות לשמוע אל הדנה . ומימיהם לא עבר
 עליהם חרות הלילה כשינה . ומניחין את נשותיהם לברן שנים
 רבות שנה אחר שנה . גם בהיותם בדרך זו מטעדין על

סמוון

הולך תמים אות ב'

המזון ועל המחיה כי כלתה פרוטה מן הכיס וקא כליא קרנא .
ורכי עקיבא כשהלך ללמוד תורה היה מכיף חבילות של זמורות .
והיה מדליק כבית במקום מאורות . ה"ל השכנים הילך מעות
וקנה שמן כי כהו עיניו מן העשן כי העצים לחים ואינם
בוערות . ה"ל כמה דברים מסתפק אני מהם אחד שמאירים
לי ועוד כי אני מתחמם ועושה אוסם מדורות . וכשחשכיל
בכל זאת תראה כי מילתא זוטראי היא לגבי דידהו ולא ראי
זה כראי זה לדרורתינו שגא ושגא . הלא תראה ניו רשכ"י
וכנו ז"ל ושכו במערה ו"ג שנה . בלקו שום מחשבה זרה
ממחשבות העולם ולא ילאו חוץ למערה אנה ואנה . כי אם
דוקא עסק החורה כנסתרות על ידי אליהו ז"ל וקרוב הדבר
לומר שכל אותן השנים לא דיכרו אפי' דיכור אחד של חול
כ"א דוקא חורה ופלה בכונה . ולא נכנס כפיהם מאכל
איסור ולא בשר ולא חורים וכנו יונה . כי אם דוקא חרובין
היה מאכלם ולא הים על בשרם מלכוש נאה אשר מעשה
ידיהם כוננה . ולאיש אשר אלה לו כל מה שיעשה לו לגבי
דידהו היא קטנה . ופוק חוי מה שאמרו בתענית כי רב
יבורה כשהיה שולף מנעלו האחת . כדי שעל ידי זה יהיה לו
עיניו היה בא מטר וכל העולם כולו בנחת . פעם אחת ראה
שני בני אדם שזרקין פת זה לזה אמר שמע מינה שיש שבע
בעולם ומשום הכי זלוו בו יהיב עיניה ומכת הרעב בעוד
משולחת . ה"ל רבנן לרב כהנא שיכרוחנו שיאל לשוק ולא
וראה קבולת אנשים ה"ל מה זה ה"ל קונים הם גרעיני תמרים .
אמר שמע מינה שיש רעב בעולם אמר ליה לשמעיה שלף
לי חד מסאנא ואתא מיטרא תא חוי כמה היו קמימים וישרים .
כי על גר ההכרת היו יולאים לשוק כי כן ראו למי שלומד
תורות וחקים . ולא יאכר זמנו כרחיכות ובשווקים . כדי לבקש
על המותרות אלא דוקא כדי חיותו כן נאה ללריוקים . וכנגד
זה רשכ"י ז"ל היה אומר בקעה בקעה התמלאו דיגרי זהב
והיתה מתמלאה והיה לוקח ומחלק לעניים הכי איתא בירוש'
דברכות ואם יאמר אדם דבר זה להיות כראשונים . לא יעלה
על הדעת ולא יוכל האדם שאתו ואפי' יערה כל היום שוא

ה הולך תמים אות ב

עמלו כונוס . דע לך אחי כי גם כדורות שעברו אשר היו
מלפניו . נמלא בהם לריקים וחסידים . חביבים וירורים .
ומעשה בר' ויחאל מפאריס ז"ל שהיה קדוש וחסיד וחכם גדול
והיה לומד ועוסק כחורה כיום וכלילה . והיה נעשה לו נס
שהיה דולק נר בערב שבת והיתה דולקת כל ימי השבוע
בלתי שמן כך נעשה לו סגולה . ודבר זה היה מפורסם אלל
כל בני העיר כולה . עד שהגיע הדבר למלך לרפת וישלח
ויביאהו לפניו ויאמר לו יש לי עליך שאלה . אם אמת הדבר
שאמרים שאתה מדליק נר בלתי שמן ויכפור בזם החסיד
שלא יחזיק טובה לעצמו . כי היה איש חס וישר ומתהלך
בחמומו . וגם שלא יתערהו המלך שהיה מכסף והכיה את אשמו .
והמלך הבין הדבר ורצה ללכת אללו לכיתו ולמקומו . וקם
כלילה אחד והלך עם קלף משריו וכני עמו . ובאותה העיר
היו פריטים שדופקים על פתחי היהודים כלילה . כדי לקחת
מהם מחנה וזה החסיד למען לא יזיקו אותו ויעשו לו חקלה .
היה לוקח מסמר והקעו בארץ וכשהפריטים דופקים בדתו
היה מכה בפטיש על המסמר ונשקעים בארץ ואז נרדפים
ונפשם נבהלה . ועתה ככה המלך והיה דופק בשער . הכה
החסיד בפטיש על המסמר סבר כי הוא אחד מן הפריטים
כסיל וכער . ואז המלך שקע בארץ עד מתניו וכשהכה עוד
המלך על פתחו . הכה עוד החסיד על המסמר ככל כוחו
ואז המסמר עלה מאליו והלך למרחוק ואז פחד החסיד וסערות
בשרו חסמר . אמר אין זה כי אם המלך ואז מהר ופתח הדלת
וישתחוה לו ויען ויאמר . מחול לי ארוני המלך שלא פחתני
במהרה וכמו שהמסמר ילא מן הארץ המלך ילא מן הקבר .
והאנשים אשר עמו פחדו שלא תבלעמו הארץ והמלך פתח
יסבר . ואז החסיד הכניסם לכוחו והאכילם מיני מתיקה עד
אשר סבו לאיתנם . ויאמר למלך מה ארוני המלך עושה כשעות
אלו הלא ידעת כי רוח אחד יש על פתחי וכולע לכל מי
שיקרב אליו ולא יהנו עוד כנרונם . והלמלא שירדתי להגילך
היית נכלע ח"ל כבר נכלעתי עד מתני . ואשריק שהלאתני .
ח"ל באתי אלך כי שמעתי עליך כי יש לך כישוף שדולק

הולך תמים אות ב'

נר בלתי שמן משכת לשכת ורובה אני לראות הדבר בעיני. ח"ל
ח"ו כי אין מבקש אני. כי דבר זה אשרה לנו הקורה אבל
אני יודע בחכמת הטבע ויודע סגולות. והראה לו הנר
הדולק בלתי שמן כי אם דוקא פחילות. ויאחבהו המלך
וישיבהו בחצרו. ויהי לו ליועץ ויגדל הסקיד ככבוד גדול
וכריכוני עשרו. ויקנאו בו השרים קנאה גדולה. ויגידו למלך
כי הוא אומר כי אהה טמא ולכן אינו אוכל מידך לא ויין
ולא דבר אכילה. ויבקש המלך לנסות הדבר ויקראוהו לסעודה.
ובחך שם אוכלים הושיע לו המלך כוס ויין ועמד והשתחוה
וקבלו בקידה. והניחו בשלחן ח"ל המלך למה לא שחית שמה
ידי טמאות ח"ל המתן לי עד שנמור הסעודה ואז עדים
באמנים לי העודה. לאחר שבגרו הכיאו למלך בלי לחיץ
ודיו לפני השרים והערה. ואז לקח כלי המים של הרחיבה
ושהה אותה בלתי שום קפידא. ח"ל אינו יותר עמא הנניעה
או הרחיבה יותר פסידא. ואז נסה ושקטה סמת המלך ויגד
למלך טעם הדבר כמתק שפתיו ואז נפשו פרה. ע"כ קרו
שם ברורות האחרונים היו לדיקים וחסידים בראשונים.
והיה נעשה להם נסים ונפלאות כאשר היו מלפנים. וכמה
מהם נגלה עליהם אליהו הנביא ז"ל כמו מהר"ם שיף ז"ל
כי כהיוהו בן י"ז שנים. נתקבל לאב בית דין אף שהיו שם
באותו הדור גדולים וזקנים. וגם כהיום הזה נמלאים לדיקים
והסידים בעולם. והן לדיק בארץ ישולם. והיום הזה שמעתי
מפי מגידי אמת כי מזה שחי שנים. איש אחד היה כמערכ
שהיה חיגר בשתי רגליו זה כמה שנים כי עברו עליו המים
הזרונים. בחולאים רעים ונאמנים. ותמיד היה יושב בכיתו
ולומד ס' הללים. ויום אחד ראו שקס והלך ברגליו כאחד
הקלים. והיה לומד תורה הרבה מה שלא ידע מקודם והוא
יושב אהלים. והשכנות שלו ראו איש אחד זקן לבוש הכדים
יולא מכיתו ודמותו דמות ארזאים. ואחרי זה נכנסו לכיתו
וראו שקס על רגליו ונאדפת כרוך רופא חולים. ועשו בלתי
בית הכנסה ומקומו קדש הלולים. ולכן ראו לו לכל בעל
קורה להסבורד בכיתו. וכפרט בכתי מדרשות ושם מקום

מנחתו . וכל מה שיוכל לקצר ושיכתו עם המון העם יפה
 אף נעים כי זו מלאכתו . להגות תמיד בתורתו . ולא יש
 לו עת מנוכל להשלים קביעותו . ולאיש אשר חלה לו לו משפט
 הנאולה לעבוד תמיד את עבודתו . ואז תפלתו מקובלת
 בהתפללו על ישראל אחיו וס' עונה אותו . ורורשי רשומות
 אמרו בכל דרכיך רעהו ר"ת כדר כי מדת ההתבודדות לאדם
 וכפרט לת"א היא מדה יפה וסגולתו ותפלתו . ואין ראוי
 לו ליטב כי שיבת עם הארץ כי לא יכלה מהס לס"ר ושקר
 וליצנות ואין דברים אלו ראויים לאיש שכמותו . כי הוא שטרם
 יושב על לימודו זמן מרובה ויגע בעשר אלבעותיו ימים אף
 לילות אף יאכרו בזמן מועט אין זה כי אם מעשה היצר
 להפילו ברשתו . ולכן ראוי לכל ת"ח להתבודד וללמוד לבדו
 או עם חבר א' או ב' וכמה הנאה יגיע לו על הדבר הזה
 אחת כי אם ישב עם חברים הרבה לא יכלה מהס חידושי
 הזמן ותולדתו . ואלו דברים שאין להם שיעור ומאכזר זמן
 הרבה ויעלה הרס בידו ויותר יגדל עונשו ממי שמדבר דברים
 בטלים והוא יושב בחנותו . באופן שלפי קוצר דעתו דת"ח
 בזמן הזה יבחר לו קרן זווית ושם יקבע מקום ושיכתו . ואעפ"י
 שאמרו חרב אל הכדים ונאלו חרב על לווארם של שונאיהם
 של ת"ח שעוסקים בד ככד ולא עוד חלה שמטפסים היונו דוקא
 בימיהם שהיו עוסקים בתורה בעל פה . ואם לא הווארם כפה
 שוכח מה שהוא לומד ולא עשה יפה . מה שאין כן בזמן הזה
 שרבו ספרי הדפוס וכל אדם שלומד אפי' לבדו כאילו לומד עם
 כמה חברים ובהכי ערוף טפי . וכפרט אם חנו ה' בדעה
 לכחוב חידושי תורה יותר יערב לחכו ועל לימודו ותמיד ולא
 ירפה . ויותר טוב לו מללמוד עם חברים בלתי שום חידוש
 ולא יעלה לעצמו ארוכה ומרפא . כי הדבר ידוע שאין חידושי
 תורה יוצאים בלימודו עם חברים וכבר אמרו וקנה לך חבר
 זה הקלמוס שיכתוב מה שחידש בתורתו . ועוד וקנה לך חבר
 אמרו ולא חברים כי על ידו זה לא יאכזר זמן לבטלה בדברים
 אלו . וישליך האדם מעליו הכלי הזמן שאין להם קץ ותכלית
 כי אם ילך האדם אחריהם וימס ולילה לא ושבותו . ותמיד

הורך תמים אות ב'

אוחו יסוככו ואת גופו יטחיו . גם יתחלל שם שמים על ידו
באומרו ראו ה"ח רודפים אחר חיי שעה . ומניחין חיי העולם
הבא ושם הוא המרגעה . כי אדם להכל דמה ימיו ככל עובר
ויעבור והנה איננו בארץ לא זרועה . והלאוי כללו של אילן
שיש לו קיום מעט אלא כלל עוף הפורח באויר ושט על פני
רקיעא . ולכן ראו לכל אדם ובפרט ה"ח שלא לאכר זמנו
לכהלה . בשוחה כעלה . אלא תמיד יהנה בתורתו יומם ולילה .
ושמעתי כי הרב המחבר ספר חק נחן ז"ל פעם אחת כנו
הרב המחבר מגדרות נחן בהיותו בן י"ב שנה . עשו משתה
בבית קמנו ולכן עשו לו הזמנה . שיאכל וישתה במנוחה
נכונה . וכין כך נכנס הבן לטול רשות ממר אביו א"ל אדוני
אבי בבית קמנו יש משתה וללכת שם נפשי נכספה . אז
נחמלא עליו עברה ונער בו בנויפה . א"ל כינר מניח חיי
העו"ה והולך על חיי שעה אשר הוא עוברת וחלפה . מיד
הלך לבית אחר והיה גונח מלכו וכמעט שנטה למוק ונפשו
נטרפה . אז נכנסה אמו אלל אביו ונתחכנה אליו כבעו וכמטו
שמחן מכתו ירפא . ועל מנת שמכאן ולהבא לא יזכר על
פיו שום טיול ומשתה כי אם דברי תורה הנחמדים מזהב ומשו
רב ועליה לתרופה . גם ראו לכל בן תורה כשמקשה על
איוה מחבר לכלכל דבריו שלא לרכר כנגדו קשות . כראות
עליו איוה קושיא והוא יושב בבית המדרשות . וכמה גנאי
הוא לו אם ידבר ויחקר בכבודם כי יאמר ברעתו גם אני
יש לי רוחב לבב וגם הם היו בני אדם . ובפרט אם הוא
מרכר נגד הראשונים אשר היה לבס פתוח כפתחו של אולם .
וכוראו שלא הבין את דבריהם כי מי הקשה אליהם וישלם .
ומעשה ברש"י ז"ל שכל לאחד בחלוס . שהקשה עליו קושיא
שלרעתו אין עליה תירוץ א"ל אל תקרב הלום . כי ופה פירשתי
ויפה כוונתי ומדרך ובאר שלא הכנת כראוי את דבריו . ולכן
דלקת אחרי . והוא אומרו כי לא דבר רק הוא מכס ואם
תראה שהוא רק ורפה . רע כי מדרך הוא שלא עיינת ופה .
והוא דומה לעשיר אחד שיש לו ממון רב ותרשים וסוהס
ושפה . ובה איש אחד עני והוא עלל וכמלאכתו מתרפק .

הולך תמים אות ב' ג'

ראה לעשור שיש לו ר"ב הו"א וראה כחך הממון דינר אחד
שעלתה עליו תלודה וזרקו בפניו וא"ל מעותיך הם רעות כסף
סיגוס מצופה . היש לך שוטה גדול מזה כי תחלה היה לו
להראותן לאומן . כי על כל פנים האיש ההוא בקי בטוב ויש
לו בהם סימן . ועוד שאפילו שלדעתו הם רעות לא היה לו
להשליכן בפניו וכאילו לבזותו אתה עומד ומזומן . באופן
כי צריך לחשוב הלומד כאילו בעל השמועה הוא עומד לכבדו .
וראה זיוו והודו . שהחייב מוטל עליו לכבדו . וגם צריך האדם
לנהוג כבוד כרבו ואפילו הוא רבו שאינו מובהק כמו ארון
ועבדו . וגרסינן בקידושין דף ל"ג אמר ר"א כל ת"ת שאינו
עומד בפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו אינו
מתקיים בידו . וכזה נראה לפרש בכונת הכתוב יראו את ה'
קדושו כי אין מחסור ליראיו וכבר נודע כי רבו עקיבא רשע
את ה' אלהיך תירא לרבות ה"ת ו"ש יראו את ה' רופא למר
שתיראו מן החכמים . שנתרבו מאת ה' אלהיך תירא והם
ישרים ותמימים . ואהניא לך כי אין מחסור ליראיו שלא
יחסר תלמודו וגם לא יחסרו לו הימים . וגם עי"ו נקראו
יראיו ולא רשעים ק"ו כי דברי תורה מקיימים .

אות ג'

גלגול . סודו לנו רבותינו ז"ל כי הנשמה אחר שחלא מגוף
האדם חוזרת לבוא בגלגול לתקן את אשר עושה .
כי בעת וליאמה עולה לפני בני מתוכתא . ושם גוזרים עלים
עולי כדוך פלן בגוף פלן כי דבר ה' המרת . ואז חוזרת
לעולם הזה ואומרים לה לכו תקני מה שקלקלת . וסודי מרע
ועשי טוב והטיבי את מעשיך כי לכך נוצרת . וסימן מסרו
לנו דו"ל כי כל מזה אשר ירדוף האדם אחריה ואוהב אותה .
ידע כי מזה זו בא לתקן כזה הגלגול לעת עתה . ופעמים
מניחין אותה לשוטט בעולם לקבל עונש ויחר מעונשי גסונס
ואומרים לה לו הקשבת . ומחזרת ממקום למקום ומרחי אל
דחי קולכת ולא תמלא שום מנוחה והנה נשחתה . וכבר אודע
כמה

הולך תמים אות ג'

כמה מעשים נוראים . בענין רוחות המנובלים ומהם משוטטים
בעולם ומהם בנוף בני אדם המה מוכאים . והזכיר קלת מהם
הנה למופת ולאות למען ישמעו ויפחדו הקטאים . ויעזוב
רשע דרכו ואיש און מחשבותיו כל העם הנמלאים : בטרם
ילך ואיננו וישב אל ה' וירחמהו ויעשה מעשים נאים .
מעשה בכחור אחר שכנס בו רוח אחר והיה מניד להם שמו
ושם עירו ושם אשתו . וכעת שאלו אותו על אשתו היה בוכה
כפי גדול ברכה אחר . על שהיא ענוה וימים רבים והוא
טבע בים והחכמים לא היו מתירין אותה לקחת זולתו . כי
על ידי זה שלא הקירוה מונה עם בני אדם אחרו מותו .
והיה מבקש מהחכמים שתירוה אל אסורה והיה מראה להם
פנים מרכי רז"ל שהיא מותרת לקחת חליפתו . אל ומה הוא
עונו אל שכא על אשת איש בקושטא ונחקיים בו מה שאמרו
רז"ל כי דין ארבע מיתות לא בטלו כי מי שנחייב חנק נופל
ביום ויחנק כי כן דמו . אל ומה שם האשה שכא עליו
באיסור אל בכר היא מתה . ומאי נפקא מינה שאגלה חרפתה .
לעת עתה . ובין כך עמד הכחור על רגליו אל למה קמת .
אל חכם פלוני בא עתה . וכן היה שכא אחר כך ח' פלוני
אחר זה כנסו כת של בחורים . אל למה כנסו לכאן לראות
אותי הלא הם עשו כמוני והם רשעים ארורים . והו נכהלו
הואם הבחורים אל למה אתם תמהים וכי אין אתם סוררים .
אתם הלוכם בגד הלכן ועומד לפני לא באת על אל בקושטא
וזה שאלך עשה כך וכך והו זה בזה היו מסתכלים . אז החזיל
זה הלוכם לבנים לבכות כפי גדול וגם השאר הודו על רשעם
ועל עונם מסתכלים . החזיל הח' שהיה שם ואותו היו שואלים .
מנין אתה יודע זה . ואיך לא נביא ולא חוזה . החזיל לשחוק
אל ולא כתיב ובוד כל אדם יקתום חזר ואל הרי ידועה הם
קחת כנפיהם . חזר לשחק ואמר אין אני יודע אפילו מה
שכחריהם . אל אחר מהחכמים שהיו שם קאמר לו מה מעשי
ובמה עונות שאני חייב עליהם . אל על אדוני אין לי רשות
לדבר דבר . כי מעלתך נקי ובר . שאלו אותו באיזה אופן כנס
בזה הכחור והשיב שהוא טבע בים שהאניה והחורן נשבר .
וקדגים

הולך תמים אות ג' יא

והרגיש אכלו את כשרו ורוחו היה משוטט כשרות וכמדבר
 והיה לו מעד גדול עד שראם פרה אחת ובחך גופה עבר
 ואז נשחטתה הפרה ומכרה בעלה ליהודי אחד והיהודי שחטם
 ובעת שנשחטה היה שם הכחור ולפי שהכחור קודם לזה חטף
 נכנס בו הרוח והעידו כמה אנשים שחכף אחר שחטתה
 הרגיש הכחור שנכנס בו רוח ובחך ח' ימים מת הכחור ונפשו
 לשמים עלתה כלל עתה על כן הירא את דבר ה' ושכ
 מחטאתו וניחם על הרעה אולי יחננה ה' ושכ ורפא לו ואל
 ירחק מפני השעה כי אדם להכל דמה ופתאום יבוא אירו
 ויעבור בארץ וכן אדם תולעה החעוף עיניך בו ואיננו בארץ
 לא זרעה והם כמות הכסמה ומות האדם ואין עליו דין
 וחשבון אף שחטף בפשיעה מה טוב ומה נעים כי סוף כל
 האדם למות ויאמר בו גויעה אבל ירוע תדע כי יש דין
 וחשבון על כל עושי רעה ואל תחוש לדברי האפיקורוסים
 שנותנים טעם לפגם וסותרים דברי תורה כדי שיפרקו עול
 מעל צוהרים כי כל דבריהם הכל וריק ואין להם על מה
 שישמוכו ואין כונתם כ"א לענג גופם ובשרם וחוסר האמונה
 כדי לעשות מה שה' שנא ולאו משום שיש בהם דעת נכונה
 והאנתו עם בני ישראל מאמינים ומאריקים כי הקורה כולם
 המשפטים והחקים כולם נחנו מרועה אחד ויש עונש לרשעים
 ושכר לצדיקים והנשמה אם לא תשמור לעשות תסכול מעד
 גדול וחבלות ונוזקין ומרחי אל דמי הולכת בעונשים קשים
 ומרים והדברים עתיקים גם כדורנו זה שמענו מעשה נורא
 שנעשה כלפת ת"ו מפי אנשים כשרים אשר באו משם דברים
 המאורקים כי אחר הרעש שנעשה כלפת ת"ו שנת תקל"ז
 לתפ"ץ בשתי שנים אשה אחת שמתה ברעש אמה יוס אחר
 הלכה לבקרה בקבר כמשפט הכנים ואז שמעה קול קורא
 בתי רצוני ללכת עמך לבית ואז הלכה הבת לביתה שהיה בעין
 אל זיתון ונפשה נבהלה וכשהגיעה לבית שמעה קול אומר
 לה בתי בואי שכבי עמו והיתה חופסת אותה והרגישה
 בעלמה כאילו אדם ממש היה חופס אותה והרבה בני אדם
 ישראל וגוים היו נכנסים לבית שומעים קול נאומה כאילו

הולך תמים אות ג'

מדבר גוף ונפש והיותה מקלקלת ככית אס היתה קדרה על
הכירה היתה נהפכת מעצמה. והכר והכסת נעקרת מתקומה.
ונכנס חכם אחד להקרימה. שתלך ולא חסור וינללו מהלכה.
השיכה לו הרוח אין אהה כדאי לעשות ככה ואין דרכך דרך
ישרה. ובכן באו והודיעו להרב הגדול ר' אברהם ביר השכנו
ז"ל והלך והקרים אותה שתלף במהרה. ואז ילכה והלכה לה
והיה קולה הולך בקול זעקה גדולה ומרה. מכיתה עד קברה.
ולאחר שמונה ימים הלך ר"א הנזכר וישב על קברה. ולא
סיפר לאדם טעם הרב ואמרו כמדומה שהלך להתיר לה את
הקרב אחר שראה שהלכה ולא חזרה. ושמעתי סיפור זה מכמה
ח"ס אשר באו משם וכולם בא' עונים בדבר פשוט וכשפה כרוכה.
וכתב הרב נשמת חיים במאמר הג' פי"ד וא"ת מה תועלת
ברוחות הללו ליכנס בגוף האדם. דע שהרוחות האלו הם
נידחים כעלה נדף עולים ויורדים מהר לגבעת בלי מרגוע
ויש להם נחת רוח בשכנסים בחוף בשר ודם. הנעזבים בעד
חטאיהם למקרה ופגע רע. כי הרוחות הללו הם שלוחי השם
למירק עונם ולהחם פשע למו שעדין חוכו לא פרע. וכמו
שהמרו הרבה שלוחים למקום והם מחזינים אף להתקד עס
גופי המתים. ומשועטים באישון לילה ואפלה בשדות וכבתיים.
ומזיקין לפוגעים כס וכפרט למו שדרכיהם מעותים. באופן
גלגול הנשמות הוא המת ואין צריך סער לתמו ואף חכמי
הגויים ובראשם ארסטו יודעי העתים. ועידון ויגידון כי ענין
הגלגול המת ע"י עיון ודרישה וחקירה ובאזרח ובמופקים.
וכמו שכתב הרב נשמת חיים וס' הכרית ז"ל וכתב הסוד"א
ז"ל בספר ועד לתכמים הביא מעשה מח' אחד שכמעט לא
היה מאמין בענין גלגול הרוחות. פעם אחת שכנתו ולדה
בן וישב שלשים יום בשופי ואחר זה נחלה ששה חדשים ויום
שהיה הולך למות ונפשו תעלה למנוחות. זעקה אל החכם
שכנה לקרות אללו היום פסוקים וסליחות. וכעוד שהיה קורא
פחת עיניו הבן ואמר שמע ישראל וגו' ומת ואח"ז האמין
שנשמתו באה בגלגול לתקן עון זה שלא לירדות. וחרכי
קרתה שעלו וכאן בזמננו אשר שמענו את שמעם מגילים

הולך תמים אות ג' יב

מוס בקרשים ואומרים כי אנו מאמינים בזה מצד הפתיות
 שלנו. כי לא יתכן להיות ככל אשר דברנו. אכן הלא תרע כי
 באמת אין אנו. חוששין לדבריהם אף שידברו כנגדנו. כי
 ירענו שאין כונתם באמת לקטור דברי תורה כי אם לפרוק
 מעל זוארם עול הקורה ולכן דבריה שנו. ואביא להם ראיה
 כמה שהם מודים בו ולרברו הם זמאים. והוא שהאיתי להרב
 בעל נשמת חיים במאמר השלישי פט"ו הביא כמה מעשים
 נוראים. הן מכני ישראל הן מילדי הנכרים אשר בחוף ספריהם
 הם מובאים. שראו בעיניהם לכמה ולדים שרברו חקף לדרתם
 דברים נפלאים. ואחיה מכלל גדול שכתבתייהם ארסעו בספרו
 חלק ו"ה שאלה כ"ז הורה ולא בוש שגם הוא שמע כזאת וראה
 כאלה הגם שלא ידע סיבתו ונמשכו אחריו כל מי שאוהב את
 דבריו וכבודו מנשאים. וכתב עוד שם הרב הנזכר ובעבור
 שירענו שאין הנפש פועלת פועל השכל בנוף האדם כהיותם
 קטנים כ"ה אחר שיכוננו האברים. ויתחזק המוח שלו שפטנו
 שהמדבר כשהוא קטן הן דברים בעלמא הן עתירות הם רוחות
 המשוטטים בעולם וכאים כאיזה גוף לתקן איזה דבר וגם
 להודיע לעם איזה דבר עתיד כדי שידעו הכל די שליט אלהא
 עלאה ולמאן די יזכי יתננה זה ישפיל וזה ירים. ולכן תמלא
 שהולדים האלה היו לאותות ולמופתים וכקטנותם הם מדברים.
 ע"כ וכזה נראה לי לתרץ מה שהקשו המפרשים על מה שאמרו
 ז"ל ע"פ ויקרוללו הכנים בקרבה כשהיתה עוברת על כתי עבודה
 זרה היה עשו מפרכם ללאם וכשהיתה עוברת על כתי מדרשות
 ועקב מפרכם ללאם מבטנה. והקשו שהרי כנמרה אמרו
 שנחלקו האנוגונינוס ורבי שרבי אמר יזר הרע נהון בארס
 משעת ויורה ה"ל אנוגונינוס אם כן יבעט באמו וילא אלא
 משעת ויאה אמר רבי דבר זה למרני אנוגונינוס ומקרא
 מסויעו שנה' לפתח חטאה רוכץ וה"כ קשה היך בהיותו במעי
 אמו מפרכם ללאם והא אין יז"ה שולט כי אם בעת ויאהו
 מבטן אמו ולמה עשו מפרכם ונחוי שנה. אכן על פי האמור
 אחי שפיר בהקדים עוד מה שכתבו המפרשים כי עשו היה
 גלגול הרע שבקין ויעקב היה גלגול אד"ה ולכן אף ככתן

אמו

הולך תמים אות ג' ד'

אמו היה עשו מפרכס ללאת לעבוד ע"ז ואה פושעים נמנה .
כי כבר היה ארוק בו וי"הר בפעם הראשונה . ובה נראה
לפרש בכונת הכתוב ויתרוללו הכניס בקרבה ותאמר אם כן למה
זה חכמי ותלך לדרוש את ה' ונראה שהכונה . ויתרוללו הכניס
בקרבה שהיה עשו מפרכס ללאת לבתי ע"ז וכשהרגישה בדבר
ידעה שיש כבטנה בן שאינו הגון ואין דרכו נכונה . ותאמר אם
כן שהם נשמות מגולגלות למה זה חכמי שיהיה לי לער כזה
שיחברו כי ודאי אין זה כ"ה מלך עונותי ענה נענה . שאילו אני
זרקת לא היתה מתעברת כי רוח שאינה הגונה . ולכן מה עשית
ותלך לדרוש את ה' להוית זרקת וכשרה ומכאן ולהבא טובא
חושבנא . או נמי יש לפרש בכונת הכתוב ויתרוללו הכניס וכו'
בהקדים מה שאמרו ז"ל מפני מה האמהות עקרות מפני
שהקב"ה מתאווה לתפלתן של זריקים . ואמרו עוד שכל הנשים
הכשרות לא היו בפתקם של תוה ואינם מלמעטעות בלידה ואינם
זועקים . ולכן תמהה רבקה אמנו ותאמר אם כן שהאמהות
עקרות לפי שהקב"ה מתאווה לתפלתן של זריקים . ה"כ למה זה
חכמי שמלמעטרת כחבלי לידה באחד הזיקים . ודאי אין זה סיבה
כי אם חכמי שאני אין מעשי כשרים ומה שמתאווה לתפלתן של
זריקים . קאי ליצחק בעלי ולכן ראוי לי להטיב את מעשי להוית
דורשת את ה' ואהיה זרקת לפני שוכן שתקים .

אות ד'

דיבור בכית הכנסת גדול איסורו אפי' שלא בשעת התפלה .
כ"ש בעת אשר עומד להתפלל בקהלה . וכ"ש במקום
שאסור להפסיק אפי' במלה . כי הוא עומד לפני מ"ה הקב"ה
לבקש מלפניו על נפשו ועל נפשות ביתו לתת לו לחם ושמלה .
ואין יבנס עם חבירו בדברים בטלים והוא נכנס בעמק הכ"כא
עד רלית ליה הכתנה אם הוא עומד בכ"הכ או עומד בבתי
משתחות וכמקום גולה . כי בודאי אחר הדברים האלה תפלתו
פסולה . עוד בה והביא את אשמתו ואתי לירי מעילה . ורוק
לשכר וקרוב להפסד ק"ו ולו תהיה משכלה . וכמה סכל ופתי
האיש

הולך תמים אות ד' יג

האיש הישראלי אשר עשה את עולתו. והשכים לב"הכנ ולכס
תפלוג ונחטטף בטליתו. ועמד כרת וכשורה בתפלתו. וכיון
בה כפי וכלתו. ואחר זה קבע עלמו על חורתו. כספר חק
לישראל שהוא כלול במקרא ובמשנה וקבל תוכחתו. ואחר זה
מלא אללו את עמיתו. ופוחח עמו בדברים בטלים ממקרי הזמן
ותולדתו. ועשה קביעות אחרת מדברי הבאי וכפלים לתושים
ולא יכלה ממנו טס בשחוק וקלות ראש במקום קדוש והשראת
שכינתו. היש לך חסרון דעת גדול מזה כי הדרכא יאותה להס
לאנשים כאלו שלא ידבר שום דיבור עד לאתו. והרו זה דומה
לאחד שהיה יושב בספינה. והיה הים קוער עליו ומוליכו אנה
ואנה. ולא ידע אם יטבע אם ילא בשלום אל המדינה. ובעת
אשר הגיע לשפת הים שמח שמחה גדולה ותעבור עליו הרנה.
כי אז ידע שניצל מן הסכנה. ואח"ז עלה בדעתו לחזור לשוטט
עוד בספינה וחזרו עליו גלי הים כבדראשונה. בודאי איש כזה
אין בו דעת ותבונה. כי בשלמא בתחילה על כרחו שלא בטובתו
ירד לים ואפי' שנפשו נענה. אבל עכשו שכבר עלה אל היבשה
במנוחה נכונה. מה לחזור עוד לשם בודאי פושע נמור הוא
ואח פושעים נמנה. והנמשל מובן מאליו כי הן האדם מבקר
לערכ ישוטט בשוק ובדרכות קדיה. על הכלכלה ועל המחקים.
ומערים אדם על חבואתו כדי להתפרנס ואת נפשו לו תיהולא יכלה
ממנו טס בעבירות שאדם דש בעקביו ובקי בהטייה. כי הן בעיון
יוקר השערים וחוסר הפרנסה הן הנה היו בעוברינו כי מועטים
הס כני עליה. ולכן מדברים בטלים שבעה נפשו וגרונו ניחר
וכף רמיה. ובכל זאת לא הספיק לו עד שכמעט זמן אשר בא
להחנק לפני בוראו כלפי שמיא. ודבר דברים בטלים ודברי
הבאי ושקלא וערויא. וכמה גדל עונס מנשוא אוקן עמי הארץ
אשר יושבים בכית הכנסת עדת מרעים. וושכים ומתלוואים
וחבריהם להס שומעים. וכאילו הס יושבים בכתי קרקסאות
ובכתי משתאות ומעשה העתועים. אהה עליהם ושכינה מה
הלשון אומרת מי בקש זאת מירכס רמוס חלרי אנשים פושעים.
הלא ידעו הלא ישמעו כי בב"הכנ טס מקום השראת שכינתו
ושס חוד כבודו מנעים. וא"כ כמה הס כוערים וגרועים. אשר

הולך תמים אות ד'

כבוד האדם לעמוד לפני המלך לבקש הצריך לו ועומד לפני
המלך בדברי הכבוד וליצנות ודאי כי הם רשעים. ובוהו את
הפלתם ולא תקובל וכל הדברים יגיעו. לכן שמוע אחי ואיענך
ויהי אלמים עמך לתת לפיך דמי מלדבר דברים בטלים. חפי'
שלא בשעת התפלה מעת בואך עד זמן יליחך ולא תאבד עולמך
בהנאה מועטת כמנהג הכסילים. כי אם רצונך לדבר עם
המלך ולהשתעשע עמו בוא נא אל חכמו. ושם תדבר אתו. עד
שגיוןך ייחד. ולהך סתרת. כי היום ארוך והמשא ומתן מועט
אם לך בזה כח. גם חברך רצונו בכל זה דרוך מהר ואל תתאחר.
ותדבר עמו מעת עליוהך מתפלת השחר. עד עת מחר. ולמה
ערכ עליך הדבור בכית הכנסת. ולשמוע שם דברים בטלים
עושה לזנך כאפרכסת. בעת אשר באת להתפלל על נפשך ועל
נפשות ביתך ונפשך מקלסת. אולי יחונן ה' לרחמך ולה תהיה
הפלתך נמאסת ויבואו עליך כל הדברים אשר בקשת בהפלתך אחת
מהנה לא נעדרה ונפשך נעלסת. ובהב הרב של"ה שיש לומר
עלינו לשבת באימה וכיוראם וככונת הלב וכשמתה כי כל אבא
השמים עם פמליא של מעלה בעת שישראל אומרים עלינו לשבת
אומרים אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו ובשלמי
זיכור איתא שר"ת עלינו ולבסוף אין עוד הוא גם על כן
נקיה לך ולבסוף ה' אחד הוא עד הרי כהן שני עדים שמעידים
על תפלתן של ישראל וכתוב בסדר היום שצריך לומר אותן מעומד
שכן עלינו ג' ומעומד וצריך לומר אותן בכונה גדולה ויש בו
כמה סודות ורמזים ויהושע ו' נון תקנו כשהפיל תומת ויתו
יהוא מסובל לכל צרה שלא תבוא וכתו גדול ועל פי כל האמור
מה נאלו אותן בני אדם אשר אומרים אותן במרירות גדולה
ונשפה רפה. ובלעני שפס. ויש מהם שמדלגים בו ובלבד שיגיע
במהרה לאת מפתח בית הכנסת ולהגיע לביתו ולתנותו נפשו
נכספה. ואנשי כנסת הגדולה בראותן שהוא שבת נחמד תקנו
לומר אותן בסיפא. על דרך אחרון חביב ואילו היו יודעים
שכדור אחרון מקילין בו כל כך שאומרים אותן בחטיפה. היו
מתקנים אותן בראש התפלה שערין לא קץ בתפלתו ולא היה שם
דריפה. והוא דומה לאחד שכא אל המלך לפרוע לו סובו.
אשר

יד' הולך תמים אות ד'

אשר הוא חייב בשער שכתבו . והתחיל למנות לו וזוכים קטנים
והיה מטפה המלוח ואומר עכשיו ויבא לי מטבע זהב גדול מה
יפיו וטובו . וכשהגיע הלוח למנין מטבע זהב הגדול היה מקלקל
אותו ומאבד לורתו ולא היה נותן עליו דעתו ולבו . ה' וראוי
בעל חובו כשידחה בן שופך עליו כמה עזה . דכיון שהוא
יפה ועולה לחשבון גדול היה ראוי לתת דעתו עליו ולא לקלקלו
וישליכו במהירות ופחיתות . והנמשל מוכן מאלו למי שיש לו
עונים לראות ולבו חוס . לכן ראוי לכל בעל נפש לחוש על
עלמו . שלא להביא את אשמו . להסדיר עליו לשבח כמתון
ובכונת הלב . מלה אחר מלה . ולא יאבד יגיעו לרוק ולכהלה .
כי זמנו מועט ושכרו מרובה לעלות מעלה על מעלה . שאם לא
היה שבת כחמד לא היו מתקנים אותו באמצע החפלה . כיום
ראש השנה שהוא יום מעמד הדין אין זה כ"א שמעלתו רמה
וגדולה . והאדם העלוב במיעוט זמן זה יתרכו עליו העסקים .
ויניח דברי אלהים חיים דברים המלודקים . וירדוף אחר ההכל
ויניח אלה החקים . ומתאה שיהיה יכולת בידו לעשות קפידת
הדרך ועלכך שיגיע במהרה לכיתו . או לעסקיו ותנותו . לכן
אם בעל נפש אהה רק את נפשך שמור . לומר עליו לשבח
מתחילתה ועד סופה החל וגמור . כמתון ובנחת להבין מה
שמוציא בשפתיו סבר לה מר . עוד יש לי להזכיר לאיש אשר
כמוני כמה שהזכירונו רז"ל ואזהרה שמענו בכל מקום ובפרט
בבית הכנסת לקיים ולשמור . והוא אומרם בפ"ק דחגיגה מאי
דכתיב כי על כל אלה יביא אלהים במשפט על כל נעלם אם
טוב ואם רע זה הרוקק בפני חבירו ונמאס כה ע"כ ואיחא כס'
חסידים סי' מ"ד מעשה בחסיד אחד שהיה מכסה כל הרוקן
שהיה מוצא וגם כל רוק שהיה מוציא מפיו היה מכסהו וטעם
שהיה מכסה אפ"ו רוק של חבירו שלא יבוא אחר ויראה הרוק
ונמאס בו ולא ימקול לים שהוציאו מפיו ע"כ ומה כאלו אותן
כ"א אשר יש להם חולי השיעול ותמיד זורקין רוק אחר רוק
בקולי קולות . וכל האנשים אשר עומדים שם אצלם נהפך
לכס בקרבם ומואסים עד למאוד ועל ידו זה עושים לחכיהם
נוקין וחכלות . ובפרט כשעושים זה בבקר הליכא ריקניא מן
המחלות

הורך תמים אות ד'

המאכלות. ואנשים כאלו כבואם לבית הכנסת ראוי להם לכבוד
להם קרן זוית במקום אשר אין שם אדם מלהתפלל במקלות.
כי דבר זה מאוס הרבה ולא יקבלו אפי' מי שרעתו יפה וכ"ש
מי שהוא איסטניס כי אפשר שעי' יר לו להתקלות. כי אפי'
רוק מעט לא יקבל וכ"ש ביתה כזו וגם שאפשר שימלא אחד
שכמנע מלהתפלל בכ"הכנ שלא ירוק חכירו לפניו ועל ידי זה
יעשה לו מכשלות. וגם העושה דבר זה עתיד ליתן דין וחשבון
על דבר זה אפי' שעושה בן ככל מקום וכ"ש במקום התפלות.
ומה יפסיד האדם בזה לעבור לו קרן זוית וגם שיכסה הרוק שלו
ולא לגרום לעצמו קללות. כי לפעמים שיסחכן האדם בדבר זה
אם הוא איסטניס ודבר זה אין כירו של אדם שלא להיות איסטניס
כי זה טבע מוטבע באדם למאוס אפי' בדבר טוב כי יש לך
אדם שמואס אפי' בבשר בכש ואפילו שלחכירו הוא דבר נאה
ומתקבל ורפואות תעלות. וכ"ש בדבר מאוס כוס וכמו שאמרו
כירושלמי פ"ח דתרומות מעשה באדם אחד שהיה מואס בכשר
כבש פעם אחת היה אוכל בשר. בא חכירו וה"ל של כבש הוא
ונחפעל בו ומת' ומן העולם נחפר. עוד איתא שם כירושלמי
הנו' מעשה בפועלים שכנסו לפונדק אחד אמרו לו לבעל
הפונדק תן לנו ערשים. והקדרה של ערשים בעורה על האש
נפלו בתוכה שני נחשים. ונחבשו שם ולא ידע בעל הפונדק
שהיו שם נחשים רוחשים. וכיון כך אכלו וערב עליהם המאכל
ההוא ולא היו מרגישים. למחר ה"ל תן לנו ערשים עוד ונתן
להם אמרו לו אוחן אנשים. והלא של אמש היו יפוס משל היום
ה"ל ומה אגיד לכם כי של אמש נפלו בתוכם נחשים. ומיד שה"ל
דבר זה מרגישו בעצמם שאכלו אדם נחש נחפעל בהם ומתו ומן
העולם נואשים. לא ולמד ממעשים אלו כי הזיקו לכריהם נזק
גדול ואפי' אם אותם שמעליבים רוק עכה לפני חכריהם עושים נזק
גדול ואינם מרגישים. כי יאמר בדעתו ומה אנתנו עושים.
אכן ידע כי הוא מצער לחכירו צער גדול ויעש באוישים.
ואין לנו שום הנאה כי יצער את חכירו על חנם ומה יפסיד
אם ירתיק מתכירו קצת ולא יקוו זה לזה נגשים. וגם מלד
הקברא. ראוי לו לאדם אפי' שלא קרה מקרה. שלא ידבר

הולך תמים אות ד' טו

כבית הכנסת אשר נמצאים בו עשרה . כי הלא ישא אדם קל
 וקומר כי אם עומד לפני מלך בשר ודם שבמוחך ואין כינוכס כי
 אם הכנדים והעטרה . אפילו הכי עומד לפניו ברתת בזיע
 ומתנהג כשורה . כ"ס לפני ממ"ה הקב"ה שכולו מלא אורה .
 ומעשה בימי מלך פרס שעלה בדעתו . להכרית כל זרע אדוננו
 דוד הע"ה שהיו אז נשיאים במדינתו . וגזרה יצאה מלפניו להרוג
 את כולם ולא ישאיר מהם אפי' תיכוכ המוטל בערוסקו . ולא
 השאיר מהם כלום כי אם בלב אחת שהרגו בעלה בימי חופתו .
 וכל קרוביהם הביא בית הכלא כן יצאה גזרתו . ויהי כלילה ההוא
 והמלך חלם והנה עומד בחוך גינתו . והגן ההוא היה בו כל עץ
 נחמד למראה ועוב למאכל ולא יש דוגמתו . ולקח המלך גרזן
 אחד בידו ויכרות את כל הגן עד כלותו . ויחפש עוד שם שמה
 נשאר עוד חיה שורש כדי לעקור אותו . וימצא שורש אחד קטן
 ויקח הגרזן בידו להשחיתו . וירא והנה איש זקן אדמוני נכב
 לקראתו . ויגער בו ויקח הגרזן מידו ויחקקוהו במתקו ושפך
 עליו חמתו . ואז נשפך דמו לארץ ויפול הדם על פניו ויפול לפני
 רגליו ויאמר לו הנר נא לי האיש ההוא מה היה חובתו . ויאמר
 לו המעט כי באת לפני ואכלת את פדיו ועתה אחת משחיתו .
 ולא די לך כל זה הלא שאתה רוצה לכלות גם שורש הקטן הזה
 אשר השחתו . ויבך ויחחנן לו ויאמר קטאתי ונחמתני ועתה עלי
 לשמור השורש הזה ולגדלו ולהשקותו . עד אשר ישוב הגן
 כבתחלתו . ואז נרחע ויקץ המלך משנתו . וירא כי הדם שותת על
 מטתו . ויקרא לכל חכמי העתים ויודעו דתו . לפקוד חלומו
 ואין פותר אותו . ויען אחד מעבדיו ומשרתו . ויאמר תקרא
 ליהודי אחד מבית הכלא אולי יגידו אותו . ואז נכנס לבית הסוהר
 ויען ויאמר שהמלך רוצה אחד שיוודיעו לו חכמתו . כי הלילה
 חלום חלם ואין פותר אותו ונחבלבלה דעתו . ויקס אחד זקן
 ויאמר אני אפקוד כי גם אני תלמתי כמותו . וילך לפני המלך
 בכבדים הזואים והקרועים כי לא רצה להחליף שמלתו . ויען
 ויאמר כן זלמת ויתמה המלך על ידיעתו . והתחיל לפרש אותו .
 ויאמר הגן אשר ראית היה משפחת בית דוד ואשר ברת האילנות
 הוא אשר גזרת להרוג את משפחתו . והשורש אשר נשאר הוא בתי

הולך תמים אות ד' ה'

אשר נתקיים לבחור אחד מהם ואתה הכרתו . והנחה מעוברת
ואז טוה המלך על בתי . להנחיה מבית הכלל היא וכל האסורים
אשר עמה ואתה . וישלח לה קריסים שישמרוה וישמשו אותה .
עד עת לדתה . ואחר זק וילדה בן ויקראו שמו בוסתנאי על שם
הפרדס והכיף לו רב ללמדו תורה . ויסי בני החיל ללמוד שלח
אחריו במהרה . ויעמידו לפניו זמן מרובה . ובה זכוב ועמד
על פניו במקום מגולה ולא כהתבא . ועקלו הזכוב ואפ"ה לא
שלח ידו לגרשו . וירד הדם על פניו ולא היה מניע אפי' ראשו .
והמלך היה רואה את כל אשר הוא עושה . א"ל למה הזכוב מעל
פניך אינך נושא . א"ל ארוננו המלך אתה מלך רם ועל כל גאה
מתנשא . ואין דרך ארץ להרים יד לפניך ואפי' שכל גופי ימסה .
א"ל המלך כ"כ יש ככס דעת ודרך ארץ א"כ אתה ראוי לכל כבוד
וראש לכל אומתך אותך לעשה . ותהיה להם לחומה ולמחסה .
ומן היום שהוא והלחה משפחת ב"ר ע"ה כשחותמים שמש חותמים
בסוף דמות זכוב על שם הנס הנעשה להם ופראם מיד לר
ושוסה . מזה המעשה ולמוד האדם ק"ו כי אפי' לפני מלך ב"ו
שהיום כאן ומחר בקבר . אפ"ה אין מרומים יד לפניו וכ"ש שאינו
מדבר . וכ"ש שאסור בעמדה לפני ה' לרמוז באלבעותיו וכ"ש
לדבר דברי הכאי בקול הכרה ונאום הגבר . וכ"ש וק"ו שלא
לנחוק ולהתלוץ עם קבולת אנשים וחו"כר . וכ"ש וק"ו
להקוטע עם חכירו בעת התפלה על מקומות ב"ה וכסיל עובר
ומתעבר . כי כודאי העושה בן חטאתו לפונה וישכ אל ה'
וירחמנו חולי יש תרופה למכתו ועון עובר .

אות ה'

הכנסת אורחים היה מהדברים שאדם אוכל פירותיהן
בעו"הו והקרן קיימת לו לעולם הבא . וכסבו
המפרשים טעם ורמוז למורה זו החכובה . לרמוז לאדם להתעורר
משנת חולתו שגם הוא אורח ועובר ממקום למקום ורחיק ליה
עלמא טובא . ואם הוא אורח טוב אשר מבחין כמה שטרח ועשה
עמו בעל הבית טובה . אומר כמה יגיעות וגע וכמה טרחות

טרם וכולם לא טרם אלא בשבילי ועלי לשלם כמיטבא . אכל אם
 הוא אורח שאינו טוב אומר וכי בשבילי תיקן כל זה והלא זה דרכו
 כל הימים לעשות ככה ויותר מזה כי נפשו רחבה . גם האדם
 אם הוא טוב לשמים אומר כמה מיני פירות מינים ממינים שונים
 ומאכלים יפים לחלפני רבבה . ברא בעולמו ולא חסר כלום
 בעולמו וכל זה בשבילי וכמו שאמרו ז"ל לעולם יראה אדם עצמו
 קטן זכאי וקטן חייבה . עשה מצוה אחת אשריו והשרי חלקו
 שהכריע את עצמו והא העולם כולו לכך זכות עשה עבירה אחת
 או לו שהכריע עצמו והא כל העולם כולו לכך חובה . אכן אם
 האדם אינו מכיר בטובת הבורא עליו והאומר וכי בשבילי ברא
 הקב"ה מאכלים ועידונים והלא כמה נפשות ברא בעולמו אשר
 טיפת ריבנה . ולכלם נתן מזון ומחיה ואני בתוך הכאים נפשי לא
 רעבה . ובוראי לאיש אשר הלא לו ראוי לו לאכול פת חריבה .
 גם לרמוז לאדם מזה עלינו בהכנסת אורחים שאל יסבור האדם
 שזיוותו וקריאתו . הביאה לו המאכלים וכסף מקנתו . אלא
 הכל מאתו ותכרך שמענית עליו בהשגחה פרטית ממכון שבתו .
 והאדם כמו האורח אשר מתקנים ומביאים לפניו לאכול בעתו .
 והוא מולא שהכל מתוקן ומזומן לפניו בלתי יגיעתו . וכן אמרו
 חז"ל על אדם הראשון כמה יגיעות יגע וכמה טרחות טרם עד
 שהגיע המאכל לתוך פיו חרש ורע וקצר ורש וזרע ובורר וטחן
 ורקד ולש והפה ועשר מלאכות עשה עד גמרו לאכילתו . והאדם
 משכים ומולא שהכל מתוקן ומזומן לפניו ואין צורך כי אם להביאו
 לביתו . גם כי כמו שהאורח תמיד מתכייש מבעל הבית שטורת
 ומביא לפניו הוא והשתו . כן יתכושש האדם מהקב"ה המעדיף
 עובד עליו מן הטובות ובכר חסדו עליו ותמיד בכל יום מזמין לו
 פרנסתו . ולא ילין אדם רעב עד אשר ישלח מזונו וכפתו . גם
 לרמוז לאדם כי כמו שבעל הבית אם יכניס אורח לתוך ביתו .
 צריך לקבלו כשמתה וכטוב לבב וישב לאכול עמו על שלחן אחד
 עם בניו ובני ביתו . וכמו שאמר הקנא ויהיו עניים בני ביתך
 אכן אם יתן לו לאכול על דלתו . כמה אולת הוא לו וכלימה וכ"ש
 כשאינו יושב איתו . כן האדם צריך לעשות המצוה בכבוד ובזיוות
 ובמקום מוכן לעבודתו . ואיסור גדול עושים איתו בני אדם
 המניחים

הורך תמים אות ה'

המניחים עביו של מי רגלים לפני המזוזה כי לפחות ויחזק
כיוסו עליו ובלא"ה עושים איקורה רבה ולא חובל שאתו. ואפשר
שזה רמז הכתוב וסעדו לכס אחר תעבורו הכונה שתאכלו
ותשתו אחר שתעבורו ותכנסו לביתו ותשבו על שולחני. ושם
תאכלו לפני ולפנים שכך הוא רמוזי. א"כ יש לפרש בכונת הכתוב
כמה שאמר הכתוב וסעדו לכס אחר תעבורו הכונה לרמוז
לאורח שאל יכבד ושיבכו. בשבתו תמיד בביתו. אלא יקאר
וילך לו כפי וכלתו. כי הנה מזינו לפעמים שהאורח שהיה סיבת
עכבתו. באמרו כי היום קור או חוס ולנו פחיס בדרך עקש
שומר נפשו ירחק מהם וחמורא סכנתא כי אומר בדעתו. כי הן
היום כבר נפלתו ברשתו. אכן יהיה סיבה לכמה נוקין וחכלית
אחת שטובר על ולפני עור לא תקן מכשול כי בעל הבית יקוץ
בקורחו. וגם ואמר כי קרו"ג מזות יש בקורה ויחזק ממני
מזה זו כי לא חובל שאתו. שנית כי יחלל תורתו. כי ואמר
ראו התלמודי חכמים שאין בהם לא רעת ולא חכונה שכל כך
הכבד עלי ושיבכו. עוד בה כי גם מכשילן לעתיד לבא שלא
יאכזן שום אדם כי יפחד שלא יעשה כמעשה עמיתו. ואם ישיב
שבאמת אינו יכול לילך מסיבת הקוד והחוס אין זה טעם מספיק
שהרי בעת שבה לא חשש על קרירותו וחמימותו. וכזה רמז
הכתוב וסעדו לכס אכל אחר כן תלכו לכס וכ"ת שהיום חוס
הוא עליכם וכמו שאמרו שאתו יום הוליא הקב"ה כמה מנרתה
שלא להעריחו באורחים. הא ליתא כי על כן עברתם על עברכם
כי על אופן זה עצמו עברתם שהיה חוס ועל מי אתם בוטחים.
ומה שאמר להם כן תעשה כאשר דברת והו"ל כן נעשה כאשר
דברת אכן נראה כי מזינו לפעמים באורח העובר ממקום
למקום לקבץ על הנב"אות ישראל קדושים ונותנים לו נדבה כפי
מה שחנן להם אלהים נבחות. איש איש אשר ידבנו לבו לשפו"ך
דמו"ס ושאר הנאות. אכן בנדבה זו ער"ב היתה במתן דמוס
ועל ידי זה יהיה לו סיבה להתעכב ובודאי דעת האורח שאם
יתנו לו הנדבה חוזר במהרה שאם יתעכב יתרכו עליו בביתו
הסולאות. ולכן אמרו לו כן תעשה כאשר דברת רנוס לומר
שהעיכוב בא מדרך שלא נתת לנו לאכול מיד אופן ההנאות.

וא"כ עשה מה שדברת והתנדבת לנו ומיר אנו מניחוס על
 הכהמות המשאות. ומיר הרגיש אברהם אבינו בענין ויאמר
 אל שרה מהריו וכו' שלא יהיה העיכוב מזדנו כי זהו דרך
 הנאות. ובוז נראה לפרט כוונת הכתוב מדרך רעהו בקול
 גדול כבקר השכם קללה תחשב לו וכגמרא פירשו פסוק זה
 על האורח שמדרך רעהו בקול גדול על אשר עשה לו טובה.
 ולפי דרכנו יוכן שהכתוב אומר לו אתה האורח שמטבת לחברך
 באר"ש ער"כה. עלתי עליך כבקר השכם ולא תעשה שום סיבה
 לעכבה. ולך לדרךך לשלום במדבר בערבה. שאם תשוב אללו
 זמן מרובה נפיק מיכה חורבא. וקללה תחשב שנמצא לפי זה
 שבעל הבית יקוץ כך וגורם לעצמך שגאה תחת אהבה. ויבוא
 לזולל בכבודך ח"ו ואף שהבעל הבית יש לו רוח נדיבה. מ"מ
 ברכות העמים יקלר בכבודך ולא ילא ידי חובה. וגם על
 ידי זה חבירו שרואה כהה וגם הוא עצמו לא יאכסנהו שום
 אדם ולמזיה זו של הכנסת אורחים אותה עזבו היינו עזובה.
 אי נמי יש לפרט כמה שאמר אחר תעבורו הכונה כי דרך
 האורח המתאכסן אלל בעל הבית שאומר לו דברי תורה ולא
 וכלה ממנו חידושי העולם כרו שימצא חן בעיניו ולהניחו
 עוד אללו להשיב נפש רעבה. ולגבי אברהם אבינו לא שויכי
 כל הני מילי שאם יגידו לו דברי תורה ודרך ישרה אדרבא. כי
 הוא היה מלמד לאדם רעה ולגבי המלאכים בראותו זוהר
 פניהם והאילן פרש עליהם ידע כי אין צרכים לתורתו ולמוסר
 כי הם מאנשי הזבא. ואי משום שיתאכסנו אללו פעם שנית
 גם להא לא צריך כי ביתו פתוח לרוחה לכל עובר וכו'.
 ולכן אמר להם אחר תעבורו אחר כן תעברו לדרככם בנחת
 ובשונה. אי נמי יש לפרט בכוונת הכתוב וקערו לבכם אחר
 תעבורו כי הנס מזינו לשלמה המלך ע"ה במשלי כ"ג הוא
 אמר אל תלחם את לחם רע עיין ואל תתאו למטעמותיו כי
 כמו שער כנפשו כן הוא אכול ושחם יאמר לך ולכו כל עמך
 פהך אכלת תקיאנה ושחת דבריך הנעמיים כי הנה מזינו
 כבעל הבית שעינו זרה. והאורח אוכל אללו על כרכו שלא
 בטובתו עושה עצמו הבעל הבית איקטניס ויש לו שיעור

הולך תמים אות ה'

באכילתו ואינו יכול לאכול כ"ח במדה במשקל ובמסורה. ולכן
הוא קס באכילתו ואומר לאורח אכול ושטה והאורח בראותו
שבע"ה קס גם הוא יספר לחמו ותסורי מחסרה. וגם על ידי
שבעל הכית זר עין האורח מקיף אכילתו ואפילו שלא הקיף
כאילו הקיף כי הוא רעב שאין בידו חררה. והוא אומר
אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו כי כמו
שער כנפשו רובה לומר כי נקיע לנפשיה שיעורא. ועושה עצמו
כאילו אינו יכול לאכול אפי' כף אחת יתירה. וחדע לך דבר זה
שהרי אחר שעשה לעצמו היסבה מן הקערה. אומר לך אכול
ושטה מן הפקודא. ולכן פתך אכלת הקיאה או באמת מקיף או
מאחר שלא שבעת כאילו אכלת מאכל והקיף אותו כי נפשך
עניה סוערה. וכזה יוכן קרחין וסערו לבכס אחר תעבורו
שאהניא לכו סעודתי שאני טוב עין שאפי' אחר שתעבורו מכאן
והלכו לבס כדרך ישרה. אהניא סעודתי למסער גברא. אי נמי
יש לפרש כי כמו שער כנפשו רובה לימר כשאתה פותח הפתח
ונכנס הרי כאילו פתחת לו שער ופתח כנפשו וכטנו. כן הוא
הס רזונך לרעת שכן הוא שהוא זר עין שהרי בעת ביהתך אללו
אומר לך אכול ושטה לרמוז לך שעל עסקי אכילה ושניה באת
אללו ולהכזותך רזוני. אי נמי שמעתי כי דרך העולם קודם
המאכל שותים שבר וקלת פרפראות לפתוח חרות המאכל אבל
מיו שהוא זר עין כמאכלו. מה עושה אוכל תחילה והח"ך שותה
כדי שלא יאכל הרבה ולכן מה הוא עושה לאורח הבא אללו.
אומר לו אכול תחלה ואח"כ ושטה כתי שלא ירבה באכילתו והיש
לפי מהללו. ואמר והשענו תחה העץ לרמוז לאורח שאל וכנס
פתח פתחום לבית בעל הבית מקום משכבו עם בניו ואשתו.
אלא ישב לו במקום מואנע שאינו מיוחד לשכיבת בע"ה ובני
ביתו. ולכן ה"ל והשענו תחה העץ מחוץ לאהלי שלא יכבד עלי
ישיבתכם ולא אוכל שאתו. גם בכל המקרא סיפר לנו הכתוב
כל מה שהביא לפניכם זולת היון כנראה שלא הביא לרמוז לאדם
כי אין דרך לאדם לשקות ויין חוץ לאהלי אפרנו כי הרכה ויין
עושה ומחלל את תורתו. ואל יפתחו היגד בטענות כוזבות
לאמר סוף יושב לבדו רסוק ממכון שבתו ובניו ואנשי ביתו

הוֹלֵךְ הַמַּיִם אוֹת ה'

יח

הם חין איתו . ולכן ישתה וישכח רישו עד כוא תשועתו . אכן
הלא ידע כי נכנס ויין ילא סוד ומרה תהיה באחריות ויותר ממנה
שמרוח מססוד כי על ידיו זה יבואו לבנות איתו . וגם ימשך מזה
אווה טמאים והביא את אשמתו . ומי לנו גדול מרכי מאיר ע"ה
ולפי שלא נסמר ממנו עשה את חטאתו . ומעשה כר"מ שהיה
עולה לרגל ככל שנה ושנה . והיה מתארח אלל ר"י הטבח
והיתה לו לר"י הנו' אשה כשרה ועשתה לו עליות קיר קטנה .
והיתה זהירה בכבודו יותר מדאי ובעלה ג"כ מזה לה על כבודו
וכיותר היתה זהירה ועת אכילתו לא היה עובר זמנה . ואף ערשו
דעננה . לימים מתה האשה ההיא ונשא אחרת ולדעתו כי זו
יפה הזמנה . וזה עליה בכוא לכאן תלמיד אחד ששמו ר"מ הוי
זהירה בכבודו הרבה וחני לו מכל מאכל הטוב אשר יש לנו
ולתמו שמנה . ח"ל עליו ועל אוריו ומי יתן והיה שיבואו לנו
תלמידים כמוהו כהנה וכהנה . אכן לא ידע כה הכעל כי היא
רשעה ואין כפיה נכונה . ברבל עלה ר"מ ונחאכסן במקומו
ובשראה להאשה ההיא ח"ל היכן אשת ר"י ח"ל נפטרה לבית
עולמה במנוחה נכונה . ונשא איתו לאשה במקום הראשונה .
אבל זות עליו ליוזר בכבודך ולעשות לך הזמנה . אמר חין לי
דשית ליכנס עד שראש לכע"כ ר"י שמה שקר היא עונה . ולא
לשוק וראה לר"י ח"ל כן הוא סרברוס שהראשונה כבר מתה
ולקחתי זו באחרונה . וגם זו היא אשת קיל וכבר טויתי אותה
לעמוד לשרת לפניך ולעשות לך הכנה . ואז נכנס ר"מ אללה
והביאה לפניו מאכלים ופיה ולפי שראתה איתו שהוא בחור טוב
רוחי והנה תקובלנה . לשוק בו וכלילה הביאה לו ויין הרבה
ושתה ונשתכר עד דלא ידע בין שמאלה לימינא . וכין כך שככה
עמו ולא ידע בשכבה ובקומה השכון עליו עננה . בבקר קם
ר"מ והלך למדרש להתפלל ואחר כך חזר לבית בע"ה לאכול פת
שחרית ואז מהרה ועשתה לו הזמנה . וישבה לפניו והתחילה
ללחץ עמו ואז נסחכל ר"מ בארץ ח"ל כלילה שכבת עמי עונה
אחר עונה . והיום אתה עושה עלמך חסיד ואם חין אתה מאמין
כי באמונה . דע לך כי יש שומא בנוסף במקום פלוני וזה יהיה
לך סימנא . מיר טפת על ראשו ולעק במר נפש ונפשו נענה .
והיה

הולך תמים אות ה'

והיה נונח מלכו וזועק בקול נהי וקיינה . ואומר אוו לו שלדבריו
הקורה לא שמרתי . ואת נשמתי וגופי אכדתי . ומה יסיה לו
עוד כפרתי . אמר אלך לראש ישיבה שככל ואפרש לפניו עוני .
ואראה מה יתייבני . ואז חזר לשוב לככל וככל הדרך היה הולך
הלך ובכה ואפר על ראשו ומדיו קרועים . כשהגיע לשם יצאו
לקראתו אהוביו וקרוביו והמיוודעים . ואז סיפר להם את כל
הקורות אותו מקרים הרעים . א"ל שמא היה משקרת וכלילה
כשכבך על מטחך נתגלה זה הסימן . א"ל ושמא היה אמת והיאר
רשת לי עומן . א"ל שוגב היית כי אחס לריק כשר ונאמן . א"ל
חס אני שומע לכם לא ימחול לי הקב"ה דכתוב מכסה פשעיו
לא ולתוח לכן כל מה שיגזרו עלי הכית דין לעשות כדבריהם אני
מוכן ומזומן . הלך לפני ראש ישיבה שככל א"ל כך וכך קרה
לי וכל מה שאתה גוזר עלי הדיון עלי נאמן . למחר א"ל חפשונו
על דינך ורחינו שיאכלו אותך חיות רעות . א"ל ר"מ אני מקבל
כי רבו לי הפשיעות . מיד צום לשני נבורים שוליוכוהו למקום
גדודי חיות וכו יסיו רועות . וזה להם שאחר שיאכלוהו הכיאו
לי העצמות ואעשה להם הסעד על שקיבל עליו דיני אל רעות .
מיד הוליוכוהו לשם וכפתו ידיו ורגליו ועלו הם לראש האילן
ולכו שם ויהי בחצי הלילה בא ארי אחד נוהס מקפץ על הגבעות .
הריחו והלך לו ולא נגע בו רק שפתיו נעות . והקזירו אותו לעור
כלילה השנית עשו לו כבתילה ובא ארי והפכו על פניו ולא
אכל ממנו כלום כי נתן ה' לכפידים מלתעות . ליל ג' א"ל ראש
ישיבה הוליוכוהו עוד חס לא יגעו כי אין עליו דיני שמוס ויהי
בחצי הלילה בא ארי נוהס והכהו כשניו ואכל ממנו חתיכת בשר
כזית ושבר לו עצם אחד מהחוליות ונסע לו מסעות . הנידו
הדבר לראש ישיבה א"ל הואיל ואכל ממנו כזית הרי כאילו אכלו
כולו יצאה בת קול ואמרס מזומן ר"מ לחיי העו"ה ובגניס
לרעות . וזה הרופא לרפאותו ונעשה לו תשועות . ע"ה לא ולמד
ממעשה הזה שגמה לריך האורח להתבודד בכית בע"ה כל מה
שיוכל ולא ירבה עם אשהו שיחה . כי דבר זה גורם לעבודה
ברוב לקחה . גם לריך למעט בשתיה ולא ישחה כי חס מעט
מוצר בלתי הרותק . כי הרבה יין עושה כמעשה שהובא ואם

הולך תמים אות ה' ו' יט

בארזים כפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר ומה גם כדור יחוס
כזה אשר רבו המתפרטים זונה נשכחה . וגם יש הפרש שר"מ
חכך ומיד עשה תרופה למכתו ולא זו משם עד שאמרו לו מזומן
הוא לחיי העו"הב ולו היתה אורה ושמחה . אבל אכן יתמי דיתמי
אבו מתפחדים שמא נטעה ונפל שמה שור ואין תרופה למכתו
ואדרבא יוסיף על חטאתו פשע ותושיה נדחה . מלבד חילול ה'
החמור רח"ל לבו נא ונוכחה . ואם יאמר האדם צר לי המקום
שאלין כי עובתי מכון שכתי וכני ילאוני ואינס ויש כלכי יגון
ואנחה . לכן ישתה וישכח רישו עד כואו אל ביתו אל הנחלה
ואל המנוחה . גם זה הכל ופיתויי היצר כי רחוק לשכר וקרוב
לקסוד כי מהשתיה יבוא חבל לה והולדה והלמיתה .

אות ו'

ידיי . תכלית הוידוי הוא שוכיה החוטא גדול חטאתו .
ולפני מי חטא ותכסהו כושה מרוב כלמחו . ויעיר
עליו יודע תעלומות שאל ישוב עוד לחולתו . וישכיל האדם
ברעתו מאשר חטא על הנפש חטאת הזכור בעבירות שאדם
רש בעקבו והעיקר את אשמו . כי נעשו לו כהיתר עד שלא ידע
והכיר כמומו . ובפרט כשיבוא על האדם צרה ולוקה . ופשע
כמעשיו ויתחרט עליהם וידור לזרקה . כי כודאי לא עביר
קב"ה דיוא בלא דיוא . ועונותיו הטו אלה לכן נפשו נענה .
ויגדיל החטא בעיניו ויתודה עליו ויתחרט ככל לבו ובכונה .
וכעין מה שמצינו בשבטים שאמרו אבל אשמים אנחנו על החינו
אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה
אלינו הצרה הזאת וצריך האדם להתכונן בסוג צרתו . וממנה
יודע לו חטאתו . שהרי השבטים היו מתחננים ומבקשים מיוסף
שיניחם שכל אחד ילך לביתו . כשאר אנשים אשר באו לשכור
אוכל כל אחד כדי פרנסתו . ויוסף לא היה משגיח על דבריהם
ועל תחינותם . והיו בוכים ומתחננים ולא שמע לקול שועתם .
ומזה זכרו כי יוסף אחיהם היה בוכה ומתחנן עליהם ולא היו
נותנים לב על שנתם . ולכן שלם להם הקב"ה גמול כמעשה
דיוקם

הולך תמים אות ו'

ויהי גם מדה כנגד מדה על רוב עונם והטאתם . ולרוך לכת
טעם למה מלת אכל נקוד זרקא ומלת אשמים כפסק וגם
מלת הנחנו גם כן כזרקא . ונראה כמה שאמרו בזוהר ויקרא
דף ר"ה כי הזרקא רומה לנחש שכורך פיו בזנבו ורמזו השכטים
בעת וידוים בעת עקא . כי מה שחטאו ביוסף אחיהם הוא
מזה נחש הקדמוני הוא יצ"ה אשר פיתה אותם ואש היצר
בם נשקה . וכמו שאמרו כי ישראל הם שרשם טוב וישר אל
ורגונם לעשות רצון ויצרם אך שאור שבעסם הוא מעכב וקנה
אותנו בחזקה . והוא אשר פיתה אותנו בענין יוסף עד אשר
באה אלינו היום הזה למה ולוקה . והן היום אנו מתחדשים
חרטה דמעיקרא ונחפש על יוסף אחינו במדינות כדרישה
וכדיקה . ואמר השמים כטעם פסק לרמוז כי הם פוסקים
מהיום הזה והלאה מלעשות רע ומכאן ואילך תושבנה טבא
מאות ומעשים טובים ולזרקה . עוד יש לפרש טעם שבה
הזרקא במלת אכל לומר שרוך האדם לנענע כראשו בעת
זכרון עונותיו ולקונן ולהתאנת בכי ואנקה . כמו בעת קריאת
הזרקא שמנענע האדם ראשו כן יקונן האדם על פשעיו
המדובים ויבכה בקול זעקה . כי בעת אשר ישלוט היצר
באדם לית דמדבר ליצר הטוב ועביר מנייה הרחקה . גם
בה הזרקא במלת הנחנו לומר שלא די כשיתורה כפעם אחת
אלא צריך להתורות ולתזור ולהתורות וזכור כמה שחטא ויתזור
בו לקיים את החקה . ולא כמו שעושים עתה כמה כוערים
בעם שאומרים הוידוי כשימה אחת כקריאת עשרת בני המן
כי לאיש אשר אלה לו וראי וידווי זה יהיה לו למכשול ופוקה .
ולא זה הדרך שיכור ואין האיש הסוף מעון נקה . כי צריך
האדם להתכוון כמה שמוציא בשפתיו ומודם ועוזב אותם
העונות ואז יועיל לו וידווי ויסקל מעליו הזוקה . וסוידוי
מועיל לאדם בכל עת ורגע ואפי' בעת יציאת הנשמה מהגוף
והוא מוטל על ערש דוי אגב דוחקא . וכמעשה באשה אחת
אלמנה שנכנס בה רוח וזיער אותה זער גדול ונכנסו בני
אדם אללו ודברו עמו . והוא היה משיב לכל אחד על מה
ששאל ונימוקו וטעמו . ובין כך נכנס חכם הקד שמו ר' יוסף

הולך תמים אות ו' ב

הדיון תלמיד האר"י ז"ל ה"ל הרוח כרוך הכא ארוני מורי
ורכי. אינו זוכר ארוני שהייתי תלמידו כמלרים. ושמו כך
וכך שם אבי. וכראות קרובי האשה את לערה כי גדל מאד
הלכו אלל האר"י ז"ל וחילו פניו שיוצא את זה הרוח כרות
קדשו וכבטווי שפתים. ולפי שלא היה לו כאותו עת פנאי
שלא לתלמידו מהר"ו ז"ל ומסר לו כונה בשמות וזה עליו
שיגזור על הרוח נידוים וחרמים ויוציאו בעל כרחו ויהסרהו
בנחשפים. וכיון שנכנס מהר"ו הפכה האשה פניה לכותל
ה"ל הרב למה הפכת פניך ממני ה"ל ומי וכול להסתכל בפניך
כי הרשעים אינם יכולים להסתכל בפני השכינה. מיר גור
עליו שיקפוך פניו והפך פניו שאל אחו מה היה חטאך עד
השר הענישוך כ"כ וכפסך נענה. ה"ל חטאתי באשה איש
והעמדתו ממנה ממורים ולכן לא נתנו לי חנינה. וזה לי
כ"ה שנה. שאני הולך מרחי אל דתי ואין לי מנוחה נכונה.
כי ג' מלאכי חבלה הולכים עמי ומכים אותי ומכרויון לפני
ככה יעשה לאיש הבא על אשה כזונה. ומרבה ממורים
כישראל וחלו הנ' רמוזים בפסוק הפקר עליו רשע ושטן ועמוד
על ימינו וה"ל למהר"ו איך רואה ארוני שאחד עומד על
ימיני ואחד עומד על שמאלי ואחד מכה אותי מכת מות
וחטאתי לפונה. ה"ל מהר"ו ז"ל והלא משפט רשעים בנהינם
שנה. ה"ל איך מכין פי' המאמר כי מה שאמרו משפט
רשעים בנהינם שנה הוא אחר שקבלו עונשים קשים ומרים
ראש ולענה. אז מכניסין אותו ומחלכנין ומתכבסין
שם כדי שילכו כל כתמי הנשמה ועושים לה הזמנה. כדי
שיכנסו לגן עדן מנוקים ומבוררים מכל עון ואשמה. והוא
משל לרופא מועתה שנוהן בתחלה הסמיים קשים וחרופים.
כדי שיאכלו הכשר החי ואחר שאכלו הכשר החי הוא נותן
הספלינית טובות ויפים. המקדריים והמגדלים הכשר ככרשאונה.
כך הוא ענין גהינם כי לער גהינם אינו אחת מששים מאשר
סובלת נפש החוטאת ומוכה ומעונה. קודם כניסתה לנהינם
שאל אחו מהר"ו איך היה אופן מיתתו ואם מת מיתת
משונה. השיב לו הרוח מיתתו בתוק שאעפ"י שארבע מיתות
כטלו

דן לתן
ק ונס
יקרא
שכטים
הוא
הינה
שר אל
וקנה
השר
חרטים
דרושה
וסקים
טכא
שכא
בעת
קריאת
פשוטו
הוא
נס
האח
ויוקור
כוערים
בני המן
פוקה
כי לידך
הוא
והודיו
המהגוף
האח
כנסו בני
על מה
ל' וסוף
דיון

הולך תמים אות ו'

בטלו דין ארבע מיתות לא כטלו ואני כשיצאתי מאלכסנדריא
של מצרים לעיר רשיר בספינה . פגעה הספינה במקום שנכנס
הנילוס כים ושם טבעתי ביה זמנא . ה"ל מהרצ"ו למה לא
התודית על עונך בעת יציאת נשמתך והיה מועיל לכפרת
עונך לפחות כי האזי גיוגא . השיב לו הרוח כי לא יכלתי
להתודות כי חכך חנקו אותי המים ונתכלכלה דעתי ולא נשאר
כי דעת נכונה . שאל אותו הרכ מה נעשה כך אחר יציאת
נשמתך מן גופך ה"ל חכך נשמע ברשיר כי נשכרה הספינה .
ויצאו היהודים מרשיר וקברו כל היהודים אשר נטבעו בספינה
ההיא ואחר שקברו אותי וחזרו למדינת . בא מלאך אכזרי
ושבע של אש כידו והכה בקבר ובקע הקבר מרוב ההכאה
ה"ל רשע קום עמוד בדון כשאר הרשעים ואת פושעים נמנה .
מיד לקח אותי ושם אותי בכף הקלע וקלע אותי מן רשיר
עד פתח גהנום שבמדבר ואז נפלתו שם כי חטאתי לפונה .
מיד יצאו לקראתי אלפים ורכבות מנהיגים וה"ל לא מכאן איש
הדמים עובר ושראל אי אהם רשאי ליכנס הנם . מיד הלכתי
מהר לגבעה ומבבעה לקר ואלו השלשה מלאכי חבלה תמיד
מכין אותי ומכריזין לפני ככה ועשה להיש אשר ירכה ממורים
וממרה את דברי שוכן מעונה . וכחליכתנו פוגעים במלאכי
חבלה אחרים וגם המה מכין וזה מוסך אללו הנם . עד
שיתפקפקו כל חוליות נשמתו ותמיד הולך בלערות רשע ולענה .
והלכתי לעיר הורמוז סמוכה להודו והיתה הכונה . ליכנס
בגוף איזה יהודי אולי אנלל מאלו המכות ודוחי אפרנה .
וכראותי שהם רשעים בעלי עבירות ורובם בעלי גווית זונה .
לא רציתי ליכנס בגוף אחד מהם מרוב הטומאה אשר בנופם
שכנה . ואם אכנס בגוף אחד מהם הייתי מוסיף טומאה על
טומאתי ונוק על נוקי ויחר מבראשונה . והלכתי עוד מהר
לגבעה שנים רבות שנה אחר שנה . עד שבאתי למדבר יהודה
ושם מלאתי אילה אחת מעוברת ומרוב לערי נכנסתי בה וזה
היה אחר שכעה שנים שעברו עלי הרכה לרוח אכן ביאה
זו משונה . וזער גדול היה לי בזה לפי שנפש האדם ונפש
הבהמה אינם שוים שזו הולכת רכובה ונפש האדם זקופה גם
נפשה

הולך תמים אות ו' כא

נפסם מאותה וריחה רע לפני נפש האדם שגף ושגף . גם
 מאכלה אינו מאכל אדם וזער גדול היה לו כבואו אל קרבנה .
 גם האילה היה לה זער גדול ונפשה נענה . מחמת ששלה
 נפשות לא היתה יכולה לסבול ולכן מרוכ זערה היתה מכה
 עצמה כהרים ובסלעים עד אשר זכתה בטנה . ואז יצאתי
 משם ובאתי עד שם ונכנסתי בנוף כהן אחד יהודי שלח
 אחר הגלחים של ישמעאל לרוב הלשאים והקמיעות אשר תלו
 בזוארו ועיני תחזינה . לא יכולתי לסבול ותכף יצאתי משם
 מה'ור ימה'רנה . ה'ל הרב וכי יש כח בשמות הטומאה
 להרע או להטיב ה'ל לא אלא בשביל שהגלחים הכניסו בנוף
 אחוה כהן בהשבעתם כל כך שמות טומאה כהנה וכהנה .
 אז היותי מתפחד שאם אעמוד שם שלא ידבקו בי שמות
 הטומאה ואכנס יותר בסכנה . ותכף ברחתי מגוף אחוה כהן
 ובאתי ונכנסתי בנוף אשה זו וזה לי כה' שנה . שאני הולך
 כלערוה ומתאבל כבנות יענה . ה'ל הרב לא שמעת בכל
 אוחן הימים אם יש לך תקנה . ה'ל עד שימותו אוחן ממזרים
 אשר הולדתי כי כל עוד שהם חיים וקיימים עדנה . אין לי
 שום תקנה מיד כל העם אשר היו עומדים שם בשמעם את
 דבריו געו בכביה וקונה . ונעשה התעוררות גדולה וחרדת
 רדיון מאותו מעשה בכל המדינה . ה'ל הרב מי נתן לך
 רשות ליכנס בנוף האשה הזאת האכזונה . השיב הרוח מרוב
 סבוכי בעולם בכית האשה הזאת עשיתי לינה . והי בבקר
 ותקם האשה להוליך אש מן הכרזל והאבן על ידי הסמרטוט
 ולא קיבל הניזונות והפזירה האשה ולא עלתה בודה ומיד
 נחבשה אמרה שהיה לטנף . ומיד שהשליכם ואמר כן
 נתנו לי רשות מלאכי חבלה ליכנס בה ה'ל וכי בשביל עון
 זה הרשות נתונה . השיב לו הרוח אשה זו אין תוכה כברה
 וכיציאת מזרים והנסים שנעשו לאבותינו אין לה אמונה .
 ובליל פסח שישראל יושבים ומשכחים ומהללים לה' היא הכל
 בעיניה כשחוק והיקול ולא היתה מאמנת אשר יעשה נס כזה
 כשם זמנא . אז ענה הרב פלונית את מאמנת באמונה
 שלומה שהקב"ה ברא שמים וארץ וכל אשר חפץ עשה ואין

הולך תמים אות ו

מו ואמר לו מה קעשה באמונה נכונה . א"ל הן א"ל את
מאמנת באמונה שהקב"ה הוליאנו ממזרים א"ל אני מאמנת
ומתחרטת על הראשונה . ואז ככתה האשה הסיא כבי גדול
וגזר הרב על הרוח שיאל אכן לא יאל כי אם מרגל שמאלת
מאלכבע קטנה . והטעם כי ממקום שיאל האכר הוא וקלקל
לבמרי מיד יאל דרך סם וכעשית אלכע שלה כלפת וחזר עוד
אחר כמה לילוח להכעית את האשה כבראשונה . הלכו אל
האר"י ז"ל א"ל למחרת"ו לך וכדוק המזווה הלך ולא מאל סם
מזווה כלל מיד לוח וקנה . ואחריו זאת לא שב עוד באחרונה .
הרי לך סימנא . שמועיל הודיו לאדם ואפילו בשעת יליאת
נשמה . ואפי' שכימו הרבה אשמה . מועיל לו הודיו כזר
מה . ולאו שכל עונותיו נעלמים והיה העל"מה . והיאזר בראותו
שנס באותו עת מועיל לו אם יורה על עונו . יואר יתחזק
עליו באותו עת למלא עונו לשנא . שיכפור גם באותו עת
ועונותיו ולכדונו . וסיפר לי אדוני אבי ועט"ר ז"ל כי פעם
אחת יהודי אחד היה רע מעללים . וכדבריו הקורה לא יאמין
ות"ו אומר כי היה הכל הכלים . וכמה פעמים ראו אותו
שלוקח בשר מן המקולים . בלתי חוסס ישראל וגם סוכה לא
היה מתקן כרגלים . וכיום שחלם ונטה למות א"ל אנשי ביתו
הקורה על כמה עבירות וקלקולים . שעשית כומיך א"ל כן
הוא וזר הטוב שבו נחעורר באותו עת כי ראם הנוע הזמן
שנפשו נוטלים . ושלא והביא למר אבי ז"ל ושני ת"ח עמו
אולי בכל זה זכות מגלגלים . והקורה לפניהם כדון וכשורה .
וגם עשו לו הקרה . וכיום שהניע עד שערו מות לעק לפני
כמה כני אדם שהוא נוי ומאמין באמונתס . והיה מעיד גם
ערוחס . א"ל תקרא ק"ש א"ל איני יכול כי השטן עומד על
ימיני . לשטני . ומת ולא הקורה . ונפשו נאכרם רת"ל .

אות ז

זלוז . המזלול כחבירו ומתפרו ומגדפו . ומדכר עליו
כזכיס כדכר שאין כחבירו וקבירו שומע ואינו
משיב

הולך תמים אות ז' כב

משוכ ומרבה להשיב אפו. אז לוקח הנעלם כל זכוות המכוח
מאחר שהם מכובים. ואדרבא אנשים כאלו לחבריהם מטיבים.
וכבר אמרו על חסיד אחד שרברו עליו שקר ומרמה. וכשמעו
החסיד שלח לו לחכירו קופה של כשמים א"ל לקחת מנחתי
מידו נפשי לך כמה. וכן חן ממך ואחד מני חלף נפשי לך
לא שלמה. וכשהכיר האיש שהוא כחטאו לא נותרה בו נשמה.
ויבוא ויעמוד לפני החסיד בעי ומתחנן שיעביר לו האשמה.
א"ל הן היום הכרתו בחטאיו וחכמי כלומה. כי הן אמת
מה לו לאדם לזער לחכירו הנכבד כמוהו כללם ודמות ולכחות
אופו ביר רמה. ומה לו להתגדל ולהתנשא על חכירו וסופו
גוש עפר תולעה ורמה. והתורה חסה על זער בעלי קיום
בהכתיב כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וכחבו
המפרטים דאיך קורא אותו הכתוב שונא וכמקום אחר הוא
מזהיר שאם שונא לחכירו יקרא רשע ובעולם הבא עושים לו
נקמה. אלא האי שונא הוא הרשע שמתר לשנאותו לפי שהוא
עושה אשמה. ואעפ"כ התורה חסה על הבהמה. וטובה לנו
התורה עזוב תעזוב עמו אם חמור נפל שמה. א"כ כל סכן
בן אדם שכמוהו הנכבד כללם ודמות שאסור לזער ולכחותו
כל סכן להכותו כדורע רמה. כי ודאי בעשוקך ככה תהיה
בזוקין גרמא. להקרא רשע לפני המקום עד החרמ"ה.
ומה נואלו אוחן בני אדם כי כשמחכעסין עם חבריהם.
ולא יוכלו לרבר דבר באים לבתיהם. ושופכין חמתם על
נשותיהם. ומכין אוחן על לא חמם בכפיהם. ותכמים ז"ל
אמרו שמתוך שדמעתי מלויה אונאתה קרובה. לפי שהוא
אין לה מקום לעזרה ולכן היא עלובה. וכחב מור"ם ז"ל
כאכן העזר סי' קכ"ד ראש הרגיל לכעוס ולהוליא את אשתו
חמיר כופין אותו להוליא בנע וכתב עוד שאיש המכה את
אשתו עבירה היא בירו כמכה את חכירו ואם הוא רגיל ככך
יש לבית דין ליוסרו ולהלקותו ככל מוני רודו וכפיהם ולהשביעו
כי לא יעשה עוד כדבר הזה כי אינו מדרך בני ישראל להכות
את נשותיהם ומעשה עב"ם הוא וכסם מוסרי' | כתוב כי
המכה את אשתו עונשו גדול יותר ממכה את חכירו כי חכירו

הולך תמים אות ז'

אזינו חייב בכבודו ואשחיו חייב לכבדה יותר מגופו עולה עמו
ואינה יורדת לחיים נישכה ולא לזער כי היא יושבת לכטח
אחו ורמעתה מזויה ודורתו אשר אחו ככית וגרמת המחלוקת
קויב להוויא לדורתו מכיתו ע"כ ואם יאמר האדם שהלואי
שקשמע ממני אשחי. וכל מה שאני אומר לא חפול מרכיו
ארנה ואז עלי לכבדה כי היא חברתי. דע לך אחי כי כבר
כתב הרמב"ם בהלכות דעות כי הרכה דעות יש בכני אדם
ואין דעת אחת דומה לחברתה. ואיך יתכן להיות הדבר הזה
להיות כדעתך דעתה. והאשה שנבראת מן עטם ללעותיו של
אדם כי מלכר שהיא עטם עוד כה שהיא עקומה וקשה מעט
תרופתה. אבל האיש שנברא מן העפר שהוא רך והכל דשין
אוחו וכול לסכול חרפתה. וכזה נראה שזה רמו שלמה כתבתו
טובים השנים מן האחד ויש בו מן הדיוק דהוה ליה לומר
טובים שנים מן אחד אכן כה לרמו במלת השנים כה"א
הידיעה. על האיש והאשה שהם ידועים שנים ככל שעה.
ואמר האחד המיוחד הוא הכעל שממנו התשועה. ואמר
טובים השנים הם האיש והאשה מן האחד הוא הכעל
שהוא נכנע לאנשי ביתו. ומאריך להם אפו וחמתו. וכמו
שאמר לעולם יהיה אדם עלוב עם כל אדם וכפרט עם אנשי
ביתו. וכאמת שהעושה ככה עושה נחת רוח לגופו וכשמתו.
כי המתקוטט עם אשחיו חמיר אין לו מנוחה בביתו. ועוד
כה כי על ידי כן הוא מקיים דתו. כי המכה אותה עובר
על מה שאמר הכתוב ויאמר לרשע למה חכה רעך ועוד
שאל הוא כן תורה עובר על ולפני עור לא חזן מכשול כי
הוא מקללתו. ומכזה אותו. ועוד שאפילו שלדעתך שאדם
חייב ליקרה גערה נחתייבה לך אבל ודאי שאדם חייב בהכאתה.
וכבר שהקורה התורה והאבת לרעך כמוך מאי דעלך שאני
לחכרך לא תעבוד וכדאי שאין רטונך אדם. שיכה אותך
אפילו גדול הדור ואפילו על עבירה שעשית. ואם יכה אותך
אפי' הכאה כל דתו. תכער כך אש הכעס לעשות אהו משפט
ולעשות כמעשהו. ואין הכי נמו דאם מקללתו כחנם או
מכזה אכיו ואמו והוכיחה בדברים ולא קבלה אפי' שמך מנהו.
כוראי

כוראיו ככנון זה מוחר להכוחה כמ"ש שם מור"ם שם סומן
 קנ"ד אבל לא על חטא קל יבעוס עליה ושינוי קהו. ואף זו
 שמקללת אותו כחנם כמתלוקת הדבר שנוי כי כחכ שם מור"ם
 שאסור להכות אפילו אשה רעה. ואם זה שאונו שמקללת
 אותו ובמרד וכמעל וכפשיעה. אינו נאמן כי אם דוקא
 בעדים וכל הנשים כחוקה כשרות ולנועה. ולריך להשיב
 אחרים בנייהם לראות בשל מי הרעם. וכבר מצינו להרבה
 נשים בעלי שכל ורעה. ויראת שרו על פניהם ואחת מהם
 פועם. ומדריכים לבעליהם ולבניהם כמלות ומעשים טובים
 ועל ידם נעשית להם תשועה. ומזקירות את עצמם ואת
 אחרים שלא ידרו נרר והשכע שבועה. ומתם כדרך ארץ
 ובאורח ארעה. ובמלות אשר הם יודעות נוהרות יותר מהאנשים
 ובפרט כחמץ ובמלה אחת מהנה לא נגרעה. ומאד נוהרים
 בומי עומאחן אפי' מהננועה. כ"ש שאיש לא ירעה. ומאחר
 שכל זה נמצא בהן אין ראוי לכוחתם ולחפסם כפרט כפני
 אדם ויאכלם לחם דמעה. ומעשה באשה אחת שהיתה יראת
 ה' ועליה נאמר אשת חיל מי ימצא. ויום אחד בעלה לשוק
 יצא. וראה כנר אחד נחמד למראה. ואין כמוהו אמר זה
 לאשתי נאה. וקנה אותו ונתנו לחייט לתפרו. עבר שם אדם
 אחד גוי מכסף וראה הכנר ביד התופר אמר וראוי הלוכשת
 היא יפה ולה היה משתאה. ונחן שוחר לתופר וכחב כניור
 כיוסף וזה לתופר להניחו בתוך הכנר ולתפור עליו כדי
 שתלכשהו האשה ההיא ותכוא מהליה לכיתו ככהלה. וכן
 עשה החייט ההוא וכליל כפור אחר סעודה המפסקת ואחר
 אכלה. לכשה הכנר ההוא ומיד לכשתה רוח עומאה ורצתה
 לעשות כמעשה בני עולה. ה"ל בעלה בית ה' נלך ה"ל לך
 ואני אכוא אחריו ונעשה שם תפלה. ואחר שהלך בעלה לבית
 הכנסת הלכה לבית אותו רשע כאילו כא אדם ונטלה. ומיד
 נכנסה לביתו ויחבק לה וינשק לה. ועשה לה סעודה מכמה
 מיני אכלה. ואחר שאכלו ושאו הניעו להרגל עבירה ופסטה
 אותו הכנר ואותו האיש יזעו עלה. והיא מיד אשר פשטם
 אותו חזרה לרעה וירעה אשר עשתה פשע ומעילה. ומיד
 ונאה

הולך תמים אות ז'

וצאה לחצר והוא היה מאמין עליה כי הלכת נעולה . ועמדת
בחצר במרירות נפש ובכבד ובחלום . אמרה רבונו של עולם
זכור תזכור את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם ואני
במעשים טובים ובדקוה גדולה . ואל תמסרני ביד הרשע
בזה הלילה . כי עשה עת רצון לכל בני ישראל וזמן סליחת
העון ומחילה . ומיד שמע ה' קולה . ורוח סערה נסע מאת
ה' ולקח אותה מאת הגוי לכיתה ברוך חמלה . ושכבה
במטתה כי היתה שכורה בא בעלה . ה"ל הלכת לבית הכנסת
ה"ל לא כי אני חולה . ולא הגידה דבר מאשר קרה לה .
לאחר כמה ימים סוריד הגוי הכבד ההוא למכרו כי רצם
הקב"ה שיגלה הדבר ויהרג בגללה . ראה בעלה הכבד ההוא
ותמה על הדבר חמיהה גדולה . ה"ל לסרסור חן לי כבד
זה עד שאראה אותו ואשתי ומיד לקחו ובה לכיחו ה"ל היכן
הכבד אשר תקנתי לך כי מלאתי אותו ביד איש אשר לו ערלה .
ה"ל הן באמת כי אין משיבין על הקלקלה . ומה אעשה שכן
וכך קרה לי אבל שבת לאל יתכרך כי לא עשייתי עבירה
ומבשלה . ומיד שלח אתר החכמים וקרע הכבד לפניו וראו
שכל דברים אמת וספורו לה . וספרו לשר העיר על המעשה
הרע הזה ולחייט עינו אותו כיוסורים קשים ומרים ולמכשף
אותו תלה . וכזה נראה לפרש בכונת הכחוב מרבדים עשתה
לה שש וארגמן לכובה נודע בשערים בעלה בשכתו עם זקני
ארץ סדן עשתה ותמכור וחגור נתנה לכנעני עזו והדר לכובה
ותשחק ליום אחריו הכונה שהאשה שהיא אשת חיל ומפחדת
על עצמה . שלא יקרה לה כמעשה הרע הזה ותכוב לירי
אשמה . תופרת בידים כל בגדים שלא תעשה כנוזקין גרמא .
וזה שאמר מרבדים עשתה לה ולא אמר עשה לה אלא היא
בעצמה עושה שלא תכוב לירי כלומה . ואינה נותנת אותם
לתופר ולא מבעיא אם היתה עניה ואובלת פת לנומה .
שמוכרת לה לחפור ולא תטריך לאשה חכמה . אלא אפי' שהיא
שש וארגמן לכובה שהיא מעשורי עם ואינה ערומה . ונס
נודע בשערים בעלה בשכתו עם זקני ארץ והוא מגדולי עמא .
אפ"ם לא היתה תופרת כי אם היא בידים ממש ולא תחן
לעניות

הולך תמים אות ז' כר

לעיניה שונם ועפעפיה חנומה . ולא עוד שהיא עושה לרכי
כיתה אלא גם סדין עשמה ותמכור וחגור נתנה לכנעני
שהיתה עוסקת ומוכרת לסוחרים כנדי משי ורקמה . ותרע
למה זהירה כל כך לפי שעוז והדר לכוסה כי כל מלבושים
מהודרים ויפים ומתפארת שלא יחזוק בה איהו רשע ויטמא
אוחה נוף ונשמה . לכן וחסק וחסמת כמעשה כזכיל יום
אחרון הוא יום הדין והנורה שלא בה על ידה השמה . והיא
מתהלכת כחומה .

אות ח'

חמדת הממון אין לה קץ וסוף . והחומר והקמלן כפשו
תמיד חכסוף . שכל חכרוו בעלי אומנותו והיו
בעלים והוא יהיה נושא ונותן וממון יאסוף . ואדרבא נהפוך
הרכר . כי חכרוו מרוות וכל עסקו נקי ובר . והוא עיניו יחזה
ויתמרמר ובנחלתו התעבר . ולא עוד אלא כי הוא טורח
ככל כמו וחכרוו יבוא לו כנתח וכשלה ועל הויכיו יחגבר .
ועוד אפי' אם הרוות דרך משל מאה כראובן מ"מ מתקנה
הוא משמעון שהרוות מאתים . וכן על דרך זה לעולם ואפי'
אם הרוות כפלו כפלים . ותמיד תארעם על מזלו ואך למחסור
דבר שפתים . ולכן נקרא הקמלן כילי לפי שאומר ומתאזה
שיתה הכל שלו וזהו כילי ר"ל כי לי שרצה שממון העולם יהיה
חת ידו ויאסרהו כנחשאים . ורמוז המפרשים כמלת ממון
כי המ"ם מילואה מ"ם אחרת והוא"ו מילואה וה"ו אחרת והנו"ן
כך לרמוז כי אוחכ כסף לא ישכע כסף ותמיד מחזר אחריו
כשוקים וכרחובות על השוקים ועל הכרכים . אי נמי אפשר
לרמוז כטעם שהקמלן נקרא כילי לפי שתמיד עושה עצמו
עני . ואם יראה חכרוו שיש בידו כסף או שיה כסף אומר
וכי לי זה הממון הרי הוא פקדון בידי לפלוני . ולכן נקרא
כילי שאומר כי לי כמותהא גם נקרא קמלן שתמיד הוא מקמץ
בעיסתו . ואינו אוכל אפי' לעצמו כדי שיעשו . ועושה עצמו
שבור . ובאמת כי יש לו מנה קבור . ולא זקה הדרך הישרה
שיבור

הדרך תמים אות ח'

שיכור . ותמיד הוא דואג על הממון . ומתאווה שימלא אהו
נממון . ומתרעס על רוע מזלו כי רואה אותו שממון . ואפשר
שזה רמז רבותיו חורתו של דואג ואחיחופל מהשפה ולחץ
שם רמז לאדם החומר ממון והקמלן כי זאת קורתו של דואג
זה על הנכסים . וגם אחיו של תופל הוא המתרעס על מדות
הקכ"ה ואחיו הם מכעוסיס . שכן פירש רש"י ז"ל והמתרגם
על פסוק בין פארן ובין תופל בפארן אחפלו על מנא . והיינו
שמתרעס ח"ו על הקכ"ה ואומר רבותו של עולם פלוני נתת
לו ר"ב הוכ"א . ואני הן לי כמוהו ולפחות חלו ומאוי שנא .
פלוני נתת לו ששה בנים . אני הן לי שלשה בנים . וכל
הראגות והתמדות לא יבוא לו מהם כלום כי אם ראגות
ועצבונים . ולא יבוא לו מהם כי אם זכירתם בשפתיו בכל
עת וכזמנים . וזה שאמר קורתו של דואג והמתרעס על הקכ"ה
מהשפה ולחץ ולשוא עמלו בונים . כי חבירו יעלה כרוב
ההלכות . והוא יותר יתרכו עליו האנחות . וכבר כתבו
המפרשים על החמדן והקנאוי כי פעם אחת ראה אותו המלך
ורצה לנסות עד היכן יגיע חמדו וקנאתו . הביאו והעמידו
לפניו ח"ל אני רוצה לתת לך מתנה וכל מה שאתה מבקש
עלי לתת . הכן בהנאוי כל מה שאתה מבקש אני רוצה לתת
לחבירך אכן של חבירך כפלים מתנתו . ואז הקנאוי נכנס בלבו
וכדעתו . מכוכה גדולה עד שלא יוכל שאתו . אמר אם יתן
לי חלק זריק ליתן לחברי כפלים שני חלפים וכל מה שהיה
מוסיף כבקשה . יותר היה מנטער ויותר היה חללו קשה .
ח"ל ארוני המלך אני רוצה לתת לחברי בכפלים בין לטובה
ובין לרעה . ח"ל כן יהיה כדכריך עד שיראה מה יש בלבו
לפי שעה . אז ענה ואמר אני רוצה שתעקור לי עיני אחת
כדי שתעקור לחבירו שתי עיניו . מפניו אז חתק המלך על
דוע לבבו ורעיונותו . ראה נא אחי כמה קשה הקנאוי . וכמה
מכוערים מעשיו שכולם הם לנכאוי . וראוי לכל בר דעת לתת
הודאה על חלקו . אשר חלק לו ה' ולא יביט על אחרים כי
אם על זרור כספו כספו . ותמיד יסתכל האדם על מי שהוא
שכל ממנו וזה ימלא לנפשו מרנוע . ולא יביט על מי שהוא

הולך תמים אות ח' כה

ממנו כי לבסוף יעלה חרס כידו וסופו הולך ונסוע. כי ראוי
לו לארס לומר שבח לאל יתברך כי טוב אני. מפלוגי אלמוני.
שלא הניע למדרגתי. ואני יש כדודי לאכול ולשתות אני וביתי.
ולפרוע חובתי. ויאמין באמונה שלימה כמה שאמרו רבותינו
ז"ל אין עניות מן האומנות אלא הכל לפי מזלו. בא הממון
בנבולו. והלא תראה לשני בני ארס שהם במלאכה אחת.
ואחד עשיר וכל סחורה שלו טובה ומשובחת. ואילו קפלי
זבני ולתכירו כל סחורה ממנו בורחת. ואיך בכרכות פ'
ששי אמר רב חסדא מאי דכתיב את הכל עשה יפה בעתו
מלמד שכל אחד יופה לו הקב"ה אומנותו בפניו ופירש רש"י
ז"ל אפילו הבורסקי נאה בעיניו מלאכתו ועשה הקב"ה כן
כדי שלא יחסר מן העולם אומנות עד כאן לשונו ומה רב
מעשה ה' ואין חקר לתבונתו. שאם לא כן כל ארס יחסר
לו מלאכה נקיה וקלה וימסר לעשות אותו. וכין כך יחסר
העולם אומנות שלא לעשותו. ומה שתראה לכמה סכלים.
שתמיד הם זועקים ווי ווי על מלאכתן ולכן ממנה מתעללים.
ואומרים וזועקים ווי על מלאכה זו שלמדנו שאין בה כדי
שביעה. ואפילו להעביר את השעה. ואנשים כאלו הם מחוסרי
אמנה. ולכן הם נעתיקים ממלאכה למלאכה ואותה שינה.
ואפילו יהיו נוקבי מרגלויות ומעשה ידיהם כוננה. קמיד הם
זועקים בייא כייא כי אין לנו ריוח ממונא. ואפילו יהיו
קוחרים ונכבדי ארץ הם אומרים מעוב"רת השנה. והלואי
שהתמנו על שנה שעברה כי בודאי אם נלך בדרך זו קא
כליא קרנא. וכל שנה משבח שנה שעברה ומקלל יומו בשנה
זו ומתערעם ומבקש תואנה. ואיש בוס כוער בטובה אשר
אלהים לו נתנה. שהיה לו להשכיל טעוב הוא מאבותיו כהנה
וכהנה. וקכמים ז"ל אמרו שלשה אין הדעת סובלתן. ואחד
מהם עשיר מכתש ועורר לויתן. ותמיד הוא זועק כי הלואי
שתהיה בורסקי מלאכתו. ואל יהי לו שם כשם הגדולים שמאיים
פרנסתו. כי העני מרווח מה שקנו ה' ואוכל כדי שביעתו.
ואין ארס טובע ממנו כלום לא זרקה ולא כסף גולגלתו.
אכן אני זריך לתת מס למלך ועם הכבוד מלכד הולאת ביתו.

הולך תמים אות ה'

ובודאי איש כזה חלל כל אדם בעולם דעתו . כי רוב בני אדם
אם הם בעלי מלאכה כל אחד משכים לעבודתו . ושם ושמת
ומסדר לפני ה' חפלתו . ואם הם סוחרים משכימים לחנוחם
ונותנים הודאה על חלקם ועושים מצות ומעשים טובים כל
אחד כפי יכולתו . וגם מה שייפה הקב"ה בעיניו כל אחד
מלאכתו . לפי שהקב"ה חפץ בישוב העולם והנהגתו . שאם
נחסר העולם מלאכה לא יתייבש העולם כל דבר בעתו .
הלא הראה שאם בונה אדם בנין חדש ומוציא עליו כספו
וזהבו . אף עפ"י שהמוציא יתירה על השבח הוא שמח בו .
אכן אם יקנה בית בנוי ונשוכלל אין לו שמחה כל כך אף
על פי שלקחו כזול ובאפס דמים . ובודאי כי הטעם כי חפץ
בישוב העולם אל תמים . שולטרך לכמה בעלי מלאכות בונה
ומסתח וחרש וקונה מזה ומזה ואז יללח ויבן כמו דמים . ועפ"י
כן זה ירויח וזה ירויח ובודאי כל זה מפלאות תמים דעים .
שאו יסויו כולם אהובים ורעים . ולא יטערו זה לזה כפרנסה
ויפול קנאת איש ברעהו ויהיו ח"ו רשעים . אכן אם האדם
הזה אפי' שיש לו פרנסה ממלאכתו או מסחרתו . ואפילו
הכי הוא מתקנה מחבירו ודאי לאיש אשר אלה לו זו רעה
חולה ואין תרופה למכתו . ואוהב כסף לא ישבע כסף ואם
ממון זה לא נקטב לו מן השמים שיהיה להרוחתו . לשוא הוא
עמל ולא יועיל לו כלום רדיפתו . ובזוהר ויקרא דף רמ"ט
אמרו כי לפעמים ימלא איזה מטמון . שהוא גנוז מומן קדמון .
ומי שחופר המקום ההוא ואין מזלו מחייב שיקח אותו ממון .
יראה המקום ההוא חושך ואפילה ושממון . ולמי שמזלו מחייב
שיקח אותו נהיר לים אותו מקום וימלא אותו לכדו תשלג
בללמון . באופן שהחמדן והקנאי לרוב חמדתן בככסים .
כבוכים תמיד ברעחם מה לעשות ויתחכם לקחת ממון חבירו
הן בהיתר הן באיסור ולכסוף ועלה בידו בלי חרסים . ואפילו
מה שכירו הוא נאבד ונכסה כמים לים מכסים . ומעשה
באיש אחד שהיה סוחר והלך למקום א' רחוק בעבור הסחורה .
והיו לו ת"ק זהובים בארנקי אחד לרורה . אמר איך תעשה
אם אוליכס עמי אולי יראו אותי בני אדם ויגנובו אותם אפי'

הולך תמים אות ח' כו

בעיר נזורה. אמר אלך ואטמינס עד בוא יום השוק וליקח סחורה כזול כי טוב סחרה. מה עשה הלך למקום זנוע ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויעש בארץ חפירה. והטמין שם הממון והוא לא ידע כי בכותל אשר מרחוק היה שם אדם בחירה. וראם מן תור הכותל את כל אשר עשה האיש ההוא ואחר שהלך הסוחר לקח כל הממון ההוא בסיתרה. כיום השוק בא האיש לקחת הממון ולא מצא שם כלום וילעק לעקה גדולה ומרה. אמר למי אתכע ולמי אחשוד כי לא היה שם אדם כשנתתי הממון בקבורה. ויחפש במקום ההוא וימצא שם כותל וכו נקב סמוך לקורה. אמר וראי שבעל המקום הזה ראה אותי כשהטמתי הממון וכל לרעתו חכמה מפוארה. אמר אלו האנשים הקומדים ממון חכריהם עינם לא תשבע עותרה. וכל הסוחר ההוא אלל אותו האיש כצפרא. ח"ל שמעתי עליך שאתה נכון ויועץ ואני באתי לבאן ומכרתי סחורתי באלף ות"ק דינרא. ואני בעיר הזאת אין לי עם שום אדם חברה. ולכן עשיתי חכמה שהטמנתי הכיס של חמש מאות דינר באדמה שאין אדם מכירה. אכן היום הזה נעשה לי קירוב דעת עם קלח בני אדם בזאת העירה. וראיתי שיש שם בני אדם וראי ה' וחושבי שמו ובעלי נזרה. ועתה לריך אני ממך עלה אם אנוח הכיס של אלף עם הכיס הראשון או אנוחם ביד אדם נאמן ויותר הוא שמורה. ח"ל אם תשמע לעצתי איעלך הזהר לך מאנשי המקום הזה כי מראים תומה וחתיה ערמה ואין תובס כברה. ולפי דעתי מקומך אל תנח כי לפי דברך אין אדם מכירה. וחשב בדעתו שאם ילך הסוחר ולא ימצא הממון בחפירה. לא יניח עוד כיס האחר ולכן כיס שלקח עושה לו חזרה. וכשניח עוד כיס האחר לוקח השנים בבת אחת לפי שיראה הכיס הראשון מונחת לזורה. וכן עשה שהקזיר את הראשון ואחר זה בא הסוחר וראה הכיס ולקחו וכיך ברזך המחזיר אכירה למי שדרכו ישרה. וה' וענם כיותר למי שהוא קומד ממון חכירו ורודף אחריו לקחתו באיסורא. ואינו חושש על חכירו כי יאנח ויבוא הלע"רה. והגורם לכל זה כי עינו לא תשבע עושר ותמוד להוט אחריו

הודך תמים אות ח'

הן באוסורה והן כהיתרא . וכתב הרב הקור"א ז"ל כמדבר
קדמות אות כ' כי מי שהוא כילי בחכמתו או במעותיו ויחזר
בגלגול אשה . ונמצא שהכילי גורם שיטמא בטומאת הנדה
שהוא מכל טומאות קשה . ואם ראית אשה שהיא נדיבה תדע
שכחה בגלגול כילי ונפשו יבשה . וחזר בגלגול לתקן מה
שפעל ועשה . ולכן זאת העצה היעוזה על כל מי שהוא בר
דעה שלא יהיה כילי בוותר . וגם לא יהיה שוע ונדיב ולנכסיו
מוותר . כי אם שילך בקו המצוע ונהיב את עצמו . שלא ירד
בו גלגל החוזר ויתראה מומו . גם אל יתקנה בהללחת חכירו
ועל ירי זה מתככל עליו להמתו . או להשפילו ממעלתו .
דע לך שכיון שחבירך כך חייב מזלו ותמיד הולך בהללחה לא
קובל להשפיל אותו . אף ולמד דבר זה משאלו שהיה רודף
אחר רוד ממקום למקום ולא נפל כרשתו . לפי שכתוב בו
ויהי רוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו ונראה שהכתוב השמיענו
כי תרתי איתנהו כדוד אחת כי היה משכיל בכל דרכיו לפי
שכך חייב כוכב מערכתו . ועוד אחרת כי ה' אהו . ונראה
דקרא הכתוב למי שהוא מוללח משכיל לפי שהאדם שמוזלו טוב
כל ענות העובות ובוטאו לרעתו . ואם מוזלו רע כל ענות
הרעות יסוככו אותו . ולכן אל תתמה על החפץ על כמה כני
אדם כמה שגשו איזה דבר שאין הדעת מחייבתו . לפי שכך
חייב מזלו ושעתו . באופן כי הקנאי והסמדרן תמיד התאווה
תאווה . שיהיה תמיד לכרו בהשקט ובשלום . בלתי שיסוככו
יגון ואנחה ויהיה לו אחרית ותקוה . ותתעבדן בדשן נפשו
בדליה ותדוה . ודבר זה לא זכה בו שום אדם מיום שנברא
העולם ונתהוה . ואין אדם מת וחאי תאותו בידו וכל עת לוועק
עוה עוה . כל היום דוה . ומשה רבינו ע"ה כשהיה יולא
לשמים . פגע בו עני אחר א"ל ארוני החפלל עלי ועד מתו
חיי תלווים . עמד מרע"ם בתפלה על אותו עני אחר רכובו
של עולם הן לו לעני קזה מידך המלאה והרחבה הנה רחבת
ידיים . השיב לו הקב"ה עני זה הוא מבקש דבר שלא בראתי
בעולמי לא היום ולא מיומים . אמר לפניו רבש"ע כלום חסר
בעולמך אחת או שתיים . א"ל עני זה מבקש לישב על מי

הולך תמים אות ח' ט' כז

מנוחות בערי עדיים . בלתי שום דאגה ושכרון מתנים . ולא
לא יבוא לידו כדבר הזה מוטב לו שיטב על כנו ויסתפק
במעט אשר חננו ס' קב או קבים . ולא יהיה מעשירי עם
אחד מן הרמתיים . שאם יהיה לו שכרון מתנים . יהיה קשה
עליו הדבר ויזטער בכפלים . ודבר זה לא בראתי בעולמי
כי אדם לעמל יולד ואין לך שום אדם שהוא שלם בטוב העולם
ולכן שינים . ואפילו יש לו זמב פרוים . עדין חסר הוא מן
הכנים כי יהיו לו לעינים . ואפי' יש לו כנים יהיו לו כנים
שאינם הולכים בדרכי יושר או הם פתאים חמור חמורותים .
ואפי' יש לו כנים הגונים חסר הוא מהכריאות כל ראש לחלי
וכל לכב דוי עלול הוא למזילות על הכרכים ועל השוקים .
וכן על זה הדרך בכמה דברים כדי שיהיה תמיד לבו נשבר
בקרכו וכפיו פרושות השמים . ולא יסיר וראתו מנגד עיניו
לעמוד בחפלה לכטף בשפתים . אכן האיש הירא מקבל הייסורין
מאסה ונותן הודאה להש"ת שייסוריו הם קלים מחבירו ולא
כלו רמניו רח"ס רחמק"ס .

אות ט'

טלית . גרסינן במנחות בפרק התכלת תניא כל שאין לו
טלית עובר בחמט עשה ותניא וראיתם אותם
וזכרתם את כל מצות ה' שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן
ותניא אירך וראיתם אותם וזכרתם ראיה מביאה לידו זכירה
זכירה מביאה לידו עשיה ורבו שמעון בן יוחאי אומר כל
הזריו במצוה זו זוכה ומקבל פני השכינה וגדול עונש המבטל
מצוה זו ועליו נאמר לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים
ממנה ע"כ , והנה ישראל קרושים וזהירים במצוה זו ועושים
להם כל אחד טלית נאה . ומבררים שיהיה למר נקי נחמד
למראה . וששים ושמתים לעשות רטון קונס . בנופס ואונס .
ומחנכים את הקטנים ואפי' שערין לא בא לכלל חיוב וה' עזרם
ומגנם . והן היום חדשים מקרוב באו כי נהגו מחדש לעשות
פה אר"ץ טלית שהשתי למר גפן שקורין קוטון והערכ למר
רחלים

הורך תמים אות ט'

רחלים . ולא ידעתי על מה קמכו לעשות ככה ואת מצות
ה' הם מזלזלים . והיו מבואר בדברי הפוסקים ועיקרה בהרד"ק
והביאו הרב מנחם אברהם באורח חיים סימן ט' ושם בבאר
הטוב כי טליה שהשתי שלה משי והערב למר או אופכא פטור
מדאורייתא וחייב מדרכנן ואם ערכן זה כזה אזלינן בתר
הרוב ולדעת מהר"ם ז"ל אין לטליה זו תקנה ע"ש והן סיוס
מסיבת שהם כזול נשתרבו בהם הרבה מן הקהל קטנים
וגדולים . ואיך יניח האדם דבר שהוא חייב מן התורה .
ויקיים מצוה דרכנן כי הם אמרו שאם לבש טליה ככה שאפילו
הכי חייב לעשות לה מצוה אבל לא שיפטור עצמו בזאת
הסכרה . מדבר שהוא חייב בו בהר סיני כי כודאז איש כזה
אין דרכו ישרה . כי ראוי לו לאדם לקנות טליה שכולה למר
ובדאורייתא אית ליה ברירה . ואפי' שינטרך לשפוך דמו"ס
ביותר אין ככך כלום כי מצוה זו מרובה שכרה . ועוד כי
שני טליות או שלשה יספיקו לו לאדם כל ימיו ואין צורך
להוציאה יותר . ואין ראוי לו כשכיל הפרש זה המועט ויעגל
מלקיים מצות ה' ברה . ואם ישיב כי טליה זו שכולה למר
אין מצוי כי אם בטליות הבאים מארץ מערב והיא דמיה
יקרה . ולכן קונה טליה זה כזו שהיא כזול וניתה ליה בהפקרה .
הא כמי ליתא וכל תשובותיו נשאר מעל כי כשירצה לקנות
בגד או גלומא . מברר לו דבר שהוא באם ואפי' שיהיה כפלים
מדמי הטלית לא יחוש על דמה . ואפי' שיקרב ימים מועטים
הם כלים ונפסדים וכלכד שיתקטע לפני בני אדם כבגדי משי
ורקמה . אבל טלית זה יתקיים שנים רבות ולית ביה פסידא .
ועוד כי שאלתי לאומן המתקן טליות אלו פה ארץ ואמר כי
יכול לתקן טלית שכולה למר לברה . ויקח יותר מעט ופעם
אחת תיקן מהם ולא היה שום אדם פוקדה . ואפי' שטלית זו
של ארץ עדין יש בה כמעט חבלת שקורין אור"ק והוא מצמר
גפן ועושים זה לבו כיון שהרוב למר רחלים אין כזה קפידא .
ומהתימה מאחד מגדולי המורים שזה כמה שנים . ה'מה יקרא
על טליות שהיו באים מככל שהשתי משי והערב למר רחלים
לכנים . ואיך היו עושים בדבר הגדול הזה בעיר גדולה של

הולך תמים אות ט' כח

סופרים ותכמים ונכונים . והיום הזה ראו ראה כי פשח
המספחת בעירנו זאת גדולים וקטנים . ואין פולה פה ומלפף
ואני הצעיר באתי לעורר לבות בני אדם כי ידעתי כי ישראל
קדושים מטע ה' נטעו נעמנים . ולא ידעו להפרש זה שכיניהם
מינים ממינים שונים . וכודאי שאחר ראותם דרכיו אלה במות
ה' הם מדקדקים ולטלותיהם הם מתקנים . ומי שקוף ירא ה'
ומחושבי שמו ודרכיו הם נכונים ויאותה להם לקנות טליתו הבאים
ממערב שהיא חייבת מדאורייתא בלתי שום ספק ואפי' לבע
החלפת שבה הוא מזמר ולכ"ע חייבת מן הקורה ולמלאכת
שמים יעשה כונים . ומי שלא יעלה בידו לקנות קדשים יקנה
אפי' ישנים . ואל יחוש למלעיגים כי שכרה מרובה לפני שוכן
מעונים . ומעשה באדם אחד שהיה זקיר במות לילית ושמע
שים זונה בכרכי הים שנוטלת ארבע מאות זהובים בשכרה .
שלח לה ארבע מאות זהובים וקבעה לו זמן שיכוא ביום פלוני
במהרה . כשהגיע הזמן בא וישב על פתח ביתה . נכנסה ואמרה
לה שפחתה . אותה האיש ששלח ארבע מאות זהובים . בא וישב
על הפתח כי לפני פתח רזים ויושכים . ח"ל יבנס הליעה
שבע מטות שש של כסף ואחת של זהב וכין כל אחת ואחת סולם
של כסף ועליה מנורות של זהבים . ועלתה וישבה על גבי
העליונה ערומה . אף הוא עלה וישב ערום כנגדה כאו ליטיותיו
וטפחו לו על פניו ודין גרמ"א . לישב לו על הקרקע ח"ל בשם
ע"ז של רומי . איני מניחך עד שתאמר לי מומי . ח"ל העבודה
שלא ראיתי אשה יפה כמוך בכל עמי . אלא מזה אחת זנו
אלהינו וזוית שמה . וכתב שני פעמים ה' אלהיכם אחת שעתיד
לופרע מהרשעים שעושים און ומרמה . ואחת ליתן שכר טוב
למקימה . ועכשיו נדמו לי כשני עדים כשפשטתי השלמה .
ח"ל איני מניחך עד שתאמר לי מה שמך וגם עירך מה שמה .
ושם רכך ומדרשך שאתה לומד בו בתורה לשמה . כתב ונתן
בידם עמדה וחלקה נכסיה שליט למלכות ושליט לעניי מקומה .
ושליט נטלה בידה ואותן מצעות אשר לו הליעה לזמה . ובאת
לכות מדרשו של רבי מאיר ח"ל רבי זוה עלי ויעשוני גורת
וכדת ישראל יקה לי תקומה . ח"ל שמה עיניך נתת כח למידים

הוליה

הולך תמים אות ט'

הוליה כתב מתחת ידה ונתנה לו כחכמה. א"ל זכי במקחך
מלעות שהלעת באיקור הליעי בהיתר זה שכרו בעולם הזה
אבל לעולם הבא איני יודע כמה. והן עתה בימים אלו שביח
המקדש חרב וכמה מלות יש שאין כירינו. לעשות אותם לפחות
במלות אשר תחת ידיו. כודרו בהם כפי יכלתנו. ולרחות
היזר מעלינו. העומד תמיד עלינו לבלותנו. ובפרט מלות
אשר יענש האדם אפי' בעו"הו על גודל חטאתו. כמה לריך
ליוהר בהם ויחוס על כפשות ביתו. כגון נדרים ושבועות שקר
אשר בעון נדרים מתה השתו. וגם כניו הקטנים אשר טיפת
וריכה ימותו חוץ לזמנו ושעתו. וגם בעון השבועה נפרעים
מזמנו וממשפחתו. וכל שכן במלות אשר יענש עליהם כנופו
ממש כגון מלות שחיטה. ובפרט אם הוא מזיר ויודע שחטא.
שקפו ליהרב בעון זה ויחיה רומן על פני האדמה. והכלבים
מלקקים את דמו שהרבה אשמה. ואיחא בירושלמי דחרומות
מעשה בטבח החד שהיה מאכל נבלות וטרפות לישראל בני
עמו. פעם אחת ערב שבת היה שמה יין ועלה לגג ונפל
ומת והיו הכלבים מלקקים את דמו. באו ושאלו לר' חנינא
אם כיום השבת נוכל להקימו. א"ל כתיב ובשר כשדה טרפה
לא תאכלו לכלב תשליכו אותו. וזה היה גזל לכלבים ומאכל
לישראל לפיכך דין הוא שיאכלו את נבלתו. ולכן כמה לריך
ליוהר השוחט ולהודרו במלאכתו. ובפרט אם הוא עושה דבר
במזיד שענוש יענש שימות בלא עתו. רח"ל ועינינו הרואות
שגם בימינו היה שוחט אחד שנפסל ממלאכתו. וכמעט
שהיקם כמזיר חטאתו. ולפי שלא נשאר לו מחיה לבני ביתו.
ולא לכפר אחד על פרנסתו. וכדרך הרבו אותו הלסטים
והשליכו בארץ נבלתו. והיו הכלבים וחית השדה אוכלים
אותו. גם קבורה לא היקם לו מרוב פשיעתו. עוד ראינו
באחר גם כן שקרה לו כמעשה הראשון שפסלו אותו.
ואחר כך על ידי חסיונות ובקשות ועשה עצמו לבעל תשובה
חזר לעבודתו. ולא היו ימים מועטים עד שנפל פעם אחרת
ושנה באולתו. ופסלוהו פעם אחרת וילא לכפר ונהרג בדרך
ישם היתה קבורתו. ושמעתי עליו שמרוב שהרשיע שהכשור

הולך תמים אות ט' כט

כהמה ואפילו הטירפס לא ביקע אותו

אות י'

יִסּוּרִין . איתא במדרש אין לך אדם בלא ייסורין אשריו
לאדם שייסורין באים עליו שנאמר אשרי הנבר
אשר חיסרנו יו ע"כ והנה המאמר הזה הוא תמוה וקשיא
רישא לסופא . דבתחילה אמר אין לך אדם בלא ייסורין משמע
שכל אדם יש לו ייסורין ונפשו עיפה . ואחר כך אמר אשריו
לאדם שייסורין באים עליו משמע שיש אדם בלא ייסורין וידו
תקיפה . וכבר פירשתי מאמר זה בספרי הקטן זכרון לנפש
קחנו משם והן עתה אין לך בו אלא חידוש . מה שנראה
לעניות דעתי לפרשו . והוא כי מהנראה מהמאמר הזה ומכמה
מאמרי רז"ל שאין לך אדם בלא ייסורין . הן רב הן מעט
הולכים וחוזרין . הן ייסורי ממון והן ייסורי תלואים והן
באשתו אשר היא מושלת עליו ואפילו בכיתו אינו נעשה כן
חורין . והן במיתק כניו הקטנים ואפי' שיחיו והם גדולים אם
הולכים בדרך לא טובה ואין מעשיהם מכשירין . וכהנה רבות
מנקרי הזמן וחולדותיו כל אחד כשיעוריה המים הזדונים
עליו עוברין . אכן לפעמים יבואו על האדם ייסורין על ידו
וסיבתו . כגון אם ימותו כניו על ידו שהוא נודר ואינו מקיים
וכמו שאמרו בכחוכות דף ע"ב בעון נדרים כגים מחים או
בעון מזוזה וכיוצא בדברים אלו שהזהירו רז"ל על כל דבר
בעתו . או לפעמים ימותו כניו למרק עונותיו או לפעמים
ייסורין של אהבה ויקרה זה לדריקים כגון רבי יוחנן זל שהיו
לו עשרה בנים ומתו ואפי' הים מקיים דתו . ולפעמים ימותו
כניו מזה המזל שכך חייב מזלו וכוכב מערכתו . גם לפעמים
יבואו ייסורי ממון לאדם כדי למרק חובתו . אכן לפעמים
יקרה זה על ידו סיבתו . כי הוא מתעלל במלאכתו . כי אף
שבאמת אמרו אין עניות מן האומנות אלא הכל לפי מזלו
ושעתו . מכל מקום הקב"ה מסר עולמו כפי הטבע וקרה
בקיב וברכך ה' אלהיך ככל מעשה ידיך וכמו שהובא זה בתנא

הולך תמים אות י'

דבי אליהו והגורם לזה עלותו . וכעלי דשומות אמרו על
ר"ת עני זריק לבריות ולעדן כי ר"ת עלל עלתו לפינה
לאחרים כי תמיד הוא נותן ענות לזולתו . גם עלל ר"ת עוללו
צועקים ללחם ותמיד עיניהם נופות לפינתו . גם יקרה לאדם
לער עוני על ידי שהוא מכבדו כהולאתו . ולפעמים יאמרו
חכירו על סחורתו . ועל ידי זה סובר שהוא שלו וכעשה פזר
גדול וקבע על עצמו הרכה דברים וכחילו הם מלה כליל פתח
וכלל הם ידאג כי הוא דבר לא יוכלנו רעיון כי כן נהג עם בני
ביתו . ואחר שיב על המש"כר וירד בו גלגל החזור וכה
זמן עניותו . הו מלך שהשנים שעברו היו טובות הן מלך
השבע והן מלך שהיה משא ומתן בעולם והיה מרווח בחנותו .
והן היום שנת בצורת וגם נתמעטה הרוחתו . והם כה רעהו
וחקרו למה קבעת עליך כל דבר בחובה אשר לא תוכל שאתו .
הף הוא ישיב לרעתו . כי הוא הולך בממנוס גדול כהולאתו .
והן בחמת כי מסיכת שהרגיל עצמו בהרוחה היום הזה רוחה
כי הכל הוא בממנוס גדול הולאת ביתו . ותמיד קר וזעף
ומתרעם על רוע מזלו והולך בלעדרות ותגדל האחתו . הכן
כל זה הער הוא היה סיבתו . שאם היה מרדק כהולאתו .
תמיד היה הולך למנוחות שהננות ושם מקום מנוחתו . הכן
הם האיש הלזה . דל ורוח . ומעת אשר יגל למלכה או
לסוהים ומשכים לעבודתו . בכל אשר הוא עושה הין בו
הגלחה . ודאי היט כזה ראוי לרחם עליו כי מהת ה' היתה
לו ומה בידו לתקן שיבוא לו ממון בהרוחה . ולפעמים שולח
לו ה' לאדם יוסורין למרק עונו וה' סלקה . ולפעמים כך
חייב מזלו להיות עני ביותר מעת יורה . ור"ת חרסוס
ור' פתח יוכיחו שהער עני ביותר והער עשיר גדול גם רבי'
הקדוש לא פסק מעל שלתנו זנון וזורת וכל אשר חבקש נפשו
חסורי לא מחסרה . גם בתקלואים הכאים על האדם לפעמים
שולח אותם הקב"ה לכפרה . ולפעמים על ידו יבואו וכמו
שאתרו בכחכות דף ל' הכל בירי שמים חוץ ממנו פחים .
דהיונו הם הולך כלנה במקום קר או מיקל בכסותו אז על
ידי זה יהיו חוליס ונאנקים . גם אם הולך ביומות הקיץ כדרך

בעת החום אז ודאי יחלו ויהיו בני אדם כאלחים . עוד יש ענין
 אחר שעל ידו יחלה האדם והוא אם יתכעס האדם עם חבירו
 ואשמו . ואמרינן בניטון אכול שליט ושמה שליט והנח שליט
 כדו שאם תכעוס תעמוד על מזולאך אבל אם יחל כדו שכעו
 בעת אכילתו . אם יתכעס כדו כבקעת ואף שלפי ראות
 עינינו אין הכני מעים מתבקעים מ"מ מבפנים הם מתקלקלים .
 וכדאי שאין כונת רכותינו ז"ל לעשות לאדם ענה כיצד יתכעס
 כו ודאי הכעס הוא מעשה היצר ומעשה שוטים והוללים .
 והאדם בחירו כו ובכלל יראה שמים הוא והראיה שלפני שלטון
 לא יוכל להתכעס וא"כ בידו לרחות היצר ושלא לעשות רוע
 מעללים . אכן כונתם ז"ל לומר שמלכד עונשי שמים פרטום
 וכללים . עוד בה כו גם בעולם הזה ענוש יענש כו יבואו
 על גופו תחלואים ולגופו הם מכלים . וא"כ איש כזה לא יקבל
 שום שכר על הייסורים ההם ואפי' שיהיו מעוקלים . גם יש
 לך אדם שיש לו אשה רעה וכל מה שאומר לה עושה בהספק
 ומקלקלת את השורה . אכן לפעמים יסיה הוא הסיבה אחת
 כו יעלה בידו לגרשה והוא מניחה אללו והיא כפרה סוררה .
 וכמעשה דאיתא בולקוט פ' בראשית רבי יוסף הגלילי הוסיף
 נשוו לבת אחותו . והיתה מצערת אותו ומקללתו . אמרו לו
 תלמידיו גרשה א"ל אין לי בידו ממון לתת לכחוכתה . א"ל
 אנחנו כלוה אותך ובלכד שתגרש אותה . עמד וגרשה הלכה
 וכשאת לשומר קרתא . והאר שנסאה נעשה סומא והיה תופס
 בידה ומחזר על הפתחים לבנות לתת לפרכסיה ולפרכסתה .
 כיון שהיתה מנעת לפתח של ר"י הגלילי מדלגת היתה . יום
 אחד יום הרגיש בעלה בדבר והתחיל להכותה . שמע ר"י
 קול כבייתה ולעקתה . וירד לראות א"ל למה אתה מכה אותה .
 א"ל שהיא מדלגת בית זה ושנאה הם נוחנים לו מתנתה .
 כיון דשמע כן ר"י חנן עליה והניח אותה בחד ביתא .
 והיה נותן להם פרכסיהם עד יום מותה . משום שאל' ומכשרך
 לא תתעלם לפיכך החיה אותה . הרי מצינו לרבי יוסף לפי
 שהיתה מצערת אותו עשה לה עקירה . והסיר ממנו החוליו
 ההוא והמנפה נעדרה . ועוד יהיה לאדם ייסורין מאשמו על

הולך תמים אות י

ידי שהוא מפגור על כל דבר . ועושה עמה מלה ומריבה
על חנם ואפי' שאין הפס כשכר . ורכותיו ז"ל אמרו לעולם
יהיה אדם עלוב עם הכל ובפרט עם אנשי ביתו . ולא באה
האזהרה שתהיה האשה עלובה ושומעת לעצתו . כי דבר זה
אין צריך זירו דכיון שהיא צריכה למונותיו וראי תהיה שפלה
לעבודתו . ועוד אחרת כי היתה בילקוט פ' בראשית מפני
מה האיש מתרצה במהרה ואין האשה מתרצה במהרה ח"ל
אדם נכבד מאדמה כיון שהיה נותן לחוכה מים מיד היא
כשרית ותה נכבדת מן העלם אפילו אם היה שורה אותה
כמה פעמים אינו משתנה ואם כן ייסורין כאלו אין מקבל
עליהם שכר וקורא ואין עונה . אכן אם לא יעלה בידו לנרשה
ונפל ברשתה . והוא אינה מתשבת אותו לבלום בעוניה ומשנה
כבודה לכבודו ועושה כל מה שכפשה אותה . אז אם יש לו
אשה כזו יקבל שכר על אותן ייסורין כי עושה עצמה נכרתה .
ובזה פירשו המפרשים בכוכת הכתוב ומוצה' אנו מר ממות
הכוכה איזה דבר קשה יותר מהמיתה . את האשה כה"ל שהיא
גימטריא איש ורופה לומר שמשנה עצמה לאיש ונוהגת עליו
כשיתותה . כי האשה צריכה להיות עפלה לאיש היא למטה
והוא למעלה כך היא כרייתה . ואם כן אשה כזו אם לא יעלה
בידו לנרשה מקבל שכר על אותן ייסורין אשר יבואו בסבתה .
וכן אם יש לו בן וקורא הולך בדרך לא טובה . וראי אם ככל
שכלו וכתו הנתיב לבנו ולא יכול עליו וחמיר עושה גזילה
וגניבה . והולך בשרירות לבו הרע אז וראי מאת ה' היתה
לו סיבה . לייסרו ולהכתיב כפשו ולהאדיבה . ואכשלוס יוכיח
שה"ל הקב"ה לרוד הנני מקים עליו רעה מכיתו שיפה על אכיו
למלתמה לכבוד אבא . אכן אם האב עשה געגועים לכן ולא
הדריכו בדרך נתיבה . אלא כל מה שהיה עושה היה מעלים
עיניו ממנו ועושה עצמו כאילו לא ידע להיכן הולך ולהיכן
בא . אז וראי האב לא יבוא על שכרו כצערו על בנו שעושה
קועבה . ומלבד שלא יקבל שכר על אותן ייסורין ואינן ייסורין
של אהבה . אלא אדרבה ענוש יענש כעונשים קשים ומרים
כעולם הבא . ולכן אמרו אין לך אדם בלא ייסורין הן ייסורין
הבאים

הולך תמים אות י' לא

הכאים עליו מאת ה' והן ייסורין הכאים כסיבתו וכשמים
 לא כחובה . אכן ייסורין שבאים כסיבתו לא יקבל עליהם
 סכר ולאוי היא חביבה . אבל אותן ייסורין שבאו לו מאת ה'
 וכפרו לו עונו ויחדו למשפט נקרבם . ולכן אמר אשריו לאדם
 שייסורין באים עליו מאליהם מאת ה' ולא על ידי סיבה .
 אשר פעל ועשה לנפשו העלובה . אלא ייסורין אשר שלחם
 ה' למרק עונו ועל ידם יעשה תשובה . אי נמו יש לפרש
 בכונת חומדם ז"ל אין לך אדם בלא ייסורין כי הנה מצינו
 שבאים ייסורין על האדם מאלו תעלות הזכור . לפי שלא נהנו
 כשורה ופרצו גדר בשום עבירה ולא שמעו לקול מורים אלא
 כל אחד הולך כשרירות לבו כפי מה שירצה ויבור . כגון
 שנהגו הנשים בחוקים אשר לא טובים . כמלכושיהם ובתכשיטין
 שמאכדין עליהם ממונם לדעת וריבוי זהבים . ובקרב ימים
 מועטין כלים וכפקדים . ולא ישאר מהם זוית ופינה והנמס
 הכורים . ומזה זו הולידה והלמיתה שבעליהן רודפים וימס
 ולילה להכיא לאשתו דברים נחמדים . ולא ישיגו כי אלו דברים
 שאין להם שיעורים . או רוב הזכור זלזלו בשכובות שאו
 ושקרים . וגוילים ותומקים לחברים . ובלכד שיעשה רטון אשתו
 ויתעלסו באהבים . גם על ידי זה כנה כחורי חמד לנישואיהן
 מעכבים . כי לא יוכלו ללאת ידי חובה במה שנהגו בו העם
 ולדבריו תורה אינם מקשיבים . ועי' הקב"ה כועס עליהם
 ושולח להם מכה כללית עד היוחס כואבים . וכמה עונות
 יש שיבואו על הזיכור פורענות כשכילם . אכן לפעמים יבואו
 על האדם מאלו עונותיו דוקא ושולח לו הקב"ה מלכו של
 עולם . ייסורין למרק עונו ועל ידי זה ושב ורפא לו והן
 טריק בארץ ישולם . אכן דא עקא כי אם באים מאטאות הזיכור
 אין כידו להשיב את כולם . וכפרט אם פשטה המספחת
 והשריפה בהם אפי' שאנשי חסד נאספים לעשות תקנה לה
 ישמעו לקולם . אכן אם יבואו מאלו עונותיו ותעורר משנת
 אולתו ויניחם על רעתו . ותקובל תשובתו . וז"ה אין לך אדם
 בלא ייסורין הן מאטאת הזיכור והן מאלו תעלותיו . אבל אשריו
 לאדם שייסורין באים עליו דוקא מאלו עונותיו . כי אם יבואו

הולך תמים אות י'

מצד חטאת הזכור אין כירו לתקן קלקלתו . משא"כ אם יבואו
עליו מצד חטאתו ותחרט על עומו ועשה את עולתו . ומעשה
בימי מלך סולימאן עותמלי שמלך שנת חמשת אלפים ור"פ
ליזרה . וכימוו לך נזר הקדש ועטרה . השר משה המון ז"ל
שעמד בער עמו בעת לרה . והו"א מאמר מהמלך שכל
עלולת דם שהערלים אומרום שנמלאת במטה שלא ישמע דבר
זה לפני סוס טרה . וזלתי לפני והמרו על המלך שהיה חסיד
גדול ואהב האמת ודרך ישרה . ונגלה עליו אליהו ז"ל לפי
שהיה אוהב עם בני ישראל ומקרבן אליו והיה להם לעזרה .
ומרוכ אהבתו בהם נקננה בהם המשנה שלו ויעש תחבולות
לכלוחם במהרה . ויזו לעשות לו כיפין מתחת לארץ מכיתו
עד בית המלך במקום אשר ישכב שם ותחר חקירה . ויהי
בחמי הלילה והנה המלך ישן וישמע את הקול מדבר אליו
בסתרה . וכה אמר סולימאן סולימאן עד מתי עזל תשכב
קוש משנתך ולך ותכחיד שם ישראל עד דלוחתכו בזכירה .
ולא יזכר שם ישראל עוד כי ה' דיבר על ידו שלא תשאיר
מהם שום גפרא . והיו כשמעו הדברים האלה ויחרד המלך
חרדה גדולה ויזעק זעקה גדולה ומרה . ויאמר מי איפוא
ומי אתה ויאמר אל תירא . כי אני נביאך המדבר אליך את
כל דברי הגלגה . ואל תאמר בלבבך כי חלום הוא כי נכון
הדבר מעם האלהים ולך עשהו במהרה . כי הם אויבך וצריך
וכה תעשה להם חקר שלשת ימים שלח מלאכים רעים בכל
עירה ועירה . וגזור עליהם להשמיד להרוג ולאכזר מנער ועד
זקן טף ונשים ושללם לבזו ואתה שלום ויהי עליך ספירה .
ופעם אחרת אבוא אליך ויהי כשמוע המלך את דברי האיש
ואת שיחו לא שת לבו גם לזאת אמר חלום דע הלילה לו
קרה . ויחזור וישכב וירדם עד לפרא . והיו כלילה השנית
ויבוא גם השטן ככתחילה ויקרא . אמר המלך ודאי ענין
דע על הוקוריום וכלתה אליהם הגרים . וישלח ויבא את הרופא
שלו ה' משה הנז' ויאמר לו הלא חרע כי נבוא שלי גור עלי
גזרה . כי בעוד שלשת ימים אשמיד אתכם מעל פני הארמה
ישיש עם שכ נער ונערה . והיו כשמעו הדברים האלה וימק

הולך תמים אות י' לב

לכו בקרכו ויועק זעקה גדולה ומרה . ויבך ויתחנן לו להעביר
 הרעה הזאת וזכור את אשר התהלכתי לפניך זה כמה ימים
 בדרך ישרה . ויען ויאמר לו ומה אני יכול לעשות ואם לא
 תאמין בוא עמי כלילה החדרה . ותשמע את הקול מדבר
 אליו ויהי כלילה שלישית ויבוא ג"כ ויקרא . ואז ויפול משה
 על פניו ואז ענהו המלך מה לך כרדס קום לא מן הארץ
 הזאת והלל את נפשך והס ילקו כי בודאי לוקים על עבירה .
 כי לא חשיר קב"ה דעבוד דינא בלא דינא וא"כ מהר המלע
 על נפשך פן תספה בעון העוירה . ומיד נחן לו סוס אחר
 וכחב ומסר בידו מכחב לאמר שלא יגע בו שום רע וכליעל
 וילד נפש יקרה . והיה הולך וכוכה והנה איש לקראתו א"ל
 מאין באת ולאן אתה הולך ואז הגיד לו את כל דברי הנזרה .
 ויאמר לו אם ירא אלהים אתה למה זנסת את אחיך ועליהם
 לא תירא . ואז הכין שהוא אליהו ז"ל ויפול לפניו רגליו ויאמר
 איככה אוכל ורחימי ברעה אשר ימלא את עמי שה פזורה .
 ויאמר טוב למלך לביתו החדרה . ושמת את הדברים בפיו
 והמור לו כי לא יכול לדבר אליך כי עמא אתה וכפשך אינה
 טהורה . ויקם משה וילך אל בית המלך ויגד למלך את כל
 אשר לו קרה . ואת אשר צוהו אליהו ז"ל כי עומאה שכנפו
 צריך להעבירה . כי נקראת כלילה ואז שמח המלך שמחה
 גדולה וילך וירחץ גופו עד היות גופו טהורה . ויקם וילך
 לקראת אליהו ז"ל ויען אליהו ז"ל ויאמר הנד הוגד לי את
 כל הטובה אשר אתה עושה עם עם בני גבירה . אכן עתה
 הסכלת עשו כי כל מה שראית היא שקרא . והאת ענת
 המסנה הזר הצורר כי הוא מבקש לו המלוכה ונזר ועטרה .
 וכזאת יבחן כל הארץ אשר תחת משכבך עשה שם חפירה .
 ומהחפירה חלך משס ותגיע לביתו במהרה . ויבקש הדבר
 וימלא ואז צוה המלך ויתלוהו בפתח ביתו על הקורה . וישמת
 המלך שמחה גדולה כי לא השחית אומה גדולה כזו ויעש
 עבירה חמורה . ויכחב דבר זה לפני המלך בספר זכורה .
 וישראל שכחותו הדור פשעו כמעשיהם הרעים וישוכו מדרכס
 קרעה ויתנהגו כשורה . ואליהו ז"ל כרת ברית עם המלך
 לקראת

הודך תמים אות י ב'

להראות אליו פעם אחת כחש וילמדו כדרך ישרה .

אות ב'

כיבוד אב ואם היתה כבוד ה"א דף ק"ג פתח ואמר
בן יכבד אב ועבד ארוניו בן יכבד זה ילמד לאברהם
אימתו כבוד ליה כשעשה דעקר ליה על גבי מרכבה וכעא
ליה לקרבא וילמד בר תלמוד ושבע שנין הוה דהילוי בעיט
באביו בחד רבא לא יביל למיקס קמיה ע"כ הוורו לנו רבותינו
ז"ל דאין עיקר הכיבוד לאביו ואמו . בהוהם עושים רטונו
ודורשים בשלומי . וכל מה שמבקש הכן חקף ומיד עושים
רטונו . הן כמה שמלבישים אותו בגדי משי ורקמה ולא יחוס
על ממונו . והן כמה שמענגו ומאכילו מהכלים טובים
וגלוסקא יפס . וכל מה שמבקש הכן לא יפול מדבריו ארצה
ואם יבאו שום אדם מחץ מכתו ירפא . ואחר כל הטורח הזה
בן יכבד אב ככל כבוד שבעולם . כי למה לו לעשר לאביו
ולאמו כי יתן להם כפעלים . ובפרט אם השיאו אשה ועליו
כל מחסורו . ובכל דבר הדרך לו עזרו . אבל אם האב לא
נתן על הכן דעתו . ומעת אשר נתושב בדעתו יבא לו על
מלאכתו וחנותו . וחמיר הכן רודף אחר פרנסתו . ואפי' בעת
קטנותו . לא הרגילו כי אם בדברים הקלים אשר יוכל שאפו .
ולא עוד אלא שנתן לו פנים זועפים ואפ"ה הכן מכבדו כפי
יכלתו . וכל מה שאביו רודהו במקל או בדברים לא יקוץ
בתוכהו . ולכן כזה מה טוב חלקו ומה נעים גורלו . כי
יבוא על שכרו משלם וכשכיר יקוה פעלו . ולמדנו דבר זה
מילמד אביו עליו השלום שהכתוב משבח . במלת והאלהים
נסה את אברהם כי את לרבות שגס ילמד בן ל"ו שגס היה רך
בשנים בתוקף כחו . ואפ"ה עקרו כעוקד שה לטכחו . ואילו
היה אז כועט באביו בירו או ברגלו היה משליכו לארץ ומדיחו .
ואפ"ה שתק ועבד בו רוב שנים וילאה רוחו . ובדאי לאיש
אשר אלה לו ראוי הוא להללו ולשבח . על אותו זמן שהגיע
לו לער מאביו ואפ"ה כבדו ולכן קבל ה' רוח נוחותו . ויבוא
על

הולך תמים אות כ' לג

על שכרו גם כיומים אשר הים עושה לו גענועים ועושה
רזונו ואין מעזר לרוחו . וזהו טענתו של השטן על איוב
שאמר לפני הקב"ה מעשה ידיו ברכת ומקנהו פרץ בארץ
והלוקח פרוטה מידו הכרחה אהו . ואם כן אין זה שבת אם
על כניו יראתו . הסוד ממנו הטובה הסיח וליער אהו כיוסורין
קשים ומרים עד כלותו . ואם אפ"ה עומד ביראתו . אז יש
מקום להללו לכן אמרו כזו"הק כן וכבר אב זה יחזק לאברהם
וסיים איתתי כבוד ליה בשעתא דעקד ליה על גבי מרכתא .
וקודם ענין זה אין לו כ"כ שכתא . וכן נמי ראונו לו לאדם
שאם מחמת מקרי הזמן ותולדתו . הולרכו אביו ואמו לפרנסתו .
אז באהו עת לא יהיה קץ כמונותיהם ובהולאתו . ואדרבה
קמור יהו עינוי משוטטים על אביו ואמו . שמה הם רעבים
ומתביישים לבקש את לחמו . כי לער גדול מגיע להם בהיות
בניהם זן אחס ותהי המשרה על שכמו . ומקרה מלא דבר
הכתוב מלפני מכהמות ארץ ומעוף השמים יתכמנו ואיתה
במדרש חלפיות דף ע"א כי יש עוף אחד שמו ללאק שמפרנס
לאביו ולאמו בעת אשר יהיו זקנים . ולא יתקר להם לחמם
מינים ממינים שונים . ויש עוף אחד שמוס אשר יתחיל לעוף
בעולם . אביו ואמו יושכים בקן שלהם בהשקט ובשלוה ולא
ישמע שור ושכר בנבולם . ואם כן כל שכן וקל וחומר לעם
בני ישראל אשר שמעו באונם . בעשרת הדברות כבר את אביך
ואת אמך כמה חייבים לכבדם ולזונם . בכל מאמצי כחם ואונם .
ואם יאמר אדם כי שבת לאל אביו מקיים מצוה בתקונה . כי
מימי לא הכתים ולא קללתים בשום זמן ועונה . אף אתה אמור
לו כי על דבר זה כבר בא באזהרה ולמשש שנה . ומקלל אביו
ואמו או מכה ענוש יענש במיתה משונה . כי מהערר ההכאה
והקללה לא משתמע כבוד אם תבקשנה . ואפי' להקין להם דם
אם הכן רופא אקר רחמנא . לפי שעושה בהם חבורה כלאין
טבתה . ואפי' שעל ידו זה יתור להם מנוחה . וכל שכן אם
עושה להם חבורה על חנם שוראוי שבעון זה גהינם לו פתוחה .
ואם אתה בר דעת ובהאל יתברך יש לך הכטחה . הלא תדע
שאעפ"י שלכאורס אביך ואמך אוכלים יגיע כפיך ומה שירך

הורך תמים אות כ'

טפחה. אכן הלא חדע כי הקכ"ה שלח פרנסתה על ידיך ולכן
על דבר זה אל תהי נפטך כאנחה. והמופת לזה שהרי אם
האשה היחה למורה לזוה מלאכה וכס היחה לה הרוחה.
אכול ושכוב אז בעלה בכל מלאכה שהוא עושה אין לו
האלחה. ודבר זה גלוי ומפורסם ואין לריך הוכחה. כי הרווח
והפרנסה מאיז לוקחה. ורחיה גדולה מן המן שהיה יורד
מן השמים כשהיו באים לפני משה רבינו ע"ה והיה אומר
אשתי עלי סרחה. והיה אומר לקוט מן וכוף לפני למחר
משכימין ובאים ועומדים לפני משה רבינו ע"ה והיה מורד
אותו כמשיחה. אם היה מולא שני עומדים היה אומר לו
אשחק כשרה ואט מלא עומר אחד היה אומר לו אשחק וזנה
כשכחה. כי כאשרה עליך ומוזנותיה מורך קופחה. אם כן
נראה שכל אדם יש לו שפע מלמעלה. אכן לפעמים על ידי
סיבה או חולי או עוני וכוף מוזני על ידי חכירו החוכן עליו
בחמלה. ולכן אין ראוי לאדם להתפאר על אביו ואמו שהוא
מפרנסם ונותן להם מחיה וכלכלה. ואם יאמר אדם ת"ו איני
קץ כמוזנותיהם ונותן להם מזון ושמלה. אכן מה שאני נותן
להם כחף סודרת משום שאין להם דעת ישרה וללולה. וכפרט
אמי שכל יום גורמה לי קטטה ומריבה ועושה לי ביני ובין
אשתי פירוד והכרלה. אך באמת שכל דבריו אין בהם ממש
וריוח והאלה. כי התורה לא נותנה לנו לברר אב ואם שיכואו
על דעתך וריווך ואז תכבדם ואם לא באו על דעתך כבוד
גלה. כי כודאי הנמור כי זה טעות גדולה. ואף קוי מה
שכתב בספר שלשלת הקבלה. והוא כי כאשר היו יוצאים
מברוש אשפמיויה ונפשם נכהלק. כי עזבו כל אשר להם וכוף
מהם אב וכוני וכן בנו לחפש מקום קהלה. שידור שם אולי
ימלאו לנפשם רפואות תעלה. ובין כך הזקן היה הולך למות
ברעב ואין בידם מאומה כי ילאו כבהלה. ויתמרמר הכן
על אביו וקמל עליו חמלה. ולקח בנו ומכר לחנוני והביא
לאביו אכילה. בא וראה שהבנו כבר מת ולו חיה משכלה.
והחזיר הלחם לחנוני כדי לקחת בנו ולא קבל החנוני. וחזר
כפתי נפש לקבור את אביו והיה מקונן ואומר הן אני כשארתי
לברי

הולך תמים אות כ' רד

לכדי ואני שכולה ונלמודה מאכיו ובני . מלבד כל נכסיו וממוני .
 לא ולמד ממעשה הזם כי מכר כנו לעבד לעשות לאכיו
 ריוח והללם . וכל שכן מי שחננו ה' כדי פרנסתם כמה הוא
 קשה עונשו אם בועט בהם ורוחי חובלה . וכן לא יעשה בעם
 בני ישראל יחידיו סגולה . כי אפילו לשאר עניים נותן להם
 חנינה וכל שכן לאכיו ולאמו כי היא מזה גדולה . וגם יש
 לו לאדם לרחם על קרוביו העניים והאביונים . וראוי לקרבן
 אליו ולתת להם כסות ומזונים . כפי יכלתו והם קודמים
 לאחרים וראוי לזנום בכבוד ולא בכיווי וכעצמונים . כי אם
 יתן להם בגלוי או יגיד זרקתו עמהם לפני כ"א ח"ו לשוא
 עמלו בונים . כי יאבד שכרו כי כדבר הזה הם מתכייסים
 מדוכים ומעונים . ויבטח בה' שישלם לו שכרו בע"ה מלבד
 שכן הלפון לרעות בנים . וכבר העיד הכתוב שכל דבר
 אסור לנקות אם יעשה ה' בקשתו . ובזרקת מותר לנסותו .
 וה' לא ימנע טוב להולכים בתורתו . ומעשה באשה אחת
 שהיתה רגילה כל ימיה לעשות זרקת . ואפי' שלא היתה עשירה
 עושה זרקת אגב דוחקא . ובכל יום היתה אופה ג' ככרים
 השנים מחלקת לעניים ואחד לחלקה . יום אחד בא עני ועמד
 על פתח . א"ל גבירתי הייתי בספינה וכשברה ונאבדו כל
 אשי בתוכה עם מלחם . והקיף אותו הים למל ועם היתה
 לי הרוחה . אכן דא עקא כי נפשי נאחזה . כי זה לי ג' ימים
 שלא טעמתי כלום כי טעיתי באורחא . מיד הוליאה הלחם
 שנשאר למאכלה ונתנה לו . אח"כ ישבה לאכול הכבר השני
 ובא עני אחר ולפניה הרים קולו . ויען ויאמר גבירתי רחמי
 עלי בכבר לחם כדי להשיב רוחי . כי שבו אותי השבאים
 והיום ג' ימים כברתי . ולא מנאתי שום דבר לאכול בארתי .
 נתנה לו הכבר השני ואמרה ברוך ה' אשר חנה לירי מזה
 כזו וכעזר האל זך לקתי . הוליאה הכבר הנ' לאכול בא עני
 אחר וא"ל גבירתי הייתי מהלך בדרך ואלאו עלי גזלנין ואורבים .
 וברחתי מהם ליער אחד וזה לי כמה ימים שאני אוכל עשבים .
 ושכחתי טעם הלחם לכן חון עלי כפת לחם המשביע רעבים .
 נתנה לו כבר ג' וכשארם בלא כלום נפשה רעבה . אמרה
 אלקה

הולך תמים אות ב'

אלכה וארצה אם יש מעט קמח בילקוט ואלוש וארפה אוחס
ואשוכה. והלכה ורצתה שהוא רק מכל טובה. אמרה אלכה
ואקח חטים בילקוט ואטחן אוחס ואשיב נפשי החשובה.
ותלך ותמלא הילקוט חטה והלכה לרחיים וטחנה אוחו והניחה
אוחו על ראשה ואז רוח קערה כוס נשכה. ותעבור על
ראשה ותשא הילקוט ותלך ואז האשה ההיא תוחלתה נכוכה.
והתחילה להטער ולבכות במר נפש ולומר מה יש בידי עון
אשר קרה לי היום בדרך נתיבה. הלכה אלל שלמה המלך
ע"ה והסנהדרין א"ל הגידו לי מה יש בידי עון אשר סיה
לי סיבה. שלא הגיע לידי אפי' פת תרובה. עוד היא מרברת
עם המלך והנה באו ג' סוחרים. אשר היו בספינה חברים.
א"ל ארוננו קח לך ז' אלפים זהובים. והנס הקדש לעניים
בני טובים. שאל להם שלמה על מה הקדשתם סכים מרובים.
א"ל היינו באים בספינה עם כמה סחורות ואכניס טובים.
וניקבה הספינה נקב גדול ולא היינו יכולים לסתמו והאינס
להשבר חשכה. היא וכל אשר בה. אז אמרנו רבונו של עולם
הגיענו למדבר בערבה. וניתן לעניים מממון אשר בידינו
ונסיה בעלי השוכה. וכיון שראינו. שכמעט אכדנו. נפלנו
על אפנו. לכל נראה מיתת חברינו. ומרוב זעזנו נטרפה
דעתנו. וכין כך ראינו עצמנו על שפת הנמל ומיד חשכנו
סחורתנו. והנה עלה מעשר שלה ז' אלפים והנה הוא הקדש
כמו שנדרנו. א"ל שלמה ידעתם מקום הנקב ומי סתמו.
א"ל לא ידענו א"ל לבו וראו אם יש דבר במקומו. הלכו ומלאו
אוחו הילקוט של האשה בעצמו. אז הביאו אוחו לפני שלמה.
א"ל מכרת את הילקוט בסימנו ובחוקתנו. א"ל וראוי יודעת
וכשראתה אוחו אמרה זה שלי א"ל הקב"ה לא עשה דבר זה
אלא בשבילך כי כל ההולך בדרכי ה' אלהיו עמו. ואז הכירו
הסנהדרין והאנשים את חכמת שלמה. והנה ממעשה זה ילמד
האדם שאפי' באו ויסורין עליו ורבו מצערות. יקבלם מאהבה
כי אפשר שמתוך צרה רוחה והותרו הצרות. כי אחר זה יבוא
למנוחה נכונה ונותן זמירות. וכל זמן שאדם מצטער בצער
שיכול לסבלו. ישמח כי אחרו זאת לא יבואו ויסורין שלא יוכל
לסבול

הולך תמים אות כ' לה

לסכול לפי גדלו . לא כן אם ישב אדם בלא ייסוריו זמן מרובה .
יראג שמה יבואו ייסוריו קשים כבת אחת ואת גופו הם מכלים
עד שלא יוכל להכבא . והוא אומרם ז"ל כל שעברו עליו מ'
וים בלא ייסורין פורענות מזומנת לו . וכשכיר יקוה פעלו .
ושמעתי כי איש אחד עבר עליו זמן מרובה שלא ראה יגון
ואנחה . וככל דבריו וענייניו היחס לו הללחה . אם מזר בניו
היו נוהגים כשורה . אם מזר אשתו לא היתה מפלת מדבריו
אפי' בחוט השערה . ואם מזר פרנסתו בכל מה שהיה שולח
ידו היחה לו הללחה ברכו יתירה . ואם מזר בריאותו ובריאות
אנשי ביתו תמיד היו עומדים בקו הכריאות וחסוריו לא מקסרא .
ולכן פחד על עצמו שאחרי דרגא יבוא תביר ושכירה . וים
אחד נכנס לבית והתחיל לעשות עמם מלה ומריבה . עד
שאמר לה קחי כתובתך וקומי לכו עמי לרב העיר וקבלי נט
ממני וטלי כל כתובתך כספא ורהבא . כי מי שהחיר הנישואין
החיר הגירושין כי קלה נפשי באהבה . ובין כך נשתעמם לבם .
ויירד מהמדרגה ונשכרה מפרקתה והתחילה לעצוק ולהתמרמר
ונפש דאבה . ובין כך נטרדו והביאו רופאים והולרכו להולאה
רבה . אחר שנתרפאה לא בקש עוד לנרשה וזורה האהבה .
אמר לו לבנה שאל לאכין לא הנרש לאמי ולמה בטלת אותה
מחשבה . השיב לו בני דע לך כי אמך אשת חיל היא ומימונו
לא נכנס בונו איבה . אכן לפי שראיתי כי עבר זמן הרבה
שלא באתי לשום לער אלא בכל עת אני כטובה . פחדתי על
עצמי שלא יבואו ייסורין קשים עלי ודחיק לי עלמא טובא .
ולכן עשייתו כדבר הזה שאני יוכל לסכול לער כזה ואפרה את
עצמי מלהבה . אשר על עצמי הים בא .

אות ל'

לישון הרע ענשו חמור כמו שאמר הכתוב יכרת ה' כל
שפתי חלקות לשון מדברת גדולות אשר אמרו ללשונו
נגביר שפיקנו אהנו מי ארון לנו ונראה לפרש בכונת הכתוב
וקוה דרוכ עבירות אשר יקוה לאדם הוצר עליהם . לא יודמנו
לו

הולך תמים אות ר'

לאדם ככל עת כפנותו אליהם. שאם ירצה לבנוב לא יודמן לו
ממון לבנוב. ואם ירצה לזנות לא תודמן לו אשה אשר כלכבו.
אכן עון זה קל עליו להביא עצמו לזדון. כי ידבר על
חבירו כרצונו ויפית כזכים כיר רמה. ויחליק דבריו ויטעים
אמריו ויביא ראיות כוזבות להחזיק שקרו. כרי שיאמינו בו
כמה שדבר על חבירו. והוא אומר ויכרס' כל שפחו חלקות
אשר מחליק את לשונו כרי שיזריקו את דברו. וסיבה דבקוהת
בלשון הרע הוא לפי שאומרים ללשונו כנכיר שפתינו אחנו מי
אדון לנו כי אומרים כי הלשון ברשות. ומי יעמוד לנגד
שלא יניח אותם. מלרבר על עמיחם. אכן ידע כי על ידי
דיבורם לשון הרע יהיה שוד עניים אנקת אביונים. כי לפעמים
יהיה שוקף או משרת אלל חבירו. ויכנס בעל לשון הרע
אלל בעל הממון ועושה עצמו שכנס לבקרו. ובחוד הדברים
אומר שמעתי על שוקף שהוא מוליא הרבה יותר מכדי עשרו.
ומלכיש לאשקו כגדי משי ורקמה יותר מכדי וכלתו. ואני
חס עליך כי לכוסף קא כליא קרנא ולא תוכל שאתו. וכין
כך נפרד ממנו וכשאר חבירו עני ואביון וכידו ממש פסק
לחיותו. והוא אומר משוד עניים מאנקת אביונים הטועקים
חמם על הלשון הרע שרבר. הי על ידי זה יושב על המש"כר.
ולכן אמר עתה אקום יאמר ה' לנקום את נקמתם בעבד
וזעם עליהם עובר ומתעבר. ובעלי לשון הרע לפי שתמיד
יהנו בדרונם ולא יחשו. ולהפיל להכריהם כלשונם בקשו.
לכן יתברו עליהם השונאים. ולא ימצא להם אהובים הפילו
אחד מעיר ולה' הם חוטאים. ואמר הח' אל ירכו בעיניך
אפילו אלף אהובים ואל ימעטו בעיניך אפילו שונא אחד כי
זיקו לכפסך והמה מתחכאים. ובוז נראה לפרש מאמרן ז"ל
בסדר טהרה מעשה כרוכל אחד שהיה מחזר בעיירות והיה
מכריו ואומר מאן בעי סס חיי מאן בעי סס חיי אודיק ליה
רבי ינאי הוליא לו ספר תהלים הראה לו פסוק זה מי האיש
החפץ חיים אהיב ימים לראות טוב מה כתוב בתרים כלור
לשונך מרע אמר רבי ינאי כל ימי הוייתו מטעער על פסוק
זה עד שכל אוקו רוכל ולמדני פירושו עד כאן והנה המאמר

הזה כבר רשנו כי רבים דמה חידוש אותו רובל ומה היה
 קשה לו לרכי ינאי בפסוק עד שכל רובל זה ופירשו . ואני
 בעניו כבר פירשתי אותו בספרי שיר חדש מזמור ל' ד קחנו
 משם אם תדרשו . ועתה אין לך בו אלא חידושו . ועל פי
 האמור אתי שפיר והוא כי רבי ינאי נקטתה לו בפסוק זה
 כי ראה דאתי לירי כפולא . רכיון שאמר מי האיש החפץ חיים
 למס חור ואמר אהב ימים לראות טוב והיונו הך קמייחא
 ולמה גילה אתר גילה . ועוד דאיך אפשר שהכתוב מלמד
 לאדם דעם על חיי העולם הזה שהוא הבלא . ולא יורה לנו
 דעם על חיי העולם הבא אשר שם יושבים יחידו סגולה .
 אכן הרובל היה מכרוו מאן בעו חיי מאן בעו חיי שני
 פעמים . ורזונו לומר מי יראה לזכות בנועם חיי העולם הזה
 וחיי העו"ב אשר לא יזכו לה כי אם השלמים . אודיק ליה
 רבי ינאי כי יש לך אדם שזוכה לשתי שלחנות אז הו"א לו
 ספר הכלים . והראה לו שכתוב מי האיש החפץ חיים הוא
 חיי העולם הזה אשר הוא הכל הכלים . וגם אהב ימים לראות
 טוב הנפין לעולם הבא ובחצרות ה' הם שחולים . מה כתוב
 בתורה נצור לשונך מרע וכו' כי על ידו זה תהיה בהשקט
 ובשלום בעולם הזה ובעו"ב ותשכון בזבולים . וכבר אמרו
 חכמים ז"ל כי לשון הרע הורג שלשה האומרו והמתקבלו ומי
 שכאמר עליו כי על ידו ימות האדם בלא עתו . ואמרו על
 דואג ואחיתופל שמחו בחצי ימיהם משום שנאמר אנשי דמים
 ומרמה לא ינאו ימיהם וכל אחד מהם בירו ממש קרב מיתתו .
 ועונש לשון הרע כזרעת כמו שמלנו גבי מרים הנביאה על
 שדברה לשון הרע על אחיה וקשה הזרעת יותר מהמיתה כי
 ילטער גופו עד שלא יוכל שאתו . וגם כי יבדל ממנו עמיתו .
 מרס כנגד מרס כי הוא דיבר בין בני אדם והביא את אשמתו .
 הן היום ברד ישב כזרעת ענשו אותו . עוד נראה לתת טעם
 למה עונש לשון הרע ומוציא שם רע כזרעת לפי שהמדבר
 לשון הרע ומוציא שם רע אפילו שהוא בעלמו המדבר חור
 בו . אז מי שדברו עליו הביא עדים וראיות וכיקה עלמו
 כאשר בלבבו . אפ"ה ישאר בו רושם שיש בני אדם מרי דברו

הולך תמים אות ל'

כו. כמו הצרעת שאף על פי שנרפא ושאר בו מקום רופס
שנראה שצרעת היה בו. עוד טעם אחר שכמו שהמוציא
ש"ר לא חשש שיהיה חבירו על ידי זה בעינו הכריות נמאס
ונכזה. לכן זה עונשו בצרעת שיהיה נמאס ונכזה ובדרך יסב
ומשמץ בשרו ורזה. וכזה נראה לרמזו במה שאמר התנא
הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חלות ואינו
נאכל אלא למנוויו ואינו נאכל אלא עלי הכונה הפה סח שדובר
ל"הר על חבירו דברי סקר ומרמה. אינו נאכל אלא בלילה
הוא נהינס שהיא חשך ואפילה ונמאס כיד דומה. ואינו נאכל
אלא עד חלות שימותו בחצי ימיהם כמו דואג ואחיותפל ואינו
נאכל כי אוכל ומכלה אלא למנוויו הם שנמנו עליו האומרו
והמקבלו ומי שדברו עליו כי יעשה ככולם נקמה. ואינו נאכל
אלא עלי ר"ת עלי יוסוריו לשון צרעת כך נגזר עליו מלפני
שוכן רומה. ונרקינן במדרש וחדבר מרים ואהרן במשה היה
משה תמיה בשלמא מרים שדברה כך דרכן של נשים דכרניות
אהרן אחי אף הוא מירכר גם איש שלומי אשר כעסתי בו אוכל
לחמו הנדיל עקב מהו איש שלומי זה אהרן שהיה משים שלום
בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו אוכל לחמו הלו כ"ר מחנות
כסונה אחר השבת הזה הנדיל עלי עקב ע"כ ויש להכין דמאי
נתינה טעם זה דמשום שהיה רודף שלום וגם זוכה בכ"ד
מחנות. שלא ידבר לשון הרע ולא יעשה עונות. ונראה לפרש
במה שאמרו בערכין מאי תקנתם של מקפרי לשון הרע שלא
ידברו עוד אם חכם הוא יעסוק בתורה ואם עם הארץ הוא
ישפיל דעתו וכבר נודע מענותותו של אהרן שהיה רודף
אחר ישראל ממקום למקום ומאהל לאהל עד שהיה משים
שלום ביניהם. ואפי' שהיה האיש ההוא עני ואביון היה הולך
לביקתם ולא הליהם. ולא זו משם עד שהיה משים שלום להם.
ואין לך עונה גדולה מזו לילך לביתו כדי לעשות שלומים.
ועוד אמרו וראך ושמת כלבו לב ששמת בגדולת אחיו ילכש
אורים וקומים. וכמצינו למדון שאהרן מלבד שלא נחקקא
בגדולת אחיו שהיה גדול ממנו בימים. עוד כה שאדרכא
שמת בגדולת אחיו באמת ובקמים. ולכן הוק מרע"ה תמהו
עליו

עליו שהרי כתב הקיד"א ז"ל שהת"ח מלכד הקורה גם יספיל
 דעתו ולכן היה תמים שהרי מלינו לאהרן כמה פעמים . שהיה
 עניו גדול ותקנתו של מספרו ל"הר שיהיו פיהם חוסמים . אם
 ת"ח יעסוק בתורה ויספיל דעתו ולבני אהרן תדויהו איתנהו
 ביה עניו וגם היה מן החכמים . ולכן היה תמים גם איש שלומי
 אהרן אחי שהיה משים שלום והיה מן החמימים . ועוד אובל
 לחמי אלו כ"ד מתנות כהונה ומאזיה טעם זכה בהם הוא ולא
 אני . לפי ששמת בגדולתי ונמלא שהוא עניו ולכן קדמני . וא"כ
 אהמהא כמה שרברו עלי אחי ואחותי כי ודאי אשמים . ואפשר
 כי לכן סיים הפסוק עס והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר
 על פני האדמה . כי לכאורה יש בו מהדיוק דמה עניונו בכאן
 שכחו של משה שהיה עניו כמו שאמר ונחנו מה . אך בא הכתוב
 להודיע שבאמת משה לכד היה עניו ולא אהרן שאם באמת אהרן
 עניו לא היה מדבר על חבירו ביד רמה . ואפשר לכן תקנו לנו
 אנשי כנסת הגדולה בתפלה אלהי נאור לשוני מרע על ידי שנפשי
 לעפר לכל תהיה זה יהיה לי לעיקר גדול שלא אדבר על חבירי
 ולא תעשה בי נקמה . ועוד אחרת פתח לבי בתורתך וכמ"ש אם
 ת"ח הוא יעסוק בתורה וברברו חכמה . וכזה נראה לפרש בכונת
 הכתוב ויקרא משה להושע בן נון יהושע ואמרו חכמים ז"ל
 שהתפלל עליו יהוה וישועך מעלת המרגלים ויונתן בן עוזיאל תרגם
 וקרא משה ענותנותיה דהושע וקריוה יהושע ולכאורה יש לתמוה
 דמאי אירויא דענוה הכא בתפלתו . אכן על פי האמור אחי
 שפיר כי מרת הענוה היא מנן ולכא לארס שלא ידבר ל"הר ויביא
 את אשמתו . לכן א"ל אל תירא ואל תפתח כי יהוה וישועך מענתם
 ומה שקרא שמו בן לאו שזה לכד הניליתו . אלא כסיוע שיש בו
 ממש היא הענוה וגם הפלתו קויעו שניהם למשה שלא יעשה את
 מעלתו . אי כמו יש לפרש כי מו שהוא עניו לא יבואו עליו
 מקרים רעים וגזרות רעות . ולכן הלל הזקן כשהיה בא לעיר
 ושמע קול לעקה בעיר ממקרי הזמן ומאורעות . אמר מוכתני
 שאין זה בכיתי כי העניו לא יאונה לו כל און ורכ לו ישועות .
 ולכן אמר כיון שראה מרע"ה הענוה של יהושע א"ל אל תירא
 ואל תפתח מגזירת המרגלים כי אתה עניו ותמים רעות . כאופן

הורך תמים אות ר'

שאין ראוי לו להדס לדבר ל"הר על חבירו . וכפרט אס מוליא
עליו ש"ר ומחויק שקרו . כי איש כזה גדול עונו מנשא על דברו .
וכפרט אס מדבר על עדת ישראל שהס רכיס . ואס עשו לפי
דעתו רשע או שדברו עליוס כזכיס . גרוך לרונס לכף זכות כי
המה לדרכיהם מטיכיס . כי אין רגון הקב"ה שידברו קטיגוריא
על עם בני ישראל הכאכיס . לא ולמד דבר זה מאליוהו אל שדבר
על ישראל ואמר כי עזכו כרויך בני ישראל ואותה הס מתעכיס .
א"ל הקב"ה הס זכאיס ותכיס . ואתה שדברת עליוס זאת תורת
העו"ל . שכל מקום אשר מקיימים מצות מילה . ומלך סס
ופיו שהעיד שאונס מקיימים יעיד שהס יודידיס . ונאככיס
ונתמדיס . ומעשה ברכו אכחו ורכי יהושע ן' לוי שהו מהלכיס
בדרך עברו על מקיס אחד א"ל רבי אכחו למה נכנסת בזאת
המדינה שהס מתרפיס ומגדפיס . ומעשיהס אונס ופיס . ורד
ריכ"ל מן החמור ומילא פיו של ר"א חול א"ל למה עשית כך
א"ל אין רגון הקב"ה שיאמרו על בניו דלטוריא וישראל לגורופיס .
וגרסינן כהוספתא של הזהר הקדוש ז"ל כי רגון הקב"ה שיאמר
האדס על בניו טובה . מנח לן דבר זה מגדעון ן' ויאש שלא היס
גרויך בן גרויך וא"ל הקב"ה לך ככחך זה והושעת את ישראל מיד
מדין מהו ככחך זה בטובה שדברת על בני שהיא לפני חסוכה .
ואס והמר האדס הלך באמת ראס ראינו כימי אחאב שהו ת"ו
רשעים . ועוד כמה מלכיס וכמשכו אחריהס כמה מוישראל ומדרך
ה' הס חועיס . וא"כ מה חרי האף הזס כאליוהו עד שעוד היוס
ירדוף מסר בשעות וכרנעיס . שכל מילה הולך וכו' מעיר אל
עיר כהנעיס נוסעיס . אכן ווודע לך אתי שכל דור ודור לא
יכלה מוישראל מאנעיס פוחזיס וריקיס . שקריס מאתרו ה'
והולכיס אתר שרירות לכס הרע ולא ישמעו לקול מוריס וזריקיס .
והס תקיפיס ואלמיס ולה ישוכו מפני כל ואנעיס כאלו רובס
בהללטה בעולס הזה ולמלחת תאות יארס הרע תמיד משתוקקיס .
ואפי' שיכואו עליוס ויסורין וחסרון כיס קשה מכולס וגודידיס
ללחס איה וזרות רבות סככוס ואין ריוח בין הדבקיס . ומוכריס
כלי ביתס ויושכיס בבית הסוקר מדוכיס ומעוניס מתמת
המניקיס . עד שהרואה אותס אומר כוראי אתרי זאת ישוכו

הולך תמים אות ל' רח

במשוכה שלימה שבעתים מזוקקים . אפ"ה אחר שילכו להם אותן
ויסורין ויהיו מנוקים . קוזרים לקורם הרע כאשר בתחילה כי
קורם רע והיור נוכר עליהם ולא ינוחם לקיים המצות והקקים .
ואנשים כאלו הם יהיו הם המלך או אחר משרי או גדולי העיר
או יהיו עושי' העבירות כפרהסיה ויזיקו לעצמם ולאחרים כי יהיו
גרמא כנוזקים . ומי שקוא לדיק ויש בו יראת שמים יהיה נכבא
אל הכלים כל יראה ובל ימלא וכיראת שמים כראי מולך הם
קזקים . ויתכן להיות כי רוב העיר ככה תשובים ולדיקים .
ומיעוט מן המיעוט הולכים אחר שרירות לכס אכן מתמת ששרי
העיר הם כמותם יתראו כאילו הם רבים כי עושים העבירות
ברחובות ובשוקים . ויש מהם שאפי' הם הולכים עם הרשעים
ומתחברים עמהם לאונקס או משום פרנסתן או אונס אחר אפ"ה
ביראת ה' הם אדוקים . וראיה גדולה לזה עובדיה הנכבא שהיה
מתחבר עם אחאב ולא למד ממעשיו וידיו מן העבירות מקולקים .
ולא הכיר בו אחאב ואפי' שהיה על ביתו לא שמע לדבריו אחאב
ודעותיהם קלוקים . וכל שכן מי שלא היה מתחבר עם הרשע
והוא לנוע בכיתו ומתבודד ביראת שמים ובתורה מתעסקים .
ואם אחאב עלמו לא הכיר בעובדיה כל שכן הרקוקים . ואפילו
אותן העובדים עבודה זרה הין בונחם להיות להם לאלוה אלה
כרי שיתירו להם העבירות כפרהסיה כמו שאמרו ז"ל יורעים היו
ישראל בעגל שאין בו ממש ולא עבדוהו ישראל אלא לתור להם
העבירות כפרהסיה אשר נפשותם קושקים . וגם עינינו הרואות
שכל אותן הקרים מאחרי ה' קוסר אמונתם לגודל תאותם ודבר
זה ידוע וקדברים עתיקים . אכן רוב בני הדרם ביראת ה' הם
שקולים ולכן קרה אף ה' כאלוהו שאיך ידבר בכללות על עם בני
ישראל שבמצות התורה אינם דבקים . הבט נא וראה כל אותן
הלמועים בדרכי ה' ולכס לשמים ובתורה הם מדקדקים . ואפילו
אותן שעומדים לפני אחאב ולפני הרשעים שבעבודה זרה הם
קושקים . על כל פנים אנוסים הם וכלים אתה הן אונס כראון
וקושב אותם עם אנשים שעול התורה מעל לוארם פורקים . ולכן
נבזר עליו שכל מולה יתראה שם ניוזן אחר מבחינותיו ויראה
הקו"ש אל העין שעם בני ישראל לדבריו תורה הוא מקים . ואל

הולך תמים אות ל'

יחוש למיעוטא ואפילו העומדים לפני אחאב יש מהם שכלבם
באנכים ובאנקים . אכן אין בידם לימלט כי יפחדו על עצמם
שלא יתגברו אחס בני ענקים . כמו שקרה לאחרן הכהן שראה
חור שחוט לפניו ופחד על עצמו והדברים עתיקים . וזה דומה
למלך שהיה מתהלך עם אנשי עירו בשלום ובמיסור ולא ינית
להם לעשות שום עבירה . ואחר כך קמו עליו אנשי רשע בנין
בערים סתוים . והמלך כשכבש העירה . למי הורג ומיוסר ודאי
לאותן אנשי רשע עושה להם עקירה . שמה לאותן הזנועים
ההולכים בדרך ישרה . ואפי' שידע שגם המה שפכו עליו קוללה
ידע שמחמת האונס והפחד קלקלו עליו את השורה . כי ידע
באמת שעל כרחן מרדו . ואנשי רשע בתוך החיל אותן פקרו .
וכן ממש כדבר הזה קרה להם בימי השופטים ומלכי ישראל
הקרים מאחרי ה' וכדברו זרו . ואף שכתוב והשארתי בישראל
שבעת אלפים כל הכרכים אשר לא כרעו לבעל סוינו אותן שלא
עברו לבעל ואפילו מיראה ומעושי רשעה נפרדו . וכן ראיתי
להרב כלי יקר ז"ל שפירש בן כי הרבה היו עובדים לבעל מפחדם
מאובל ובעל כרחם נשמרו . אכן מלבס יראת ה' לא חסרו
ומדבריו יחרדו . ובמוקש הרשעים לא נטמעו ונלכדו . ולכן
החושד בחבירו וכפרע אם הם רבים ענוש יענש על אשר ריבד
עליהם קרה ולשאל תחתית ירדו . ואם יאמר אדם אף ששארתי
בחבירי מ"מ על ידי יהיה לו הרוסה . שהיו אמרו אמר רבי יהי
תלקי עם מי שחושדין בו ואין בו וא"כ אותן שדברו עליו יבוא
לו על ידו הכלסה . אכן דע לך אחי כי כמה עבירות יעשה
האדם בחושדו לחבירו . אחת כי כיון שחבירו ידע בעלמו שאין
בו עון זה והוא מכיר בשקרו . יגיע לו בושה גדולה מן בני אדם
כי לא יוכל לסכול חרפתו . ואפשר להיות שלפעמים על ידי זה
ימות בלא עתו . וכמעשה בתלמיד אחד שנכנס לבית הכסא .
והניח התפלין שלו בחורין הסמוכים לרשות הרבים וסכר שלא
ידע שום אדם מה הוא עושה . באת זונה אחת וראתה אותו
שהניח אותו שם לפי חומו . הלכה למדרש א"ל ראו תלמיד פלוני
מה נתן לי בשכרתי לנו לי את דמו . כיון שנודע בן לתלמיד עלם
לראש הגב ומת חוץ לזמנו וחוץ למקומו . באותה שעה אמרו

הולך תמים אות ל' טז

אסור לאדם להכין תפלין בחורין הסמוכים לרשות הרבים שלא
 יקרה לו כמעשה הזה ויתחייב בדמו. הרי מן הקשר נפל כסכת
 מות והביא את השמו. וכן אמר ר"פ לרדיו חשדו לי ולא הוה כי
 שנית כי לפעמים יהיה חוש זה מוחזק בעיני הכרויות לאיש כשר
 ונאמן במלאכתו. וכשחשדו חבירו בדבר שאין בו כידו ממש
 פסק לחיותו. כי מכאן ולהבא לא יאמינו אותו. שלישיית אס
 חושר לכן תורה לאוזה סיבה יהיה חילול ה' בדבר לפני ערותו.
 ואין לך עון חמור גדול מזה אס תדרוש אותו. אכן גם הנחשד
 אס חירע שריכר עליו עמיתו. חריך לברר וללכך הענין משני
 טעמים. אחת כי מקרא מלא דיכר הכתוב ולפני עור לא תקן
 מכסול ומכוון שאתה יכול לברר החשדא ההוא כגד ככוכים
 ותכמים. או במליחות עדים או ענין אחר שכל דבריהם גתלי
 דתמים. ודבר זה אין לו שורש ועיקר ושקר המה נואמים.
 ואפ"ה אין אתה מברר כי אומר כדעתך אשרו מי שקושרים אותו
 ואין בו והזוק לעלמס הס גורמים. וראי שאתה עושה איסור
 בדבר זה כי יאמרו מאחר ששמע ושחק ולהס אין מזימים. שאמת
 הדבר לפי שמלינו ענין זה כמה פעמים. כי הקושר לאו על
 חנס חשד אלא שראה חוזה דבר ורנו לחבירו לכף חובה ולכאורה
 יש מקום לחשדו. וכשרוזה לחבירו ששמע ושחק אומר אכן
 נודע הדבר ששמע ושחק והסיכ ידו. וא"כ גם הוא גרט לעלמו.
 שנפל חבירו בחדמו. ועוד דמקרא מלא דיכר הכתוב והיותס
 נקיים מה' ומישראל ואיך יעבור הקדם על זה ויביא את השמו.
 וברסינן כיומא פ"ג בית גרמו היו בקיאיין כמעשה לתס הפניס
 ולא רצו ללמד ועל דבר זה מזכירין אותן לשכת שמעולס לא
 כמלאת פת נקיה ביד כניהס שלא יאמרו מלחס הפניס הס נהניס
 לקיים מה שנאמר והיותס נקיים מה' ומישראל בית אכטינס היו
 בקיאיין כמעשה הקטרת ולא רצו ללמד ועל דבר זה מזכירין אותן
 לשכת שמעולס לא יתה כלה מבושמת מבחיהס וכטושאים נשים
 מחנין עמהס שלא יהכשמו שמה יאמרו ממעשה הקטורת הס
 מתכשמים משוס שנאמר והייהס וגו' וברסינן כירושלמי הנחשד
 בדבר ואין בו חריך להודיע וינקה עלמו. ואל יאמר אדם כי אני
 ידוע לכל וזה אשר חשד כל הפוסל פוסל כעומו. אל יכטח אדם

הורך תמים אות ל'

בזה כי אפילו משה רבינו ע"ה חסדו כו. וכמו שאמרו כי אחר
שעשה המשכן נחן אל לכבו. לעשות חשבון עם ישראל ככל מה
שכא וכנסם אחת ידו. ובין כך נחסרו מן משקלי הכסף חלק
ושבע מאות וחמשה ושבעים ושבת היכן הוליאם ונמלאם הם אנשים
פוחים וריקים אשר ימלא מהם ככל דור ודור וחסדו למשה עבדו.
שחם ושלוש נכנס ובין כך ילא קול מן השמים מכריו ואומר זאת
האלף ושבע המאות וע"ה עשה וויס לעמודים. וא"כ מה יעשו
לאזובי קור כמונו היום שאפילו על עסקי חנם מדברים על
חבריהם ובגד בונדים. ועל מפלת חבריהם ששים ושמתים ולחוק
הדבר עושים כמה לדדים. ומלבד שאינם מאמינים בדבר ההוא
ועוברים על מאמרו ז"ל הוי דן את כל האדם לכף זכות והם דנון
אותו לחובה ואתו חושדים. ואדרבא יחזיקו הדבר ההוא בראיות
רעועות ואם שמעו דבר כקורי עכביש עושים אותו כעבות
העגלה ויותר מזודים. ועושים לו חוספת ביאור וכמהרה לחבריהם
רעים ומגודים. ועושים אמתלאות כי נכון הדבר נעשמה התועבה
הזאת ולא יעשה כן בקהל ישראל היהודים. ואפילו שוודעים
שכעון זה מן העולם הבא נעים ונדים. לא יחושו על עצמם ועל
כשמתם ותמיד על חבריהם הם מדברים. ובאמת כי אנשים כאלו
השומע מהם אין ראוי לו לקבל מהם אותם שקרים. כי יודעים
המה לו כי הם אנשים קוררים. ותמיד עושים אונם כאפרכסת
ומדלגים ממקום למקום ויושבים במארכ חללים. כדי לשמוע קלת
דברים. הן שיהיו הדברים אמת והן שיהיו אינם כרורים. ותמיד
מושפעעים בדברים על חברים. וערכים עליהם אותן הקידושים
יותר מכל וכנורים. ומכל מוני שירים. ובין שהארס יודע ככל
אותן אנשים מה לו להטות להם אוזן ויודע כס כי המה רוב
מחרקים. ואנשים כאלו על שני אופנים הם מדברים הדברים.
אחת כי טבעם אויב לדבר חמיד לא ידמו הן בגלוי והן במסתרים.
יהיה מה שיהיה אמת או שקרים. ויש כת אחרת שמדברים על
חבריהם מחמת קנאה שרואה לחבירו מוש"כע ועומד בס"ח
העורף ולכן חמיד משתוקק שיפול חבירו בכורים. עמוק עמוק
מי יוליאנו ושם יזוכו מדוקרים. ושם יפול שדור ולא יהיה לו
תקנה שראש ירים. ואם ישמע עליו דבר כחוט של עכביש עושה
אותו

הולך תמים אות ל' מ

אוחז כעבות העגלה ויפילו כמכמורים . ובעיני בני אדם יבאיש
דיוהו וכסחה כלימה פניו והמה מושחרים . ובאמנו כי השומע
הדברים . לא יאמין להם כי אם דוקא כשמעו אחת מפי עדים
כשרים . אבל אם ישמע מאנשים ריקים ופוחזים וכורים . אין
ראוי להאמין לדבריהם וכפרו אם אחד הוא המעיד כי בודאי הם
מכת שקרים . וכבר אמרו ז"ל אין בור ירא חטא וכל זכריו כלפיד
בוערים . ועל חבירו הומה תמיד להפילו כרששו בעניינים קשים
ומרים . ואם ידרוש ויחקור האדם אתריהם יראה כי כולם פסולי
עדות הם ובמלבוש יראי ה' את עצמם מתארים . ואף שכחמת
יראה אדם אתמלאות והוכחות שהם קרובים לבידורים . אל יסמוך
אדם על זה ומעשה אותו תמיד הנזכר למעלה יוכיח שנחמד
בדבר עבירה והוא היה מהאנשים המתקדשים והמטהרים . ועוד
כי הן אמת בחשדות של הזנות אין מי שיגלה דבר זה אם אמת
הדבר או הוא מהישרים . ולא יודע דבר זה כי אם לפני יודע
תעלומות ומגלה סתרים . אבל גבי בני אדם אין מי שזויע כל
שאין שם עדים מוכשרים . אכן מלינו גבו חשדת הנגיבה כמה
פעמים כי יחשדו לחברים . וכמה הוכחות ואמתלאות יורו המורים .
אשר כל שומעם אומר בודאי כנים הדברים . וגם הנחמד עלמנו
יורה מקול פחדים שלא יביאו עליו עינויים קשים ומרים : ואשר
ומים תמלא הנבכה ביד אחרים . באחד שלא היה דעתם עליו לא
כלב ולא בהרהורים . ומה יקח האדם ראיה גם לשאר עניינים
כי אפשר הללו מקויבים והללו מוכשרים . זוכים וברים . ומעשה
ווסף הנדיק יוכיח שהערימה עליו אשת אדונו והוא היה נקי ובר
מעדת תמימים וישרים . ומעשה באיש אחד שהיה עשיר ויש לו
אח עני והעני היה לו אשה יפה . לימים אחיו העשיר חשק באשת
אחיו ולשכב עמה נפשו נכספה . ורצה לעשות ערמה . לברש
אחיו מעל פניו וישכב עם אשתו כדרך גבר בעלמה . נכנס יום
אחד אללו א"ל אחי ער מתו אתה הולך כלערות . ומענה את
נפשך ואת נפש ביהך במיררות . בוא עמי ואשלחך אל מדינת
הים ברוב סחורות . ואם תרצה הנח לאשחק עמנו בכוח כרי
לסעדם . ובמלאכת הכית טורחת בערם . וכין כך מה שתרויח
יהיה בדרך לקרן קיומת לעולם . א"ל אחי טוב אתה וטוב תדבר
וה'

הולך תמים אות ל'

וה' ישלם לכל עושי טובים גמולם . ולא ישמע עוד ושבר בנבולם .
מעטק ועד עולם . ונחן לו סחורות והלך לו והביא האיש את
אשתו . אל ביתו . והחזילו לפחותה לשכב עמו כמתו . והיא
היתה נדקת גמורה ונחקה על דעתו . והפזיר עמה ככמה פזוים
ולא הועיל לי כלום תקנתו . ואז שפך כאש חמתו . ורצה להשתעול
עליה ברשתו . יום אחד קרא לאהביו אל ביתו . שיאכלו עמו
כסעודתו . וזה למשרת אחד כשתרד אשת אחי למערה . כרו
שתביא לי קמרא . תרד במהרה . ותסגור הדלת בערך ובערה .
ותחטשה בכנדה . לאמר שככה עמי ובעוד שהיו יושבים כסעודה .
א"ל הביאו לנו וין ואז במהרה ירדה . ויבוא המשרת ויסגור הדלת
עליו ועל הילדה . בא משרת אחר א"ל אדוני אשת אחיך לעשות
עבירה שקרה . ואז רדף העשיר עם קלת אורחים מתוך הסעודה .
ואז לעק עליה והכה אותה באכזריות על החשד . והוא אה מכיתו
כבזיון גדול ודמעקה על לחיה שם לה לחרדה . ותלך יחפה ערומה
ורעבה ותלך בשדה לבדה . וראתה סוכת שימר פירות פנויה ותשב
שם ועל עצמה לא פחדה . כאותה לילה היתה שיירה עוברת
ממקום למקום ויחבו שם כנגדה . ובתוך השיירה היה שם חכם
אחד גדול איש על העדס . וירא מרחוק עמוד של אש יורד מן
השמים עד הסוכה ובתוכו שלחן וסעודה . ויתמה החכם על הדבר
הזה ויחרד חרדה . ויאמר אקורה נא ואלראת את המראה הגדול
הזה ולמי כל הכבודה . והלך לשם וראה לאשה היא יושבת שם
לבדה . א"ל כתי מי את א"ל עברית הנכי ואח אלהי השמים אני
יראה ועל כבוד שמו חרדה . וכך וכך קרה לי עם בן חמי ואני על
משמרתו אעמודה . א"ל בואו עמי לביתי ואני אכלכלך עד בוא
בעלך כי נראה שאת נאה כמעשך וחסידה . ואני אין לי בן אולי
יחונן ה' עלי בזכותך ואין בשכילך פסידה . ויליכה לביתו וכזכותה
אשתו נפקדה . וכתעברה וכחדש החשיעו זכר ילדה . וישמח ה'
ואשתו כאשה שהיא וילביסה בגדי משי ורקמה ואורס פטרה .
יום אחד א"ל אשת ה' שבי עם הבן עד שאלך לבית אחי ואחזור
במהרה וישכה בחצר עם הבן גלמודה ויחירה . וכאותו עת
היורד ה' ספר אחד מן הבית ושלת תלמוד אחד להביאו וכנס
התלמוד וראה שהיא יושבת לבדה . ויכער בו אש הילר א"ל
השמעו

הולך תמים אות ל' מ' מא

השמעני לי ותפסה בידה . ותכרת מפניו א"ל אם לא תשמעני
לי אחנוק הכן ואומר להם כי ככה הכן ומרוב כעסה חנקה
אותו והיא מזירה . א"ל מה שתרצה תעשה איני יורדת לנהיגם
בשבילך ומתניו העו"הב נאכרה . התחיל להניח אלכעו כלואר
הילר ובין כך מת הילר ומיד אחזתה רעה . והתחילה לככות
אמרה ודאי עכשיו יאמינו לרברו ויאמרו בנו מרדה . ותקס
ותלך ותכרת כשרה והיא יתירה . פגע בה זקן אחר והוא אליהו
ז"ל א"ל כתי אל יהי לך שום פחדה . כי את לרקת וכשרה
ובואי ואוליכך לבית בעליך כי בא עת דודך ובא לעירו ושאל
עליך אחיא פקידה . ויוליכה לבעלה א"ל כך וכך קרה לה
והיא לרקת וחסידה . ואני אליהו מגיד לך הדבר הזה ולא
יהיה לך שום חשד . ואשריך שוכית לאשה כשרה כזו וזה לה זמן
מרובה שממך נפירה . והן היום זכה במקחך ושכ עמה כמנהגכם
הטוב והיו זהיר בכבוד . ואני מבטיחך שמהיום והלאה לא
תלטרך לפרנסה כבתחילה כי הכרעם אתך בלתי מרה :

אות מ'

מילה . אמרו רבותינו ז"ל כל העם הסולכים לכרית מילה
פני השכינה הם מקבלים . הבאה להופיע מאורה
על כל אשר במזוה זו מטפלים . לכן חייבים כל העם הנמצאים
לעמוד בעת המילה . דכתיב ויעמוד כל העם בכרית ולכן אמרו
כי הסנדק ובעל הכרית הוא יום טוב שלם והיא מזוה גדולה .
כי יש להם תוספת נשמה כמו כיום טוב שיש להם שמתה וגילה
אחר גילה . והמוסל כמו שהוא מעביר הקליפה ומתקן מקום
לשכינה . ככה יעשו מנשמתו להעבירה ממקום הטומאה למקום
קדושה לפני שוכן מעונה . ואמרו חכמים ז"ל כי הסנדק מעלתו
רמה יותר מהמהל שגא ושגא . ושכרו יותר מרובה בר"כ מתנ"ה .
ועוד אמרו כי ישראל נבאלו ממזרים בזכות המילה כי היתה לראש
פנה . ולכן רמזו המפרשים ז"ל פסוק ואלה שמות מאות הראשונה
עדר אות אחרונה . בענין המילה אשר מלאתי כתוב בכתיבת יד
ולא ידעתי למי מקדושים מעשק ידיו כוננה . ואל"ה ראשי תיבות

הולך תמים אות מ'

וחייב "אדם" למול "הזכרים" כי להם זוכה רחמנא. שמו"ח ר"ת
 שפחה "מולדת" ואם "חוליד" רוצה לומר שאם היה לו שפחה
 מולדת בית או שהיה לה בן קודם קניינה. חייב למולו ולהכניסו
 תחת כנפי השכינה. כנ"ו ר"ת "במהל" כאה "ומול" כי יברר לו
 מזהל זרוו ונשכר וכו' וכו' ברנה. ושר"ל ר"ת "זומין" שכניו
 "רעיו" ואהוביו "למילה" כי ישמח עמהם אשר זכה ה' במטה
 כזו לכו נרננה. הבא"ם ר"ת "המל" בנו "אברהם" יזילנו
 "מנהיגים" כי ינלל מעשיו נהיגים והלא דיכ"ה. מנרו"מה ר"ת
 "מוהל" צריך "רחיב" יודים "מאחר" המילה להעביר לכלוך הדם
 מהיודים וממנו פנה. ה"ת יע"קב ר"ת "חליבו" תמור "יכוא
 "על" קדושת "כרית" ולכן עושים לו שם כסא להזמנה. שאם לא
 יעשו לו ככה לא יכוא שמה אם לא נראה כי האי סימנא. איש
 ר"ת "חביו" יכרך "שהחיינו" על המטה אשר נעשית כחקנה.
 וכי"ת ר"ת "וכו" כיום "יעשה" תורה "וסעודה" והן ידיו מכינה.
 כה"ו ר"ת ברוך "בעיני" אלהים "ואדם" מן הכרבה העליונה.
 אשר הוא זרוו ונשכר ועשה רצון וזלרו בשקידה רבה ואחכה עזה
 גם ברוך יהיה לפני שוכן מעונה. ואני הדל נראה לי לרמוז
 באופן אחר והל"ה "וחייב" אחת "למול" הכן שמו"ח "שבת" מילה
 "ופריעה" הדחה כי כתוב וכיום השמיני ומול בשך ערלתו.
 ואמרו כיום השמיני הפילו בשבת יעשה מלתו. כנ"ו "כשמיני
 "נימול" יצחק כמ"ס ז"ל קטן לכמה נימול לשמונה כדרך שנימול
 יצחק וימחר לעשות אותו. ושר"ל הבא"ם "ידע" טעם "רץ
 "חליבו" לראות "המילה" בתנאי "אם" יבין "מושכו" כמו שאמרו
 שצריך לעשות כסא לחליבו ואם לא עשה כן לא זוכה לכיאתו.
 מנרו"מה "מוהל" צריך "ראות" ילד "מקודם" המילה שמה אינו
 כבריאתו. ה"ת יעק"ב "הו" תמים "יקרא" על "קליפת" כריתו.
 אי"ס "אברהם" יזילנו "טם" כי הוא עומד על פתח נהיגים ומזיל
 לכל מי שהוא מהול חוץ מן הבא על הנוהג שנמשכת ערלתו.
 וכה"ו בא"ו "וכדם" כרית "יבט" תמור "וירחם" בעבורו "אלהינו
 "ואבינו" על גוף מרעיתו. וכתב הרמב"ם ז"ל ופסקה מרן ז"ל
 ביורה דעה סי' קס"ג שצריך לזוהר הרבה בילד שיש בו חשש חולי
 דסקנת נפשות דוקא הכל שאפשר לו למול לאשר זמן ואי אפשר

לו להקזיר כפשות ישראל לעולם עד כאן לשונו וכמה שנו חוקן
 בני אדם וכפרט הנשים אשר מקילין כזה ולרעתן כי הם זרוזים
 ונשכרים ועושים המלוא כחקנה . וכשיבוא לילד מיחוס שקורין
 ראשית מעלימין מן המוהל ואומרים לו כי כל השכוע בריא אולם
 וכשם עת לא נשכנה . וכשירגיש המוהל כשקרה הס משיכון כי
 לא נאכד המלוא בזמנה . ושומר מלוא לא ידע דבר רע ואנשים
 כאלו עוברים על לא תרצח כי פשוטה הסכנה . ועל מלוא כזו לא
 לוא רחמנא . ושמתיו מאיש כשר כי כדוריה הוא עוברא שכל כן
 למול וכא לו מיחוס ונחלקו שני מוהלים כי אחד היה אומר כי זה
 הכן חולה וכא רעהו וחקרו כי הוא יותר חכם וזרו מהראשון
 ואיש חכונה . ואמר כי אין בו מיחוס ובין כך נבר השני בסיוע
 האב והאם ומל אותו ואפילו שנפשו נענה . ולא עברו כ"ד שעות
 עד שמת הכן ועינו אביו תרהינה . ומאי אהניא ליה באותה
 חרטה דמעיקרא והוא כבר שחה רוש ולענה . גם כפעם אחת
 העלימו עין מן המוהל ובקור הסנדק על הכסא דכב . וכערב
 הכן שכב . רח"ל וכדאי שאותו מוהל שנחלק על חבירו ספסיד
 ולא קרויח כמה שמעשם ידיו כוננה . והם היה משאיר המילה
 עד שיתרפא הכן אין העין תלוי בו כי יש לו לסמוך על דברי
 חכמים שהורו לנו את הדרך משען ומשענה . וכמה לער יגיע
 להם בראותן שהילד כאבו לו עיניו כאב כל דהו אומרים מאי
 תלוי המולה בעינא . ולא ידעו חושי רוח שרבותו ז"ל רוח
 הקדש היתה אחס וידעו כהאי סימנא . שאם ימול יש בו סכנה .
 וזה רומה לאחד שיש בו מרגלית וזכוכית הלך לאומן לעשות להם
 הסכנה . א"ל זו מרגלית וזו זכוכית לכנה . אז א"ל כעל המרגלית
 נהפיד הדבר ולהם שינה . הים לך שוטה גדול מזה להחכס על
 האומנא . ורובה לעשות עצמו מכין והוא נכער מדעת לא שכל
 ולא חכונה . כן ממש הדבר הזה שרובה להחכס על דברי
 רבותיו ז"ל כי כדאי עי"ז חטאתו לפונה . ומכלל הלער אשר
 יגיע לילד בקוץ לו מיחוס שאחר שנימול לשמונה . ולא לו דס
 קרבה יותר ממנהג המדונה . כי דמו רוחם ביה זמנא . והם
 כדי שלא יחזיקו עצמם לטועים או לפעמים שאין מרגישין
 במיחוס כי לא נראה להם סימנא . מטילים מוס בקדשים ואומרים

הולך תמים אות מ' נ'

כי המהלך משך העור כיותר וחסירה זו משונה . וזה סיבה שיצא
הרס כיותר ועל ידו זה נכנס בסכנה . ולא ידעתי מאין להם
חכמה זו כי לא מצינו אזורה מרבותינו ז"ל ולא נמצא בשום ספר
שהזקיר כי הוא גונא . ובפרט פה אר"ץ שמניחים מוש"קאץ
במקום החקך לא יאונה אליו רעה ומעשה ידיו כוננה . הן אמת
כי לפעמים יתעקס המוש"קאץ ויחקך איוה גיר ויצא דם הרבה
ובפרט למשפחה דרפיה דמא אפשר להוות בפשיעתו וידיו
תביאנה . אכן נקוט בדרך הוא סימנא . אם תראה הרס עמוק
בכנר אז תדע כי הוא מיוש אכן אם תראה שהוא לך כדרך שאר
דמים אז אפשר להיות מסיבתו לפי האומדנא . ובכל אלו התרופה
אשר מצינו שהיא מועלת ועשינו בה נסיון והבטחה . הוא להניח
'פארו עושן על מקום הרס ויתפוס המקום ההוא או יקשור אותו
וכעזר האל יתרפא אם תבקשנה . ואמרו חז"ל כי מצות מילה
להחליש כח היצר דין גרמא . ואיתא במדרש משלי שמלכת שכל
כשבאה לנסות לשלמה בסידות ודברי חכמה . אז העמידה לפניו
ערלים ומשולים א"ל הפרש לי מי הוא הערל ומי הוא אשר ברתו
לו האמה . מיד רמו לכהן גדול ופתח לפניוהם ארון הכרית
מהולים שבהם ברעו בחתי קומה . ולא עוד אלא שהבהיק פניהם
מזו השכינה ופניהם בפני חמה . וערלים שבהם נפלו על פניהם
ובמעט שלא נותרה בהם נשמה . אז אמר להם אלו מהולים ואלו
ערלים א"ל מהיכן את יודע תעלומה . א"ל מכלעם דכתיב ביה
נופל וגלוי עינים אלמלא שהיה נופל לא היה רואה כלום ולא
היה בו שום חכמה .

אות נ'

ניבול פה . אמרו חכמים ז"ל שהמנבל את פיו הוא רומה
למלך אחר שנתן לאהובו . ארמון אחר יפה
אף נעים מה יפיו ועובו . ומרוב אהבתו באיש ההוא תחילה
עשה לו יסודות . ואחר זה בנאו בכנין יפה ומהולל מדובר בו
כבדות . על ידו כניונים הנאים והקמדות . ואחר זה עת אותו
בסיד וסיידו וכיירו ועשה בו מיני לוויים בפרו מגדים . נקמדים
וידוים

הולך תמים אות נ' - מג

וירידים . באופן שלא חיסר כלום מכל מלאכתו . ונת מעבודתו .
ואז לעק אל אהובו קח לך זה הארמון בלי מחיר וכלי ממון .
אך כני זה הדבר אני מבקש ממך . שמלבד שקרוב לרדאי שאין
אתה מטנפו כי הוא נקרא בשמך . והוא בכלית השלימות בנין
מפואר . ובכל מיני שלימות הוא מתואר . ואין מזהירין לזכור
והדבר מתואר . אך את זה אני מצוה לוחך להניח באמצעיתו .
מוגמר ומיני בשמים לבוא עד תכונתו . ודבר זה דוקא ראוי
לעשות לוחו . והאיש ההוא סבל ופתי נכער מדעת . והוא כתמור
יולא במדרעת . שמלבד שלא הניח באמצעיתו מיני בשמים .
אלא אדרבא עשה באמצע הארמון בית כסא של כבוד גלוי לכל
העמים . ורוח רע תמיד יולא באהלי אפרנו . ולבעל הארמון
עשה לו הפך רטוב . היש לך שועה גדול מזה לקלקל את הארמון
בידים ולהיות נכזה . בן ממש הדבר הזה . כי הקב"ה ברא מין
האדם שלם ככל יצירתו . וברא הפה לקלס ולשכח איתו . וברא
בו הלשון שהוא דך מכל האברים . ועשה לו השפתים לחומת
ולמחקה בעת זעם מן המארים . כדי ללכת בדרך יושרים .
ללמוד בתורה לשמה עם חברים . כי זה הוא הרוח הטוב העולה
מפיו בין ערת אבריו . והארמון הוא נוף האדם אשר הוא שלם
בכל דבר . ובכל אבר ואבר יש בו חכמה מפוארה ונקי ובר .
שמה ח"ו בראו חס"ר עי"ן ושינוי חסרים . ולשונו חסר מעט
ולכן נעשה כבוד פה ודבריו יקורים . ולא בקש ממנו יתכרך
כ"א להיותו בתורה יגע ולשכח לה' על מה שכרא ועשה כשיר
השירים . ואם האדם העלוב הזה מלבד שלא עסק בתורה כפי
וכלתו . והלך לבית הכנסת ועשה את הפלתו ואת עבודתו . אלא
אדרבא ישב לו כל הלילה עם ערת מרעים . לשחות בין ולשורר
כשירו עגבים בדבריו חשק וליצנות ומעשים רעים . וטנף את
פיו הטהור בנבלות הפה עם הנשים רשעים . אשר לא ידעו בין
ימינם לשמאלם ומדרך הטוב הם תועים . אשר טפס כחלב לכס
ולא יתנו לב שיש דין וחשכון על כל עוונות ופשעים . וירגיש
האדם בעלמו שכל זה מעשה היצר שהרי אם יאמרו לפני אלו
הבורים שירים והשכחות אז כל הדברים יגעים . וכאילו הם
בבית הקוהר אקורים ואם יאמרו להם נבלות הפה ודבריו חשק
ומעשה

הולך תמים אות נ'

ומעשה תקועים . אז יפתח פיו ועיניו ואת כפשו מושיעים .
והמופת הכרור על זה שהיכר מתעב אותם שמה . שהרי הם
ימלא שם איוה איש ירא את ה' ועושה לשמה . הם מתחנכים
אליו לעשות להם שיר המשורר כלשון תונרמה . כי לפחות כדבר
זה העלמו לנו עין וסיה העל"מה . וכודאי שכל זה מעשה היצר
במתעב אותם כדבר השמה . כי הרי אינו מכין מה שהוא אומר
ואפילו הכי ערכים עליו הדברים ולא יחן שינה לעיניו ולעפעפיו
תנומה . ובפרט כשהם משוררים כלשון ערכי וכפה לא שותק
דבריהם כלמא . ועל כל דיבור ודיבור נוקן דעתו עליו וכשרו
כמה . ולא ידע רוב שכול כי ההרהור נרשם בקרבו ודין נרמא .
שכלילה כחוק שנתו ירהה מרחות ננעים . ואת נפשו הטורה
הוא מטמא ומדיו קרועים . וברית הלשון משורר כשירו . וברית
המעור עביר טיף להדיו טיף זכ מכשרו . וכיום ישכים על חנותו
ועל אורו . וככל אשר יפנה לא ילית . אפי' שכל דעקו לחכירו
מקית ומדית . והוא לועק כיוא כיוא על מקרה הזמן . ולא ידע
כי הוא הזיק לעצמו בידים כי הוליר כנים משחיתים ונדבקה בו
לרעת נעמן . ולקחו כל השפע שלו ויליף ריקס ריקס ולא ידע
מהיכן באו עליו המכות ולא יבין איוהו מקומן . והלואי שאל
שכרו בהפסדו כשיר של פגעים . כי אחרי זאת מלאכו חבלה
לנפשו אותה קולעים . ככף הקלע מדקי אל דקי בידו ארוכים
קשים מכים ומענים נדים גם נעים . ולא יהיה מנוח לכף רגלו
ומרגועים . וא"כ נוח לו לאדם כמה שהקירו לנו הנשים חכמים
וודועים . כי זה העיקר בעולם הזה ללכת בדרכי יושר לשמוע
לדברי תורה ודברי חכמים אשר כנתת נשמעים . כי כל ההנאות
עוכרות ואינם מתקיימות כנופו בכל שעות ורגעים . אכן
העונות במאחו הם נרשמים גדולים ננעים . לתת דין וחשבון
עליהם על כל מה שפעל ועשה עבירות קלות וחמורות ומעשה
תקועים . וא"כ נוח לו לאדם שלא לאכזר עולמו כהנאה מועטת
ועל ידה יבוא לירי חטאות ופגעים . כי יבוא אל השת רעהו כי
ייפו אותה בעיניו והשתתה נתקעה בלבו כמו מסמרות תקועים .
כי בודאי מי שיש בירם ככרי לתם והם אוכלים לפי תומם . הם
לא יבוא תקירו וזוכירו מאכלים קיפים דמיונס ואת שמש .

הולך תמים אות נ' מד

בשלוה ובנחת יאכלו את לחמם . וכתבו חכמי המחקר . כי ענין
הזיווג הוא גרוע ומאוס עד למאור ומעשה כהמות ובקר . וחולי
יעמוק בו האדם יראה גרעונו ואפי' שרבו עליו אחי ומרחמי .
לגרעונו יש בו כמה עעמי . א' בו הוא סיבה להרבה חלואים .
ולקילור שנים כמו שכתבו חכמי הרופאים . כי אחד מאלף מחים
בשאר חלואים . אשר בעולם נמצאים . והשאר מחים מרוב
השמים והם סוכרים כמה מעשיהם נאים . ולכן ראש חכמי
הרופאים . הוא ארסטו ראה בעומק שכלו כי ענין זה מזיק אפי'
לנוף הברואים . וב"ש לתשושי כח ולוקנים כי ימיהם כאים .
ולכן הסכימה רעתו . שלא להזדווג עם שום אשה כלל באהבתו .
והוא אומר לחבריו שמרוב אשר קץ בענין כי הוא סיבה לכלות
גופו . אינו מרגיש בשום הרגור אשה כלל והיצר מעליו הרפו .
ופעם אחת בקשו חבריו לנסותו אם באמת אפי' יתייחד עם אשה
אפי' הכי יקשה ערפו . ופעם אחת ראו אותו יושב בחדר אחד
בגפו . ושלחו אשה יפה וקטרה וישבה בחדר עמו ויכער בו
היצר אפו . ויען ויאמר לה השמעני לי ויתן לה צרור כספו .
ונחבריו היו רואים אותו מחלון שאמרו לו שלא תקבל את דבריו
עד שישא אותה על כתפו . וכן עשה כי היצר אין שולט כי אם
כמה שעיניו רואות ואז לאדם ירדפו . אז אמרו לו מה לך פה .
וכישהנו ארוננו ארסטו . השיב להם כי בחר ברע כמיעוטו .
כי באמת האשה רע לנוף וממנה יש סכנה . אכן בחרתי באשה
זו כי היא קטרה וקטנה . א"כ לך נא וראה כמה גרוע התשמיש
אשר חכם גדול כזה אהו שנה . שנית כי יתאזה אדם למקום
גרוע ומאוס ודומה לבית הכסא . אפי' רודף אחריו האדם וכללו
יחסה . והוא אומרם ז"ל כי האשה חמת מלא לואה . והכל רעים
על הביאה . והקב"ם אשר יצר את האדם כחכמה נפלאה . הנביר
תאותו על האשה אפילו בעין רואה . מה שלא עשה בן בשאר
הנאה . לפי שאם לא היה מנביר תאותו היה מעמיק בענין
ויבוא לשנאה . ועוד בה שלישיה הנביר תאותו וגם הנביר תאות
הכנים . לפי שבאמת האשה וילדיה הם עול כבד על האדם בין
עשירים ובין קטנים . ואילו היקה מועטת אהבקה לא היה האדם
קובל על שכמו . עול כבד זה אשר לפעמיש לא יוכל להקימו .
ולפעמיש

הולך תמים אות נ'

ולפעמים על ידה יבוא האדם לירי אשמו. וא"כ אחר שהראנו
את כל זאת אין ראוי לו לאדם לשכוח כענין זה ויתעלם באהבים.
וימים גם לילות כשירו עגבים. המזכירים את האדם לבוא לירי
הקדור ולנפש הס דואבים. וגם לריך לזוהר מכל דבר המביא לירי
הקדור אשר יראי ה' אותו מתעבים. וחם לבי בקרבי. על דבר
מנהג קרע אשר התחילו העם להביא. שאם יכנס אדם אל
עמיתו. מו"יא לו שכר ומינו מחוקה ומקיים הכיבוד שנוהן לו
ע"י אשתו. ולא ידעו תועי רוח שמהכיבוד יבוא לירי תקלה.
כמו שאמרו חז"ל במס' בלה. כי אפילו מיד הכלה אסור ליקח
הכוס ואין לו חלק ונחלה. בעולם הבא ונפשו אומללה. כמו
שאמרו שם כ"ס באשת איש אפי' לפני בעלה. ואוי לאזנים שכך
שומעות כי בדבר הזה חוטאים ומתעוטים נעים וגדים. וכפרע
ביום ש"ק כי ילאו הנשים בחליפות בגדים. ותכשיטין נכבדים.
ומגדים באנשים הולך ובגד בוגדים. ורחק לרכותיו ז"ל עד
היכן חששו על אחיהם בני ישראל היהודים. כי אסרו לראות
אפי' בגדים השטוחין על הכותל אם הם חמודים. כ"ס באשה
עלמה לעמוד ולשרת כי בודאיו יבוא לירי הקדור בערך האשה
עם ערך הבגדים. וכ"ס אם הולכת לפניו עקב בלד גורל
ובגליהם תעכסנה והיא ילדה והם ילדים. ואוי לעינים שכך
דואות באלו הפשעים והמגדים. וכפרע במנהג המלכושים אשר
מקרוכ חדשו כי יעורר את האדם ולדעתו מטרידים. והם כמו
מחט בכשר ובגודין. ואוי שכך עלתה בימינו ונשים משלו כנו
פורק אין מודם אשר מה שיעלה ברעמם אליו נלמדים. ועל
חיי בעליהם אינם חסים. וכמקום שהיה להם לסערם אדרבא
לבעליהם דורסים. ובלבד שיעשה לה כחונת פסים. ועל ידי
זה גרות רבות יבואו עליהם ולחבריהם הם חומסים. וכל
ממון אשר לא יגיע לידם אומר זה אסור עלינו ואם ניקח
אותו ח"ו לה' אנו מכעוסיים. וכל ממון אשר מגיע לידם הנש"כ
כדין ויאכלו אותו בכל פה ואפילו שהוא כמה ביסים. ואם
יבוא רעהו בחקירה. כי דבר זה התורה לנו אסרה. לא יכנס
ברעתו דבר זה ולך לא שמע נערה. והלואי שבעל הכית זה
העושה כדבר קרע קום ויקח לו נחת רוח ונפש יתירה. כי
אדרבא

הולך תמים אות נ' מה

אדרבה עי' מדחי אל דחי הולך זרה אחר זרה. ואין לך יום
 שאין קללתו מרובה ועלה ה' ערה. וכל שנה שעברה. אומר
 שנה שהלכה מעו' ברת היתה ונגזר עליו גזירה. אכן כל זה
 הגורם לפי שכירו עושה עבירה. כהבוא את עצמו לודו הרהורא.
 הן בשמעו דברו שירו ענבים. אשר על לב שומעיהם ערבים.
 כי הנחת האשה לנחמיה וכל אבר מחויק האבר ושחת ארצה.
 ואפי' בהיותם שוכבים. וולדו פשע המה מרבים. ולוקחים כל
 שפע אשר השפיע ולנפשו הם דואבים. והן כמה שמקבל כוח
 מירה ואף לבם מנויבים. אכן מרה תהיה באחריתה כי עונותיו
 בשמים נכחבים. ואמת אגיד כי תחילת ראותי במנהג הרע
 הזה ראיתי לבת אחת ואשה. אשר באו להם אורחים כיום ש"ק
 עדה קדושה. ויאלה הבת ואמה לתת לאנשים שכר ומתיקה.
 ולא עכרו ימים מועטים עד שעברו עליהם המים הזדוניים
 זרה וזוקה. כי האשה הלכה לבית עולמה והכעל ירד מכסו
 וכרוא להם היוקא. רח"ל: באופן שכמה רעות יבואו לאדם
 עי' הסתכלות בכסוים והשומע שירו ענבים. וכ"ש כשהאשה
 עצמה נושוררת ולקולה מקשיבים. כי יבער בו אש היזר וכלו
 המעשה גומרים. בשמעו דברו השירים. וכ"ש כשהיא עצמה
 משתדלת להפילו ברחמה. ומעשה באשה אחת שהיתה לשכן
 שלה מפחה. לזנות עמה בחוך ביתה. ולא היה שומע לשכב
 אלה להוות עמה. פעם אחת תקפו יזרו ושכב עמה כדרך
 גבר בעלמה. ואח"ז עבר עבירה ושנה בה ונעשית לו כהיתה
 ואשה רעהו טימא. וכעלה לא ירע בכל זאת האשמה.
 ואחרי זאת מת האיש ועלתה נשמתו השמימה. ופסקו רינו
 שיחזור בגלגול כלב כרי שהנשמה תחלכן כתמה. ובא בגלגול
 כלב שקור אכן הוא היה יודע על איזה עון נתגלגל על מה
 ועל מה. והיה הכלב ההוא תמיד עומד על פתחה. וכשהיו
 פותחים הדלת היה רץ ליכנס לחוך הכית והיה בעל הכית
 מכהו ואותו דחה. פעם אחת קם כלילה בעל הכית והלך
 לבית הכנסת ושכח הדלת פתוחה. ועל ידו זה נכנס הכלב
 בחוך הכית למקום שהיתה האשה שוככת ושעוטה. והיה
 מנשכה ומשרע את פניה ויעש בה קרחה. וכשמע לעקתה

הולך תמים אות נ'

למרחוק ורחוק כל העיר גם היא נאנחה . וכששמע האר"י
ז"ל את הדבר הזה גילה סוד הדבר וה"ל כי אשה זו זונה
נשכחה . והיא פיתקה אותו ואם הי"ר בו קרחה . ונזר עליו
לחזור כנגול כלב ולפי שהיא הטתו כדוב לקחה . לכן נכנס
לבינה לנקום ממנה נקם ולגופה מכה . וכזה נראה לפרש
ככונה הנחוב ולא שמע אליה לשכב אלה להיות עמה . כי
לשכב אותיות שכ כלב שם רמו כי מי שכא על אשה באיסור
ועשה אשמה . יחזור כנגול כלב ויעשה בו נקמה . נמצא
שהנכסל בזנות כמה רעות לעצמו גורם וכנזקין גרמא . אחת
שמויק לגופו כחלאים רעים ומטוים מלכד עונש הנשמה .
שניה כי יחשוב בדעתו כי הוא מתאווה למקום גרוע ומאוס
ואילו לא הייתה הנבזרת התאוה היה קץ אפילו להסתכל בו
כר"הו בעלמא . והאדם ע"י לא יחן שינה לעינו ולעפעפיו
הנזמה . שלישית כי על ידה יחזור כנגול וכמה עינויים
מלכד צער דומה . וכזה פי' בני ירדו ח' משה ה"ו בכונת
הנחוב במשלו' נואף אשה חסר לב משחית נפשו הוא יעשה
נגע וקלון ימצא וחרפתו לא תמחה הכונה מי שהוא נואף עם
האשה חסר לב כי אין בו לא דעת ולא הכונה . שהרי חכם
גדול בארסעו אותה שגא . לפי שמי שירצה שישיחית נפשו הוא
יעשה . ועוד אחרת נגע וקלון ימצא כי לא ימצא באשה
מנוחה בכונה . אלא אדרבא נגע וקלון כי יתאוה על מקום
גרוע ומאוס וכיאה זו משונה . ועוד כה וחרפתו לא תמחה
כי ישבע בחרפה למשל ולשנינה . בעולם הזה לפני כ"א גם
בעו"ה יענישוהו ברינין קשים ומרים וחרפתו לפונה ולירדו
אפשר לרמוז בכונת אומרו נואף אשה חסר לב הכונה כמה
שכחנו לעול משם חכמי הרופאים כי מי שהוא שטוף בזימה
וכעבירות . זה יהיה לו סיבה ששינוי נושרות . וזה אומרו כי
מי שהוא נואף אשה יהיה חסר לב שהם ל"ב שיניס שיש בפיו
האדם ויהיה כוקן שהניע לגבורות :

אות ס'

סגולה א' לחסה שלא תפול את פרו בטנה הנחשים

דרכם לחליף את עירם שמפשוטין עורם

מעליהם בכל שנה ולפעמים ימלאו בני ההדס זה העור ואם

חשב אוחז חלטה כהך חנורה אשר חנורו בו על כשרה

כל ימי הרונק לא תפיל עוד את פרו בטנה . (ס' הכרית)

ס"ב הנמלים לא יסקוטו ולא ינחו רק כעת המולד ינחו

ואם ירצה אדם להכריחם ממקומם יניח שמה חנודת

אזוב או יורוק שמה עפר גפרית ויכרסו משם .

ס"ג לחסה עקרה תקח עוד זאב וחשירף אוחז וקח האפר

ותערכהו עם מים או יין ותשקה ב' ימים רגופים .

עוד חסרת הכחוב בקלף נבי **אז יא יא איין**

איין יוהך ותמיחם כהך חיק ותחלם על זרועם .

ס"ה לאדם שעיניו נראים יפים ואינו רואה שקורין א'נהר

יקח כבד של תחול שחורה וישרוף אותו ויכתול עיניו

בו ויתרפא .

ס"ו לאדם שיש לו חולי השכרון שקורין ר'ת וגם יועיל למו

שיש לו כאב אשר שמעתי ממר זקני המו"ן כה"ר בכור

אברהם המון כ"ע ששמע מפי רופא בקי ומומחה והוא ברק

ומנוסה יקח פריפון בזיר חרמל בזיר כרפס שקיס חנ'לל מוקיל

אורק תרכול ג'הויס זכר אסקר זולונ'גאן הליל'ג מכל דבר יקח

שני דרהיס וועפרין דרהיס ויגבול הכל כמו כרפס ויעשה אותם

קאכ ויבלע אותם כעת השינה ואפ"י שהיה שבע ממאבלו ששה

הו' ז' בכל לילה עד שיתרפא .

ס"ז אם יאכל אדם האחרוב לא יזיק לו נחש כל זמן שהוא

בכטנו .

ס"ח לנשיכת כלב ישתין אדם עליו ויתרפא .

ס"ט ההורג תחול שקור הסר מזיקו .

ס' למו שנעשה אלם יקח רוטף שקורין אורכית ושמן יערבם

זכ עם זכ ויניח קס כר'אשו ויתרפא .

הולך תמים אות ס'

- ס"א** לחולו האבן קח עפר עקרכים שרופים ותשקאו עם מרק עוף כבקר ולא יעבור ארבע שעות עד שיטחין ויפול האבן .
- ס"ב** למי שאין לו גבורת אנשים יקח ביצה בת יומא ויערב אותה עם יין וישתה ואם לא הועיל בפעם הראשון יעשה עוד כמה פעמים .
- ס"ג** למי שיש לו פחד כלילה יקח עוד חמור ויתעטן עליו שכעה פעמים בכל יום פעם אחת .
- ס"ד** לשכר האבן שכאבר ישתה שלשה ימים שאן חמור וזה סוד גדול .
- ס"ה** לשלח האורח מכיתו ויסים מלח כמנעליו .
- ס"ו** לזכורה ואמר פסוק ושם בת אשר קרח ישר הפוך שכעה פעמים .
- ס"ז** הנושא פרוזא אינו רואה קרו לא בחלוס ולא בהקין .
- ס"ח** למי שכנוי מקים כשהם קטנים ינכה שכעה פרוטות משכעה כנות בחולות ויעשה אותם חלקא כזאם ויתלה באוזן הולד .
- ס"ט** לנער שהוא בוכה יותר מדאי קח עפר ממפתח הכית שקורין סויר אל כאב ותלוש אותו כחלב אמו ושים באמצע ראש הנער .
- ס"כ** עוד לנער שהוא בוכה אחר שגולד זה יקרה לו ממותרים שיש כבטנו בעת שהיה כבטן אמו וקורין אותו זפת ותרופתו שישקאו מי ורדים עם מעט שמרה וכל דבר שהוא ממרק וישקה אותו חמיר הפי' אחר כמה ימים .
- סכ"א** לעקיצת עקרב יקח הער של האשה שמקנתה בו בעת השמיים וישרה אותה כמים פושרין ויכת על הכאב .
- סכ"ב** ללסטים או לשאר מרעין בין כוס בין כיבשה וזכור אלו השמות בכונה **אזבוגה כוזו** ויאמר אנה ה' הילוני היום ובכל יום ויום מכף כל אורכ ואויב כמו שהללק לדור מיר שאול .
- סכ"ג** להחיר אדם מכית האקורים ואמר אלו השמות י"ב פעמים ואלו הן **גרון גדרון נססו בשקיו**
אגלח

הולך תמים אות ס' מז

אגלא יה"ר מלפניך שחופיה פלוני בן פלונית מכית האסורים
כ"ר .

סב"ד אם הרצה לירע החולה אם יקיה מחליו קח כיצה
ושקול אותה ושים אותה תחת עוראשטיו של חולה

כ"ר שעות וישקול אותה פעם שנית אם מלאו כמשקלו הראשון
ואריך בחליו ואם חסר כמשקלו ימות במהרה ואם הוסיף יקיה .

סכ"ה לחן לפני השלטון ולמי שתרצה ללכת לפניו שים
ידך על מלחך ואמור שלשה פעמים השיבה לי ששון
ישעך ורוח נדיבה תסמכני כד"ס .

סכ"ו להרכיב חלב האשה כחוב על הדר לדר ימין **אימיה**
תימה ולדר שמאל כחוב **שמאל אמאל** וינק
הנער וירכה החלב .

סכ"ז לשכחה יקח משלג ראשון אשר נופל על הארץ וירחץ
עיניו ומלאו .

סכ"ח כשירצה לזכור חיזה דבר וזקוף ראשו למעלה וכשירצה
להבין חיזה דבר יכוף ראשו למטה .

סכ"ט אם יהיה ראש השנה ביום ב' גנוס פחים והזרעוים
יהיו עובים וגשם הרבה ויחנכרו הנקרות וחלוי יהיה
בגדולי בני אדם ויהיה זעף ובהלה וכל השנה יהיה טובע ואם
יהיה ביום ג' גשמים רבים יהיו וקנין מעט וקמת רב ומיתה
בנשים וכבהמות דקות ושמן מעט ופחד גדול בבני אדם ולעזר
למלך ואם יבוא ביום ה' הרגן יהיה כיוקר וענבים ופשתן רב
וגשם מעט ובתקופת חשתי גשם רב ואם יבוא ביום ז' גשם
מעט והשנה רעה והפסד ומלחמה רכה והרגן יהיה כיוקר
והיין מעט ומיתה בכסמה דקה ובגדולי ארטי ויתקיים נשיאים
ורוח וגשם אין .

ס"ל לאהבה כחוב חלו השני שמות על הפוח **איפיו**
אישאין ותן לו לאכול למי שתרצה שיאסבך .

סל"א לחן בעיני אשהך שים ידך על ראשה ואמור זה
השם **רופילא** .

סל"ב לא ישלב אדם אלכעותיו זה בזה כי דבר זה מכיף
האדם לירי דאנה .

הולך תמים אות ס'

- סל"ג** הראגה לנוף הארס יותר מסס המות .
- סל"ד** החופר כנדיו ועודן עליו יהיה קמיר שוכח נס המנכ ידיו כנדיו יהיה שכתן .
- סל"ה** להכרית העככרים מן הכית יעשן הכית כעור זאב .
- סל"ו** לפשפסין שקורין שוס יקח מרה של שור ויכשל כמים וימשח בזה כל הזויות ע"ה יעשן הכית כסין 'ניפור וכנכונה ישנה ורוהין סדרוס .
- סל"ז** המשכיע לחכורו כאלו הימים אס ישבע כשקר ומוח המשכיע ואלו הן 'א' ניסן ה' חויר ד' סיון .
- סל"ח** לכאב האוזן יטיף לתוכה מו הכללים הללוים או שמן שקדים עם רוטח שקורין חוזרבים .
- סל"ט** לקדחת וכחוב על שלש עליון דיפלה 'הא' וכחוב מאחריתה אחריתה חריתה ריחה ותה תה ה והכ' כסס קטופא טופא ופא פא ח והג' אנלקא אנלקא חובלקא מהר זא ויתעשן בכל יום כאחת .
- ס"מ** עוד לקדחת וכחוב על שלשה ניורות בא' וכחוב פרעון קרון המאן פינר . כשנית קרון המאן פרעון פינר . כשלישית המאן פרעון קרון פינר .
- סמ"א** למכת חרב או סכין ימשח בשמן זית ודכש ולוכן בינה ומלח וישים על המכה .
- סמ"ב** לקדחת ד' קח עגס חויר זרור ככנר ויחלנו עליו . להסיר כתס השמן מן הכנר קח לוכן כולה ותערכ עם דכש ותמשח מקום הכתס ואח"ך תרחוץ אותו כמים לוכן ויסיר הכתס .
- סמ"ד** להוליא ולד שמת כמעז אמו קח זרע לפת או לפת ותערכו עם יין טוב ואז חלד .
- סמ"ה** לפחיתת הלב קח לכונה זכה ופלפול לכן ושומשמין וענכיס וכסיס שקורים וחסיר מהס חונס וקח זרע טתק ותשחוק אותם וכשלס כדכש ותאכל בכל יום ככוקר מעט .
- סמ"ו** להנלל מן העכירים ואמר ויאמר ה' אל השטן ינער

הולך תמים אות ס' מח

- ס' כך** השטן ועוד קיבות אלו חי ס' שכני עד הכקר והס
 ח"י קיבות .
- סמ"ז** להכלל מהגזירה וכתוב על משקוף הכית כעת הגזירה
 אלו האותיות לזע אה"ב עזב עכ"ן זג"ס .
- סמ"ח** שחן של האדם מופלא למי שיש לו טחול שלו כחולי
 ישקה ג' ימים ויתרפא .
- סמ"ט** לנער שלא יוכל להשאין קח זואח כלב וחממה כיון
 ישן ושים על טכורו כמה פעמים .
- ס"ג** עין ימין של שועל אם ישאנו עליו ועבור לפני שוכאו
 ולא ירא ממנו .
- סנ"א** לזכירה יאמר פסוק ושם כת אשר סרת ישר והפוך
 וישר .
- סנ"ב** לאשר ילא לו דם מנחיריו יקשור בחוט ארום על
 אלכע קטנה מדר שהדם יולא . עוד אחרת ושים
 על מצחו מלח דק . עוד אחרת ושים על מצחו חכץ ושים
 שהיא נקראת ישפה .
- סנ"ג** לעין הרע יביא עפר מבית הקברות ויניחם כמים
 ויפורס כד' פנות הכית .
- סנ"ד** למי שנעצר השחן שלו ישחוק מליח טרטור ועירוק
 אל אנג'יל וחסך ואליון וישקה מימיהן .
- סנ"ה** למי שפירח החלב מדריה יכתוב על דר ימין אכס'ויה
 ועל דר שמאל ואכס'ויה .
- סנ"ו** מי שיחלה שן הכלב על מי שיש לו ורקון וועיל לו .
- סנ"ז** לחולי אל קמטלץ הנעשה כימות סחורף יקח כימות
 הקין עג'ור מר ויוזיא ממנו המים שלו ויניחם עד
 הסורף ויסוך בו את ידיו . עוד אחרת יקח ואל'ע מן היס
 שמניחין אותו באוכף הכסמות ויניחו כחוך מי לימונים עד
 שיסיה כמס כחוך מי לימונים הנז' ויסוך בו את ידיו .
- סנ"ח** לרם אשר ילא מהנחיריים וכתוב ג' פעמים על המלח
 שלו **אופילא אופילא טינם פנים** כדו"מ .
- סנ"ט** לנכפה ילכש טבעת ומארוד תמיד וועיל לו גם וחמיד
 בשתיים האסטאכוריים וועיל לו גם אם ישקה זמרוד
 וועיל

הולך תמים אות ס'

ויעיל לו לסס המות .

ס"ס לשכור שילך השכירות ומשח חוק ידו כשמן זית ומלח
גם ירחץ כליים שלו כמים שיש בהם אפר גם סגולה
למי שהוא שכור ואינו מרגיש כשום דבר יקויו אותו ויתנו לו
לשקות מדמו ואח"ך כשיקיץ ימאס כשכר הרבה .

סס"א לילד קטן שנפל וכיוצא בין כחוש דרהים שנים וכינוך
דרהים ומלח דרהים וסוקאר דרשמין ויערכם כשומן
של ורד ויבוא חתיכה בגד חדשה ארוכה ויניח מקדקדו עד
מלחו ויטן חזי שעה או שעה לא יותר ויוצע מעט ויתרפא
ברוק ומנוסה .

סס"ב אם נזחר החתן כשעת ז' ברכות לשים רגלו הימנית
על רגל הכלה השמאלית סגולה שיטלט עליה כל
ימי חייו וחהיה נשמעת לו ומוכנת לעבודתו ויכלו ימיהם בטוב
ושנתיחהם כנעימים (ילקוט ראובני פ' בראשית) .

סס"ג שלא הניח האשה לפרטיה בעת שתקן אותם על
בגדיה ואם עשתה כן גורמת שתפיל ולדה וגם האיש
לא יעשה כן כי ח"ו גורם רעה לעלמו .

סס"ד העקרב אם חתלה אותו על אשה מעוברת לא תפול
עוברת ואם התלה אותו על ילד שנולד וקיה בע"ה .

סס"ה לאשה המקשה לילד הששה חזי דרהים זעפרן או
יותר עם מעט יין ויועיל יפה או חלבון ביצה שהוא
זלזל עם זעפראן .

סס"ו שכחותו יום שנולד בו יתיה מולת האדם ככל מה
שיעשה וזה היתה חכמה עמלק שהיה מברר הנשים
אשר נולדו יחד כאותו יום שנולדו והיו וולאום כאותו יום לפני
המלקמה ונולחים וכן היה עושה כיום הב' על זה הדרך .

אות ע'

עין הרע לרויך האדם שלא יתן עין רעה בחכירו כשרואה
אותו שיש לו כניס נאום ויפוס . או יש לו
חכשיטין ומלכושים קשובים וככל עת להם מתלפזין . כי וזיק
לקבור

לחבירו בודים ולעלמו אין לו שום הנאה ולא יעשה כן כעס
 כחר לו יה להזיק חבירו על חנם . כגופס ואונס . וכמקניהם
 וקנינם . וכחבו חכמי המחקר בני הוי זהיר מעין הרע כי היא
 הנותנת אדם לקבורה . והגמל לקרירה . והסוס והפרד ומתור
 במהרה . ולא ילאו כשיירא . ולאכסנדרוס מוקדון היה הולך
 במרכב עם חילו . והגיע למקום אחד שהיו בו שם חיות
 הממותין בהכעת עיניהם מרחוק כמטחוי קשת ולפי שפחד
 שלא יבואו בגבולו . עשה מראות מלמחות ושם אותם נגד
 החיות ההם . וחזר ראיתן אליהם . ומתו כל אותן החיות
 מאליהן . וזה היה כח בלעם הרשע שהיה מביט בעין הרע
 על מי שהיה כועס עליהם . ובזוהר ויקרא דף ס"ג איתא
 שענין שעיר המשחלח של יום הכפורים . שהיה נופל מן ההר
 ונעשה אכרים אכרים . כל הענין הזה היה נעשה על ידי ראית
 איש שהיה רע עין וכהן גדול היה מכיר באיש ההוא שהוא
 רע עין מפי סופרים וספרים . ונתן שם בזוהר סימני האיש
 שהוא רע עין ואחת מהנה ל"ו כסדרה . שעין שלו האחת
 מחכמה יתירה . ונראה דלכן קראוהו רע עין לפי שעיניו אחת
 קטנה וזרה . גם סימן אחר יש לו שגבות עיניו הם מכוסים
 בשערות רבות ועיניו ככבד גוון כחול כאילו הם מכותלות ואינו
 מביט במוטור ועיניו לא תחזינה . ואיש זה היה מביט בשעיר
 המשחלח בעין הרע ולא היה מביט לחני ההר עד שנעשה
 אכרים אכרים ואז ידעו שנסלח עונם ודרכיהם נכונה . ודבר
 זה ברק ומנוסה ככל עת ושעה . כי מי שיביט בחבירו בעין
 רעה . ובפרט אם הוא איש רע עין מיד תאונה לחבירו הרעה .
 ולכן אחת אחי קורא נעים שמע לעלתי איבעך שאם ראת למזל
 שלך שעלה מהכריכה העליונה . אל תעלה במעלות גדולות
 במהרה שיתמהו כך בני אדם הן במלבושך ובמלבושי אשתך
 והכשיטיה אשר ירך כוננה . כי אם שתלך בדרך האמצעית
 והתיכונה . שאם אחת עולה במעלה רמה אחת מוזק לעלמך
 בידים ואין לך לעשות שום תלונה . כי אחת בדרך גרמה היוזק
 לעלמך ומה לך להתאונן ולומר שבא אליו איש פלוני והביט בי
 ובכיתי ומאותו יום והלאה חסורי מקסרף וקא בליא קרנא .

הולך תמים אות ע

כי אדם שלא הנחנת את עצמך בררכי יושר . כשכא לך העושר .
דין גרמא להכיא על עצמך . נוקין ויחלול ולחזור להיות מק .
כי הים לך להנסיג את עצמך במדרגה התיכונה . כדי שלא
יחממו כך בני אדם כי שנית הנחנתך ממה שהיית נוסב
בראשונה . וחף שהמרו חו"ל כסנהדרין דרבה ורב פפא הוו
קא אזלי באורחא כיון דחזא רבה לקטב מרירי דאתי לגבייהו
אחלף רב פפא לימיניה ורבה לשמאליה אמר ליה רב פפא
ולא חייש מר לדירי שאהיה קרוב לקטב מרירי ח"ל עשיר
ההם ופי' רש"י קטב מרירי שם שר השולט בלשרים ח"ל עשיר
אחיה ומולך עומד בפני המזיקין ובוש פירש מו"ר בספרו הכהיר
וושב אהלים פרשת נשא בכונת המדרש שאמרו וברכך ה' כממון
וישמרך מן המזיקין ראה לומר דהא בהא תליא . דכיון דיברכך
ה' כממון ממילא וישמרך מן המזיקין וחזקו ית . וא"כ כראש
דמי שהיה עשיר אין יכולין לשלוט בו המזיקין . ואפי' שהוא
מרכה בהכשטיין ובאכולין ובמשקין . אכן כראש דזה דוקא אט
כבר ידוע ומפירסם שהוא עשיר אז המזיקין ממנו מתרחקין .
אכל אט רואה שהחיל להלליה כנכסים יש לו להנסיג את עצמו
בהדרגה וליקח ריוח בין הרבקים . ואם ירבה בכנדים ובכשטיין
בכה אחת תסו כיה אינשי הקרובים והרחוקים . ואפשר שימצא
בהם איש רע עין מאנשים פוחזים ורקים . אשר תמיד להזיק
לחבריהם מתחוקקים . וזה דומה לילד שהתחיל ללמוד הקילוך
שהם ידרוף ויפול לארץ וזריך עוזר שאותו יקים . אכל אט ילך
לאט ילך על מי מנוחות ולבסוף הולך ברחובות ובשוקים .
ועוד אפי' הוא עשיר יש לו לפחד על עצמו ולא יעשה שום
דבר כפרהסיא . ומי לנו גדול מחכניה מישאל ועזרים . שאמרו
ז"ל שכשיצאו מכבשן האש באו הרבה בני אדם לראות מי הם
אלו אשר נעשה להם אחיה ותמהיה . ומתו בעין הרע בהזיק
ראיה . ולכן ראוי לו לאדם אשר חננו ה' בכניס . וכ"ש אט
הם נאים וכבונים . שלא ולכו ויעמרו יחד במקום אחד פן
יוזקו בעין רעם . ולכן ציוו לנו רז"ל שלא יעלו שני אחים לספר
תורם זה אחר זה פן ישלוט בהם עין הרע כך הוא הדין
והשמועה . וכן מצינו נבי בני יוסף שאמרו ליהושע בחילוק
הארץ

הורך תמים אות ע

ג

הארץ תן לנו נחלה מרוכה . כי אנחנו עם רב השיב להם
 והושע אם אהם עם רב לכו והחכימו עלמכם ביערים לא
 בארץ ערבה . כראיתא ככבא בתרא דף קי"ח וגם ראוי לאדם
 שלא ייפה האדם לבניו הקטנים במלבושים נאים . כי שמה
 ישלטו בהם עין הרע ויהיו נרכאים . ואיתא בזוהר ויקרא שם
 כי בנוש חלבא הוה חד בר נש דבכל אתר דהוה מחו בידוי
 היו מתים . ולא היו בני אדם מקרבים אליו כעת מן העמים .
 בסוריא הוה חד בר נש דבכל אתר דהוה מסתכל חפי' לטובה
 נהפך לרעה . וזו אחר היה עובר בשוק אדם אחר והוה אנפוי
 כהורין הכיט בו האיש ההוא ועל ידי זה עינוי אחבקעא .
 ושמעתי מת"ח זקן ששמע פירושו כי אותו רע עין נסתכל
 באותו איש שהיו פניו מאירים . ועל ידי שהיו פניו מאירים
 נראית לורת האיש ההוא או אפשר מחמת שהיו עיניו יפות
 וגדולות שכן דרך היפים ראה כפרטוף עינוי לורתו כמו שכן
 הוא הדרך וחזר ראויי הרע עין לו לעלמו כמעשה אלכסנדרוס
 בן שמע פירושו נפוי סופרים . וכזה נראה לפרש מה שאמרו
 בכרכות דף כ"א שרבי יוחנן היה יושב בשערי טבילה אמר
 כי סלקן כנות ישראל מעבילם ומסתכלן כי ניהו להו זרעא
 דשפירא כווחי א"ל רבנן לא מסתפי מר מעינא כישא א"ל
 אנא מזרעא דיוסף קא אחינא דלא שלטא ביה עינא כישא
 וקסה כי מפשט הלטון נראה שלא היה מזרע דיוסף וא"כ מאי
 משיב להם אנא מזרעא דיוסף קא אחינא אכן עפ"י האמור
 אחי שפיר כי רבי יוחנן שהיה משפירי ירושלים . היו כעלי
 עין רעה מהשחרין להסתכל בו שלא יחזור הראותן לעלמן
 בראיית העינים . ולכן אמר מזרעא דיוסף קא אחינא ורובה
 לומר שכמו דיוסף ה"ל זו סגולה . שאפי' יסתכלו בו בעין הרע
 לא יעשו כגופו חבלה . כן אני שאני ופה יראים להסתכל כי
 בעין הרע ונפשם נבדלה . שלא יחזור הראותן לעלמן ולגופן
 עושים כלה . וראוי לאדם לכסות ראש הילד כשמוציאו לשוק
 כי זו סגולה גדולה . שלא ישלטו בו עין הרע כראיתא בזוהר
 ואפי' שהוא יולא וכא תוך עם וקהלה . גם ראוי להלבישו
 בגד חלקק ולרדון שהין לנו חבלת יעשה לו שמלה . מגון

אורק

הולך תמים אות ע

אורק ועל ידו לא יבוא לו מכשלה. ולמדנו דבר זה מהמשכן
דאיתא בוחר ויקרא דף קס"ג שהמשכן שהיה כהכלות השלימות
והמעלה. ויה הקב"ה לפרוש עליו כגד חבלת שלא ישלטו בו
עין רעה וכחכ הרב א"ס ז"ל דמכאן משמע שזכר החכלת
מועיל לעין הרע ועל ידו לא יהיה לאדם משכלת. ואפשר
דמטעם זה לזכרים המלכים חכלת. כדכתיב ומדרכי יצא
מלפני המלך כלבוש מלכות חכלת וחור דאי לאו הכי עין הרע
נפסס חובלת. גם מה שנוהגים להניח בראש הולך מספר
חמשה. שנוהגים בו עדה קדושה. יש למנהג זה שורש מדברי
הזוהר ויקרא דף ר"ו נבי ונוקא שהחפלה על אביו וחיה.
א"ל לאביו כמה שנים יש לבכך א"ל ערין לא חנוע לחמשה
שנים א"ל רבי אלעזר ק"ו דהא בעינא טבא אשגחנא ביה
ואין כנו היוק ראיה. ומה שאמרת חמש שנים אינו חמש
אשר אין חיים דלא תקבור ליה לעלמא וזקו יס. וכזה פירשו
המפרשים ככונת הכתוב ויהי לי שור וחמור לאן ועבר ושפחה
ויש בו מהדיוק דהוה ליה לומר גם כן גמלים ושאר מנינים
שהיתה אצלו מזויה. אכן כיוון להזכיר לו חמשה מנינים רוקא
ליגלל מעיניו של עשו הרעה. והוא אומרו ויהי לו שור וחמור
לאן ועבר ושפחה ואשפחה להגיד לאדוני למלא חן כענין
ודיבר לו דבר זה כרמו שלא תאונה אליו הרעה. באופן שראוי
לו לאדם להזהר מעין הרע בכל עת ושעה. ודבר זה אנו
למדן מיעקב אבינו ע"ה שזוה להס לשכור בתוך הבאים שלא
יכנסו בפתח אחד ולא יכנסו לפני יוסף לבדם. אלא היו
מעמיתים עלמס בתוך הבאים שלא ירגישו שחס אחים אלא
אחד מאחר ואחר קדם. כי על הרוב האחים רומים זה לזה
ואם יכנסו ביחד ירגישו בהם בני אדם. ואם שבעי ים שכולם
זריקים וגם זכות אבותם מסיועתן. פחדו על עלמס שלא
יפגעו בהם בעלי ראתן. וישלחו בהם רעתן. כ"ס בדור יתום
כיה שעינס לא תשבע עושר ושלשה אינס הרעת סובלתן.
ואחד מהם עשיר מכחש ועורר לויתן. ותמיד עינס צרה כשל
אחרים. כי אפילו שיש להם כנים לבני חכריהם מפארים.
ואפי' שיש להם עושר וכסים עושים עלמס שמכל דבר טוב
הס

הולך תמים אות ע' נא

הם חסרים . ואינם נחנים לה' הוראה ושירים . שעל כל פנים .
 הם יותר טובים וכבונים . מאחרים שלא יש להם עושר וכנים
 הנונים . וכבר כתבו בעלי המוסר ז"ל שכענין יראה שמים ויבט
 האדם על מי שגדול ממנו ביראה והוא לא זכה לעשות כונס .
 ובענייני קנייני העולם הזה . השפל והנכזה . על מי ששפל
 ממנו עיניו תחזה . ואם תכזהו אקרא בשמים ממעל ועל הארץ
 מתחת רולה לומר בשמים כענין מילי דשמיא ויבט על מי שהוא
 גדול ממנו בחכמה וביראה שנים . ועל הארץ ר"ל בענייני
 הארץ היא העולם הזה מתחת ויבט על מי ששפל ממנו אביונים
 ועניים . וברסינן במלועה דק"ו והסיר ה' ממך כל חולי אמר
 רב זו עין הרע רב לטעמיה רב סליק לבי קבריה עבר מאי
 דעבר אמר תשעה וחסעים מחוס בעין הרע ואחר כדרך ארץ
 ופי' רש"י ז"ל יודע היה ללחוש על הקברות ולהבין על כל קבר
 וקבר באיזו מיתה מה אם כומנו אם בעין הרע ושמואל אמר
 והסיר ה' ממך כל חולי זה הרוח שמואל לטעמיה דאמר הכל
 ברוח ר"ל כל החלאים הכאים לאדם באים על ידי הרוח והקשו
 והא איכא הרוגו מלכות וקירלו הכך נמי אי לאו הרוח היו עושים
 קמא ותיו ופי' רש"י הם המתבר בשר החסוך וראייתו מעשה
 נפלא על רבינו הרמב"ם ז"ל בכתיבת יד ושן נושן שאירע לו
 מעשה כיוצא בזה והוא כי המלך של מצרים ולא לו צרעת שערה
 לבנה בראש לשונו . והיו הרופאים עוקרים אותו ומניחים סמים
 וחוזר לאותו . וכלאו הרופאים לעשות לו מיני תרופות ולא עלה
 בידם כי כל מה שהיו עושים היה סיבה יותר לגדלו . והביא
 להרמב"ם וראה בחכמתו שתרופה שלו . שיביא בשר חלב עם
 סמים ויאכלו . וכן עשה הרמב"ם שעשה התרופה בכוחו ולא
 הגיד לו . ומיד שאכל נפלה חסער לארץ ולא חזרה עוד לגבולו .
 ובראות המלך כן שמח שמחה גדולה ועל כל הרופאים גדלו .
 ויקנאו בו הרופאים קנאה גדולה ויאמרו לו . ארונו ואנחנו
 עכדיך הלא חגוד לנו מה עשית לו . ולא היה מגיד להם ועשו
 לפניו ענות יתירה ואמרו לו שהם עפר ואפר חסח כפות רגלו .
 ויום אחד נחפתה להם והגיד להם הסנין אז חכך ומיד כלולה .
 הלכו והגידו למלך את הרעה הגדולה . וקמתין המלך עד אור
 הקקר

הורך תמים אות ע

הבקר לחקור אם אמת הרבר כי נפשו מאד נכהלה . ובה אלוהו
ז"ל אלו כחלוס הלוה . א"ל קוס עשה לעמך תקנה כי הרופאים
הנידו למלך ורופה לעשות לך קלקלה . ואז עמד כבהלה . והזמין
רפואות בכל אשר נפשו שאלה . וזה לבנו רבי אברהם א"ל מיד
כשיעשו כנפשי חבלה . השלך כנדים על גופי שלא וזיק אותי
הרוח ומיד חבוא אותי לבית ותעשה אלו הרפואות אשר אני
מסדר ואקוה לאל שיהיה לנפשי ריוח והצללה . בכקר שלח אחריו
המלך א"ל מה היא הרפואה אשר עשית לאותה מחלה . ולא יכול
להכחיש כלום והודה על הקלקלה . ומיד צוה המלך להרבו באין
חמלה . ואחר שנהרג בא בנו ויכסוהו בכנדים ויקחו אותו לביתו
ויעש לו תרופות וסגולה . יום אחר יום עד שחזר לאיתנו הראשון
כבתחילה . אכן אחר זאת לא ילא עוד מביחו ואחרו זאת המלך
ההוא חלה . וישלח אחר הרופאים ולא מצאו לנפשו רפואת
העלה . ויתאונן המלך על הרמב"ם ויחסם על הרעה ואיך לא
חמל עליו חמלה . ויבקש שמא יש לו בן או תלמיד שיודע כזו
המכה אשר לנפשי עוללה . השיבו לו יש לו בן זריו ונשכר מאיר
ומזהיר כשחר עלה . וישלח אחריו להכניחו לפניו ויען ויאמר לו
לשליח כי מיום שנעשה לאחי זאת המכשלה . קבלתי עליו שלא
לעשות שום תרופה לשום מחלה . וכשביל כבוד אדונו המלך
ושלח לי מי רגלים שלו כלוחית ואני אעשה לו פעולה . עשה כן
המלך ושלח המי רגלים שלו כלוחית כי היה לו זער גדול למלך
ורוחו חובלה . והרופאים מקנאחם ומפחדם החליפו מי רגלים
של מלך כמי רגלים של סוס אחד שהיתה שם ולדעתם שעשו
חכולה . והכניחו הלוחית לפני ר' אברהם והביע בו וראה שהוא
של סוס אחד וסוף מעוברת והולך שכרבה יש במלתו שומא
לכנה עגולה . נכנס אלל אביו א"ל ידעה בני הענין בטוב
אבל השומא היא בזנכה ולא במצחה ונתן לו ראוות על זה
ואמחלה . ובין כך הניעו הרברים למלך וישלח אחרי הרמב"ם
ז"ל ויאמר לו חזור על כנך כבתחילה . א"ל כבעו וכמטו עזוב
אותי לישכ כביתי כי לאו ככל שעתא מתקשים לי ניסא וקובל
התפלה .

הולך תמים אות ע' נב

גם ראוי לו לאדם שאם רואה לחכירו שאוכל כרו שביעתו .
יותר משאר חכריו בני בריתו . ראוי שלא לתת בו עין
רעה על עסקי אכילתו . ועל גופו וכריוותו ואם אתה נוהג בו
עין רעה כדלתי מוזק אוחו . וליחא כמדרש שיר השירים כי ר"א
בן רשכ"י ו"ל באו חמרים אלל אביו לקנות תבואה מעירו . והיה
ר"א יושב אלל חכורו . אמו היתה אופה ור"א היה אוכל כל מה
שהיתה אופה וראשון ראשון מסתלק . עד שלא היה משאיר לאנשי
הבית חלק . אמרו החמרים נחשים בחוך מעיו של זה קשורים .
שמע ר"א הדברים . הניח אוחס עד שיאלאו לשוק וכשא על כחפו
החמורים . והעלה אוחס לגבי החללים . באו וראו החמורים כנג
הלכו אלל אביו וספרו לו המקרים . ה"ל שמא אמרתם עליו
דברים . שהם קשים ומרים . ה"ל לא אלא כך וכך היה המעשה
ה"ל למה הכנסתם בו עין רעה ולו אחס מלערים . וכי משלכם
הוא אוכל או מוזנתי עליכם או על אחרים . מי שבראו שולח
לו מזונו ונותן לו כל מחסורים . ואעפ"כ לכו ואמרו משמי והוא
יוריד אוחס כי הוא מהאכזזים אשר דרכיהם ישרים . והכא נס
אחרון גדול מן הראשון שכתחלה העלה אחר אחר ולבסוף שנים
שנים מה שלא יוכל לעשות כן ואפילו גבור שבגבורים . ולאקר
שעסק בתורה אפילו טליתו אינו יכול לקדים .

אות פ'

פרנסה של אדם היא קטובה לו מירי שנה בשנה . ובין
ירדוף ימים גם לילות לא ישקוט ולא ינוח ועושה
חכמה ותכונה . כדי להרויח יותר מחכירו ולא יתן לעיניו שינה .
ובין ירדוף מעט וכמה שחכנו ה' נוחן שבת והוראה ור"ב חכ"ה .
לא ירויח כ"א מה שתיב מזלו מהכריכה העליונה . ואפי' שהוא
פקח גדול אם לא תייב מזלו להיות עשיר לשוא הוא עמל ונפשו
נענה . וקרא חייב כי לא לחכמים לחס ולא לנכונים עושר .
ובחנם על חכירו עושה מרמות והרכס קשרים קושר . כי מזלו
עוזר לו להקיר כל הקשרים והיה לו שעת הכושר . וברסינן
ברושלמי דביכורים דבי שמעון בר ווא לא היה לו מזל שעת
לפיות

הולך תמים אות פ'

לסויות מתמנה כשום שרה. ונתמנו על הזכור קטנים ממנו
ולרוריה חסורו מתסרא. גם היה בקי באכנים טובות וכמרנלות
ובכל דבר ולא היה לו בכיתו אפי' לחם לאכול ותמיד דחיק אוזו
ויושב ברה. קרו עליה רבי יוחנן ולא לחכמים לחם וגם אמרו
בוהר ויקרא רף רמ"ט כי לפעמים יהיה באיום מקום טמון
בארץ ממון. ולמי שאינו שלו וראה אותו חשך ושממון. ולמי
שהוא שלו ומלו נהיר ליה המתמון. ולכן אל יחשוב אדם כי
זריותו וחריותו עשה לו את כל העושר ויגיע ימינו. קנחה לו
ממונו. כי הכל תלו במזלו של אדם כי אם הוא כריח מזלו.
יבוא לרעהו כל ענות היפות להביא הממון בנבולו. ואם מזלו
רע יבוא לרעהו כל ענות הרעות עד אשר יאבד כל אשר יש לו.
וכן קרנם אונקלום על פסוק כי הוא הנוחן לך כח לעשות חיל
ארו הוא יסיב לך ענה למקני נכסין. ולכן אין ראוי גם כן
להתנאות בעשרו ובקניינו כי אפשר שירד בו נלגל החוזר וממנו
נכסין. ומקרא מלא דבר הכתוב לי הכסף ולי הזהב אמר ה'
וכמה עשירים ידרו מנכסיהם. ואבד העושר ההוא כענין רע
החעיף עיניך בו ואינו אבד מהם. ויש מהם שהעושר נעשה
סיכה להם לקרב מיתחם. והחריכו ביתם. ועליוהם כתבנים
אלמנותם. והניחו יחומים ואין אב לבניהם ולבנותם. נודדים
ללחם איה ואין חונן ואין מרחם ושבעו חרפתם. והם מתחרטים
לשעבר ומתחננים לאל להשיב את שבותם. ויש מהם שכמה
לילות עמל מינו להם לקרח כלילה ולחורב כיום ודרכו באניות
ובדרכים מסוכנים. עד אשר סגלו ממון רב זהב ורב פנינים.
ולא נהנו בעושר ההוא ועזבו לאחריהם חילם כחיים כנויים וכלים
מחוקקים. ולפעמים נוטלת אשמו כתובתה. מנכסים אשר יגע
בהם בעשר אלבעותיו ונבורתו נשמה. ולאיש אחר שהוא שונאו
אשמו הימה. וגם לפעמים כרוך נאותו כריכו הממון והנכסים.
יהיה לו סיכה לאבד עצמו ולאבד הממון החעיף עיניך בו ואינו
כמים לים מנכסים. וכמעשה ששמעתי באיש אחר שהיה עשיר
מופלג פעם אחת באו לו בבת אחת ספינות רבות ולגמל הם
נכנסים. ולכן הולך להולאה מרובה שכל הספינות והמסים הם
וראם שלא יש בידו מעות בעין כשיעור אשר הוא לריך ואם
ימכור

הולך תמים אות פ' נג

ומכור בזול סחורות ונכסים . אין לך גרעון כבוד יותר מזה
 והרבה מאוסים . שאר הסוחרים אשר ככה עושים . אמר מעתה
 ובכח מות מחיים הלך וחנק את עלמו והעם את גופו רומסים .
 ראה כמה גורם רוס לכבס כי על ידי זה אז להם מכעושים .
 ועיניו הרואות לכמה בני אדם אשר היו מרוויחים פרנסתם .
 ואחר זה ותעבור עליהם רוח קנאה להיות מעשירי עם ואכזרו
 ממנוס ורעס . ומעשה באיש אחד שהיה עשיר גדול כר"ב
 הו"א . וקנאה בעשרו אמר יש לי הון רב שיספיק לה כמה
 דורות כהנה וכהנה . ואמר שרולה ליתן מקצת מממונו למי
 שנתוואש מן העולם וממנו פנה . יום אחד עבר במקום אחד
 וראה איש עני ומסכנא . שמלקט תחובות לחם מהאשפה
 מעופשת וקטנה . אמר וראי איש כזה וראי שנתוואש מן
 העולם מהאר שעושה כי האזי גוונא . בא אללו ה"ל אני כדדתי
 שאחן קצת מממוני למי שנתוואש מן העולם ונפשו כענה .
 ואני כיון שראיתוך בכל זה הצער הגדול וראי שנתוואשת כי
 אין לך משען ומשענה . ה"ל תכל עליך ועל דעתך כי אני
 מקוה לחסד אל כל היום וכידו לסוק לכל ועת לחכס . ואני
 מלפס להיות עשיר גדול ואפרנס אחרים משלי ואשכביע נפש
 שוקקה וכענה . ואם תרצה לקיים כדרך לך אלל המתים שוראי
 נתוואשו ותעבור מהם הרנה . וכשמעו כן העשיר לקח קצת
 מממונו וחסר בין קברי המתים וטמן שם ממונא . ובאותו
 יום העני ההוא ראה זהוב אחד וראה סחורה יפה ואוהס
 קנה . וחרויה בה וכן עשה כיוס השני עד שנעשה עשיר
 גדול ומעשה ידיו כוננה . ואחר זה גדל מאור עד שעשו אותו
 שר העויר באוהס מדוניה . ואותו עשיר אחר שטמן הממונ
 ועשה שם סימנא . חזר לביתו באה לו שמועה רעה כי ממון
 רב אשר בא בספינה . נשברה הספינה ולא נשאר ממנה ווית
 ופינה . כלילה נפלה דליקה באוורותיו . ונשרפו כל סחורותיו .
 באופן שלא עבר עליו שנה . עד אשר ילא נקי מכל נכסיו
 וקא כלוא קרנא . והתחיל למכור כלי ביתו ותכשיטיו אשקו
 ואחר זה נזכר בממונ שלו אשר היא עמונה . והלך לחפור
 כלילה להכניא הממונ כי זה נשאר לו באחרונה . וכין כך

הולך תמים אות פ'

מלאומו השומרים הסוככים בעיר א"ל אתה גונב חכרובי
מתים ואיך חושש לכיסופא . תפסו והניקוהו בבית הסוהר
בכקר העמידוהו לפני שר העיר והוא אוחז עני שראה באשפה .
כיון שעמד לפניו הכיר אותו השר אבל הוא לא הכיר אותו
כי יודע בו שהוא עני ואיך אפשר שיהיה עבשיו כמלך בכיפה .
א"ל אותו שר מה לך לחפור כלילה בקברי המתים . אמר לו
המתן לי עד שאספר לך מה שקרה עליו ממקרי הזמן והעתים .
א"ל אני מספר לך את כל הקורות אורך המעשה כולה .
ואז בשמעו דברי השר כפשו נבהלה . א"ל אני הוא אותו עני
שראית וזכני ה' לעושר וגדולה . אבל אתה שנתגאות בעשרך
נגזר עליך להיות עני וכעשך אומללה . אז נשטח לפני השר
וא"ל חטאתי לה' שנתגאתי בעשתי ולך ה' הגדולה והממשלה .
אז חס עליו השר ונתנו באוכלי שלחנו על המחיה ועל הכלכלה .
ואתא כולקוט ישעיה על פסוק כי יום לה' נבאות על כל
גאה ורם ונשא כוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת כשר ורם
מדת כשר ורם רואה ארם יפה ועשיר הוא מעמידו ומסויעו
וכשרואה ארם שנפל טוב הוא מפילו אבל הקב"ה אינו כן ארם
רואה ארם שמתגאה משפילו שנתמר כי יום לה' נבאות על
כל גאה וכו' ואומר גאות ארם תשפילנו וארם רואה ארם שנפל
מעמידו שנתמר מקימו מעפר רל מאשפות ירום אכיון וכן
הוא אומר כי שחה לעפר נפסנו דבקה לארץ כטננו מה כקוב
בתרים קומה עזרתה לנו ואף לאה אמנו שהיתה שנואה .
בכנים היתה נאה . שנתמר וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח
את רחמה ע"כ וארם ארם עושה שום מזה לשם שמים בלתי
שום פניה . הקב"ה מסויעו ודבריו נשמעו ונקרא עובד יה .
אבל מי שעושה דבר שלא לשם שמים כי ארם להנאת עצמו
על מזונו ועל המחיה . לא יתקיים הדבר ההוא כידו כיון
שהוא כף רמיה . ודבר זה גלוי וידוע ולמפרסמות אין צריך
רואה . ומעשה באיש אחר שהיה עני . אמר אלך לי למקום
פלוגי אולי אמלא כדי גאולתי ואחזור על בני . בדרך עבר
על מקום אחד וראה שהם עובדים לאשרה . התחיל לבעוט
עליהם וכאבו ארם בערה . ואז שלף קרבו במהרה . לשכרה
ולהלילן

הולך תמים אות פ' נד

ולתולין מעבירה . ואפילו על מנת שימיתוהו וילך לקורא .
ואז באו הכומרים ואנשי העירה . ויתחננו אליו ויתנו לו כסף
וזהב לרוב וכלכר שלא יעשה לעבודה זרה עקירה . או שמע
להם ויקרא עז"רה . ולביתו עשה חזרה . לומים שלמו הכסף
וזהב אשר קבל בשכרה . אמר אני חוזר למקומי ולוקח מהם
כהנה וכהנה כי לא אחרתה מהם כמהרה . הלך לו לשם והתחיל
לצעוק ולבעוס עליהם וכא לו לשכרה . אז רדפו אחריו והכוסו
הכאות גדולות פלע וחכורה דלית להו שיעורא . א"ל נא לשון
בקשה הגירו נא לי מה סדכר הזה ואני קורא עז"רה . א"ל
בפעם ראשונה טבאת לשכר העבודה זרה . בלתי שום פנייה
לשום דבר כי אם לתול אוחנו מעבירה התמורס . פחדנו
ממך סדכר כי ודאי יהיה לך ה' לעזרה . ואין לנו כי אם
לשחדך כממון ולעשות עמך פשרה . אכל הן היום שראינו
אותך שאתה אוהב בלע ואין כונחך לשמים כי אם לקחת כסף
וזהב כי חסורי לך מחסרא . ודאי טבעת וכעונה הזאת אין
מי שיעזור אותך כי קלקלת את השורה .

אות צ'

צניעות . איתא בילקוט איוב סי' ל"א אקור לאשה לזאת
תחכשיתיה אף בחול לרשות הרבים לפי שהעם
מתחבלין בה לפי שלא נחן הקב"ה החכשיתין לאשה אלא שהיא
מקושטת בהם בתוך ביתה שאין נותנים פדלה לפני הכשר
וכל שכן לפני הגנב ע"כ ז"ל ולמר כמה זריכה האשה לסוּת
לנועם . ולהדריך את בניה בדרך וישר שלא לעשות פירוט
ושום רשעה . והן כעון הן רבים עתה עם הארץ פרטו גרה
ללכת כשרירות לבם הרעם . הני נשי דרין כסדר מלבושיהן
וחכשיותיהן וכסדר הליכתן פעם בחץ ופעם ברחובות וכארץ
זרעה . גם עומדים בפתח החצר בלא לעיף על ראשה וחסר
לעיפה . ועומדים שם לפני עוכרים ושכים ומטולין ארס
כעכנא בכחורי חמד ואין כושה על פניהם ולית להו כיוסופא .
והאים העוכר ופוגע בהם נפשו נכספה . וכפרטו לנו שלא
נשא

הורך תמים אות צ'

נשא אשה ורואה אותן כעין יפה . כי כודאי יבוא להרחק
אחרים ומתאזה שתייה עמו בחופה . והיגר גובר וידו עליו
חקיפה . ועכיר טיף להרי טיף וכבר ממנו משחית לחבל
וגברה הקליפה . והנשים עלמן אינן מרגישות כמה שהן
עושות עם האנשים בכל האי חולפא . והאיש ההוא היום הולך
בתומו ואותו לכה במטורה רעה כמה שלפנו חלפה . וגרמא
לו עונשים קשים ומרים ונפשו עיפה . הוש לך עון גדול מזה
לעשות לו היוק כידים על לא חמס ככפו כי רגע כאפו ודתא
מהחלפא . ובפרט בשכנות ישראל ויולאות וחולות בפרדקיס
ובכרמים . וחס השמש עליהם והפנים ארומים . ומניחין חתיכת
לעוף על ראשן והפנים מגולים לפני כל עוכר ושב ואינם
ככלמים . ועושים חילול ה' לפני העמים . כי יאמרו הראייתם
אותה זו שעושים עלמם לנועים והמה לנועים ודרכיהם
מעקמים . ואוי לאזנים שכך שומעות את כל אלו הרעות .
ואוי לנשים שעבירה זו הם גורמים . לא ולמד מדינה בח
יעקב אבינו ע"ה שבטביל פעם אחת שיצאה גרמה לעזמה
מה שגרמה ועל ידה נהרגו רבים עמים . כל שכן שיוצאה
כמה פעמים . וארונו דוד המלך ע"ה שבת לאשה ההולכת
בררך תמים . ואמר אשחק כגפן פוריה בירכתי ביהך ורימה
אותה לגפן שבשאר אילנות מקבלים הרכבה ממין שאינו מניח
אכן כגפנים שבכרמים . אינם מקבלים הרכבה גם אשחק
היה זקת ולא יעבור זר בינכם ולא תבוא לירי חטאות
ואשמים . וזה דוקא כשהיא יושבת בחוך ביתה ולא תלא חוץ
לתומים . ואז מוכטת אהה פה שכנגד יהו בשחילי זקיס
כמו הזית שבין בקיץ ובין בחורף אינם נופלים העלים שלהם
כן בכיך יהיו חיים וקיימים . ואל יאמר אדם כי אני מכיר
באשתי כי היא זקת גמורה . ואפילו אם היא נכנסת עם
כני החיל לא תעשה שום פדיוות ועבירה . דע לך אחי כי
אמרו ז"ל כי הנשים דעקן קלה עליהן להתפתות ואפי' שהיא
כשרה . ומעשה ברוריה אשחו של רבי מאיר יוכיח שאפילו
היה בה חכמה יתורה . לא יכלה למנוע עזמה מעבירה
חמורה . כי אמרו ז"ל כי ברוריה היתה מלענת על דברי
חכמים

הולך תמים אות צ' נה

ז"ל שאמרו שהאשה מתפתת כמהרה . וסרי היא יודעת כעלמה
שלא יוכל שום אדם לפתות אותה ואפי' שעם איש נאה נספרה .
ובעלה רבו מאיר רצה לנסות אותה שתורה לרצו חורה .
וזו לאחד מתלמידיו סוריו שיפתה אותה עד שחניע עמו
להרגל עבירה . ועשה כן אוחו תלמוד והודות לו כלחי שום
הפירה . ואז אמר לה ח"ו שאין כונתי לבוא על הנכירה .
אלא מורי וזה עליו לעשות ככה לנסות אותך שתודי לרצו
חורה אשר מפז יקרה . וי"א כי ר' מאיר בעלה בא במקום
התלמוד בחשך במערה . וכשהרגישה כעלמה . אשר לנפשה
פגמה . חנקה את עלמה ומן העולם נעדרה . אם כן בוא
וראה לאשה כזו שיש בה חכמה מפוארה . לא יכלה לעמוד
לפני זרה . מה ועשו כשי דיון שאין בהם לא דעת ולא חכונה
ומדבריו חורה חסריו מחסרה . כי בראוי הנמור האולת בהם
קשורה . וניחא להו כהפקרה . ואעילו בכנף כגרו זרורה .
הולכת לעשות עבירה . ולכן יוחר טוב לאדם שתמיד לאשתו
וזהירה . מלכת ברחובות ומכית לבית עם נשים פרוצות ונפש
גבוהה ויקרה . אשר לא ישמעו לקול מורים וכ"ש לבעל ולגבר
אשר דרכו נסתרה . אשר הוטס אזנו לכל מה שהם עושים
ועושה עלמו כאלו לא ידע מעיקרה . וכשהיא יולאה במלכות
חדש שלא במנהג העירה . אם איש כי יהיה חמ"ה לנפש חף
היא השיב אמרה לו כבר נהגו בו כל אשה ונערה . ואני
נשארתו לכדי שכולה וגלמורה ומכל טוב אני חסרה . וטעם
זה ואמין לרצויה ועושה חפזה ורצונה כמהרה . כלחי ריושה
וחקירה . ובכן והאלהה כל הנשים אחריה כקטון כגדול ורוחקים
את הבעלים לעשות כמעשיהם ומקלקלים את השורה . אכן
אדם אחי קורא נעים תמיד תנהיג את אשתך כדרך ישרה .
ואל יקנא לך כחטאים ואחר ענת הנערים כי בנין נערים
סתירה . וכזה נראה לפרש בכונת שלמה המלך ע"ה באמרו
אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה . הכונה אשת חיל
אין לה מציאות ורחוק מפנינים מכרה לפי שהפנינים אם ימצא
ביר האדם אכן יקרה . ואפילו שימכור אותה ככמה אלפים
דינרא . סוף סוף הדינרים הם כלום כהולאה וחורה . או
יבואו

הולך תמים אות צ'

וכואו עליו שודדי לילה ויגנבו כל אוהו ממון במהרה. אבל
אם יש לו אשה נאה במעשיה כעט כה לב בעלה ששלל הוא
הממון לא יחסר כיון שיודעת להנהיגו בדרך הישרה. ועוד
טובה אחרת נמצא בה כי אעפ"י שבאיוה זמן מהזמנים הכה
אוהה בעלה וזערה. אפילו הכי היא סובלת אוהו ותתן למכיה
לחי כי אומרת הלא דבר הוא קרו"א מק"רא. ומלכד סקובלת
אוהו במקום שהיה לה להשיב גמולו כראשו על מה שהכה
אוהה ואררה. הלא אדרכא מכאן ואילך גומלת אוהו טוב ולא
דע ונוהגת עמו כשורה. ולא תעשה האשה ההיא כמעשה
באיש אחר שזוהו אביו שלא יגלה שום סוד לאשח ו אפילו
מלה זעירה. פעם אחת אמר לנסות את דברי אבא אם כנים
הדברים כי אני רואה באשתי כי אהבת עולם אהבתי ונפשה
בנפשי קשורה. לילה אחת אמר לה ליני הלילה בבית אביך
את והכנים וכואי כלפרא. כי היום שותפי בא ממקום פלוני
ורואה לעשות עמו חשבון וזריך אני דעת זכה וברה. הלכה
לכית אביו מה עשה הביא ככש אחד ושחטו ונרגרו על הכרים
והכספות וחסר בנינה ועשה לו שם קבורה. בבקר באה אשתי
א"ל מהיכן דם זה ולמי עשית חבורה. א"ל למען ה' תדברי
עמי בנחת ובסתרא. שלא ישמעו השכנים ובני חבורה. ואל
תגלו הסוד לאחר כי באתי בחשבון עם שותפי והייתי סובר
סברא. כי יש לו עמו כמה אלפים ונהפוך הוא הדבר כי
אדרכא אני חייב לו על חד עשרה. ובראותי כן חמתו כי
בערה. ואשפוך את נפשו בסכין אשר בידו כי הולאתיה
מהערה. ועשיתי בנינה חפירה. וקברתי שם כי אין לי ממון
לשלם וידו קטור קטרה. אחד חדש ימים נתן לה פנים זועפים
וגערה. וכשהשיבה אוהו דבר הכה אוהה על פניה וכשרה.
הז זעקה זעקה גדולה ומרה. ועלתה חוץ לחמרה. ולכל עובר
ושב תקרא. ראו בעלי מעשה המכוערה. אשר עשה לשותפו
כי הרגו ועשה לו בנינה קבורה. ואז נשמע הדבר לשר
העירה. ויביא אוהו לפניו ויאמר לו מה המעשה הזה אשר
עשית לשפוך נפש טהורה. והרי שוככת חיקך העוירה עליך
וכנים דברים נראים ומילתא מיונברא. כי עשית לו בנינה
קבורה

קבורה. ה"ל אדוני כך וכך אחי קרה. והכל שיקרה. ואם
לא תאמין לך נא ראה בנינם כי קבור הם אימרה. וכשראה
המלך רכרו אחת נוכרים פטרו לשלום וא"ל הוזהר במזות אביך
כי היא זכה וברה. ולכן בא שלמה המלך ע"ה לרמוז במלתהו
טוב ולא רע כל ימי קויה ורמו כל ימי קויה לרמוז היתכן
דבר זה שכל ימיו לא נקבע עליה וזיערה. הא וראוי לא
ואפ"ם האשה הזאת שהיא לטועט וכשרה. מלכר שלא גמלתהו
רע כמעשה אשר קרה. אלא אדרבא מכאן ואילך היתה גומלת
אחיו טוב ולא רע שאם דרך משל כאמת ח"ו בעלה הרג לאיש
בסיקרה. אם נודע הדבר לשכנים היתה למת מסורה. ומנחת
במקומו אימרה. וכן על דרך זה אדרבא גומלת אחיו טוב
ולא רע בכל דבר ונוהגת כשורה. וכי תימא זה רוקא כשבעלה
עשיר וחמיר טובו קוחס גרוגה ומכל טוב אינה חסרה.
ואם יקרה איוס פעם שכעס עליה סובלת לערה. אבל אם
בעלה עני ולכן לריכה לעסוק במלאכה כטרחה יתירה.
אינה סובלת אחיו וכל שכן כשאין כסות בקרה. לזה אמר
חפ"י שדרשה אמר ופשהים ותעש כחפץ כפיה במלאכה קשה
ברו לסייע לבעלה להביא להם לחם וחררה. אפ"ם גמלתהו
טוב ולא רע ואפילו שבעלה כאפו אש בערה. ואמר דרשה
זמר ופשהים ולא אמר הכיאה זמר ופשהים דמשמע מונה
שהלכה היא בעזמה לשוק לקנות כיחבא ועמרה. אלא אמר
דרשה לומר שטועה זו בקשה מבעלה וכניה להביא לה מלאכה
לביקה ברו שלא יראו אותה בני אדם ואת עזמה שמה.
לא כמו שעושים האידנא נשים הפרושות שהולכות בשווקים
לרעות את עצמן ותולים הרבר במלאכה גם הולכות לברר בבר
יפה וברבר נאה איה לתו ברירה. כי הם חוטאים ומחטאים
וכאים לודי עבירה. אלא דרשה זמר ופשהים על ידי אחיים
ודוקא ותעש כחפץ כפיה דהיינו העשיה היתה כירוח ממש
כי בה היא זהירה. ולכן היתה כאניות קוחר ממרחק הביא
לחמה רזונו לומר כמו הקוחר שמביא ממרחק בספינה ר"ב
סחורה. ואינו יודע מי המוכר ומי הקונה כי פניו אל הכ"ר
בשום הכרח. כן אשה זו עושה במלאכה ומזמנת ואינה יודעת

הולך תמים אות צ'

ממי קנחה ולמי מכרה. וכו' תימא כיון שהיא טרודם כל כך
במלאכה אינה נותנת רעהה על ענייני ביתה ומפקרת נכסים
וניחא לה בהפקרה. לכן אמר וחקם בעור לילה ותחן טרף
לכיתה וחוק לנערותיה כי קמה כלילה בזוהרא. כרו שתחן
טרף לכיתה הוא המזון ואמר וחוק לנערותיה והם המשרתים
שלה שנותנת להם חוק קבוע בנוהגה. ואינה מנחת אותם
שיאכלו ויפירו ויאכרו ממנה כרונס כי היא מדקדקת עליהם
כחוט השערה. כי הנה סתם כל אדם אינו חס על ממון
חבירו שאם היה חס לא היה בא התנא באזהרה. והו' ממון
חבורך חכיב עליך כשלך כי ראה התנא כי ממון שלא יגע
כו ליתיה כשמירה. וכוה פירשו המפרשים כונת מאמרן ז"ל
המנפה לשלחן אחרים עולם חסך בעדו כהקדים מה שאמר
ז"ל האי כר כי רב דאית ליה סעודתא ליכלים כיממא כו האוכל
כלילה כחסך משיכע נפשו חסרה. כי עינו של האדם שוכעת
בראותה המאכל הלחם והחריה. ולכן המנפה לשלחן אחרים
שאוכל מממון שלא יגע בו ולא גדלו כשישכ על הפחורא.
אוכל הרבה ועולם חסך בעדו רוצה לומר כאילו חסך ואפלה
נופלת עליו כחדירא. ואוכל ואינו שבע ונפשו מכל טוב
עזורה. ולכן אמר שהאשה הזאת הכשרה. וחקם בעור לילה
שלא תאכר היום לבעלה כי היא צריכה לעסוק במלאכה כיום
למרכה המשרה. ומה היא עושה ותחן טרף לכיתה וחוק
קבוע כרו שבעט לנערותיה לכל נערה ונערה. לפי שהיא
חסה על ממנה שלא יתפור ויאכלו כשרא וישחור חמרא.
ואמר זממה שדה ותקחהו סכינה כשהיא עוסקת במלאכה
אינה חושבת כמעשה רשע והרהורי עבירה. אלא חושבת
ברעהה על איזה שדה אשר שמעה שהיא עומדת למכירה.
או איזה בית אשר עומד לומכר ואז ותקחהו במהרה. ומפרי
כפיה נוטעת אותו וכעוז וכת מתניה חברה. וגם ותאמץ
זרועותיה לתקן הכרם ולפוס לערא אגרא. וגם לבנות חזירה.
ועוד אף שכנטיעת הכרם וכנין הכית עשהה פרי ועעמה כו
טוב חסרה. אפילו הכי אינה מבעלת כשכול זה מלאכתה אלא
עוסקת ביום וכלילה ולא יבכה כלילה נרם. ותמיד ירדה שלחה
כבישור

כבושור וכפיה תמכו פלך לעסוק במלאכה נקיה וברה . ולא
 כמו נשי ריון כי לא זה ולא זה אשחכחך בהון ובתר איפכא
 קא אזלי בחרבן ביתה ומצורה . ולא חומא כיון שהיא טרודה
 הן במלאכה הן בכנין ביתה וברמה ולריכס להולאף ותורה .
 שח"ו במצות צדקה עינה צרה . אלא כפה פרשה לעני וודיה
 שלחה לאכיון ונוחנת להס כר"כ חנוכה ועזרה . ולכן לא תירא
 לביתה משלב ראשי תיבות משל"ג מדינה של גהנום כי מצות
 הצדקה יש בה כח להציל מהעונשים כעור נצורה . ועוד אחרת
 כי כל ביתה לבוש שנים ואמרו חז"ל אל תקרי שנים אלא שנים
 מילה ופריעה ליצית ותפלון מזוזה ובר חנוכה כי מצות הלו
 הס לנה וקושרה . להגין על האדם מכל מיני פורענות קשה
 ומרה . ועוד אחרת נמלא בה כי באמת מרבדים עשה לה
 וש וחרגמן לבושה ולובשת אותם לוקר ולתפארה . אכן חומתי
 עושה כדבר הזה בזמן שנודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני
 ארץ והוא יודע ומפורסם מגדולו העירה . ולכן אין קפידא אם
 לובשת מלבוש נאה ואכן יקרה . אבל לא כשיש כיר בעלה
 ממון שאינו שלו וקונה בתלוואה מעט שקורה . ועשה לאשתו
 חכשועין נאים וכל מה שהיא מבקשת ממנו אמת מהנה לא
 נעדרה . כי בודאי בדבר הזה עושה היסורא . ועוד אחרת
 נמלא בה כי אפי' שבעלה עשיר והוא עשירה . אפילו הכי סדין
 עשה ותמכור ותגור נחנה לכנעני כי אפי' שאמרו ז"ל שאם
 האשה הכניסה לו לבעלה ארבע שפחות יושבת בקאדרא .
 אפילו הכי כופה אותה לעסוק בעמלא . כי הבעלה מביאה
 לירי שעמוס ולידי עבודה חמורה . ולכן אשה כזו עוה והדר
 לבושה כי אחר השכח הזה מלבוש זה שלובשת הוא עוה והדרת .
 כי היא ראויה לכל כבוד ושררה . כי על ידי זה ותשחק לזוט
 אחרון כי תכלה ימים ושנוקיה כנענימים עד הוות היא ובעלה
 נפשת כליוור החיים לרורה . ועוד בה כי פיה פחמה
 בחכמת הקורה . ללמוד דינים הצרכים לה ובפרט בימי נרותה
 וטהורה . ולא כשאר נשים הצרכות לשאול מאחרים לפי כי הם
 כעס הארץ ממש שלכל דבר צריך שאלה לזקני העיר השערה .
 ואפי' החיוב המוטל עליהם מן הדין כגון ברכת המזון ותפלת

הולך תמים אות ז'

שהן חייבים מן הדין כמ"ש מרן ז"ל אינם לומדים ולרעה שהיא
פטורה. וכימים הראשונים חקנו להם לנשים בית הכנסת סמוך
לכית הכנסת של אנשים ופה חר"ץ למעלה מכית הכנסת שלנו
כדי שיכולו הנשים שם החררה. וישמעו מהחזן ויענו אמן
אחריו ובזה ילא ירי חובתן כנכרה. כדון עם הארץ שאינו יודע
להתפלל ולא ידע לכווני אימרה. והנה בעתה נשתרכב ממנהג
כנייהם שאין עליהם שום חיוב כי אם דוקא לראות כיום ב'
וה' וכיום שבת הספר תורה. ואחרי זאת ילכו לבתיהם אכן
למאי רבינו כינו פותחים את פיהם בדברי הכאי ודברי לשון
הרע על אנשים אשר דרכם דרך ישרה. ולא יפול מהם אשר
לא ידברו עליו שטנה ושקרה. אשר לא בזה בחר ה' ובפרט
במקום קדוש ונורא. ובדאי שהנשים הללו בכיאתם למקום
התפלה ועושים ככה יותר ממה שמרויחים מפסידן כי הם
עושים איסורא. ועוד בה כי חוטאים ומחטאים לאנשים
שמכלכלין דעתן מקול הכרת דיבורא. ובדאי אם האשה יכולה
לסחוט את פיה נעת ביאתה עד זמן יואתה כ"ה דוקא לשמוע
לחזן לענות אמן אחריו מה טוב שכרה. ולכן אמר פיה פתחה
בחכמה להורות את חקי הרת והתורה. ואפילו שהיא ערורה
ואופיה הליכות ביתה כיצד יתנהגו בדרך הישרה. ונס ולחס
עללות לא תאכל כי היא זריוה וזהירה. אכן כל זה היא עושה
בתוך ביתה ואין מי שיכיר בשכחה ויקרה. אלא בעלה וכנייה
כי כל אלו הדברים עושה בסתרה. ולכן קמו כנייה ויאשרוה
בעלה ויהללה בשבח יתירה. ומה הם אומרים רבות כנות עשו
חיל ואח עליה על כלנה כי הם שהלכו וראו לשאר נשים עיניהם
ראו כי רב"ה תוס"פאה מעשיה משאר כל נערה. והנה איש
שלא זכה לאשה כשרה. מה הוא אומר אשתי כל מה שהיא
עושה אני מרוצה ומפויים ממנה ואפילו הקדיחה תבשילי וכדי
הלעתי מנתי וסדרתי פקורה. כי חן אשה על בעלה ואפי'
שמעשיה מכווערים והיא כעורה. לזה השיב לו כי חן זה
שאתה רואה הוא שקרה. ושקר החן וראים לזה כי הכל היופי
שאנו רואים שיש לך אדם שנפשו אוקה רע שאפי' שאשתו יפה
והדורה. מניח את אשתו ועל אשה רעה תאווה גברה. ומשק

הולך תמים אות צ' נח

אין לו עינים ואיך אפשר זה אלא שכל זה מעשה היצירה . והכל
 היופי וה"כ אתה האיש שאשך נושאת חן בעיניך וכל מה שהיא
 עושה מטוב עד רע בעיניך ישרה . אין זה אמר כי כיון כוונת
 הפרסנו ועיניך עוורה . אכן העיקר יראה ה' היא תהלה ראוי
 לה ההילול מעוקרה . ויודע לך הפרש שיש ביניהם דתתי
 לטיבוחא אשתכחה בהו שנותנו לה מפרי ידיו שכחא ופירא .
 מה שאין כן באשה הנושאת חן דמה הם פרו ידיו עללוהם
 וכלים אשר כוונה שברה . ועוד אחרת ויהללוה בשערים מעשים
 שמהללים ומשכחים אותה בני אדם על רוב מעשים הטובים
 אשר לא חסרה . מה שלא נעשה כן לאשה הנושאת חן כי
 בעיניה ובעיני בעלה דרכה ושרה . ומעשה ככת רב העיר
 שנשאת לכן עשיר . ויבואו כל גדולי העיר להלוכה מבית
 אביה לבית בעלה עם כלי בעלי השיר . ותשא את קולה ותכך
 בכו גדול על פירותה מבית אמה . ותאמר לה אמה התאפקי
 בקי שלא ישמע בעליך ויבואך לירי כלומה . ויחעלב המתאווה .
 כי בדבר הזה לבו דוח . ודעי בקי כי אילו נמנעה שום כת
 מהיות לגבר . ותשכ בבית אביה השארתך נגדו בשמחה ובטוב
 לבב עד הקבר . אכן לא נכראו הנקבות כי אם לאנשים . וגם
 הם לא יישר כנינם כי אם בנשים . והנני מוילאך מחיק אשר
 קבעת . אל נכרו אשר לא ידעת . אכן בקי היו את שפתו .
 ואז יהיה הוא עבדך באהבתו . והנני מוסרת בידך עשרה
 דברים . כי הם תפארת לגברת היקרים . שמרי אותך בכל לבך .
 ואז ידבק כך בעליך ויאהבך . הראשון כעסו השמרו מכל דבר
 אשר וכעסו . אל תראי עצמך שמחה בעת קלפו והיוקו כי בזם
 הסכלת עשו . ואל תראי לו פנים זועפים בעת התעלסו .
 וכמענה רך תדברי עמו . עד שילך זעמו . ואם יזעום עליך
 סבלי חרפתו והכאתו . ואם בעת כעסו תבואי אלנו דעי כי
 אביך לא יכניסך לביחו . ואם תסבלי קלקו . אח"ז ינוח מהכעס
 וניחם על הרעה . כי הוא נכרה מעפרא דארעא . ונוח לרעות
 ויוסיף באהבתו בכל שעה . השנית מאכלו דעי המטעמים אשר
 הוא אהב כל דבר בעתו . ואמרו לו כי גם את אהבת אוחם
 כמותו . ואם תוכלי לעשות תכשיל שאת אהבת אוחי . טפל

הולך תמים אות צ'

עם תבטלו והוא אינו מצטער מה טוב ומה נעים כעלות גרום
בעתו. ואל תתאחרו להכין לו סעודתו. כי אם הוא רעב אין
טוב לב אחר. השלישית שינתו שמרי כל אשר יגרום שינתו.
והזקרו מכל דבר אשר יקיץ אותו. כי בהלל הנומה. מחזיק
האף והחיימה. ויבוא לעשות כדף נקמה. בלתי עון ואשמה.
וזהו אף כזיוקין גרמה. הרביעית ממנו תהיה אף קובלת ור
על הונו. ואל תותרי שום דבר שלא כרצונו. כי כמו שהולל
האיש המפור. כן לא יאות לאשה כי אם לכלכל ולכנוס ולהתאזר.
ולקוות לבעל עזר. החמישית קודו כתי אל תגלו סודו ואל
תפשי בסודותיו. ואל תסודי עם אחרים חירותיו. כי האיש
יתפאר בכיתו. כי היותו מדבר ברמו לאנשי ביתו ואשתו.
ולא יבנו אחרים לבו ודעתו. הששית האהבה האהבי את
הזכיו ואל תשנאי. ואפי' הם עבדיו ושפחותיו וכ"ש איש טוב
רואי. ואם יבוא אורח לביתו אל חזניו לו פנים זועפים. ומכל
אשר יבקש ממך שתביא ידוך רפס. ואם יש בלבך עליהם
טובה. הן עכשו עשי רצונו כרצונות נכונה. ואח"כ תגידו את
כל דבריו ובגללך ירחיקנה. אם באמת נמלא כדבריו עונה.
השביעית ענה אם יאמר לפניך ענה אל תאמרו שאינה טובה.
כי אם שתרחיבו הדברים ותלקי הסותר והסיבה. ואם איש
חכם הוא יקבלה מאהבה. ואם יוסר בנו ועליו התעבר. כדי
שיועיל לכן ועל יארו ותגבר. לא תבואו את ותקלקלו את השורה
באהבתך ובחמלך על הבר. ותשפכו עליו קיתון מים שיהיה
מוסיף הכן ברשע יוחר ממה שעבר. ותאכרו לבעליך כל מה
שפעל ועשה וכירר פקולת מתוך הבר. ואין זו אהבה אלא
שנאה לכן והוא עומא דמסתבר. השמינית שאלם אל חכמי
ממנו דבר. שיקשה עליו ועל רביו עבר. כי אם כמה שיעלה
בירו ויך לקחו ובר. כי אז יעשה רצונך בשמחה ולכב בר.
התשיעית הבינם החכונני בדרך כל הארץ ואל תהי לדרך למשל
ולשנונה. כדי שתמלאו חן בעיניו בר"כ חנ"ה. אכן לא תהיה
את פראשונה. כי דוקא בדרך כבושה לרכים. כי בודאי כיון
שהם רכים דרכיהם מטיבים. העשירית התנאה בתי אל תשתקו
ואל תרמוזו עם שום גבר. ואפילו שלפי דעתיק קדוש הוא ועל
ולו

הולך תמים אות צ' ק' נט

ולרו מחנכה . וכ"ס עם איש בליעל עובר ומתעבר . כי אם
יבכס בלב בעליך הקנאה הרו זה חולי רע ומוס שאינו עובר .
וכל ימיכס שנאה ומרובה ועליך מדבר . ולא יוכל שום אדם
להוליא מדעתו דבר זה אפי' חכס וחכר . כי אם גירושין או
בית הקבר . כי חמיר וחויק דבריו במקרים המזקקים וכרכרים
שאין להם שחר וח"כר חכ"ר :

אות ק'

קפדנות . מו שהוא קפדן וכועס על כל דבר ודבר לא
ירוחו בני אדם כסחורתו . ואין הכרחה מזויה
בפרוטתו . ואסור לאדם להסתכל בפני הכועס בעת עברתו .
כי הסטרא אחרא מתדבקה בו עד בלותו . ולכן המסתכל בפני
הכועס בעת כעסו זו רעה חולה שלא יהיה לו זכירה . ותמיד
הוא שוכח אף שהוא קולע אל השערה . ומוזה הטעם עלמו
המסתכל באשה שאינו טהורה . מלכד שעושה עבירה . אלא
שגם זה מרויח שיהיה שוכח חמיר במהרה . ואמרו חכמים
ז"ל שאשה אשר היא נדה . יתראה כמבט עיניה כדמות נחש
כי היא טומאה כבדה . ולכן סכנה גדולה היא לעבור בין שתי
נשים שסתמן הם טמאות והעובר ביניהם איך ליה פסידא .
ואם האדם הוכרח לו לעבור ביניהם כי זה דרכו והדרך יחידה .
יאמר פסוק זה אל מוטיאו ממלרים כהועפית ראם לו כי לא
נחש ביעקב ולא קסם בישראל ואז על ידי זה נפשו פרה .
ולכן רמזו המפרשים ז"ל בראשי תיבות נש"ס "שומר" נפשו
"ירק" מהם כי על ידם נאחו האדם במלודה . וההתרחקות
מהם מנוחה נכונה לעבודה ה' ולטהרה ולתעורה . כאופן כי
מדת הכעס מאוד מגונה . ולכן לריך האדם לקבול חרפת
מחרפו ולא יבעוס עליו ואפילו שנפשו נענה . גם יסכול
לתרעומת אשחו ולקנחוריה ואפילו שאין בפיה נכונה . כי הוא
ככלי גדול ורעתו רחבה ממנה . והאשה ככלי קטן ורעתה
קטנה . ואמרו חכמים ז"ל הנעלבים ואינם עולבים שומעים
חפסן ואינם משיבין עליהם סתוב אומר ואוהביו כלאית השמש
בגבורתו

הורך תמים אות ק

בנכורתו ע"כ ולכאורה יש לרקדק כמה שאמר הנעלבים וכו'
וחור עוד ואמר שרשעין חרפתן ואינם משיכין ומאי רמו יש
כשנתו. ונראה לפרש כמה שיש לרקדק בזה המאמר ממ"ס
הרמב"ם ז"ל פרק י"ט מהלכות איסורי ביאה כל שקורין לו
ממזר ושחק חוששין לו ולמשפחתו. ולפי זה קשה אימא דהא
דשחק משום להיותו. מן הנעלבים ולאו משום גנותו. ואין
לומר דהרמב"ם מוירו שלא בשעת מריבה ולכן הוא ממזר כי
היה לו לשחק אותו. אבל אם בשעת מריבה אמר לו כן אין
כך כלום משום דהא דשחק משום שעל פניו יראתו. אין
לומר כן דכל כי האי הוה ליה להרמב"ם לפרש אכן נראה
לומר והוא דהא מחרפין אותו. ואומרים לו שהוא ממזר
ומחרפין אותו גם כן ברבר אחר והוא שחק על חרפתו.
אז אינלאו מילתא למפרע דהא דשחק לאו משום דכן האמת
אלא שהוא מעביר על מדתו. שהרי בכל מה שמחרפין הוא
שחק ואפי' הניעו עד הכאתו. אבל אם לא אמרו כי אם
ממזר דוקא והוא שחק ודאי שהוא ממזר ופוגם למשפחתו.
וזה שאמר הנעלבים ואינם עולבים דהיונו שאפילו אומרים
להם ממזרים אינם עולבים לומר להם ולהשיב להם אלא שותקים.
ועוד אחרת שאומרים להם גם כן שאר חירופין ואינם משיכין
לפי שהם לדיקים. ואין זה סימן שהודה לרכיו וגמלא פוגם
לעצמו ולמשפחתו כיון שכלל שאר חירופין וגידופין. ודברים
שאינם יפים. אי נמי אפשר לומר דהרמב"ם מוירו שלא בשעת
מריבה. אבל אם אמר לו כן בעת מריבה והוא שחק ומקבל
החירופין באהבה. אין זה הוכחה שהוא ממזר כי כן דרך
המריבים להגזים ולרבר שקר אפי' ברבר שלא היה ולא בא.
והוא אמרו הנעלבים ואינם עולבים רוצה לומר שהוא כסוג
עליבה. שהם מקבלים זה עם זה ואפי' הכי הוא שחק ולא
ישיב אפילו חיבה. אז בכנון זה עליהם הכתוב אומר ואוהביו
כלאת השמש בנכורתו כיון שקבלם עליו כיסורין של אהבה.
אי נמי אפשר לפרש בכונת אומרים הנעלבים וכו' והוא שאם
יסקול אדם חרפת מחרפו. זו קגולה שברשות ה' חרפתו וכלימתו
והרבה להשיב אפו. שהקב"ה יעלה רמה אף שאיוב
ורדפו

הולך תמים אות ק' ס

ירדפו. דרך משל הם חרפו שלא זכה לכנים. או שכנו מחים
 כשהם קטנים. על ידי זה ה' יסעדנו שיחיו בנוי או יוליד
 כנים הגונים. ולמדנו זה מפנינה. לרעה של חנה. שהיתה
 פנינה מכישה אותה. על שלא היה לה לחנה כנים כמוהה.
 והיתה פנינה משכמת לפתח ביתה. ואומרת לה חנה אין את
 עומדת ומרחלת פנים של בניך כרי שילכו לבית הספר. וילמדו
 ספר אמרו שפר. וכלהדים היתה אומרת לה אין את שולחת
 לבניך שעודתן. לחם ולפתן. וכערב היתה אומרת לה אין את
 עומדת ומקבלת בניך כי עכשיו הניע עק וליאמן. וכעסקת
 לרעה גם כעס מכעסת וחוזרת ומכעסת אומרת לה קנית
 לבניך בגדים נאים וחדשים. חפשת לו על בלה נאה כי הוא
 גדל וכא באנשים. שלמחר תוליד לך כנים זכרים ואת ואביו
 למוסל אותו מניסים. ואמרו חכמים ז"ל כי כונת פנינה לשם
 שמים בעבור הרעימה כרי שתקדש על ה' וחדכר דברים
 קשים. ה"ל הקב"ה את מרעמת אותה עליו חייך אין רעמים
 שאין אחריהם נשמים. ומיד אני פוקדס כי אני אל מלך יושב
 על כסא רחמים. נמלא לפי זה שאס יסכול האדם חרפת
 הויכו. הרבה זה יועיל לו לאדם לתת לו כלככו. ולכן אמר
 הנעלבים ואינם עולבים שומעין חרפתן ואינם משיבין. אהניף
 להו הא כי מלכד שיחיו בסוג אוסכו ולפני ה' חכיבין. הלא
 שעוד יזכו שיהיו כלאה השמש בגבורתו ולהם מן השמים מטיבין.
 וכן מלונו גם כן גבי כועז שאמרו בכתרא דף ז"א אמר רבה
 בר רב הונא אמר רב מאה ועשרים משתאות עשה בעז לבניו
 שנאמר ויהו לו שלשים כנים ושלשים בנות שלח הקולא ושלשים
 בנות הביא לבניו מן החוץ וכלל חופה עשה שתי משתאות
 אחת בכית אביו ואחת בכית חמיו ובכולן לא זימן את מכות
 אבי שמעון אמר פדרה עקרה במאי פרע שאין לו כנים שיזמן
 אותי לסעודתן חנא וכולן מתו בחייו דהיינו שלשים הכנים
 ושלשים בנות והיינו דאמרי אינשי בחייך דילדת שתין למה לך
 איכפל חד דמשחין זריו ע"כ ומזה ילמוד האדם שלא להנות
 את חבירו בדברים. כי אפשר שיהפוך עליו הנבל וסוף יהיה
 עני חסר מכל דבר וחקירו מן העשירים. וגם אפשר שהוא

הולך תמים אות ק'

והיה חסוך מן הכניס וחבירו עדרי עדרים. ואל יאמר האדם
דלפי האמור וחר טוב לעשות אונאה דברים לחכמים. כרי
שעל ידיו זה יראה ה' בעניינם ויתן אותם לרחמים ולכבודם
הוא מרים. כעין שמנינו גבי חנה שהועילה לה דבר זה
בשתיקה מלאתה מי המרים. אכן דבר זה כיונה לראת פנינה
לשם שמים אבל מי יכול לומר בדור יחוס כזה שכונתו לשמים
ולהנחת חברים. ואין כונתו כי אם כרי להחנקם מחבירו ולבזותו
ברבים ושאב ככפירים. ועוד דהיינו דוקא אם מצערו כינו
לבינו ולא ירע שום אדם ושמים כינו לבינו ודבר עמו בחכמים.
אבל אם מכייוו ברכים אין לך עין חמור גדול מזה ורבוהו
ז"ל אמרו המלכין פני חבירו ברכים אין לו חלק בעולם הבא
וכל שכן אם הוא דובר שקרים. אי נמו יש לפרש בכונת אומרים
ז"ל הנעלבים ואינם עולכים והוא כי יש שני עלכוניס. האחד
בשמירתו אויבו יש כינו לנקום נקמתו ממנו ולהמיתו כחרב
או בכלים מזויזים. הפילו הכי מונע חרבו מרס ולא יקרא
מכת החבלנים. כעין שמנינו גבי אדוננו דוד כשקלל אותו
שמעי א"ל הנישי אעברה נא ואסירה אח ראשו כי אדוננו מלך
גדול וחסיד שנונים. השיב לו דוד הניחו לו ויקלל אולי יראה
ה' בעניי והשיב לו טובה תחת קללתי וא"כ הניחו לו ויסקל
באבנים. ומנינו עלבון אחר והוא כי אף עפ"י שאינו נוקם
נקמתו ממנו על כל פנים. משיב דבר למחרתו וגם הוא
מחפש לו עונות ראשונים. ויחפרהו ממטמונים. ויש לך אדם
שאינו עושה לא זה ולא זה ולזה אמר הנעלבים ואינם עולבים
דהיינו שיש יכולת בידם לנקום נקם מחבירו כמו אדוננו דוד
כי חסון הוא כאלונים. והפילו הכי אינו עולב ולא עוד אלא
שומעין חרפתו ואינם משיבין והפילו כדיובר בעלמא אינם
עונים. ולא כמו שעושים כמה בני אדם שאפי' שאינם עושים
נקם בחכיהם מכל מקום הם משיבין ומשלמין תשלומי כפל
לחכיהם אלא שומעים חרפתו ואינם משיבין על הכוזבים.
ולהבין כונת אדוננו דוד המלך ע"ה כמה שאמר הניחו לו
ויקלל וכו' אולי יראה ה' בעניי והוא על פי מה שפירשו
המפרשים בכונת הכתוב הגר אשר בקרבך ועלה עליך מעלם
מעלם

הולך תמים אות ק' סא

מעלה ואחה חרד מטה מטה והוא כי מחוך הקללה נמלא
 ברכה לישראל הם עם נחלתו . רכיון דהגר יעלה עליך מעלה
 מעלה זה סימן לשפלותו . כי אחרי דרגא יבוא חכור כי יושפל
 כוכבו מערכתו . ואחה חרד מטה מטה רכיון שחרד כשפל
 המדרגות אחר זה ירום מעלתו . ודוגמא לדבר זה מעשה במלך
 אחר שכא אלו איש אחד ואמר לו ראיתי בחלומי . והנה ארוכני
 המלך עולה במדרגות לאפריזן שלך והנעת לקני המדרגות
 ואיקץ ואשוכה אל מקומי . אמר להם המלך חנו לו חמש מאות
 זהובים מתנה כי הוא איש כע"מי . ראה חכירו מה שנעשה
 לחכירו יקר וגדולה . השכים ועמד לפני המלך אמר לו ארוכי
 המלך חנו ראיתי אותך ביותר מעלה . שראיתי בחלומי והנה
 ארוכי המלך עולה לאפריזן גדול והנה הנעת למדרגה העליונה .
 א"ל המלך חנו אותו חמש מאות הכאית כך הוא דינא . א"ל
 ארוכי המלך לחכירי נתת לו מתנה . ולי אהה כותן הכאות ומת
 נשמתה . א"ל זה שבשר אותי שהנעתני לחני המדרגות בשר אותי
 שערין יש לפני מעלות עור והממלכה נכונה . אבל אהה שאמרת
 שהנעתני למדרגה העליונה . נמלא שאחר זה הכוא השפלות
 וקעבור הרכה . ונמלא כי ודאי ראוי למלקות כהנה וכחנה .
 גם דוגמא לזה למשנה שהיה אהוב למלך ומלא חן בעיניו בר"ב
 חנ"ה . פעם אחת היה יושב המשנה בספינה . וכירו מקריות
 של חכמים טובות אשר רב ערכה נתן לו המלך במתנה . והיה
 שותק בה בידו ונפלה מידו לים במקום סכנה . וכין כך היה איש
 אחד משוטט בים אנה ואנה . ומיד קבלה בידו האיש שהוא
 ולמשנה נתנה . והמשנה בראותו בכה שמת ונעלב אמר ודאי
 אחר המול העליון הזה מתפחד אני שלא ארד מהשירה והמלך
 לחברי ותננה . אחר זה עלה מהספינה . ועמד לפני המלך
 וכעס עליו כעס גדול ועשה לו איזה תואנה . והניחו בכית
 הסוהר ובמקום הפתח שם כותל בנה . ולא הניח כי אס חלון
 קטנה . אשר יכניסו לו ממנה . לחס צר ומיס לחץ ועיניו
 תראינה . והניחו שם המלך ומיס רבים שנה אחר שנה . יוס
 אחר אמר לבניו פורו בערו ר"ב הוכ"א . לשר בית הסוהר שיחן
 לי וחנינה . והכילו לו חכשיל עם בשר ואורו כי נפשו מאור

הולך תמים אות ק

כענה . והנה אני בא לירי סכנה . ועשו לו כדבריו וכשלו כשר
וארו עס מרק והניחו אותו כחלון כדי להביא לאכזהם בית
זמנה . וכאן לחלון עכברי רשיעי אחד משך הכשר לחורו ואחר
נפל לתוך המרק ובעלי הבית לא ידעו אחת מהנה . והביאו
החכשיל כפחד וכהחכה וכיאה זו משונה . וכתנו לו והלכו בא
לו לאכול וראה העכבר עם טמונה . ונתעלב ואחר כך שמח
שמחה גדולה ונכונה . אמר אחד כל הצער הגדול הזה שנלעצתי
ודאי שאחרי זאת תבוא הרנה . לא עבר שעה אחת עד שהעלה
אותו המלך מכית הקוסר וחזר כבדראשונה . ולכן אדוננו רוד
אחר שהיה בצער גדול ועם כל זה בא שמעי ויקלל ה"ל רוד
לאישי הניחו לו ויקלל אולי יראה ה' בעניו כי אחר כל הצער
הזה שנעשה לי מאבשלום בני והסקני רש ובענה . ועוד בה
שבה שמעי לנגדי ויחרפני כחרפה ושינינה . כודאי אחר כל
הצער הזה יראה ה' בעניי וירחם עלי וישיבני על כני במנוחה
נכונה . והאדם בראות עצמו כל"ער הגבוה אף על פי כן יאפה
לחסדי ה"ל כי לא כלו רחמי . ויתמיד ביראתו ואפי' שכלו מים
עד נפש לא יפשוט ירו בגזל ונגיבה ויבוא את אשמו . ומה
שנקטב לאדם מלפני שוכן רומה . לא ילך מירו ויותר טוב לאכלו
כהיתר ממה שיאכלו באיסור ויבוא לירי השמה . ומעשה באיש
אחד שהיה עני ביותר ומרוב לערו עלה כדעתו לחזר בלילה
לראות איזה פתח פתוח . כדי שיכנס ויגנוב מה שימצא לפניו
וזכר . והיה האיש ההוא מחזר ממקום למקום והיו באשמורת
הבקר שרוב בני אדם הקילו מהשינה . היה נכנס למדרש לשמוע
אל הרנה . מפי הח' הדורש והיה נכנס עם בראשונה . והיה
שומע מהח' הדורש אין אדם נוגע כמה שמוכן לחכירו כספא
ורכבא וממונה . ואפי' שקדשה שהגנבים נוכחים ממון חכריהם
כב וכול מחזיר להם מה שהפסידו פירא וקרנה . אכן האיש
ההוא שלקס באיסור אילו היה לו הכטחה ואמונה . היה בא
לו אותו ממון או שיעורו בהיתר ולא בגזלנה . ולפעמים אותו
ממון עצמו אילו היה ממחין ולא יקח אותו באיסורא היה אוכלו
כהיתר במנוחה נכונה . אכן מעשה היצר הוא שמראה לו שאילו
לא נגב היה מת ברעב במיתה משונה . פעם אחת האיש ההוא

הולך תמים אות ק' סב

נכנס לבית אשה אלמנה . ואחר שקבץ הנכסים כדי לקחתם כא
 לדעתו דברי ה' אשר לו שנה . אמר הלילה הזה אני רוצה
 לנסות דברי החכם אם באמת בפיו נכונה . ולא לקח שום דבר
 גדולה וקטנה . חזר וגילה הכל וראה שם מאכלים יפים וחרנגולת
 פטומה אמר לא נבכתי נכסים לפחות לאכול מה שעוני רוצות
 והלילה הזה מה נשתנה . חזר ואמר כבר הסכמתי הלילה שלא
 לננוב שום דבר גדולה וקטנה . אולי יתקיימו דברי ה' והיה
 לנפשי תקנה . חזר לבית המדרש כבראשונה . אחר התפלל
 באה האלמנה לפני ה' א"ל ארוני אני עשירה ואיני מסכנא .
 והן אני נשארתו לבדו כי בעלי מת שכך נגזר עליו לפני שוכן
 מעונה . ובלילה הרגשתי שבאו עלי נכסים וראו לננוב כל אשר
 לי כך נראה לי קומנא . וברחמי שמים לא ננכו כלום כי הניחו
 הכל והלכו להם באחרונה . והן עתה מפול אני לפניך חכמה .
 שיחפש לי על תלמוד כשר להיות לי למשען ולמשענס . ואפילו
 שהוא מסכנא . כי שכת לאל ממון רב נהן לי רחמנא . א"ל
 בקו אל תפחדו כי יש תקו ירד בחור אחר כשר שמימיו לא עבר
 עליו חנות לילה כשינה . ואם תשמעו לעצתי הוא יהיה לך
 לאיש ותשבו במנוחה נכונה . ויביאהו לפניו א"ל יש לך אשה
 ובנים א"ל לאו א"ל קח לך אשה זו לאשה כי יש לה ר"ב הו"נא .
 וילך החכם ויקדשהו על האשה ההיא והניחה לפניה מאכלים
 יפים והחרנגולת אשר לעלמה היחה מכינה . וחזר כחשובה
 שלימה ובכל לילה היה יושב לפני ח' ולו שנה . וכשכחה בפיו
 החכם הדרשה ההיא א"ל דרוש ולך נאה לדרוש והאמת בפיך
 נכונה . וברוך ה' אשר זיכני לישב לפניך ולשמוע דבריך הנעימים
 כי הם היו לי למגן ולנא .

אות ר'

רחמנות . אם האדם הוא רחמן . כידוע שהוא מזרע
 ישראל המיומן . כי שלשה דברים הם לישראל
 סימן . ביושנים רחמנים גומלי חסדים בכל עת וזמן . והסימן
 ונבר ישראל ר"ת גכ"ר "גומלים" ביושנים "רחמנים" ואז הם
 ישראל

הולך תמים אות ר'

ישראל נטע נעמן . ועיקר הרחמנות לרחם על העניים וליחן
להם מתן כסתר וכפרת אס הוא לניע ומעלי ומכני אדם הוא
נטמן . שצריך לבדוק ולחפש אחריו כיצד הוא מתפרנס ולירע
חיובו מקומן . ולדבר על לבם בדברי נחומים ודברי פיוס כפי
העת והזמן . ואמרו ז"ל והמפייסו מתכרך כאחד עשרה ברכות
ויראה להם פנים . ועוד אמרו ולכן שיניס מחלב מי שמלכין
שינוי לחברו ושחק בפניו ומראה לו שיניס לכניס . יותר טוב
מי שמסקה חלב בפנים וזעפים וראש פתנים . ועיקר הדקקה
לאדם בהיותו כחיים ועומד ככריאותו . ויבין יורה ליום נסיעתו .
כי מי שטרם בערב שבת אוכל כיום שבתו . אבל מי שלא טרם
בערב שבת מה יאכל בסעודתו . ושמתיו כי איש אחד היה
קמטן גדול ואפי' שהיה עשיר גדול לא היה נוחן לעני אפילו
פתו . והיה לו בן חכם צדיק באמונתו . והיה אומר לאביו אבא
תן לפלוני עני דבר לדקקה . כי הוא לניע ומעלי ויושב ברה
ולוקה . והיה האב לועק בפניו ואומר לא אהן לו כי במלוא זו
הין נפשו חשקה . כי יפנה לו על מלאכה ואפי' שהיה בזויה .
ולא יטיל עצמו על הצובור על המזון ועל המחיה . והיה משיב
הבן אבא היתכן שיעלם בידו לפרנס עצמו ממלאכה או
מפרקמטיא . והוא עקא מהדקקה וידו נטויה . כחרפה וכלימה
תאניה ואניה . והרי היונה שהיה נוחן לה לחמה נח בכל עת
ואמרה רבש"ע יהיו מזונותי כזית מדורים . וכידך הם מסורים .
ואל יהיו מסורים מתחת ידי אדם ואפילו שהם מתוקים ולחם
אכורים . והיה תוזר הבן בפעמים אחרים . ואומר אבי הדקקה
גדול שכרה כי הוא מלל ממתיה עצמה וכ"ש ממתיה משונה .
ואנו שבת לאל יתכרך יש לנו ר"ב הונ"א . והרי אבי ראה גם
ראה פלוני שיש לך אצלו סך מרובה ישב לו על המש"כר וכליף
קרנא . ופלוני משרת שהיה בדעתך איש אמונה . כמלא שגל
ממך הון רב ולית לך הבחנה . וזה ימים אשר שלחת סחורות
בספינה . ולא השיג לו ידועה לבעל הסגורטא וכשברה הספינה
ונאבד הממון ממנה . והסחורה אשר שלחת לערי פראנקיאה
נמכרה בזול לשליש ולרביע לא שמענו הלהן תשכרנה . אס כן
מה יתן ומה וסיף כחת לעני דבר מה לדקקה . ועל ידה תתה

יצול מכל היוקא . כי עני זה אפשר שעניו זה בניו וכני ביתו
 ברעב עטופים . ותמיד עיניהם לופים . אימתי יבוא וכידו לתס
 ולפתן ושאר דברים יפוס . וכי תימא אבא לאיש אשר אלה לו
 ותמיד הם ינעים ועופים . ולא ימצאו פרכסתן כי אם בדוקק
 ובלעזר ואפי' שתמיד רודפים . אם כן אין צריך לישא אשה ולא
 להוליד בנים מאחר שאפי' לעצמם אין יכולין לפרנס תמיד על
 כל דבר תאובים וככפוס . אבא הכט נא וראה כי הרבה מהם
 אחר שנשארו נשים והולידו בנים נהפך עליהם כלות הזמן ויררו
 ללעזים . ושמו מי המרים המאריים . ועוד גלגל הוא שקור .
 ויותר מארכבה או חמשה דורות לא יתמיד העושר וכשל עוזר .
 ותשלך העטרה ותרום הנור . וזה שתראה היום עני אפשר או
 הוא או בנו להותו עשיר חוזר . ויפרנס עניים משלו ולהם
 עוזר . וממנו עליהם מפזר ! אבא זכור נא כי בשנה שעברה
 עברו עלינו המים הזדונים . מחלאים רעים ונאמנים . מונים
 ממינים שונים . והרופא לקח ממנו שכר הרבה על הסמנים .
 לכר שכר ביאתו בעתים מזומנים . וחכמים ז"ל אמרו דלתא
 דלא פתח לעניה ופתח להסיה השיב לו האב כך נהנתי מנעורי
 זה כמה שנים . ואם רצונך לעשות נדקה עשה לאחר שאלך לבית
 עולמי אז חלק זהב ורב פנינים . ועל כל פנים . בין היום ובין
 למחר הממון שלי הוא ואם לא נחנו האבות יתנו הבנים . לילה
 אחת ראה הכן שיש בעולם גשמים . אמר לאביו הלילה ארוך
 בוא ונלך אלל דודי לעשות צווח בדבריו הימים . א"ל כן נעשה
 הלך הכן והיליק הנר והלך לפניו אביו וכשהיה רואה גומא של
 מים היה הכן מקלר בכר ובין כך אור לחשך שמים . והיה נופל
 האב באחת הפחתים והיה לועק האב בקול זעמים . ויזוהו
 ויאמר לו לך לפני ננר ולא לקחתי ועשה הכן ככה לאביו כמה
 פעמים . אז לועק בקול מר מה הדבר הזה אשר אהה עושה
 ועלי אין אהה חוסה אמר לו אהה לויחתי זה כמה פעמים .
 אמר לו וכי שועה אני לצוות אותך ככה ולהזיק לגופי כמשעם
 קרמים . אמר לו בכל יום אני אומר לך עשה נדקה והלך
 בדרכי וישר כאשר הלכו ישירים ותמימים . כי התורה אמרת
 והלך לפניך נדקן ולא אסריך נדקן ואתה משיב לי עשה נדקה
 לאחר

הולך תמים אות ר' סר

שפחדו על מיתתו . וחולעת שני רמז למדרגת שלושת והוא
 אומר והול' עת שכ"ר ר"ת "ותנו" ופזרו "לעניים" עת "תראו
 "ששם" נפשו "יואלה אז יתן כנו כפי רצונו ויכלתו . ואם ירצה
 יפור כל מה שהנחתו לו עד כלתו . והנה האיש הלזה מקמת
 שהיזר המיד מסיתו . וקמיר מפחדו על הממון ומרכס בעיניו
 חמדתו . לא יאמין בדתו . שאם יתן זרקה היא סיבה להגזל
 אחרו מרעתו . ואפי' שנתקרב מיתתו . ומעשה בשני חלמודים
 של ר' חנוכה שהיו הולכים לכרות עץ מן היערים . פגע בהם
 קיסם אחד אמר אלו השני הנשים ההולכים לכרות עץ מן
 הסרים . לא ישובו לכיחם כי הם מתים בדרך ושם נקברים .
 בדרך פגע בהם זקן אחד עני א"ל לנו לי מעט פח לחם אכירום .
 כי זה לי שלשה ימים שלא טעמתי בלום כי אני חועה בדרך ולא
 מלאתי לי חכרים . היה עמהם כבר לחם חתכו חזיו ועל ידי זה
 החזירו נשמות לפגרים . והתפלל עליהם שחיה נפש כמו
 שהקו את נפשו תמימים וישרים . כרתו עץ והניחו על כחפס
 וכעת שהיו חוזרים . לחקו בני אדם על הקוסם א"ל היכן חזיווך
 וראו שאהה מן המשקרים . א"ל הקוסם לכו וראו במשא שעל
 כחפס וראו שכל אחד חזי נחש על כתפו הוא מרים . שחככוהו
 לפי קומם ולא הרגישו שכברון אחרו מזמרים . ואז הורידו המשא
 וראו שאמת וכנים הרברים . א"ל מה מלוח עשיחם בחליכחכס
 שזכיחם לנס זה אז להם היו מספרים . ענין עני הזקן אשר ראו
 בדרך א"ל הקוסם מה אעשה לאלהיהם של אלו שמתפייס מהם
 בחזי כבר לחם ועל ידי מן המות נעלרים .

אות ש'

שבועה . ידוע ומפורסם חומר שבה . והן כעין בימים
 הללו הרבה הקלו בה . וכמה פעמים מלוח
 שחחייב אדם לחכירו לפרוע לו בעה ידוע שיש לו קלכה . כל
 חוב שיש לו עמו כלתי שום עכבה . בקנין גמור ושבועה חמורה .
 וכבוא זמן הפרעון פס"ק הר"ש עליו יתרכו ומראה פנים
 להקירא . ולא עשה שום איסורא . ואומר כי של"ית זכני ה'
 ופרעתי

הולך תמים אות ש'

ופרעתי רוב חובי ולא נשאר עלי כי אם ר"ב זע"ר. בזמן
המונבל כמהרה. ולא ידע רוב שכול כי לא עשה כלום ועבר
על שכועתו. כי חכירו על מנת כן חייב אותו. לפרוע לו
חובתו. עד סוף גרוש אחרון של הלוואתו. כי על כל החוב כלו
לא היה מפחד שיחבל אותו. הלא עיקר דאגתו. על שלש אחרון
שהוא קשה פריעתו. והוא מפחד שלא ישאיר לו עוללות וכעניו
יתמעטו ולא ישלם אותם אפי' שיחבע אותו. עוד מצינו רעה
בקלת עמא דארעא. כי הרבה מהם יתחייבו בשכועה. לפרוע
לזמן מונבל בלתי תביעה. וכהגיע זמן הפריעה. והוא אין
כידו מעות מוזמנים אפי' מחילה מחכירו לא יבקש על השכועה.
כי יכנס בלבו רעה. שהוא פטיר ועטיר כיון שאין כירו אפילו
מעה. אכן לא ידעו חושי רוח דהא דפטור אם אין כירו
תשלומים. דוקא אם אין עסק שכועה כיניהם באופן זה אוכלים
ממון חכריהם ויענוהם הכל וריק כי יתפלאו באפר ויהיו ערומים.
כל דכריהם וענוהם הכל וריק כי יתפלאו באפר ויהיו ערומים.
ויקוימו שכועתם לפני זור שוכן מדומים. וכמו שכתב מרן ז"ל
בשלחנו הטהור קטן משפט סימן ז"ו בסוף הסימן וז"ל דהא
דמסדרין לבעל חוב דוקא כשלא בשבע לחכירו אבל נשבע לפרוע
אין מסדרין לו והוא בעצמו חייב למכור כל מה שיש לו ואפילו
חלוק ומכנסים והכניו כדי לפרוע לבעל חוב ויתפלא באפר
ויקיים שכועתו ואם לא עשה כן הרי זה עבריון ולא יקרא אנוס
לופטר משכועתו בעוד שיש לו כרשותו איזה דבר למכור אפי'
עד שיה פרוטה עד כאן לשונו בשלחן ערוך וביתא יוסף וגם
כתב שם כשמסדרין לבעל חוב אין גובה מנכסי אשתו שתקן לה
אחר הנישואין והיינו דוקא בגדי חול אבל בגדי שבת ומועד
גובה אותם בעל חוב ואין צריך לומר אם היה בהם טבעות וכלי
כסף וזהב שהכל לבעל חוב ואם הם מנדונייתה או נכסי מלוג
אין בעל חוב גובה מהם ואם הכניסה לו מעות כנדוניא בעל
חוב גובה מהם עכ"ל הרי שלך לפיך שאין לו מקום פטור
בטענות כוונות וריקים. ומכל שכן אם מהחוב שהוא עשה
בגדים לעצמו ולאשתו ותכשיטין וענקים. שחייב מן הדון אפי'
פנתחייב בלתי שכועה לורד ולמכרם בשווקים. כדי לפרוע חוב
שיש

הולך תמים אות ש' סה

שיש עליו לחכירו אפילו בדברים המזדקקים . וכ"ש שיש עסק
 שבועה ביניהם שיעבר על התורה והחקים . לכן זאת עלה
 היעולה על עם בני ישראל הסותרים . אשר נגע ירחק אלהים
 בקרבם ויש להם תובות אלל אחרים . שלא יתייבכו אותם לפרוע
 בכח שבועה אשר להם משביעים . כי חוששני להם מחטאות
 ופגעים . וקרא מכריו ולפני עור לא תחן מכסול לפי שמכירין
 בהם בעוב ובכירור יודעים . שבכוח הזמן מקלקלים את השורה
 ומדרך הטובה הם תועים . ואפי' הטובים נותנים ומשירין פאה
 ולפי רעתם . כי זך וישר פעלם וילאו ירוי חובתם . והחטאים
 האלה כנפשותם . תמיד הם לועקים . ווי לחסרון כוס ותמיד
 אנו עולים לשווקים . והלואי שתהא יליאה כביאה ואנחנו כמוקים .
 ומי יחננו בירחי קדם כי הייתי כראוי מולך חזקים . אכן הלא
 ירעו . הלא ישמעו . כי הם גרמו לעלמם חבלות ומזיקין .
 בעברם על שבועת ה' ודברים המזדקקים . כי ידוע מאמרן ז"ל
 בענין השבועה וכלחו את עליו ואת אכניו וכל שכן ריוח הבא
 ממרחקים . ופעם אחת אחר עבר על השבועה ונתבעס עליו
 חכירו וא"ל הוי לך . ה"ל ומה עשיתי לך ומה הלאיתך . וכי
 באתי על אשתך . הו הפסחתי בגניבה בביתך . השיב לו חכירו
 בסיני שמענו לא תנאף ולא תגנוב ולא תשבעו בשמי לשקר ואין
 חילוק ביניהם ואחר כל זה אין ראוי לו להכבעס עליך . וכמה
 פתאים מהם אשר מפיהם כמה שבועות זורקים . ואחר שתפול
 עליהם חרטה שראים שנשבעו לשקר לעניים ולאביונים הם
 מזדקקים . ולפני החכם מתחננים ולועקים . להתור להם השבועה
 וסוכרים בדעתם כי בזה רגל התורה מקום . אכן ידע כי מרה
 תהיה באחריתה כי ענוש וענש וייסורין ממרקים . כי לא תועיל
 החרטה דמעיקרה ולעשות לו החכם התרה . אלא למי שעשה
 במקרה לא למי שעושה דבר זה בתדירה . כי הפי' אם יעשה
 אדם דבר בשוגג שני פעמים נקרא מזיד כ"ש למי שעושה כן
 כמה פעמים במזיד כי ודאי הוא בזה ליתיה בחזרה . ואם הוא
 כן תורה . מלכד שיעובר על השבועה ועומקו נחקקים . גם
 אם ז"ר נלוה עמו חילול ה' החמור מכל מלוח ה' והחקים . ויסבור
 האדם ברעתו שאם לא ישבע אדם לחכירו כשקר הרי הוא מת

הולך תמים אות ש'

כרעב ועל ידו שכועחו חיד וטעם לאכול חכו ממחקים . אכן
לא ודעו תועי רוח כחשיכה יתהלכו קרובים נעשו רחוקים . כי
אדרכה ונהפוך הוא כי על ידו השכועה גופו נעשה נימוקים .
דכתיב וכלתו את עצמו ומאליהן נדלקים . לכן ראו לכל ירא שמים
לכל יקשיר עצמו . ואחר עמו . בשום נדר ושכועה . כדי שלא
תאונה אליהם הרעה . וגם עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול
והוא מכלל עושי רשעה . ואם נתחייב לחכורו שכועה אל יהו
נמהר ונחפו להשבע על הספק בלתי אס קדם לו בירור ודיעה .
גם לא יעשה האדם שום ערמה בשכועתו . כי הוא סוכר שבוה
הדבר זך וישר פעלו ונקיה דעתו . כי בודאי הכל יפלה פיו כי
אין השכועה אשר משביעין אותו . לפי שכלו וערמנותו . עד
שיעשה מה שכלבו חפץ כפי סברתו . אלא השכועה היא על דעת
המקום ברוך הוא ועל דעת בית דין אשר עשו משפטו . והאדם
סוכר כי בזה ילא ידו חובתו . אכן ידע כי מרה תהיה באחריותו .
כי ימר שדי לו שדי בעולם הזה לרות רבות סככוהו עד כלותו .
וגם נפרעין ממנו ומכל משפתתו . וכ"ת מה חרי האף הגדול
הזה . למי שנשבע בשקר שענוש יענש ויהיה דל ורזה . מה שלא
החמוד כשאר עכורות על ידי נכיה וחזזה . השוכה הלא תדע
כי עון זה חמור מאוד ולא יוכל שאתו . וקשה תשובתו . לפי שאם
הדם לקח מיד המלך בעודנו יושב על סעודתו . כוס מירו בעת
שתיוו . היתכן אחרי זאת לומר למלך שלא לקחתו כלום מידך
והוא נשבע בחיי המלך שלא ראיתו כלל ולא נגבתו . הא ודאי
אפי' טפש שכטפשים כרכר הזה לא ימלא אותו . מאחר שיודע
בודאי שהמלך נתנו בידו ואומר לו מידי קבלתו . אלא ודאי דבר
זה לכפור במלך ולישבע בשקר אין השכל מקבל אותו . ואם כן
אין אפשר שהאדם ישבע בשקר בשם ה' שמלא כל הארץ כבודו
וישקר לפניו בשכועתו . אלא ודאי זה שנשבע סוכר בדעתו . כי
מקום שנבנתו הכוס הוא בית החכשיל והמלך מרוכ ריח זהמתו .
לא יראה ולא ימלא שם כלל כי הוא יושב למעלה במקום האפריון
ורוח הטוב אשר אהו . וא"כ מי יודע שאני נגבתו שם כוס אחד
ואני נשבע בחיי המלך שלא נגבתו . וכין כך הכי פוטר את עצמי
מהמלך גם זה האדם אשר נשבע בחיי המלך וכיחש בעמיתו .
אומר

הולך תמים אות ש' סו

אומר כדעתו שהקב"ה מרוכ רוממותו אינו משגיח בתחתונים כי
איך אפשר שיניח שמים ושמי שמים וישרה שכינתו . על העצים
והאבנים מקום אופל וללמות והוא דומה לבית הסכסיל שאין
המלך יורד מכסא מלכותו . כדי ליכנס לבית הסכסיל ושם יהיה
מקום מנוחתו . וזו בעלמא סכרת עובדי ע"ז כי אומרים כנפסס
שהקב"ה אינו משגיח במעשם התחתונים מרוכ רוממותו . וא"כ
סכרת העובד ע"ז וסכרת מי שנשבע לשקר שוים הם אחת דתו .
וקיימא לן כל המורה בעבודה זרה כאילו כופר בה' ובתורתו .
ולכן מי שנשבע לשקר הקב"ה מכלה לו עניו ואכזבו להודיע לו
שאחיה אמרת שאין אני משרה שכינתו על עמים ואבנים . אכן
הלא תדע ואני נותן לך סימנים . כי אני מכלה ענך ואכנך וזה
סימן גדול שאני משגיח בתחתונים . ואחיה שנשבעת כשקר מכיר
בך אני שאחיה מן השקרנים . ואין אחיה מן האנשים ההולכים בתום
ובאמינים . ולכן אני נפרע ממך וממשפחתך אבות ובנים . גם אם
נשבע אדם לבני בשקר עונו חמור והנה לירף שלשה עבירות
כאחת נול ושכועת שקר וחילול ה' הידוע תומרתו . כי מאחר
שידע הגוי שישראל גזלו והוא פוער עלמו כשכועתו . ודאי שאין
לך עון חמור גדול מזה לא תוכל שאתו . כי יאמרו ראו עם זה
שאין לו עיקר וטורח באמונתו ודתו . ומכאן ואילך יויקו לעלמס .
ולאחרים עמס . שלא יאמינו לשום בר ישראל על הלאהתו . ויחזיקו
לכל אחד מישראל שח"ו מחזיק ברשעתו . משא"כ אם ילך האדם
בתומתו . על כל דבר ודבר יאמינוהו ומקדש השם ברכים .
ומעשה באיש אחד שהיה בכפר אחד יורד ומתאכסן בבית גוי
אחד והיו זה לזה אוהבים . והיה הגוי מביא לפניו חכסיל שלהם
לאכול מאכלים טובים . והיה אומר לו אהובי דבר זה אקור עלינו
בדחנו . ואינו יכול לאכול ממנו . וישב שם כמה ימים ולא טעם
כלום משולחנו . פעם אחת באו שני יהודים כימות החורף והלל
היותו גוי רצו ללון ובאו לגוי . והניח לפניהם לאכול ממאכלו
ומממונו . ואכלו כדי שובעם כל אחד כפי רצונו . וקמו לשכב
במלונו . ח"ל הגוי קמו לכו לכם אל מקום אחר באשר תמלאו .
והיו מתחננים אליו היכן נלך עכשיו כלילה ומה עשינו לך ומה
טעאו . ח"ל כיון שאתם אכלתם ממאכלי ואינוכם . כאמינים על

הולך תמים אות ש'

דחוכם . ככל דבר אינכם נאמנים . כי מפחד אנו על ביותי שלא
תגנבו כלום כי מי שאין לו שורש ועיקר בדתו אין בו שום אמונה
כי מפחד אנו מכם לרעות בגנים . וראו יהודי זה כי הוא יושב
אלוי ומים ושנים . ולא אכל שום דבר תבשול גדולים וקטנים .
וכאשר ניתן לב על זה הן היו בעוכרוננו . ומנעו הטוב ממנו .
וקלקול מעשינו . הן שגרמנו לנו . כי אין אדם נוקף אלכעו
מלמטה עד שמכריון עליו מלמעלה ובגנר זה מרוכה מדה טובה .
שחס ירדוף האדם אחרי שום מלוא מאהבה . מלוא גוררת מלוא
מלכר שברה הלפון לעולם הבא . ואמרו חכמים ז"ל כי כל מלוא
שיעשה האדם ואתה מלוא היה נזהר בה . אחד מהלריוקים
הראשונים אזי נשמת אותו לרוק מתעברת באותו האיש אשר רדף
אחריה בחכה ומעשה בהאר"י ז"ל שפעם אחת היה יושב עם
תלמדיו בישיבה . נכנס אליו מהר"ש האוירה ז"ל שסיה לו איזה
עסק עם האר"י ז"ל ולכן לפניו בא . ובאותו עת מהרש"א הכו'
היה רך בגנים טובא . ובשכנס קם מלפניו האר"י ז"ל מלא קומתו
וז"ל כרוך הבא . ולקחו לומינו ודבר עמו כל דרכו והלך לו לדרכו
באהבה רבה . אחר שהלך שאל אותו מהרש"ו ז"ל מפני מה קמת
לפני הבחור הזה ואין הוא איש שיבה . השיב לו האר"י ז"ל גדולה
תשובה . לא מפניו קמתו אלא מפני רבי פינחסן' יאור ז"ל אשר
עמו בא . ואני רואה שהיום הזה מהרש"א עשה מלוא . אשר רבי
פינחס היה נזהר בה . ועל כן כתעברה בו נשמתו לעזרו ולסעדו
בסוד הבא ליעהר מקויעין אותו כפי הפועל והמשכה . כי חכף
שעלה במשכתו של אדם לעשות איזה מלוא בשמחה ובאהבה
רבה . חכף באה נשמה של לרוק מעולם הבא . שנהג בזמנו
לרדוף אחר אותה מלוא ומתעברת בו בחוכה . וכזה יש כח ביד
האדם לקיימה כמו שהיא כתובה . ולולי זאת היה היגר גובר עליו
ועביר עמוה קרבא . כששמע מהרש"ו ז"ל כן הלך אחר מהרש"א
א"ל מה מלוא עשית היום בחכה . א"ל חייך רבי שהיום הזה
קמתו באשמורת הבקר מהשכיבה . והלכתו לביה הכנסת מקום
בעלי תשובה . ועברתי על פתח אחד ושמעתי קול בוכים . שאלו
עליהם שורדי לילה במשככים . ולקחו כל אשר להם ואפי' בגדים
שעליהם הפשוטו וכל כלי הבית ואפי' ספכים . מיד נכמרו ריתומי
עליהם

הולך תמים אות ש' סז

עליהם ונלטערתו על זערים . ומיד פשטתי את לבושי לכסות
בשרם ועורם . והלכתי לכיתי ולבשתי בגדי שבת שלי . והנך
רוחם בעיניך כי אני לובש בגדי שבת הסמלאים כגבולי . מיד
עמד מהרתי ונסקו על ראשו אשר עשה עמהם להפליא . וחזר
והגיד להאר"י ז"ל שבאמת כך היה המעשה ודבר ה' בפיהו אמת
ורוח בלי :

אות ת'

תשובה . כתיב ושבת ער ה' אלהיך אנה ה' סלח נא לאיש
נתעב ונאלח . גבר לא וללח . וכיד וזרו שולח .
אשר ככרו פלח . ובחבלי חטאתו ממולח . ולאספוי לא פלח .
אתה ה' אל עוב וסלח . ולעונותיו מחה ויקי בשלח . ואם הוא
סורר ומורה . וזרו וירדפו כאשר ירדוף הקורא . רחמיך הרבים
לפניו הקרה . למארים תאיב ותכר קולרים . כי עמך הסלוחה
למען תורא . ואם עונותיו כרו לפניו שוחה . ותושיה ממנו נדסה .
ודעתו עליו זחה . ולכן ממזותיך הוינו עזובה היינו שכוחה . ה'
שמעה ה' סלחה . כי רבות אנטותיו ונפשו כאנסה . ומתחרט על
עונו כי ודע כי גהינס לפניו פחוסה . ואין לו זווידן לאורחא .
והעולם הזה העתו ברוב לקחה . וכל עוד שמוסיף בחטאתו ל"ו
תוסף את כחה . בארץ ערבה ושוחה . כסא טבא לפומא הגסן
פרחה . וקופרא טבא לפומא אשר ימינו טפחה . וכמה יתרחק
עבר אל ארוננו כל כי האו ריתחא . האם בעולות ומרמות ומשאות
שוא ומדוחה . ואם בגזל וגיבנה אשר בהם נפשו שמחה . ואם
בעינים רמות לשון שקר על שבע ומשפחה . ואם בהשגת גבול
על חבירו גמר קיסה . ואם בריבוי דברים וליגנות עם אשת
חבירו כי מאיש לוקחה . והרהורי עבירה קשים מעבירה אשר
באים מריבוי שיחה . והיא עומדת לפניך כזונה נשכחה . ואם
ככעס אשר וכעוס אפוי על דבר קל ובאפו אט קדחה . ומתכעס
יבוא להרוס ודו על חבירו ול"ו וקרתו קדחה . ויורד עמו עד לחייו
וגם את הזקן יספה מפניו היר שנשחלחה . ואם בשכונות שקר
ודבר כזב ותושיה ממנו נדסה . אנה ה' זכור כי אנטנו עפר
מהארמה

הולך תמים אות ת'

מהארמה . מלא בושם וכלימה . ואחריתנו חולעה ורמה . ונחנו
מה . ונפשו מכל טוב ערומה . והנוף כל אשר כתיבו וטמא .
חרם להכל רמה . היום כאן ורמי הקומה . ומתהלך באשמה .
ומחר שכנה רומה . במקום אופל וללמות פר"ם סתומה . ללמנו
בללם ותהלך . כעשיר ומלך . וסופו גוש עפר כחשך כא וכחשך
ילך . סחוב והשלך . והקרובים מרחוק עמדו . כי החושים נאכרו .
ולכן ממנו נפרדו . וכל הקרב והחוב זאת אהבתו כי וככיר עליו
העפר וניחו וילך . והוא כשאר לברו ולנפשו אומר מי יבאלך .
וכשרו עליו יכאב . ולכו בקרבו ידאב . והכנים לו עקים או לאב .
נפשו עליו תאכל . והוא לקברות יוכל . שמן רקחו זכוכי מות
יבאיש . והוא תולעת ולא איש . חטאו לא יספר ולא ימד . וגופו
כל דבר רע חמד . ודרכי התורה ומצויה לא למד . ומה הועיל
לו . תרפוחו ושכלו . ולעצמו יבואו כנבולו . כל זקן וכער . וכל
יושב כשער . והוא מדעת נכער . עצמו מפונה לאחרים ותמהר
ותער . ועל עצמו יועץ להרע ולא ימיר א"כ היא חכמה מכוערה
ככלי מכוער . והוא כסיל וכער . ולא זכר כי אפילו יחיה אלף
שנים פעמים . סופו ליטב בין המשפטים . כלא חסיד וכשחק
מאזנים . כל יראה וכל ימצא וראיתו על האכנים . ויזכור האדם
כי אמש היה יושב על כסא מושבו . כמלך במסיבו . וכניו ואנשי
ביתו סביבו . לעבדו ולשרתו מה יפיו ועובו . כיום חתונתו וכיום
שמחת לבו . הן היום למעצבה ישכב וינ"ק בא מבוא . אמש
היה חץ שחוט לשונו לשון מדברת גדולות ודבר שפתיים . הן היום
ניקב הלב לבית חללו בארץ מזר"ם . ישן הוא ולא יקץ כשכרון
מתנים . ואיך יבחר איש משכיל העו"הו ויבחר בו לשכון . והנה
אתו לב עהור ונכון . ורואה שכל העונג יגיע אל הנוף עפר מן
הארמה . והוא חולף ועובר ואין לו תקומה . אם יבוא בעולם
חוס ומס לכו בקרבו שמש ידע מבואו . אם יבוא קור כנבינה
יקפואו . היגונים והאנחות ויסרוהו . וחיות היער וטרפוחו .
היזר יסיו . והחרכ וכריתו . והנחש ימיתו . וידובקו בו שבעה
חלואים . אשר כל בעל גוף לא ימלט מהם כל העם הנמצאים .
והם הקור והחוס אשר בעולם נבראים . וגם הרעב והמלא רעבים
גם למאים . והפקד והכאב ויטעור למרפאים . וסמות אשר הוא

הולך תמים אות ת' סח

נגד בני אדם וכל העם רואים . ויעוזב לאחרים חילו ולא יקח כי
אם בגדים עלואים . ויזכור האדם כימי כחרותו . ימי זקנותו .
ובעת שמחתו . עת אמתתו . וביומי חופתו . ימי חרפתו . כימי
אורו והורו . עת בקיעת בטנו . וכימי הורו . אידו . ימי גדולתו .
עת ידירתו . ימי תפירתו . עת אשר יחלה וישכב על מטתו .
ימי וזהב רפירתו . עת קלקלתו . יום בננות ובפרדסים הליכתו .
עת רוח נאה עוברתו . ימי אשר הים הולך בקומה זקופה מלא
קומתו . עת אשר ישכב על הארץ ואין מקים אותו . יום אשר
שמה ככוסו יין חמר וסולת פתו . עת אשר יטעם כל דבר מר
ומקמץ בעיסתו . יום אשר לבש בגדי משי ורקמה וקבשיטי זהב
מכסף מקנתו . ושמת את אשתו . עת אשר יניח הכל וילך כידים
דקניות מעוטף בטליתו . ואפשר שיניחם למי שהיה שונא אותו .
או לבעל אשתו . ואומרים ניכול מדיליה וניחוך עליוה ונשכב על
מטתו . ואומרת אשתו לא שמחתי ולא שמת את נשמתו . יום אשר
ישכ לו על שלחנו כסעורת שלמה בשעתו . ולא נתן לעני המקיש
בדלתו . עת אשר ישבו קרוביו כסעורת הכרתו . יום אשר הרויח
ממון כפי וכלתו . ולא נתן לעני העומד לעומתו . עת אשר
יהפכו עליו מקרי הזמן והוא נכזה בנחלתו . ובאותו עת יתחרט
על מה שעבר ולא יועיל לו כלום חרעתו . כי כבר העבירו אותו
מגדולתו . יום אשר ינקום מחבירו נקמתו . עת אשר ישלמו לו
למעלה כמתתו . יום אשר נתכעס על אביו ועל אמו והרבה
להשיב אפו ולהס העיר כל חמתו . ושמת בעלמו על שלא החשיב
אותם לבלום ועשה את חטאתו . יום אשר יפרעו ממנו לפי מקומו
ושעתו . יום אשר היתה עליו כמשא כבד תפלתו . כדי לנאת
במהרה על הכלי הזמן ועל חנותו . עת אשר יפול כלרה וטועק
ומתפלל ואין עונה אותו . יום אשר בטל כמזוד עסק תורתו
וקביעותו . עת אשר יכואו עליו ויסורין קשים כי לא יוכל שאתו .
כי אם היה עוסק בתורה ויסורין בדילין ממנו בזכות תורתו . יום
אשר חלל שבתו . ולא קרא לקדוש ה' מכובד וכבדתו . עת אשר
לא ינוח אפיו ביום השבת וישלמו לו כמתתו . וכתבו המפרשים כי
כפי כתינת חילי המתנבך על האדם כן יפשט כהיותו חולה שוכב
ונרדם . היה לו כוכר ראש כל ראש לתלי . תחת כי לא השלים

הולך תמים אות ת'

רצון יולדו והלך כשירות לבו כרועה אוילי . והכבוד אוננו וחשע
עיניו מלמאוס ברע וכל עון פלילי . ולא זכר כחקדי הכורא אשר
עשה עמו להפליא . פיו המואס כל דבר בחלו ואפילו שהוא
מעדנים . כנגד מה שלא עשה מטעמים לקונו ולא עסק בפיו
בתורה ימים ושנים . לשונו הנוכר עליו הליקות . לפי שהנכיר
עליו הנחש בלשון הרע על חכירו ודיבר עליו שקדים עד שנעשה
גרוע ופחות . ל"כ שנים שלו שנקאו היום כממנים קשים ומרים .
כנגד מה שענב עצמו במאכלים האסורים . ונהנה מן העולם
הזה בלא ברבה אשר אין בה חסרון כוס כי אם דברים . זרעותיו
שהם בחליו כבדים . כנגד מה שפשו ידו בגול לקנות דברים
נחמדים . וקפץ ידו על העניים מלתת להם יבש וניקודים .
והולכים מפתח לפתח ואין חונן נעים ונדים . לבו שעכשוו כוס
יהמה . כנגד מה שחשב על חכירו מחשבות און ולהפילו כרשתו
לא יסקיע ולא ידמה . וכנגד מה שעסק את חכירו והקשה לבו
כאכן נזלן לא יהיב דמי . אבריו וכל גופו חמים . כנגד מה
שנכתעם על חכירו וכל גופו יאחזמו רעד ישפך עליהם זעמים .
כזקה בו מרה ירוקה . כנגד שמהאיסור חזקה . ריאה שנהנית
מדברים האסורים . הן היום הליקותו רוח בעטו ולא וכל לומר אפי'
דברים . היום בחליוו תדר שנתו . על כי לא נדר שינה מעיניו
לעסוק בתורתו . והלך לו בלילי טבת הארוכות לשכב על מטתו .
או נדר שינה מעיניו ללחוק בקוביא עם עמיתו . אבריו בטלים
ממלאכתן . כנגד מה שלא קיימו דתן . לחמו במעיו כהפך למרות
פתנים . כנגד מה שעננו בגול ונביבס כמה זמנים . גופו שמרקו
לעבירה ביום שמתת לבו . וותש במכאוב על משכבו . עלמותו
כרהי מואק מואקים . עליהם העונות חקוקים . ברכיו ירופפו .
ואם יקום לילך יעפו . תחת שנתעלל לקום מפני זקן וחכם ותוק
חלפו . רגלים ממהרות לרוץ לרעה עכשו יושם בסד רגליו
והרעות עליו אפפו . לכן לריך החולה שיעתר אל אלוה ויראהו .
ותזור מעבירות שכירו כי כל פעל ה' למענתו . וכזה נראה כונת
מאמרן ז"ל אין החולה קם ממטתו . עד שמוחלין לו כל עונותיו
על ידו תשובתו . כי החולה בזכרו את כל הנז"ל ומתודה על
חטאתו . ודאי שעל ידו זה ומחלו לו כל אשמתו . והוא רחום וכפר
עון

הולך תמים אות ת' סט

עון ולא יעור כל חמתו . ואמרתו לחבר הנה את תלונת כנסת
 ישראל והרעימה . אשר הוא אומרת בדרך חכמה . ומה שמיכ
 לה הקדוש ברוך הוא בדרך פיוס ונחמה . מה שנראה מהכתובים
 תורה חכמה . על ידי עבדיו הנביאים בדרך חזון וחלמא . דודי
 עד מתי רשת לרגלי פרוסה . ועד מתי לא תקור את הארוסה .
 והיו חומן את הרסה . כי שכעה חרפה ונניסה . יונתו עוד
 אשימך למורג תרוץ חרש . ואויבך וקמין בהם אתה דש . ואכנה
 לך בית המקדש . ושם תשירו שיר חדש . דודי אליך נפשי אשא .
 עד מתי אהיה לבו ולמשיסה . והנגע לי פשה . וגדר אכני נהרסה .
 יונתו דעי לך כי הנה הסתיו עבר . ועת הזמיר הניע רעיון כלל
 כר . ועל אויבך תחגבר . ואין לך להסתאנח על מה שעבר .
 דודי כללך חמדתי לישב . ומדוע לכרך אתה יושב . וכאויב לעלמך
 חושב . שוב כימי קדם ולחפלתו הקשב . יונתו דעי כי בקלפי
 הכיתוך . וכיד בן נכר עזכתך . וברונוי רחמתך . וממכותך
 רפיתך . דודי הרחני מפעלות . ובנה לי היכלות . ושם נקריב
 זבחים ועולות . וכן לוי ישיר קול נעים בקולי קולות . יונתו עוד
 אכנך וכננית . כי רב לך להיות מקוננת . ועול השכי עוענת .
 כי בא זמן להוחד מרננת . דודי באו כניס עד משכר . וכסיל
 עובר ומתעבר . ולעולם ירש סוכר . ועיני כל בני אליך ישבר .
 יונתו שמעתי תלונות . אשר את תפוזרת בארבע פינות . כי
 בקשתי תשכונות . וככור הגלות נעשו לבנות . דודי באו עלי
 זכבות האורים . ואותי הם מעבירים . ומעבודתך לי מטרורים .
 ושבעתי כדורים . יונתו עוד איבה שופטיך כבראשונה . ויועליך
 בעלם נכונה . ואחוויר לך עטרה ליושנה . בעיר הדרך קרום
 נאמנה . דודי זה לי ימים רבים ארך גלותו . ובאזני שמעתי
 חרפתו . הים אלהיך אשר בו בטחתי . ואני בכל יום לישועתך
 לפיתי . יונתו ליני הלולה . והיה כבקר יהיה לך גאולה . ועתה
 אל תעלבי כי נפשך אומללה . כי עדין לא הניע זמן קהלה .
 דודי למה לנלח תשכחני . כירי אדוניס קשים הכוני פלעוני .
 ולחמי אכלתי באוני . ישוב אפק וחנחמני . יונתו והים באחרית
 הימים וזמן . נכון והיה הר בית ה' נעע נעמן . ובאו גוים
 רבים לדרוש תורת ה' מעשה ידי אמן . כי מזיון תלא תורה ודבר

ס'

הולך תמים אות ת'

ה' וליב ומסומן . דודי ארם מקדם קונים . ופלטתים מאחור
כדוב אונים . ויאכלו את ישראל ככל פה אוכלים למעדרים .
ועברו עלי המים הזרונים . יונתו אני העביר כל טובי .
ואוטיאך מכית הסכי . ואביאך אל ארץ הלכו . אל בית מלואי
ומשכבי :

ת'ו של בע

10

כנע

כנע

כנע

כנע

כנע

כנע

כנע

כנע

א

בס"ד

ספר פועל צדק

סימן א'

ישאלה ראובן ה"ח נדבם רוחו לשכון כבוד בא"י חוב"כ הוא
 ואשתו וחמך בנו ואשתו ואשת חנוך לא רתתה לעלות
 עמו והוא נשבע לה שלא לישא אשה אחרת עליה וגם שלא יגרשה
 בע"כ וחמך הנו' רותה לכופה שתעלה עמו לא"י הן מלך ויזכת
 א"י הן מלך שחנוך הנו' מבלעדי חביו יהיה לו דוחק פרנסה כדויע
 ורותה לכופה שתעלה עמו או שילך הוא לבדו והוא תשכ בכית
 חביה עד שילבין ראשה יורנו צדק האם יכול חנוך הנו' לעגנה
 וללכת הוא לבדו או לא ויבוא שכ"מה

תיזובה ראיתי להר"ן ז"ל בתשובה סי' ל"ח שנשאל על ראובן
 שנשבע לדור בא"י או בדמשק ובאלכסנדריהם הוא
 וחבריו וכשאל אל ביתו אשתו היתה מסרבת ללכת אחריו כי
 הסיקוה קרובים לבלתי לכת אחריו והסיב שקרוב אתו לומר
 ששבעה זו אינה ריובה היתר ה' דהוה ליה נשבע לעבור על
 המלות לפי שאין האיש רשאי להניח את אשתו וללכת לו דמחוייב
 לה מדיקרב שארה כסותה ועונתה לא יגרע וכראיתא בפ' אעפ"י
 וב"ת הלך אשתו אחריו כבר חקרתי על זה ומלאתי שראובן הנו'
 הוא מפירפונתה ושנשא אשתו מנשם וכיון שכן לאו כל הימנו
 להוציאה משם ולהוליכה בקלות הדרך וכדתנא בפרק שני דיובי
 גזירות וכו' וקיים שם ולא עוד אלא אפי' לעבור לא"י אינו רשאי
 שאעפ"י ששנינו הכל מעלין לא"י היינו לענין שאם היא אינה רותה
 תלא שלא ככתובה וכראיתא בכתיבות בכרויתא בגמ' אבל כל שלא
 נתן לה נט' כיון דמחוייב לה בשאר כסות ועונה לאו כל הימנו
 לעקור לאו זה בודים משים ישומו של א"י וכו' ע"ש. מרבריו אלא
 נראה ברור שאין רשאי חנוך להניח את אשתו וללכת אפי' לא"י
 וב"ש לשאר ארעות שאם ילך לו ועקור הלאו בודים ולא כל הימנו

וכן

1

א

פועל צדק סי' א'

וכן רחמי ג"כ למשרה"כח ז"ל כח"ב סי' מ"ג כתב ג"כ כדבריו
הר"ן ז"ל שכתב כראובן שגדר ללכת לא"י וכין כך היתה אשתו
ועמה מתארת על גדרו כי הולך להוות בזמן הלודם גם אשתו
מעבכת והשיב כי אין הגדר חל ונסחויע מדבריו הר"ן ז"ל .

אבן

נראה דהרי"ף ז"ל בתשובתו לא ס"ל כדבריו הר"ן שכתב
בסי' ר"ד וז"ל ראובן ממדינת מאלקם נשא אשה במדינת

שכילייה וכשנסה פוים ממנה להולכה למדינתו למאלקם לפי
שאין לו פרנסה כשכילייה ומיחנה ללכת עמו כלל והוא הוגר שאי
אפשר שלא תלכו עמו שאינו יכול להתפרנס ככאן והשיב שיש
עלים מן הדין לילך עמו ואם לא חלך עמו תהיה מורדת ואין לה
כלום וכן אמרו שלם ארצות לנישואין יהודה ועבר הירדן והגליל וכו'
ואמרו בהוספתא בר"א בזמן שהיה מיהודה וארש אשה מיהודה או
מגליל וארש אשה בגליל הכל וכו' כופין אותה ללכת שעל מנת כן
נשאה ע"כ וכונתו מבוארת שר"ל שיש לה מן הדין שתלך עמו
למקומו ואם לא רצתה לילך עמו ומוכרת הוא לילך עם כשכיל
פרנסתו וילך לו אל ארצו וישב לו עם והוא כל זמן שלא באה אללו
לעירו הלא שנסאת עם בעירה הויא בחילו מרדה עליו מתשמיש
דהוה לה לילך למקום שהוא שם וא"כ משמע שיש עמו רשות לילך
ולהניחה עבונה וילך לו אל ארצו וגם מונע ממנה ג"כ המזנות
ודין פשוט הוא שהמורדת אין לה מזנות כל זמן שעומדת במרדה
כמ"ס הרמב"ם ז"ל וא"כ משמע מדבריו דיוכל לעננה וללכת לו
אל ארצו ואם אמרו נבי שאר ארצות שהיא פלוגתא בין הפוסקים
ז"ל אם כופין לאשה או לא כ"ש לגבי יתיאת ה"י דאליבא רכ"ע
שכופין אותה ללכת וכ"כ בעל העיטור בהות פקדון כדכתב הר"ף
ז"ל שדינה כמורדת ופירש דבריו הרשב"ף ת"ג סי' ק"י כמורדת
דבעינא ליה ומצטרנא ליה שמכרוזין עליה ככתו כנסיות וכל
עניווי המורדת וא"כ נראה דהרי"ף ז"ל ובעל העיטור ז"ל דלא
ס"ל כדבריו הר"ן ז"ל וכ"ת דהרי דבריו הר"ן ז"ל מפורש ושם
שכל בטעם גדול וסערה מכרחת שאין יכול לעקור לאו זה בידים
משום מנה דרכן וא"כ כ"ש נבי שאר ארצות שאין יכול להניחה
עבונה ולבעל מנה דאודיותא וא"כ יקשה על הרי"ף ובעל העיטור
דאין כתבו שהיא כמורדת ומו אמר לו לילך לארץ אחרת ישב

בעירה

בעירה והיא מתרומת ולא הוא מורדת ואיך ימחה וילך ויעקור
לאו זה כידום נראה לי דאין זו קושיא דהא בתוספתא יתיב עמא
שעל מנת כן נשאה ור"ל דכיון שהיא מכרת אותה שהוא מעיר
החרת ובה אל ארעא ונשאה עס הו"ל להתנות עמו שלא יוליחא
לארצו וכיון שנשאת סתם ודאי דע"ד כן נשאת לו ללכת עמו לארצו
ומעיקרא לא נחתיב לה כשאר כסות ועונה אלא דוקא כשהיא
בארצו ובאילו התנה כן כפי' ומשו"ס האם הולך הוא לארצו ומעבדה
לא כעול מוניה שאר כסות ועונה דלא נחתיב לה אלא ע"מ כן
לילך לו אל ארצו וכן נבי הולך לא"י אמרינן ג"כ לא נחתיב לה
כשאר כסות ועונה אלא ע"מ שתניחו לקיים המלות ולא לעבור
על המלות דבכה"ג אמרינן ג"כ ע"מ כן נשאה ונתתה כשאר וכו'
להניחו לעשות המלות ומשו"ס אמרו ז"ל במתני' הוא הומר לעלות
והיא אומרת שלא לעלות שכופין אותה והם לאו תנא שלא ככתובה
דלא נחתיב לה באלו ע"מ שבגללה יעבור וכל המלות ולפי זה
כמצינו למדין לדעת הר"ן ז"ל ובעל העיטור ז"ל דהך בשאר
אריות דינה כמורדת ויכול למנוע ממנה שאר כסות ועונה .

ורפ"ז מה שכתב מהרש"ך ז"ל ב"ב סי' ל"ו שנשאל עס כדון
כדון הר"ן ז"ל והשיב ג"כ כדברי הר"ן ז"ל שיהיה למנוע
ממנה שאר וכסות וה' תק"ל ב"ב סי' ל"ד תיבא דברי מהרש"ך
הנו' וכתב שמענין העונה לא דבר מזה מהרש"ך ולערך דהא
פשיטא שיכול למנוע והוא ע"ד מאן דאכול דלאו דיליה כפית
לאסכולי באפיה וכן כתב ה' החי"ב בפשיטות משם מהרש"ך
וכתב שמהר"ם די בוטון כפי' כ"ה הסכים לזה וה' תק"ל בסומן
הנו' הק' עליהם מההיא תשו' של הר"ן הנו' שכתב דאפי' כה"י
דאלים טובא דאילו כשאר אריות פליגי רבנן עליה אי תנא שלא
בכתובה כתב כן כ"ס כשאר אריות ולפקרין דברי מהרש"ך
ודעמיה הן הנה היו דברי הר"ן ז"ל ובעל העיטור ז"ל ומה לו לחוש
לדברי הר"ן ז"ל כי הוא יסבור כדעת הר"ן ז"ל ובעל העיטור ז"ל
עוד כ"ל לומר כי בדיונו של מהרש"ך אפי' הר"ן וורה והוא במה
שנדרק בדברי הר"ן ז"ל כתחילת דבריו שאר שכתב שאין האיש
דשאי לילך ולהניח את אשתו מדכתוב שאר כסות ועונה לא
יגרע סיים עס וז"ל וכ"ת תלך אשתו אחריו והשיב כבר שקרתי ע"ז

ומלאתי

כ"כ כ"כ
דקה אשקו
גם אשקו
ז"ל .
הר"ן שכתב
ה' במדינת
לקה לפי
זמנה שתי
שיב שיש
ואין לה
גלגל וכו'
המורה או
ל מנת כן
תלך עמו
עס כשכיל
האם אכלו
יו מתשמש
ה' שהו לילך
כ"כ המזנות
מדת במורה
נה וללכת לו
כין המוסקס
אליבא דכ"ע
כדכתב הר"ן
ק"ו כמורדת
י כנסיות וכל
צטור ז"ל דלא
מפורש והוא
לאו זה בורה
וכל להניח
ובעל העיטור
הר"ן אחרת ע"ז
בעירה

פועל צדק סי' א'

ומלאהי שהוא מפרינאה ושנשא משם אשה וכיון שכן לאו כג
הימנו וכו' כי לכאורה יפלה מהו זה שהק' ובק' חלך אשקו אחריו
שהרי כבר כתב לעיל שאשקו מסרבת לילך ומה זה שהק' שחלך
אשקו אחריו ועוד מה השיב כבר תקרהי ע"ז ומלאהי שהוא
מפרינאה ושנשא משם אשה וכיון שכן לאו כל הימנו משמע שהילו
ממקום אחר הים יכול לכופה שחלך אחריו אלא ודאי כונתו מבוארת
שה"ק והוא שאחר שכתב שהין יכול למנוע ממנה הק' שחלך אשקו
אחריו והם לא הרגה לילך למנוע ממנה והין כאן איסור והשיב כי
הוא היה מפרינאה ושנשא משם אשה וכיון שכן לאו כל הימנו
הכל אה"כ שאם היה מפרינאה ושנשא אשה ממקום אחר יכול
לכופה ומהיין למנוע ממנה שע"ד כן נשאה כיון שהוא ממקום
אחר ידוע הוא שלכסוף וחזור לעירו אכן לנבי הלוכה ה"י אף
שבאמת רבותיו ז"ל קנסו לאשה שאינה רוצה ללאת עמו לה"י
ופטרו אותו מכחובתה כדי שיהיה יכולת כידו ללאת לה"י מ"מ לא
קנסו אוהה שניחנה עגונה וילך לו אל ארצו ויעקור לאו זה בודים
ובשעה נישואין לא הסיקא ארעה שבימיו ורצה ללכת לה"י ומשם
הכי לא קנסו אותה כ"א דוקא בכחובתה הכל גבי נשא אשה מארץ
אחרת כיון שראתה אותו שהוא מעיר אחרת הו"ל להתנות עמו
שלא ילך לארצו ומדלא התנית ודאי כונתה לילך עמו לארצו וכחילו
התנה כן בפ"י בעת הנישואין והם לא חלך דינה כמורדת ויכול
למנוע ממנה שאר כסות ועונה כ"כ לפ' בדעת הר"ן .

ומעתה

ל"ק ולא מירי מה שהק' החק"ל ז"ל על מהרש"ך
דגם הר"ן ז"ל מורה לדון מהרש"ך דיש יכולת כידו
לעגנה ובזה מקושט שפיר מה שכתב ה' ב"ש שו"ל דלדעת הר"ן
והרמב"ם והר"ן דכשהוא ממדינה אחת וכול לכופה שחלך עמו
לארצו והם לא חלך דינה כמורדת כי לכאורה ק' דאין כתב בסתמא
שאם לא חלך עמו דינה כמורדת והרי לדעת הר"ן אף שהין לה
כחובה מ"מ כל עוד דהגידה ביה אין עמו רשות לעגנה ואין כתב
שדינה כמורדת בסתמא דמשמע לכל עניני מורדת אלא ודאי
נראה כדכתובת דהיבא שנשא אשה במקום אחר והוא ממקום אחר
שיכול למנוע ממנה שאר כסות ועונה והר"ן ז"ל מורה בזה וה"ת
ומנ"ל להכ"ש לומר כן והרי בדברי הר"ן ז"ל לא הזכירו כי אם

דוקא כתובה וחוספת אבל אם"כ דאין יכול למנוע ממנה מזונות
 ומ"ל לכחוב כסתמא שדינה כמורדת דמשמע לכל ענייני מורדת
 ונראה דסבר לה מר ברעא מהר"ם אלשיך בסו' פ"ח דבמקום
 שאמרו שאין לה כתובה כ"ש הוא שאין לה מזונות אכן מה שכתבו
 ברעא הרי"ף ובעל העיטור שלא דברו כ"א דוקא לגבי נשא אשה
 במקום אחד והוא ממקום אחר אבל לגבי א"י מורים שאין דינה
 כמורדת לענין מנועה שכ"וע מדברי הרשב"ץ ח"ג סי' פ"ו נראה
 דלא סבר כן שכתב משם בעל העיטור לגבי א"י שהם אין רלויה
 לעלות שדינה כמורדת וכר תודוק ספיר תראה שבעל העיטור לא
 כתב כן שדינה כמורדת אלא דוקא לגבי נשא אשה במקום אחד
 והוא ממקום אחר אלא ודאי נראה דסבר דאין חילוק ביניהם
 שכולם דינה כמורדת ויכול למנוע ממנה שכ"וע וסבר לה מר
 שק"ו ומה למי שעשה בשביל רוחק מזונות כיופינן ודינה כמורדת
 כ"ש לגבי א"י שהיא חיי העו"ה שדאי יכול למנוע ממנה שכ"וע
 שהולו התראה וע"י וזכה לחיי העו"ה וכן כתב הרמב"ן ז"ל
 בס' הזכות הביאו הרשב"ץ ז"ל בסו' פ"ו ובפ' מהעני וכן נראה ג"כ
 שיכול למנוע ממנה מזונות כדברי מהרש"ך מדברי הרא"ש שכתב
 על מה שאמרו הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות שדינה
 כרין הילוניות שכתבתו למעלה וכן רי"ב כנחוב כ"ג ח"א שדינה כרין
 הילוניות וגבי הילוניות משנה ערוכה בכחובות דף ק' שאין לה
 מזונות וא"כ משמע שיכול למנוע ממנה המזונות הפך דברי הר"ן
 וא"ת דער כאן לא דבר הרי"ף ודעמיה שדינה כמורדת אלא לענין
 שאין לה כתובה וחוספת לאפוקי סברת הרא"ש ורי"ז שס' כרים
 שדינה כהילוניות ויש לה תוספת ולא נחתו כלל לבאר אם יכול
 למנוע שכ"וע זה אינו קרא דכל כי האי הו"ל להג' אונס ז"ל לבאר
 זה ולא לכתוב בסתם כי היכי דלא נטעו ועוד שמכאן למארי"ק ש
 בס' ההלו ועקב סי' נ"א שכתב שמדברי הפוסקים שכתבו שדינה
 כמורדת משמע שאין לה מזונות ע"ש ועוד דברי הרשב"ץ ז"ל
 פי' דברי העיטור ז"ל בסו' ק"י כמורדת דבעינא ליה ומלערכא
 ליה שמכרוזין עליה בכתי כנסיות ובכתי מדרשות ד' שבתות ולא
 ילוויר בשכל שהבעל מגלה קלוה ברבים ככ"ב וככ"מ והוא זכה
 ובה עליה כדרך כל קארץ זה לא יעלה על הדעת ועוד דהואך

פועל צדק סי'א'

מכריוזין עליו ד' שבתות והרי הוא אינה רוצה לבוא אללו וכיון שאין
רצונה לבוא אללה מקוויב הוא לבוא אללה ויקיים שכ"ו וע או יבוא
ווגרשנה כדעת הר"ן ומה לו להכרוז עליה ולעגנה אלא ודאי דסבר
הרשב"ץ כדעת העיטור שיכול למנוע ממנה שכ"ו וע וכן סיים כס'י
פ"ו אחר שהבוא דעת בעל העיטור והרמב"ן כתב בסוף ואם
ממאנת אין לה מוזנות עליו הפך דעת הר"ן ז"ל וכן כתב הרדב"ן
בחדשות ח"א סי' קל"ה דאין לחלק בין עליית ה"י לתנאי שהחנה
עמה כפי' שתלך למקום שירצה שכתב בענין אשה שהחנה בעלה
עמה שתלך עמו לרשיר ואחר זמן כשרצה לילך לא רצתה לילך
עמו והכיף שס דברי התוספתא המובאה בדברי הפוסקים והביא
עוד הבריותא בהיא אומרת שלא לעלות שכופין אותה ואם לאו
קלה שלא בכחובה וכתב דאין לחלק בין עליית ה"י לתנאי שהחנה
עמה כפי' דלא עדיף עליית ה"י לתנאי שהחנה כפי' וסיום שס
וקוי יודע שאפי' אינו רוצה לנרשה אינו חייב כמזנותיה כי אין לה
תנאי מתנאי כתיבה וכן כתבו ז"ל ע"ש .

הרי

מבואר להדיא דבין בא"י ובין בשאר מקומות היבא שהר"ן
נותן שיכול לכופה גם כמזנותיה אינו חייב אפי' שהיא
מחוייב לה מן התורה הפך דברי הר"ן וה"כ מוכרחים אנו לומר
שהרשב"ץ והרדב"ן ז"ל כי היכי דלא ליהו פליגי על דברי הר"ן הם
יפרשו כדעת הרי"ק ודעמיה שאמרו שהיא כמורדת היינו ככל דינו
מורדת ויכול למנוע ממנה שכ"ו וע .

ועוד

מלאתי שכמה גדולים מהראשונים פליגי על דברי הר"ן
ז"ל ראשין לזיון הרשב"ה ז"ל הבוא דבריו מרן ז"ל כפי'
ח"ה ע' סי' ע"ז על אשה שהניחה בעלה לבית אביה והלך חוץ לבית
ותלתה והלכה לבית אביה ולויתה למזנותיה ולרפואתה הדין עמה
וכו' וסיום שס שאם היא אינה רוצה לבוא אללו והיא מעכבת
מחמת הפרעון מה שלוקה בזה וראה שאינו חייב לזונם דקרום
הוא בעינו לומר שזה ה' מדרבו המורדת באומרת בעינא ליה
ומצערנא ליה דכל האומרת כך טענה יש לה על הצער שקיף רוצה
לצערנו וגם זו עילה מלאה לצערנו ותולה בפרעון מה שלויתה וכו'
וכתב ה' החפ"כ כס'י ע"ז וכ"ש כשהלכה לבית אביה ואמר לה
שתבוא אל ביתו והיא אינה רוצה לבוא תקרו ואומרת ללו שאם
ורצה

דלמה שיכור הוא אחרים דהויה מורדת ע"ש . הרי משמע הכא
 להדיא דאף בעילה כל דהו שאינו רוצה לפרוע לה חובה שהיא
 מחוייב בו או שרוצה לילך הוא אלה אפ"ה יכול למנוע ממנה
 שכ"וע ואף שכירו לתקן שיפרע חובה או שיכור אל ביתה והיא
 מהרצות לו בכל ענייניו ולא היא מורדת וגם הוא אין מפקיד
 כלום במה שעושה לה אפ"ה כיון דלעת עתה שלא פרע לה
 או לא בא אל ביתה א"כ כ"ש ככ"ד שרצונו לקיים מצות ה'
 ואם ישמע לה שלא ילך יהיה לו הפסד מרובה שודאי הוא
 שאם לא תרצה לילך עמו שרינה כדון מורדת ויכול למנוע
 ממנה שכ"וע .

עוד

מלאתי בתשובות דשויכי לה' אישות קו' כ"ס כשם ר"מ
 בר ברוך שכתב על הרוס שאדם ראש ולא רצה לבוא
 בלנישואין במקומו שאפי' ארמון מורה שתשכ עד שילבין ראשה
 מדע"כ לא פליג ארמון אלא הוכח דאינו חפץ לכנוס כלל אכל
 הכא תלך אחריו ולא תתענגן ואם לא תלך אחריו תשכ עד
 שילבין ראשה ומה דן מהרש"ם בתורת קיים ח"ג סימן ס"ב
 כדרון דידן בא' שנרבה רוחו ללכת לא"י ולגור שם ואשקו מסרכת
 לילך שהדין הוא שיכול לכופה ואם לא תרצה לילך תשכ עד
 שילבין ראשה ואין כופין אותו לגרש עו"ש . גם במורה כפ'
 שני דוינו גזירות הכוח בשלטי הגבורים תשובה למהר"ם וז"ל
 ומנייהו יכול לכופה לילך מעיר לעיר או מדרך לדרך באותה
 מדינה ואם לא תאבה האשה לילך אחריו יש לה דין מורדת
 והיא חיה לה מנוחה עו"ש . ואם זה הדין בח"ל כ"ס בא"י וכן
 בקרק הגמרא מחשו' הנו' והכיא ג"כ משם הרשב"ץ שכופין
 אותה ללכת אחריו או תשכ עד שילבין ראשה מכל הני רבואתא
 משמע דלא ס"ל כקצת הר"ן שאין יכול למנוע שכ"וע אפי'
 לגבי א"י .

והנה

מין ז"ל מרשכיא רביו הרשב"א שכתתו דבריו לעול
 נראה דלא ס"ל כרביו הר"ן שהיו אפי' כשכיל פרעון
 חובה שהוא מחוייב בו אם לא תבוא אליו כשכיל זה נקראת
 מורדת ואינו חייב כמוזכותו כ"ש לגבי עליות א"י דודאי שיכול
 למנוע ממנה שאר כקות ועונה שהיא מזה רבס ויקירה וכן
 תמלא

פועל צדק סי' א'

קמחא להמבי"ט כח"א סי' ר"י שכתב באחד שעלה לא"י ואשתו לא
רצתה לעלות עמו וחקרו בה ב"ד ואמרה להם שילך לו לבדו ואין
לו עליו כלום וראובן בא לא"י ונחעכב שנה או יותר לראות אולי
תבוא ולא באה וכאשר ראה שלא באה רוצה לישא אשה אחרת עליה
וחושש לרבנמ"ה ואמרו לו קצת לומדים שישלח גט לאשתו ע"י שליח
והיזיב הוא ז"ל שאלח לה גט ומשער הזמן שהגיע הגט לידה
וכושא אחרת וסוים כסוף וכ"ס לדברי ראב"ן שיכול לישא אשה
אחרת והיא תקענן עי"ס . והנה מרבריו אלה כראה דפליג על
דברי הר"ן בחרתי חדא כמ"ס הר"ן שאין יכול למנוע ממנה שאר
כסות ועונה דמחוייב לה ואילו הכא כתב המבי"ט שהלך לשם
ברשות ב"ד זה יותר משנה ומנע ממנה העונה ולא דין עלות
המבי"ט כלום משמע דשפיר עבד כמה שהניחה והלך ואילו לדברי
הר"ן אין לו רשות לזוז ממקומו גם פליג על דברי הר"ן כי
הר"ן כתב שאין יכול לגרשה בע"כ מטעם חרס רבנמ"ה ואילו
בהמבי"ט כתוב ששלח לה גט ע"י שליח שלא מרצונה כי ודאי
רצונה היא ליטב עמו בעירה ולא ללאת לשום מקום ודוחק לומר
דמיירו הקס שנתרצה שישלח לה גט כי זה דוחק הוא כדכתב הרב
החבי"ב כפי' א' הנהב"י הוה כ"ג אלא ודאי משמע דסבר שיטת
לגרשה בע"כ וכדכתב סס ה' החבי"ב הטעם אלא שעדין קשה
שהרי כח"ג סי' קל"ה בענין יכמה שהיתה בא"י והיבס כמ"ס
ואשתו מעכבת עליו מלכוה לחלוץ משום עונה כתב שחייב לבוא
הללה לחלוץ אותה וכתב ומה שכתב הר"ן ז"ל לאו כל הימנו לעקור
בירוס שכ"ע מפני וישיב ה"י היונו כמה שאלו ממנו היה דעתה
לקבוע בירה שס הן מעט הן רב והיה לה עיגון בשלש אלה אבל
כב"ד שהוא הולך לחלוץ או ליבס ולשוב לביתו וכו' עי"ס . הר"ן
דסבר ברעת הר"ן נראה דלאו משום דסבר כותיה אלא כוונתו
לומר דאפי' הר"ן ז"ל בנדרון דיריה יודה דע"כ לא כתב הר"ן אלא
כמי שדעתו לקבוע אבל זה חולץ וחזור אפי' הר"ן יודה בזה .
ואחזה אנכי למהר"ם גאלנטו כסי' ס"ז דכתב בנדרון המבי"ט
ז"ל וכתב שכיון שהוא בא"י וכול לכוף את אשתו שתלך עמו
וקיים עונקה או שתמחול לו עד שילך ויחלוץ ויבוא ובר מן דין
תשובה נלחח לאומרים משום עונה כי יגרש את אשתו כגט ולא
ישאר

ה פועל צדק סי' א'

ושאר לה עליו עונה ונסתייע מדברי הר"ן הנו' וקיים ראש כי כיון
 הר"ן כמעט למה שביארנו שהיה יכול להוציאה ממקומה לעלות
 לא"י לולו שאמר או לסכיבות א"י שאין שם מלוא וראש שאלולי
 חרס רגמ"ה היה מלוא לגרשה לקיים שבועתו ובארצות לרפת אין
 להם לא חרס ולא שבועה עיי"ש . והנה תחילת דבריו באו סתומים
 כי לא הזכיר מה היא הכפייה והיכן תלך הטענה שטוענת עליו
 משום עונה אכן נראה פשוט כונתו רר"ל שיכוף אותה לעלות ואם
 לא תרצה לעלות אין עליו עון במניעת העונה ויפסידה כתובתה
 או שתמחול לו העונה ולא תפסיד כלום מכתובתה ונסתייע בזה
 מתחילת דברי הר"ן שנראה מדבריו שאלולי שאמר או לסכיבות
 ארץ ישראל שהיה יכול לכופה אכן לא זכיתו להכין את דבריו
 שהיו קיים שם הר"ן להדיא ולא עוד אלא הפילו לעבור לארץ
 ישראל אינו ראוי שאף על פי ששנינו הכל מעלין לארץ ישראל
 היינו לענין שאם אינה רוצה לעלות שחלא בלא כתובה אבל כל
 עוד שלא נתן לה גט לא כל הימנו לעננה עיי"ש . הרי שהפילו
 לעבור לארץ ישראל אינו ראוי ואם כאמר שכל כונת הרב בענין
 הכפיה היינו הפסד כתובתה שאם לא תרצה לילך שמפסידה
 כתובתה עדין לא מלאה היבמה קורת רוח דמה הרווחה אם
 הפסידה אשתו כתובתה והיא תתענג ותשכ אלא וראוי נראה פשוט
 דכותו היא לומר שיכוף אותה שתלך עמו לא"י ויניח את שתייהן
 שם ואם לא תרצה לילך שתפסיד כתובתה ויכול למנוע ממנה
 שכ"וע באופן שנראה מדבריו שהדין הוא שיכול לכופה לעלות עמו
 לא"י ואם לא תרצה לילך עמו אין עליו איסור מניעה שכ"וע אבל
 מה שנסתייע מדברי הר"ן בזה לא הכנתו את דבריו ול"ע דאדרבא
 נראה מדברי הר"ן שאין לו שום תקנה דלעננה אינו יכול ולגרשה
 אינו יכול וא"כ איך מביאו סויעתא לדבריו ואפשר דכל עיקר
 הסויעתא אינו אלא במה שנראה מדברי הר"ן דאלולי חרס
 רגמ"ה היה יכול לגרשה כדי לקיים השבועה בזה סבר ברעה הר"ן
 אבל בעיקר הדין אם יכול למנוע שכ"וע נראה דס"ל דיכול למנוע
 ממנה וכ"כ מתשר' סי' כ"ה בענין איש שרוצה להוציא את אשתו
 למ"א ונסתפק בענין הכתובה והתוספת ובענין המזונות וכל
 התשובה זוכה לאיש ובענין הכתובה כתב שאין לה לא כתובה ולא

פוער צדק סי' א'

קוספת ובענין המזונות בשאלה נסתפק ובתשובה לא זכינו לאורו
וכראה דסבר כדעת מהר"ם אלשיך שכתב דבריו דר"ל כיון
דכתובה אין לה כ"ש מזונות ולא הולך לבארה

עוד

ראיתי למהר"ם אלשיך בסי' פ"ח שכתב על מה שכתב רב
צמח גאון באיש שאמר לאשתו שחלך עמו למדינתו שהשיב
שחס לא תרעה לולך שאין לה כתובה וכתב מהר"ם אלשיך שכ"ש
הוא שאין לה מזונות הפך דבריו הר"ן ז"ל אלא שראיתי להרב
הנוכח בסי' ו' בענין היבמה שהיא כח"י והוא כמ"ה ואשתו
מועכת אוחו משום עונה שהרין עמה ואין יכול להניחה ולולך
וכסתויי עמך הר"ן הנו' וכתב שעוד הפלוג שאפילו היחס
השבויה לעלות לח"י לא היה נדון התרה עיו"ש. ואם כן דבריו
מהר"ם סתרא' נכחו שהרי בסי' פ"ח פסק בענין ראובן שהוא
ממארים ולקח אשה משם ועכשיו דחקה לו השעה ורואה לילך
לרמייט וכתב שם שמתפרת הכתובה וכ"ש המזונות והם הפך
דבריו הר"ן וא"כ איך כתב באן דבריו הר"ן שאין יכול למנוע
ממנה העונה שהוא מחוייב בה והרי שם בסי' פ"ח גם המזונות
הם מן התורה ואפ"ם משום שלא הלכה עמו לארצו כדבריו רב
צמח גאון הפסידה הכתובה וכ"ש המזונות וא"כ איך כתב בסי'
ג' דבריו הר"ן ואין לומר דלא כתב כן כ"ה דוקא נבי דוחק
המזונות שאין לו כמה להתפרנס דזה אינו מהראיות שהביא
מהר"ם אלשיך בסי' פ"ח עיו"ש. וכראה דהא כבר כתב הוא
דכיון שאמרו שאין לה כתובה כ"ש הוא שאין לה מזונות וסבר
כדעת הר"ן ז"ל שמתחילה רצה לומר שכיון שזה נשבע ללכת
בדמשק הו' כנ"פרי הו' כח"י ואין כל דעתו לגור בח"י אלא
להתיישב באלו המקומות ועל זה היה שבועתו וכיון שכשאר
מקומות אינו רשאי לישבע להוליכה דהו' כנשבע לעבור על
המזות חף לגבי ח"י בטלה שבועתו ואחר זה סוים על הנדון
הוא שאין כונתו לדור בח"י ולא עוד אלא שאינו אומר שאפי'
לעלות לח"י אינו רשאי ר"ל האיש הזה שרצוני ללכת סביבות
ח"י ולאו דעתו על ח"י אפילו בלא שבועה אם רצוני ללכת
באותו האיקוליס ורואה לעשות ערמה על אשתו כאומרו שרצוני
לעלות לח"י ורצוני לכופה שתעלה עמו כפי הרין השנוי בכרויתא
אינו

אינו רשאי שאעפ"י ששנינו הכל מעלין לא"י היינו לענון שאם הוא
 אינה רוחה לעלות חלה שלא ככתובה ר"ל האיש הזה שאין כונתו
 בעלויות א"י אם יבוא ויאמר שהדין הוא שכופין לעלות אף א"י
 כאמר לו שאין לך בו חלה חידושו שבמשנה לא הזכירו כ"א דוקא
 הפסד כתובה ואתה אם רצונך להפסידה כתובתה חפסיד אבל זה"כ
 הפסד שכ"וע לא והכיף ראה מהר"ם אלשיך לדבריו מדברי הר"ן
 לכ"ד ששם ג"כ אין כונתו בעלויות א"י אלא שרואים להכריחו לעשות
 ערמה על אשתו באומרו שכופין והוא אין כונתו לעלות וכ"ש
 לדור שם והם אומרים שתטעון כן על אשך כרי שתפטר מהעונה
 ותלך ליבס את אשת אחיך אבל זה"כ שאם באמת רואה האיש לדור
 שם בא"י לפי שנרבה רוחו לגור שם ואשתו מעכבת עליו שיכול
 למנוע ממנה שכ"וע ואם כנים אכנתו כזה יש לתקן גם כן מה
 שהקשינו על דברי מהר"ם גאלאנטי מדברי הר"ן שנראה ממנו
 שאפי' בא"י אינו רשאי לעגנה והוא דסבר הרב כדכתבו בדעת
 הר"ן שלא כתב כך הר"ן אלא כדרון דיריה שלא היה דעתו כ"א
 לגור או ברמשיק או במ"א או בא"י ואין דעתו בא"י משום מליה
 אבל הוה דיכמה כיון שאין דעתו לילך לשום מקום כ"א דוקא
 לגבי א"י היה מן הדין שיכול לכופ את אשתו שתלך עמו ואם לא
 תרצה לילך אין עליו אשמה כמה שמונע ממנה העונה ובוה
 נסתויע מדברי הר"ן שנראה מדבריו שלא דיבר אלא דוקא באיש
 ההוא שאין דעתו לדור בא"י דוקא כ"ן לרחוק ולפי' בדעת הר"ן
 ז"ל ועכ"פ נמצינו למדין לדעת מהר"ם גאלאנטי ולמהר"ם אלשיך
 דסברו דבמקום שהדין נותן שיכול לכופה שיכול למנוע ממנה
 שכ"וע וכן נראה ג"כ מדברי מהרשד"ם בא"ה סי' קע"ה שכתב
 ודקדק מדבריו הטור דבכל מקום שיכול להוציאה אם אינה רוחה
 ללכת אין לה מזונות אבל כתובה ותוספת יש לה דאי לאו הכי
 לישמעינן דכותף דאפי' כתובה וכ"ש המזונות אלא וראי נראה
 דהרא"ש פלוג על דברי הר"ן וטעמא שלא מצינו בכרויתא חלה
 שלא בכתובה אלא דוקא גבי עלויות א"י עי' ש' ואם כן משמע
 מדבריו להדיא דס"ל דבשאר מקומות שהיה מחוייבה ללכת עמו
 אם אינה רוחה שאין לה מזונות וגבי עלויות א"י אפי' בכתובה
 מפסדה וכ"ש המזונות הפך דברי הר"ן שכתב שאין יכול למנוע

פועל צדק סי' א'

השאר וכסות

עוד

מלאקי לה' תומת ישראל כסו' ז"ו בענין אשה שאינה
רוצה ללאת עמו למקום אחר כדי שיהיה לו ריוח הציא
דבריו הטור הנז' וכחכ שיכול לכופה שתלך עמו ואם אין רצונה לילך
עמו תשב בלא מונוות ודברים אלו הם הפך דברי הר"ן ומהרש"ך
כסו' ז"ו ולחס רב כסו' כ"ה ומהר"ם די בוטון כסו' כ"ה כ"ו הביאו
הרב החבו"ב כבר כתב ה' חקרו לב שהם הפך דברי הר"ן ז"ל גם
מהר"ם גאון ז"ל כסו' מ"ב כתב על ראובן חושב שאלומיקי שרצה
להוציא את אשתו לעיר בולגראדו וכתב שמן הדין אין יכול לכופה
שתלך עמו וכיון שאין הדיו נותן שיכול לכופה הוא מחוייב לבוא אללס
שאין יכול למנוע ממנה שכ"וע שהוא מחוייב לה וכתב מדבריו
שם דבמקום שהדיו נותן שיכול לכופה אם לא תרצה לילך שיכול
למנוע ממנה שכ"וע וכל אלו הפוסקים יש מהם שדברו בענין
שרוצה להוציאה למקום שהדיו נותן שיכול לכופה בל"ל ואם לא
תרצה שיכול לעכב עליה המונוות וכ"ה ער כאן לא דברו הפוסקים
ז"ל אלא דוקא כמו שהשעה דחוקה לו ביותר ואין יכול לתפרנס
בעיר שנשאה כמו שכתב הר"ן ז"ל שהוא ראש המדברים בזה
הענין אבל נבי עליות ה"י שבמקום שהוא יושב אין לו דוחק
פרנסה מאן לימא לן שיכול לעגנה ונבי דוחק פרנסה מלינו שאפי'
הוא בא"י וכול ללאת משם בשביל דוחק פרנסה כדכתב הרמב"ם
בפ"ה מה' מלכים ז"ה שהרי כל חילוייהו דהפוסקים ז"ל שכתבו כן
מההיא דהתוספתא ושם מביאר הטעם רביון שהוא ממקום אחר
הוא לה להתנות עמו שלא יתזור למקומו וכיון שלא התנית עמו
אמרינן מסתמא ע"ד כן נשאת לו לילך עמו במקום מולדתו והא
דחוקירו הפוסקים ז"ל טעם דוחק הפרנסה משום דמעשה שהיה
כך היה ועוד דמסתמא אין אדם קץ בעיר שיש לו בה ריוח בטון
כ"ה דוקא לגבי א"י לחיבת א"י הולך לשם אפי' שאין שם ריוח כ"כ
כמו בעירו גם מדבריו מהרי"ב כל ח"א סי' ע"ב נראה דלא ס"ל
כדעת הר"ן שכתב בא' שנשבע לאשחו שלא יוציאה למדינה אחרת
ועתה רוצה לעקור דירתו למ"א והשיב כיון שנשבע לה הוא חייב
במונוותיה דלאו כל כמיניה לומר דארעתא דהכי לא נשבעתי
עו"ש מדבריו אלה משמע שאילולי שהיה עסק שבעה ביניהם

פועל צדק סי' א'

ז

היה יכול למנוע ממנה המזונות מכל דבריו אלו הפוסקים הנו' נראה
 שחנך הנו' אם אשקו אין רגונה ללכת עמו שיכול למנוע ממנה
 שכ"וע ואל תשיבני מדברי הר"ם כסו' ג' שכח משם המררכי
 והנמ' שכח אהובי הר' מנחם לענין נדך שנידת לעלות לה"י
 אפילו ע"ד רביס יש לו הקרה אחרו שאשקך הוא הרס שאין לך רכר
 שעומד בפני פיקוח נפש וכו' ואל תשיבני שאוכל ללכת בלא אשקך
 זה הכל דאסור לעגנה עיי"ש . ופי' מהר"ם ט' כסו' כ"ח את דבריו
 דמיורי כשנדר לרור בקבע ואם יאמר שילך בלא אשקו ואחר שילך
 ותגמול הילך הוא חלך אחריו דאסור לעגנה ע"כ משמע מזה
 שאסור לילך לה"י ולעגנה ז"א דהתם היה מרובה לילך עמו אלא
 דמפחדת על עגמה וכשכיל הילך וזוהו חס היה הולך הוא לבדו
 וראוי שמעגנה אכל ככ"ד שאין רגונה לילך עמו שיכול לעגנה וילך
 שאלו תרנה לבוא אלו . וחזו הויח להרב מעיל שמואל סי' כ"ו
 שנשאל כנרון דירן וגם הרב בית דוד ח"ע סי' מ"ב והעלו להלכה
 כדברי הר"ן שאין יכול לעגנה וילך . והנה הרב מעיל שמואל פירש
 דבריו להדיא דהתם דפסקינן כדברי הר"ן אף שיש חולקים עליו
 משום דהתם יש חשש סכנה והפוסקים נחלקו במקום שיש סכנה
 אזי יכול לכופה או לאו ועד כאן לא פליג הרשב"ן על דברי הר"ן
 אלא דוקא במקום שיש כפיה ודאית אליבא דכ"ע ואז בזה כתב
 הרשב"ן שכתב עד שילבין ראשה אכל במקום דליבא כפיה מן הרין
 כנרון דיריה דהיתה כשאלומיקי ורובה לירד בארחות ימים אפילו
 הרשב"ן יורה שאסור להניחה עגונה וילך למקום שהוא רובה
 עש"ב . ואם כן נראה כנרון דירן דליבא סכנות דרכים ודאית
 לריבה לירד כספונה ויש כפיה ודאית בזה גם הרב מעיל שמואל
 יורה כנרון דירן אכן בסוף השוכה הכיף דברי הרב פ"מ שכסומן
 ה' שכח דברי הר"ן וכחכ שגם מהרא"ח כח"כ סי' מ"ג הכיף
 דברי הר"ן וכיון שכן אילו יש חולק בדבר לא הוה שתיק מינה
 הפ"מ אלא ודאי שכדברי הר"ן נקטינן וכן ראוי להורות עיי"ש .
 ולפקד"ן דדברי הר"ן אם הלכה נקבל ואם לרין יש תשובה כי
 רבו החולקים על הר"ן ראשונים וגם האחרונים ומ"ש שני הרבנים
 סמכו את ויהם על דברי הר"ן ושיריו וקיימו את דבריו ואם
 איתא דיש חולקים לא הוה שתיקי מלהביא כספיהם דברי החולקים

ובפרט

פועל צדק סי' א'

וכפרת הפ"מ שהוא מן האחרונים וראה את כל דברי הראשונים
וידו ככל משלה להביא בקץ קולמוסא חס היה שום חולק בדבר
עיי"ש. לעד"ן ראין זה ראה כלל דאם"כ דאלו היה נודון
מהראנ"ק והפ"מ כנרון דודים שכל יסודו וכניונו על דברי
הר"ן הוו מביאים את דברי החולקים להכריע הלכתא כמו
הכל נרון דודתו היה שגדר לעלות לא"י ועכשו מתחדש הן
מזר שאשתו הרה הן מזר שיש סכנה ודאית ברכים וכזה
כסתיעו הרבנים הנוכחים מדברי הר"ן לנרון דודתו וכזה לא
איכפת להו חס יש שום חולק על דברי הר"ן דאפילו את"ל
שים חולקים עכ"פ אהנו דברי הר"ן ז"ל להיות סניף בעלמא
בהטטרף יתר עם שאר הסניפים המוכחים בדבריהם ואין
נרכים להביא כת החולקים וכמו שראינו להפוסקים ז"ל
שנשתמשו בזה והרכ בית דוד כתב דאם איתא ריכול לעגנה
ולהניחה אמאי לא הוזכר הקנס הגדול הזה ודאשתמעין שכופין
או תלא בלא כתובה לישמעין טפי דחשב עד שתלבין ראשה
ותחענן משכ"וע וכדאם דממילא אין לה כתובה דלא כתבה
כתובה לינכות בעודה באישות וגם הר"ף והרמב"ם ור"י
ושאר רבנותא למה כתבו קנס וכופין ותלא ולא פי' עד שתלבין
אלא ודאי נראה דאין קנס בזה בעולם ולעד"ן דאין קנס זה
כלום דאם יניחה וילך גם הוא מתענן לרעת המכ"ט בסו'
ר"י דתריס רב"מה שייד אפי' לגבי דירת א"י אלא שרעת הבעל
לעגנה זמן מה ולא יגרשה שאלו באורך זמן זה תתירא לבוא
אלו ועוד דאת"ל דאין מתענן הוא לרעת כמה מרבנותא
שיכול לישא אשה אחרת מ"מ חס ישא שם אשה אלו תתירא
כתוך זמן זה לבוא אללו ונמצא ולו שתי שנים וכודאי אין
דעמו נוחה בזה ואם יבוא לגרשה יטורך לקח לה כתובה
וכודאי מה שקנסו אותה החכמים להפסידה כתובתה והתוספת
ודאי שזה קנס גדול ויש יכולת בידו לגרשה במתרה כרזנו
וילך לו אלא שאים הזה שרזנו לעגנה וילך מאהבתו כה ושאין
דוה לקנסה בקנס גדול כזה להפסידה כתובתה כתוקן חכמים
ומ"ש שלא הוזכר קנס זה בגמ' נראה שרזנו בדבריהם כמה
שאמרו שכופין אותה או תלא בלא כתובה וכפיים זו לא ידענו

מה טובה אכן נראה שכלל הכפיה הוא אם רצו לעננה
 אולי תחזור ותראה לילך עמו ומ"ס עור לת' דברי הרשב"ץ
 עם דברי הר"ן כי לא דיבר הרשב"ץ אלא דוקא כשאונה רובה
 להקטרם וכורסת ומעמכת עלמם אל הכלים ואין הכעל רובה
 לטרוח לחפש אחריה כי אינו מחוייב בזה אלא כיון שאין רגובה
 לקבל גיטה וכול להניחה וילך והיא חשב עד שילכין ראשה
 ע"כ לא הכנתו את דבריו בזה דמה תיקן בזה דעדין דברי
 הרשב"ץ הם נגד דברי הר"ן שהיו לדברי הר"ן אין שום תקנה
 לעננה וילך אלא או ישב עמה כמנהגו או יגרשה וכל עור
 שלא גירשה באיזה אופן שיהיה אין עמו רשות למנוע ממנה
 שכ"ע וזה הפך דברי הרשב"ץ ועוד דלפני דברי הר"ן אין וכול
 לגרשה כע"כ בשום אופן ולפני דבריו נראה שיכול לגרשה ולזה
 אפשר לומר דבאחרים דהרשב"ץ לא פשטה תקנה חרס רבמ"ה
 עוד כתב לדמות דברי הפוסקים ממה שנסקויע מדברי מהר"ם
 גאלאנטי בס"ס נ"ה שכתב ואין זה האיש ממה שמנו חכמים
 שכופין לגרש חלילה וכו' יתפרש כך שאין זה האיש ממה שמנו
 חכמים שכופין כרי שנאמר שיפרע לה הכתובה וכו' ולא ידעתי
 איך יעלה על הדעת שזה האיש ממה שמנו ח' שכופין כרי
 לקיימו בכתובה אחר שהביא מהר"ם גאלאנטי ז"ל כל אלו
 הראיות הם ודברי הר"ן והפוסקים שמתסורה כתובתה והתוספת
 עוד כתב הב"ר דלא נשאל הרב ז"ל בענין אם רובה להניחה
 עד שילכין ראשה עד שישיב עליו עיו"ס. לעד"ן דנשאל הרב
 ע"ז שהיו בשאלה נסתפק בענין המזונות אם חייב ליתן לה
 ואם איתא דחייב לגרשה כדעת המבי"ט ז"ל ח"כ מהיכן יש
 לה מזונות עד שיסאל עליהם אלא ודאי נראה דנשאלה נסתפק
 אם חייב ליתן לה המזונות אם ירצה שלא ליתן לה גט ויניחה
 עד שילכין ראשה או לא וכול לעשות כן אלא מחוייב לגרשה
 וע"ז השיב שחלילה לעשות כן לכופו לגרשה כע"כ כי אין זה
 האיש ומה שנסקויע מדברי המבי"ט שכתומן רמ"ה שכתב
 שמתחייב לגרשה ותקת כדונייתה ז"ל דהקם מניירי שרצה לישא
 חשה על אשתו והוא כבר נשבע שלא ישא חשה אחרת וע"ז
 האופן כתב שם שאם ורצה לישא חשה שמתחייב אחר שישא

פועל צדק סי' א'

השניה שיגיש את הראשונה אבל אם ירצה להניחה ולילך ולא
לישא שם ודאי שיכול לעגנה .

ומה

מאוד נפלאתי על הרב כ"ד שמבוא סויעתא לזכריו
מדבריו המכ"ט והוא נגד דבריו הר"ן בחרתו חרא

כמ"ס הר"ן שאין יכול לעגנה וילך ואילו החס דבריו המכ"ט
הלך והניחה עגונה ואחר זמן שלח אחריו שכתוב אללו לא"י

ואפ"ה כמה שהניחה עגונה והלך לו לא איכפת לכו לרכבן
וארברא זו מחייבתה שהואיל ושלח אחריו שכתוב אללו ולא

באה שיכול לישא אשה אחרת עליה ועוד שגם זה הוא הפך
דבריו הר"ן ז"ל שמדבריו הר"ן ז"ל נראה שאין שום תקנה לאיש

לילך לא"י אם אשתו אינה רוצה ואילו מדבריו המכ"ט נראה
שיכול להניחה ולילך ואם אחר זה שלח אחריו שכתוב אללו

ולא באה שיכול לישא אשה אחרת אף שכתוב בכחוכתה שלא
ישא אשה אחרת עליה אכן אם מחרטת להתגרש מחוייב לגרשה

אכן נראה שאם אינה רוצה להתגרש שיכול לישא אחרת וימנע
ממנה שכ"זע הואיל ושלח אחריו שכתוב אללו ולא באה אף

דבריו המכ"ט ע"מס נראה שספר"אי נינהו ראוהו הכא נראה
שאם כחוב ככתובתה שלא ישא אשה אחרת עליה ומסתמא

על זה החנאי נשבע עליו ואפ"ה אם הלך לא"י ושלח אחריו
שכתוב שאם לא באה שיכול לישא אשה אחרת עליה ואילו כס'י

ר"י מנ"א כחב כמי שנרכה רוחו לזאת לא"י ואשתו לא רצתה
לזאת עמו ורוצה לישא שם אשה וחושש לחס רב"מ והשיב

שיכול לישא אשה ושולח לה גט ומשער הזמן שהגיע הגט
לירה ונושא שם אשה ולפי דבריו שכס'י רמ"ה אינו צריך לכל

זה כי יכול לישא אשה אחרת עליה ואפשר דהיה דסו' ר"י
מיוורי שרצונה להתגרש ממנו משו"ס אינו רשאי לישא אשה

אחרת עליה עד שיגיש את הראשונה כרכב הכא שאם רצונה
להתגרש שמחוייב לגרשה ומ"ס עוד הכ"ד שם וז"ל וכן מבואר

מחוק דבריו מהריב"ל שאחר שמסיק שהבעל יכול לומר קי"ל
כמ"ד דגם בזמן הזה איכא מלוס חזר לרון על התוס' וכתב

דג"ל תרי קי"ל וכו' ע"ס . וסתתא אם איתתא דהיבא דכופו
אי כעי בעל אזיל ומנח לה עד שתלכין ראשה מה צריך לסתתו

פועל צדק סי' א'

ט

על הקוספת הא כיון דמזי להניחה והולך לו ממולא אינו
 חייב לה לא חוספת ולא שום דבר ע"כ. ולערך ככר כחכתי
 לעיל דזה אינה קישיא דלאו כל אדם מתרנה בזה להניחה
 ולילך דאולי אחר שילך לשם וינשא שם תתרה לבוא אליו ויהיה
 לו שתי ארות ולא ניחא ליה בהאי ועוד דהשתא שבאה היא
 אליו אם ירצה לנרש אחר מהם ולטרך לתת להם כתובה משלם
 והוא לא ניחא ליה בזה וניחא ליה להתדיון על הקוספת
 ולהפסידה כתובה ולנרשה ולא תהיה אנירה ביה.

עוד

כתב דמ"ש הרא"ש כלל ל"ג סימן כ' והביאו הטור
 בס"ס ע"ה שאם אינה רוצה לרור עמו במקומו שאינו
 חייב כמוזנותים זה אינו חולק על דברי הר"ן שכתב דלאו כל
 כמיניה לעקור בידים לאו דשירה כסותה דמלשון התשובה
 משמע שהוא רצונו לנרשה ולכן פטור ממוזנות דהוא אינו
 עוקר לאו דלא ינרע שאין לאו אלא למי שרוצה אותה ואינו
 מקיים אבל כשאינו רוצה בה והדיון עמו לנרש כדיון ומחמת
 שהיא אינה רוצה לקבל גט אנירה ביה אינו חייב לה כלום
 דהיא הנורמת לעלמה עי"ש ולא הכניח את דבריו דהא הרא"ש
 ז"ל אית ליה חרס דרב"מ כמו שכתב בכלל מ"ב סימן א'
 ומדברי הר"ן ז"ל נראה להדיא דכל שאינו יכול לנרשה בע"כ
 מחמת חרס רב"מ אינו יכול למנוע ממנה שכ"וע וא"כ איך
 כתב הכ"ד ז"ל דכל שהוא רוצה לנרשה אלא שהוא אינה רוצה
 לקבל הגט שיכול למנוע ממנה שכ"וע וזה פשיטא שאין יכול
 לעשות כן אף בכ"הג ולענגה והרא"ש ז"ל כתשו' סי' ל' כתב
 בענין אם רוצה לנרש בטענת מאוס עליו או שאר טענות והיא
 אינה רוצה להתנרש ואינו יכול לנרשה בע"כ מתקנת הקהלות
 והשיב שמאחר שהוא רוצה לנרשה ויש בידו לפי הדין לנרשה
 אעפ"י שמזד התקנה אינו יכול לנרשה בע"כ מ"מ לא יהיה
 חייב כמוזנותים מאחר שהעיכוב הוא מזידה ע"ש. והרב
 חק"ל הקשה על הכ"ש והק"מ איך לא דחו דברי הרא"ש מכח
 תשובת הר"ן הנו' גלפקד"ן דדברי הרא"ש יש להם על מה
 שישמחו מדברי הרא"ש שכלל כלל ל"ג סי' כ' שכתב כדברי
 הרא"ש שיכול למנוע המזנות ועוד כמה מהראשונים שזכרתי

לעיל

פועד צדק סי' א'

הכרר

לעיל שנראה מדבריהם שיכול למנוע ממנה שכ"וע
העולם ככ"ד שחניך זה יכול לילך לא"י ולהניחה
עגונה פן ואולי תחרפה ללכה עמו ואינו רופא
לקונסה כקנס שקנני עליה חכמים להפסידה כחובתה ותוספת
כדברי מהרש"ם בת"ח ח"ג סי' ס"א וס"ב שיכול להניחה עד
שילבין ראשה ומ"ט הרב כ"ד אינו ענין לנ"ד דלא כתב כן
אלא כגדון יודיה שהיתה רכה ועגונה וחלושה מחמת תחלואיה
השר חלה ה' בה שאין ספק שהיא אנוסה בזה ואין לכופה
ועוד מטעמים אחרים שאין שייכים כנ"ד כידוע אבל כנ"ד שאין
סכנה דרכים שאין צריכה לדרוך כים באנוות ועוד שאין חולה
דכ"ע מורים כגדון דירן שיכול לכופה ואם לא תרצה לילך אם
ירצה יכול לעגנה עד שילבין ראשה וכן נראה מדברי ה"ר
ז"ל שכתב תחילה דברי מהרש"ם בלתי שום חולק ובס"ק אחר
הביא דברי הב"ד לענין אשה שהיא חולה ואינה יכולה ללכת
שארין יכול לכופה לילך עמו ונראה מדבריו להדיא דלא פליגי
דברי מהרש"ם עם הרב כ"ד אלא נדון הב"ד נדון אחר וה"ב
פשיטא שיכול לעגנה ולילך ולענין אם רוצה לישא אשה אם
שלח אליה כמה פעמים ולא רצתה לכוא כבר כתבנו לעיל
משם המבי"ט שאפי' התנה עמה ככתובה שלא ישא אשה אחרת
אם אינה רוצה לכוא אללו לא"י וכול לישא אשה אחרת עליה
כה"י ואפי' שבס' ר"י כתב שתקנת רנ"מה שויכח אפי' בעלויות
א"י וכ"כ הרב החבי"ב בשמו נראה דאותו האיש רוצה ללכת
ודי ספק חרס רנמ"ה ורוצה לעשות אופן שלא יעבור על חרס
רנמ"ה דשמה אף על זה נזר אבל אה"כ ראפ' דע"ז לא נזר
רנמ"ה וכן כתב מהרש"ך בס' ל"ו והר"ם רי בוטון סי' כ"ה
ככ"י הביאו הרב החבי"ב ולפי שהשאל לא שאל על זה כי
אין רצונו לנרשה או לישא אשה אחרת לפיכך לא ביארתו בזה
ככל הנזרך כ"ן לפום ריהטא וכן מצאתי למהריק"ם כסימן כ"ה
שהביא משם הריב"ש בס' תע"ז על מה שטוען הבעל שהוא
פטור מכל שעבוד שיש לה עליו ולא יראם לה עליו תרעומת
ולא אפי' מוונות וכתב שדוקא בנישואין יכול לטעון כן אבל
בקידושין לא זולת אם התנה כן בפירוש בעת הקידושין ללכת
אחריו

פועל צדק סי' א'

אחריו ע"כ. וכתב מהר"ק ש מצדכריו חלה נראה שבנישואין
 הדיו עם הכעל בכל סנו"ל וכתב שם הכלל העולה שכופה
 לעלות לא"י ואם לא הרעה לילך לא כוונתו ליה לגרסה ואין
 לה עליו מונות ונושא אשה אחרת עליו בא"י כדיו מורדת
 ע"ש. הרי נראה להדיו כדכתיבנא לעיל שיכול למנוע ממנה
 המונות ויכול לנשא אחרת עליו בא"י ואם תאמר דעד כאן
 לא פסק מהר"ק ש כן חלה לגבי דידהו דבארץ מצרים לא יש
 שם לא חרס רגמ"ה ולא שבועה שלא ישא אשה אשה אחרת
 חבל בכ"ד שיש שבועה שלא ישא אשה אחרת לא דיבר הרב
 בזה ו"א שהרי עיקר ראיתו של מהר"ק ש מצדכריו חרס"ז
 שכתב לענין מורדת שאף שיש שבועה או חרס רגמ"ה שיכול
 לישא אשה אחרת ובענין שאינה רוצה לעלות לא"י קראו אותה
 הפוסקים מורדת ומוזה דין כיון שהיא מורדת כמו שבמורדת
 וכול לישא אחרת אפי' שיש עסק שבועה כוונתו כן ג"כ נכחי
 עליית א"י אכן מה שהביא ראיה מצדכריו מהר"ם שאין כופין
 אותו לגרסה שכן כתב רינו עמה לכשיחזור לא זכיתו להבין
 דבריו בזה דאדרבא מכתב שאם יחזור שגובה ממנו הפוספת
 והכתובה משמע שכהלכותו לא"י גרסה דאל"ה אפי' שחזר לא
 ניתנה כתובה ליגבוק מקיים ומהיכן תגבה ממנו ועור שאם
 מצדכריו שמוירו שלא גרסה מאי קאמר ואם תמות היא בחייו
 שיורשיה ונכו הכתובה הא חס לא גרסה דין תורה בעל יורש
 את אשתו באופן שלא זכיתו להבין מהיכן דקדק כן מצדכריו
 מהר"ם ועוב הוה ליה לרקדק דמכתבו שדינה כמורדת ובמורדת
 דין פשוט הוא כבעינא ליה ומלענא ליה שאין כופין אותו
 לגרש וזה פשוט הוא דדינה כדיו מורדת דבעינא ליה ומלענא
 ליה כדכתב הרשב"ץ והבאתי דבריו לעיל אבל נראה שכונת
 מהר"ם היא דאם גרסה בעת הליכתו לא"י ועו"ז הפסידה
 כתובתה ותוספת גרסה כשחזר אח"ז לת"ל וכולה לחזור עליו
 בכתובה דכל כי האי הוה ליה כחילו איצדמוני מערים עליו
 להפסידה כתובתה ולא כל כמיניה להפסידה כתובתה אלא
 עכשיו שחזר לחולה לארץ חזרת היא ג"כ עליו בכתובה ודבריו
 הרא"ם כבר הקדים עליהם מהר"ה ש סימן נ"ה והרב ברך

פועל צדק סי' א'

א'נ"ל סי' ל' כתב שיכול למנוע המזונות מן האשה . זכו
הנראה להלכה ולא למעשה .

כאוס הנעיר

אברהם דיין
ס"ט

סימן ב'

שאלה

ראובן אמר לשמעון דע שיש לי ה' חכ"ך אם רלונך
לקנותם אני מוכר אותם וה"ל שמעון אני קונה
אותם ועמד שמעון וכתן לו מעות רמוסם אכן החכ"ך לא משך
אין שרלונך הוא מעיר הקדש לפת חוכ"כ והתכ"ך הם
שם וה"ל רלונך לשמעון שמכאן עד שלשה חדשים יגיעו לידך
ושמעון אחר שקנאם בכמה ימים אמר ללוי שכך היה מעשה
שקניתי מראובן חכ"ך ואם רלונך לקנותם אני מוכר אותם לך
בפחות ממה שהם שוים ועמד לוי וקנה אותם ואחר כך הלך
ראובן לעיר הקדש ת"ו ועבר הזמן שהוא שלשה חדשים ולא
שלח החכ"ך וכא לוי וטען על שמעון חן לי התכ"ך שעבר
הזמן וה"ל שמעון אני כותן לך ריוח עליהם מאה גרוש ומחזיר
לך המעות ואח"ך נודע שראובן לא היו לו החכ"ך כ"א שמאל
במקום אחד והוא סבר שיקנה אותם וימכור אותם ואחר כך
כשבא לפת ת"ו ראה שכבר מכרו אותם בעליהן והן עמה
נפשו לשא"ל הניעה בכמה ספיקות שנפלו ביניהם זם ולא
ראשונה ששמעון טוען שמכר ללוי כול הרכה והרי פסק מרן
בי"ד סי' קע"ג ס"ז אם קונה דבר ששם י"כ בעשרה בשבול
שמקדים לו המעות אם ישנם ברשות מוכר אלא שאינו מלו
לו עד שיבא בנו או עד שימלא המפתח מותר ואם אינם
ברשות אסור ואפי' יש לו מאותו מין הקפה ביד אחרים . שנית
דחפשי דלא התיר מרן אלא דוקא בעד שיבוא או שימלא
המפתח דלהיום או מחר הוא כידו ליתן לו החפץ אבל אם
הם ברשותו דהיינו שהם שלו אלא שהם במד"הי אסור או
דילמא

פועל צדק סי' ב' יא

דילמא ל"ט כיון שהם שלו . ג' יש להסתפק באת"ל בכגון זה
 מותר אם הם כמד"הו והם פקדון כיד אחר מאי אם מיקרו
 ברשותו או לא . ד' יש להסתפק בכ"ד ששמעון קנה מראובן
 חפץ ולא מסרם מיד לשמעון והוה הלואה גבי ראובן אי מיקרו
 ג"כ ברשותו או לא . ה' יש להסתפק ג"כ בכ"ד שראובן לא נמלא
 לו אוחו חפץ ואם נאמר שראובן נפטר משמעון אם יכול שמעון
 לקנות ממקום אחר וליתן ללוי והנה כל זה באם נאמר ששמעון
 מכר ללוי בזה . אבל יש להסתפק ספק ו' והוא באם נאמר
 ששמעון מכר בשיווי אלא שראובן לא נמלא אללו אוחו חפץ וגם
 אינו מצוי בשוק לקנותו אם נעקרה קניית שמעון לגמרי וממילא
 גם קניית לוי משמעון נעקרה ונמלא שלוי שלקח מאה גרוש על
 שטר מעותיו שהיו בטלות אלל שמעון . עוד יש להסתפק ספק
 ז' כי לוי טוען שבעת המכר נחתיב לשמעון וללוי בלשון חיוב
 וכלשון חיוב חיוב כמ"ס מרן בסו' ס' ושמעון טוען כי לא היו
 ד"מ כ"א שמכר לו מה שקנה מראובן . ספק ח' כי לוי טוען
 שהיה הדבר בקנין ושכועה להביא הדבר לידו גמר ושמעון
 טוען ששקר הוא רוכז ולא היו דברים מעולם לא בקנין ולא
 בחיוב . ספק טו' והוא כי שמעון ערין הוא מוחזק ואם כן יש
 להסתפק אם יכול לוי להוציא ממנו . ספק העשירי אם כ"ד דומה
 למה שכתב מרן כי ד' סי' קע"ה וו"ל הפוסק על הפירות ונתיקרו
 בשעה הפרעון יכול לשום פירות אחרות שנפסק עליהם כמעוט
 וליתן לו אבל מעות אינו יכול ליתן דמיוזי כרית גם כ"ד אם
 יתן לו מאה גרוש מיוזי כרית .

תשובה לענין ספקות הראשונות לריכוס אנו להציע דברי
 הש"ס דכפ' א"ן וז"ל אמר ר"ן האי מאן דהיב זוזי
 לקיראה וקא חזי ד' ר' בזווא וא"ל יהיבנא לך ה' ה' בזווא איתנהו
 גביה שרי ליתנהו גביה אסור פשיטא לא לריבא דאית ליה אשראי
 כמתא מהו דתימא בעד שיבוא בני או עד שאמלא מפתח דמי
 קמ"ל כיון דמחסרי גוביינא כמאן דליתנהו דמי ופי' רש"י איתנהו
 גביה אם הם כידו אבל אינם בעיר או אכר המפתח והוא לריך
 למעות שרי והנה מדברו רש"י קללו הותר ספק דאם אינם בעיר
 שנסתפקנו

פועל צדק סי' ב'

שנסתפקנו למעלה מדרכי רש"י נראה להרוא דאם הם בעיור
 אחרת כמו אבר המפתח וכן כתב הנ"י בדרכי רש"י וכן ראיתי
 למהר"א רוואניש שעלה ונסתפק כמו ספק שלנו והביא ראיה נ"כ
 מדרכי רש"י ומהתומה ממנו שלא כתב דגם הנ"י כתב כן והכריח
 עור ראיות עם מדרכי הטור ומדרכי הריב"ש וה' פ"מ בסו' ע"ה
 חזיל ומורי בכל מה דכתב מהר"א רוואניש והגם לכאורה נראה
 לרקדק מדרכי הש"ס דאם הם אינם בעיור אינם כראווי מדקא'
 לא לריב"א דאית ליה אשראי במתא ומינס כשאין לו אשראי אלא
 שהם כראווי דוקא במתא אכן אדרבא נראה לומר איפכא דא"ס
 הו"ל לנלות לנו זה לעיל כשאמר אי אית ליה והו"ל אי אית ליה
 במתא אלא ודאי נראה שאין מזה חילוק בין במתא ובין שלא
 במתא ומאי דנקיט דאית ליה אשראי במתא לרבותא נקטיה דאפי'
 יש לו בעיור כיון שהם הלואה ביד אחרים מיקרי לא יס לו ולפ"ז
 יש לרקדק קצת על רבי' הטור ומרן דלא נקטו זה לרבותא כמו
 דנקיט הש"ס . ולענין הספק הנ' דאם הם בעיור אחרת והם
 פקדון ביד אחר הנה הש"ך כתב דדוקא הלואה אבל פקדון מיקרי
 יש לו ומאחר עלות דאם הם שלו אפי' בעיור אחרת יש לו מיקרי
 א"כ גם לגבי פקדון שבעיר אחרת מיקרי יש לו דל"ס ולענין ספק
 הד' ששמעון לא לקח הספן או הם הלואה נביה מיקרי הנה יש
 לפשוט זה מדרכי הש"ס דשם פי' רש"י דאית ליה אשראי במתא
 שגם הוא פסק עם אחרים על שעות ומדרכי הש"ס נראה דאפילו
 האחרים שפסק עמם על שעות יש להם שעות אלא שמחוסר
 גוביינא מיקרי לא יש לו דהכי נקטו הטעם כיון דמחסי גוביינא
 משמע שיש לו אלא שמחוסר גוביינא וכתב הריטב"א הובאו
 דבריו בש"מ לרבי' כללאל הו"ל כיון דנקיט טעמא משום מחוסר
 גוביינא אפי' קיימים לו בשכועה ואפי' יש בידו משכון אסור
 ע"כ . מדברים אלו נראה דטעמא דמחוסר גוביינא הוא עיקר
 ואפי' במקום שמוכרת לשלם לו החפץ כגון שנשבע אפ"ה כיון
 שצריך לגבות מיקרי לא יש לו וא"כ כנ"ד שערין מחוסר גוביינא
 ודאי שאסור ועור נראה לרקדק כן מדרכי הש"ס דאם באמת
 דמאי דקאמר דאית ליה אשראי במתא היינו שיש לו חוב אלל
 אחרים והאחרים לא יש להם מאותו עין א"כ מאי קא מדמי ליה
 לער

פועל צדק סי' ב' יב

לער שיכוח בני או ער שאמלא המפתח דהתם כידו ממס אכל
הכא האחרים לא יש להם כלום ועוד דאם כן דאם יש לו אכל
חכירו והוא מוזמן דמותר א"כ הו"ל להש"ס למיעבר לריכותא
כד היתיר וכך הו"ל דאית ליה מוזמנים אכל חכירו דסד"א דאין
כידו ממס הם קמ"ל דאפ"ה מותר אלא ודאי נראה דבין יש לו
אכל חכירו ובין אין לו כיון דמתקרי נוכינא כמאן דליה ליה דמי
ומעתה נפשט הספק ה"ה כיון דאפי' יש לו אסור כ"ס לקנות
מאחרים . ומעתה נבוא לספק הו"ו והוא שראובן לא נמלא לו אותה
חפץ אם נעקרה קניית שמעון וממילא גם קניית לוי נעקרה
מאחר שאין ברשותו והנה בענין מוכר דבר שאין ברשותו העור
כפי' ר"ט הביא מחלוקת בזה וז"ל כתב בעל העיטור דלא חשיב
דבר שכ"ל אלא כגון פירות אילן וכיונא ששניהם יודעים ומחנים
בדשכ"ל אכל אם המוכר מתנה בדשכ"ל כגון שהמוכר מתנה ליתן
לו דבר פ' והוא בעולם אלא שאינו ברשותו חייב לקיים לו תנאו
שע"מ כן נחן הלוקח מעותיו ואין דעת א"ה הרא"ש ז"ל כן ומרן
ככ"י כתב שהרי"ף פסק כהרא"ש וגם רשכ"ס כן פסק וכן דעת
בע"הת וכתב ה"ה שכן דעת הרשב"א עכ"ל הכ"י וכן פסק
כש"הטו וז"ל דבר שכל בעולם אלא שאינו ברשותו דינו כרשב"ל
שלא קנה ויכול כל אחר מהם לחזור בו וכן ראיתי להט"ה סי' ש"ך
שכ"ו ז"ל ראובן רצה ללכת למקום א' לקנות משם מרגליות בא אליו
שמעון וא"ל הן לי מעות ואמכור לך מרגליות כחפצך היום או
למחר א"ל ראובן אולי תכזב כי השיב לו שמעון הרי אני מקבל
קנין על ככה להגיע לירך המרגליות הלך שמעון להביא מרגליות
מלוי ולא מלא כי לא היו לו לעצמו וסבור היה שדאי ימלא כיד
לוי ולא מלא כי מכרם לוי מקרוב וכו' עכ"ל ה"ל והשיב דאין
לריך להעמיד לו המקם משום דהוי אסמכתא משום דאין כידו
הוא שהרי סמך דעתו של שמעון לקנות מלוי והיה קולה כדעת
אחרים וגם המרגליות לא שכיחו כולו האו למוזכר ובהא כ"ע
מודו ע"ש . הרי דנ"ד היה כנ"ש ויש בו רב"ה חוספ"ה שיש
עמו קנין ואפ"ה כתב דאין לריך להעמיד לו המקם ולער"ן
דכנ"ש אף בעל העיטור יורה שלא קנה שהרי כתחלת דבריו כתב
דליתנהו ברשותיה כגון מלוה שיש לו כיד אחרים וכנ"ד ידע לוי
שלא

פועל צדק סי' א'

שלא יש כיד שמעון כלום כ"א שהם מלוה כיד ראובן והרי כתב
בעל העיטור דאם שניהם יודעים ומתנים בדשכ"ל שלא קנה
ודבר שאין ברשותו בדשכ"ל הוא כידוע ומה שכתב אח"ך אבל
אבל אם המוכר מתנה בדבר שכל לעולם אלא שאינו ברשותו
חייב לקיים תנאו שע"מ כן נתן הלוקח מעותיו ה"פ כגון שהמוכר
מתנה ליתן דבר פ' וסוף בעולם והלוקח סבר שאותו דבר הוא
ברשותו וחתת ידו שחייב לקיים לו תנאו כיון שהלוקח סבר שיש
לו ברשותו ונמלא שאין ברשותו שחייב לקיים תנאו וכן ראיתי
למהרש"ם כס' קכ"ג שפי' כן להדיא וכן הפר"ד ועוד נראה
לומר רכב"ד כ"ע מורים דלא קנה והוא כמה שכבר בא בשאלה
דהתנ"ך מזה המין שפסק עליו לתת לו חמשים בכח אחת הוי
דבר שאין מלוו וכדבר שאין מלוו נראה דלא קנה וראיה לזה מהא
דכתב הרי"ף ומביאו הב"ח בחרי גירסאות וז"ל מהא שמעיון
דמאן דמזבין ליה לחבירו מידו דשכית למוזבן אע"ג דליתיה
לההוא מידו ברשותיה מחייב למוזבן ולמיתן יתיה ועוד הביא
גירסא אחרת דאע"ג דשכית למוזבן אפ"ה כיון שאין ברשותו הוי
כדשכ"ל ונמלא לפי גירסא הא' דדוקא במידו דשכית מחייב הא
אם אינו שכית בשוק אינו חייב וכן כתב ה' פ"ד וז"ל ולדעת
המפרשים הרי"ף והרא"ש וסיעתם ז"ל דהא דקתני בתוספתא
במוכר חפץ לחבירו שחייב להעמיד לו מקחו הוינו כפסק דבר
שכבר נמכר בשוק כיון שמלוו בשוק טובא ברשותו מיקרי וכן
כתב בסמ"ע וגם הב"ח וכן ראיתי למהר"י אדרבי בס' ע"ד שכן
דקדק מדברי הרמב"ם מההיא דפוסק עמו על שער שבשוק וכתב
דאף כנ"ד אף שלא היו לו עורות לשמעון בשעת החיוב מ"מ הרי
היו לו עורות לאחר שהיה אפשר לקנותם משמע דבמקום שלא היו
לו עורות ואין מלוו בשוק אין חייב לו כלום וכן ראיתי למרן
בכ"מ בפ' כ"ב מה' מכירה שכתב על מ"ש הרמב"ם הפוסק על
שער שבשוק ולא היה אותו דבר שפסק עליו ברשות מוכר חייב
לקנות לו וליתן ללוקח מה שפסק והק' מרן בכ"מ וה"ת והא כיון
שאינו ברשותו לא קני שכן כתב רבי' בסמוך שאין אדם מקנה
דבר שאין ברשותו וז"ל כיון שזה דבר הנמכר בשוק הו"ל כאילו
קוא ברשותו וז"ל כיון שזה דבר הנמכר בשוק הו"ל כאילו הוא
ברשותו

פוער צדק סי' ב' יג

ברשותו וזה שכתב על שער שכסוק דמשמע דבר הנמכר בשוק
 סרי להדיא דההיא דפוסק עמו על שער שכסוק מוירו כמורי
 דשכית בשוק ועל זה מקבל מי שפרע אבל אם אינו מלוי בשוק
 ודאי דיכול לחזור בו וליכא מי שפרע .

וראיתי

להש"ך שכתב על דברי הסמ"ע וז"ל דכסעיק שלפני
 זה לא בא אלא לומר דלא קנה אלא לענין שיכול
 לחזור בו וכאן מוירו דמ"מ מקבל מי שפרע ואפי' באינו מלוי
 וז"ל דמקבל מ"ש וכו' ומ"ש וכן כתב המ"מ עיינותי סס ולא מלאתי
 שום משמעות . שו"ר כדרך הכית שכתב בדברי וכו' ע"ש ואני
 הדל לא הכנתו את דבריו אחת שדברי הרי"ף הויה תיובתיה לפי
 גירסא ראשונה שהכיה הכ"ח שכתב וז"ל מהא שמעינן דמאן
 דמזוכין לחבריה מירי דשכית למיזכין אע"ג דליתיא להסוד מירי
 ברשותיה מחייב למיזכין ולמיזכין יתיא וקו"ל נמי פוסקין על שער
 שכסוק ואע"ג שאין לו ע"כ . סרי להדיא דההיא דפוסקין על שער
 שכסוק דוקא כמורי דשכית אבל אין שכית אין מקבל מ"ש ונראה
 דעפ"י גירסא זו פי' מרן ככ"מ דההיא דפוסקין על שער שכסוק
 מוירו בדבר הנמכר בשוק ומלוי אבל אם אינו מלוי בשוק לא
 מיתחייב והיינו שהיה דמוכר דבר שאין ברשותו שכתב קודם דהיה
 לרשב"ל ומרן כבד"ה לפי שראה גירסת הרי"ף השנית שהיה ברפוס
 גדול שכתב סס וז"ל האו מאן וכו' ואנן לא סבירא לן הכי דכל דבר
 דלא הוי ברשותו כדבר שבה לעולם הוא והקשה לו למרן דההיא
 דפוסקין על שער שכסוק אפי' שאין לו הויה תיובתיה וכמו שהק'
 קושיא זו על הרמב"ם ולא שייך לתרוצי כמו שהי' על הרמב"ם
 דההיא דפוסקין אפי' שאין לו מוירו כדבר המלוי וההיא דהמוכר
 דבר שאין ברשותו דהוי כדבר שכ"ל מוירו כדבר שאין מלוי דהא
 הרי"ף כתב להדיא דההיא דהמוכר דבר שאין ברשותו דהוי כדבר
 שכ"ל מוירו במו שמכר לחבירו דבר דשכית למיזכין וא"כ כיצד
 נזכר לפ' דמוירו כדבר שאינו מלוי וההיא דדבר שאין ברשותו
 דהוי כדשכ"ל הויה סברת הרי"ף כמ"ש ככ"ו ופסק כוותיה דהרי"ף
 ולכן כדי להגילו מקושיא זו כתב כבד"ה דהא דאמרינן דדבר
 שאין ברשותו הוי כדשכ"ל וז"ל כמורי דשכית היינו לענין שלא
 קנסה אבל מקבל מי שפרע וכו' מוירו כדבר המלוי אבל כשאינו

פועל צדק סי' ב'

מטוי ורזוי דלח קנה וק"כ לא ידעתו מי הכריחו לפ' כן ולומר
סחור בו ככד"ה מאחר דנוכל לפ' דדוקא כדבר המטוי ועוד
דלפי דכריו דאפי' כשאנו מטוי מקבל מ"ס ה"כ הוי דכוי
הר"ף תיובתיה שהרי הוא פסק כהר"ף ומרכיז הר"ף כראת
דדוקא כמירי דשכית אכל אין שכית אין מקבל מי שפרע ומ"ס
על מ"ס הסמ"ע וכן כתב המ"מ והקשה שעיינתי שם ולא
מלאהי שום משמעות אחר המחילה כדח דטעות דמוכר הוא
וק"ל כ' במקום מ' והוא מרן ככ"מ שהבאנו דכריו לעיל שכ"כ .
נשאר לנו לדעת הספק הו' והוא כמה שטוען לו כי הים
הענין כלשון חיוב הנה בענין מחויב עצמו בדשכ"ל עיקרן
של דכרים מהחוס' ריש פ' אעפ"י וכתב שם הר"ש דאפילו
אין לו נכסים עכשיו אפ"ה מצי לשעבד גופו לכשיתחייב בהם
וראיתי לה' בני יעקב כדף פ"ט ע"כ שהק' על דברי הר"ש
הללו מהא דכתבו החוס' בר"פ נערה ד"ה ר"ש פועל שאינו
משלם קנס עפ"י עצמו תימה לר"י חיפוק לי דאפי' בעושק
והלוואה גופייהו לא מחייב אלא הוכח שייחד לו כלי והכח מאי
יחוד כלי שייך ואר"י כגון שייחד לו כלי לכשיעמוד כדן ויתחייב
יהא כלי זה מיוחד לגבות ממנו דמי קנסו וא"ת וכי סבר
ר"ש אדם מקנה דשכ"ל וכו' ותי' חדא ועוד קאמר חדא דדבר
שכח לעולם הוא ועוד וכו' והק' וק"ל וק' טובא דמאי קשיא
והרי כפי דברי הר"ש הללו אפי' ככה"ג מצי מחייב ולא הוי
דשכ"ל שהרי כתב וגם כשיש לו נכסים הוא משעבד נכסיו
לזה החוב לכשיתחייב הרי אע"ג דאין גופו מחוייב עתה אלא
לכשתחלמן או תתגרש אפ"ה מצי לשעבד נכסים שיש לו וק"ל
דכוותה וא"כ מאי ק"ל להחוס' הרי אע"ג דאין מתחייב עד
שעת העמדה כדן מ"מ מצי לשעבד נכסיו אלו מעתה לכשיתחייב
ועוד הק' כפי מ"ס הר"ן בס"פ אלו נערוח על מה שנחלקו
בירוש' דאם מפתה וכולה למחול הקנס דאיכא מ"ד דאינה
יכולה למחול לפי שלא זכתה עד שעת העמדה כדן ואיכא
מ"ד דיכולה למחול וכתב דנקטו' דיכולה למחול משום דבשעת
כיונה הוא מתחייב אלא שאינו זוכה עד שעת העמדה כדן
והחוס' ס"ל דיכולה למחול והשתא מאי ק"ל דהוי דשכ"ל הרי

סחור

פועל צדק סי' ב' יד

החיוב מעכשיו אלא שאינו זוכה בו עד שעת העמדה כדון
 ו"ע. ואינו הדל לא הכנתי דאמתי הוקפה לו קושיא זו על
 הרא"ש ולא הקפס מדברי החוס' עלמס שהרואה יראה דברי
 הרא"ש הם דברי החוס' עלמס דעיקר קושיאו ממה שכתב
 דאם יש לו נכסים משעבד לזה החוב ודרי החוס' כחללת
 דבריהם כתבו זה להדיא ואמרו דכשלמא כשיש לו הוא משעבד
 נכסיו לזה החוב אף דבאמת אין חיוב לה עכשיו אלא לכשתחלמן
 או תתגרש אפ"ה מחוייב מעכשיו וא"כ לא ידעתי למה לא
 הוק' לו מדברי החוס' עלמס ולעיקר קושייתו כ"ל לתרץ דהן
 אמת ריכול לשעבד נכסים שיש לו עכשיו לכשיחייב בהם אבל
 מ"מ אינו קונה הנכסים קנין גמור כאלו הם שלו וכפרט
 שא"ל שאם יתחייב יגבה מזה ולא שנתן אותו לו מעכשיו ולגבי
 קרבן שבועה בעינין שיהיה שלו לגמרי כדי שיחייב קרבן על
 כפירתו וכתבו החוס' להדיא דכשלמא כשיש לו הוא משעבד
 נכסיו לזה החוב ומשמע דשעבדו בעלמא הוא משעבד דבאמת
 זמן החיוב עדין לא בא וא"כ לגבי קרבן שבועה החיוב אינו
 מעלה ואינו מוריד שהרי גבי עושה והלואה אף שבאמת הורה
 ובהודאתו נחתיב בזאת ההלואה חיוב גמור אפ"ה ההודאה
 והחיוב אינו מועיל כלום אלא בעינין שיוחד לו כלי לנכות
 ממנו והכלי מיד שהורה שהוא חיוב הרי הכלי קנוי לו מעכשיו
 אבל גבי קנס אף שבאמת ייחד לו כלי מ"מ הכלי אינו קנוי
 לו ואף שנחתיב מעכשיו מ"מ אין קנוי לו עד שיעמוד כדין
 ואינו מתחייב קרבן שבועה עד שיהיה כפירת ממון ממס וא"כ
 גבי קנס מה יועיל היוחד אלא ודאי לריכוס חנו לומר דאדם
 מקנה דשכ"ל ומשו"ה מיד שיוחד לו הכלי הוי שלו דאדם
 מקנה דשכ"ל ומעשה גם מה שהק' מההוא שכתב הר"ן דמיד
 שבא עליה נחתיב ומשו"ה יכולה למחול גם זה ל"ק דבאמת
 משעה שבא עליה נחתיב אבל מ"מ אין מועיל החיוב לגבי
 קרבן שבועה אלא עד שיקנה קנין גמור וכמ"ש והנה לשון
 זה של הרא"ש הכיאו הטור סי' ס' וכתב שם דהרי"ף שכתב
 בחשו' ראוכן הוציא שטר על שמעון וכתב בו מתנת שנתתי
 לפלוני מאה זהובים ושעברתי לו כל נכסי וכו' שדריך שיהיו

כרשותו

פועל צדק סי' ב'

ברשותו בעת הקנין לשון זה פליג על א"ל הר"א ש ומדן שם כתב
נראה דלא פליג דהרי"ף מורה כההיא דהר"א ש שאדם יכול
להתחייב אעפ"י שאין לו נכסים שנופו ועלמו הוא מחייב אבל
כההיא דהרי"ף לא חייב עלמו ליתן אלא הודם שנתן לו כך וכו'
ואם לא היו מצויין בידו אין מתנה כלל וכי שיעבר נכסיו לנכוחס
מאי הוי וכו' עי"ש ולא הבנתי את דבריו דמדבריו הרי"ף נראה
להדיא דכאן מיידי שנתן מתנה בקנין וכיון שיש קנין חרי כאלו
נתחייב חיוב גמור כמו שנראה מתשובת הרשב"א שהביא מרן
בסי' קל"ה מסו' ק' ששאלוהו על מי שילא עליו שטר שכחוב בו
אתן לך כ"כ וכל אתן ואעשה אינו כלום והשיב דכל שקנו מירו
אעפ"י שלא אמר כלשון חיוב חייב דקנין מילתא אלימתא היא
וכאלו מחייב עלמו כאותו דבר שאמר ליתן ע"כ הרי להדיא
דהקנין מועיל כמו חיוב ואם כן מאי מתלק דמתנה לא חייב
עלמו הרי כיון שיש קנין הוי כמו חיוב והנה לפי מה שכתבנו
דמדבריו הרי"ף נראה להדיא דהכא נתן לו מתנה בקנין לפ"ז יש
לו לתרץ בדוחק מה שהק' מהר"ש הלוי חת"מ סי' ה' שהק' על
הטור דאמאי לא כתב כמי דבעינן קנין ולפי מה שכתב הרי"ף
דהיא מתנה בקנין מעתה ל"ק דהרי כבר כתב הטור אבל הנותן
מתנה דבר שאינו שלו וכו' אינו כלום והיא חשו' הרי"ף דמיידי
בקנין ממילא גם מה שכתב קודם לזה הוא בקנין ג"כ ואפשר דרי
להשוות דעת הטור בהרשב"א נימא דמועיל או הקנין לפד שהוא
כחיוב או החיוב ומש"ה כתב אבל גבי מתנה אפי' שיש קנין שהוא
כמו חיוב אפ"ה אינו כלום ונראה דלפי תשובת זו של הרשב"א
שכתבנו וגם דיוק דבריו הטור שנראה שהקנין כמו חיוב משו"ה
הוקשה לו למהראנ"ח בסי' ב' סי' ל"ו על דבריו ה"ה כתשובת
המרנלוות דחתי עלה מטעם דאין אדם מקנה דבר שאין ברשותו
והק' עליו דליתא דכיון דאיכא קנין הוי כאלו מחייב עלמו
ובחיוב אף שאין ברשותו חייב אלא שלא נמצא בידו כעת ספר
מהראנ"ח ח"ג לרעת מהיכן כתב כן. וראיתי לה' בני יעקב בדף
ז' ע"ב שהק' על דבריו מהראנ"ח כתב וז"ל וק' טובא שהרי הטור
כתב והמחייב עלמו ברשב"ל וכו' וקנו מירו חייב משמע דלא
קנו בקנין לתורה אלא א"כ מחייב עלמו כמו וכן נראה מתשו'
הרשב"א

הרשכ"א שכתב אדם שקייב עלמו כל מה שיזכיר הרקל דבריו
 קיימין משמע דרוקא אס אמרה כלשון סיוב אכל אי לא אמרה
 בלשון חייב אפי' אי איכא קנין לא מהני דלפי דבריו נימא כיון
 דאיכא קנין הוי כחילו מחייב עלמו ולא ירענא מאי קאמר חלה
 כמה שכתב דמדבריו הטור נראה דבעינן תרתו הרוחה וראה
 לדברי הטור דלא כתב כן וגם מה שהכיר משם הרשכ"א הרוחה
 וראה תשו' הרשכ"א שכתב מרן בסו' קל"ה נראה בהפך דכתב
 להדיא דהקנין מועיל כמו חייב .

ועל

מה שכתב מרן והמקייב עלמו וכו' והוא שקנו מירו
 והק' הש"ך דאיכרה דבע"ה שער ס"ד כתב כן משום
 דלטעמיה חזיל דלא מהני אחס ערו אלא בקנין אכל להרמב"ם
 דפוסק דכאומרו אחס ערו סני להחייב ה"ה הכא כיון שאמר
 אחס ערו שאני מחייב לפ' חייב אף בלא קנין ולעיל סימן מ'
 פסק כהרמב"ם ולמה הרי"ך כאן שיקנו מירו והל"ע .

וראיתי

לה' בית אברהם כתי' על רבו' שכתב לחלק דורדאי
 מי שאמר אחס ערו שאני חייב לפ' מהני להרמב"ם
 אכל המחייב עלמו כדשכ"ל או שאינו מלוו אלו שעכשיו לא חל
 החיוב אלא כשיבא לירו לא מהני אמירה אחס ערו עי"ש . ולא
 ירדתי לסיף דעתו וכנראה דלא סיימה קמיה דמר דבריו הש"ך
 שהרי הש"ך סיים להדיא וז"ל ואפשר דס"ל להמחבר דברכר שאינו
 בעולם או שאינו ברשותו לא מהני הו עמי עדים לכ"ע אכל לא
 מסתבר לי לחלק בכך ודברי המחבר זל"ע . הרי להדיא שז"א
 לחלק בדעת מרן כמו שכתב הב"א ואפ"ה כתב דלא מסתבר לי
 לחלק בכך וא"כ לא ידעתי איך נעלם מן העין דבריו הש"ך ואם
 באמר דכונתו דחילוק זה שכתב הש"ך הוא טוב מטעם כדי לגבות
 ממשעבדיו כמו שסיים זה אינו חדא דהו"ל עכ"פ להזכיר דבריו
 הש"ך ועוד דמנ"ל דע"ו הקנין גובה ממשעבדיו והרי הש"ך
 הכריע לעיל דאינו גובה ממשעבדיו ועוד ק' כמה שכתב ואפי'
 מהני חרו כל שלא חל החיוב עכשיו כמה מהחייב כשיבא לעולם
 ולא הוא דבלשון חייב חייב אפי' שלא בא לעולם וא"כ ודאי שהוא
 גובה מבני חרו והנה מהריב"ל כתב סי' ל' כתב דלא ירעינן
 דעת הרמב"ם בוס אי ס"ל דבלשון חייב חייב ולפי דבריו הש"ך

פועל צדק סי' ב'

הדבר מוכרח דס"ל להרמב"ם דכלשון חיוב חיוב שהרי מדבר
הס"ך נראה ראם אמר הו' עלי עדים שאני חיוב לפ' חיוב ולא
שאני לן כיון בדבר שיש לו וכו' בדבר שאין לו כרשותו או דשכ"ל
וא"כ הרמב"ם שכתב ראם אמר הו' עלי עדים שאני חיוב לפ'
חיוב ה"כ להרי"א משמע דהרמב"ם ס"ל דכלשון חיוב חיוב ונקטור
לכ"ד כמה שטוען לוי כי היה הענין בקנין וכלשון חיוב והן אמת
כי כן פסק מרן דכלשון חיוב חיוב והוא שקנו מידו ונראה דדיו
זה הוא מוסכם אליבא דכ"ע וכן הכי'א הרב החביב כמה פוסקים
דכן ס"ל אכן כחכ בסוף דבריו שמהרש"ם כסימן רפ"ח כתב
דנראה מדבריו הרי"ף שחולק בזה וס"ל דאפי' כלשון חיוב אינו
חיוב ונס' ה' משאת משה בחלק ח"מ סי' ה' כתב דמקשוכת
מהר"ם הביאה המדרכי בפ"ק דכ"מ סי' רמ"ז נראה דפלוג' אפי'
במקחיוב וסיה אפשר לומר דיכול המוזק לומר קי"ל אכן דבר
פשוט הוא שאין יכול לומר קי"ל נגד סברה מרן הקדוש אלא נראה
דכנ"ד כ"ע מורו והוא כמה שנקרק בדרכי מרן דאמאי כתב
שצריך לומר כלשון הזה הו' עלי עדים שאני מתחיוב וכך הול"ל
בקצור וכלשון חיוב חיוב שמחיוב עצמו וכו' אלא נראה דכא
לאפוקי כנ"ד דרוקא' אם אמר כלשון הזה הו' עלי עדים והעדים
מעידים אותו על ככה אבל אם לא יש עדים בדבר ואדרבא
המוכר אומר שלא היה עם חיוב ומכחיש ללוקח דפשיטא שהמוכר
שהוא מוזק נאמן וכן ראיתי למרן החביב בסו' ר"ע בהגהת כל
אות ו"א שהביא משם מהר"ם קלעי בתשו' כ"י שכתב על מה
שכתב מרן אבל כלשון חיוב חיוב כתב הוא ז"ל דהיינו דוקא
בשודאי נתחיוב אבל אם יש ספק אם נתחיוב לא ע"כ הרי להדיא
דכספק לא יתחיוב וכ"ס כנ"ד דיש ספק והוא מוזק דודאי לוי
אין יכול להוציא מידו וחזי הוי' למסריב"ל בסו' ל"ח שהביא
תשובת הרא"ש שכתב כלל פ"ד שכתב וכן בקרקע שקנה אחר
המתנה שכתה בה והק' דהו' דשכ"ל וכן הק' כתשובה שהביא
הריב"ש משמו שחיוב להשלים מכח השכובה משמע דאי לאו
השכובה לא היה חיוב ואלו הרא"ש ש"ל כרעה הראב"ד בהדיא
דשוקפין כמו שכתב הטור ותו' דנבי שותפין ס"ל הטעם כמ"ס
מהר"ם דבהדיא נראה דקא' לוי' אתדרי נמר ומקנה וגם נבי
תשו'

תשו' של הרא"ש שבכלל פ"ד נראה שעשה אחיה עם אשתו
 ומשו"ה זכחה האשה וכו' ע"ש . וראיתי לה' בני יעקב בדף פ"ט
 ע"ה שהק' דמכריו אלה נראה דבלשון חיוב לדעת הרא"ש אינו
 חיוב והיה דשופין שאני ראובן דליתו אהרדו גמר ומקנה
 ומפני טעם זה בהיה תשו' אע"נ דאיכא חיוב לא סגי לן בחיוב
 אלא מטעם שכועה וזה קומה שהרי מנינו להרא"ש כר"פ אעפ"י
 דס"ל דבלשון חיוב חיוב ע"כ . ואנכי העבר אחר המחו' כרת
 לא ידענא מאי קאמר דמנ"ל דלדעת הרא"ש דבלשון חיוב אינו
 חיוב ומתוכן נראה לו כן והרואה יראה דכרו מהריב"ל דאין מורין
 כן כלל וכונתו פשוטה דראי בין היה דשופין ובין היה
 דמחייב עלמו ליתן מחלית מה שירויח מירוי שלא היה הענין
 בלשון חיוב כלל אלא שמקנה לחבירו מחלית מה שירויח וכן היה
 דשופין ומשו"ה גבי שופין אע"נ דליכא חיוב בהיה הנאה
 דליתו אהרדו גמרו ומקנו אבל גבי מקנה לחבירו מחלית מה
 שירויח דליכא שם חיוב אי ליכא שם שכועה אינו מחייב ואף
 דכתב מהריב"ל אי ליכא שכועה אינו חל החיוב אינו ר"ל שיש שם
 חיוב ואינו חל ב"א כשכועה אלא ר"ל אם אין שכועה אינו מחייב
 כיון שאין שם שום חיוב וכן כתב מהריב"ל ז"ל הוא עלמו לעיל
 דהיה דשופין מירוי שלא כתחייב בלשון חיוב ועוד נראה לומר
 ככ"ד כמה שכתב מהר"ש הלוי חת"מ סי' ה' והוא דכי אמרינן
 דרשב"ל מהני בלשון חיוב היינו דוקא כשיהיה החיוב בלשון
 המועיל וכמו שיש לרדק כן מרבנו העור שכתב והמחייב עלמו
 וכו' הרי כפי' דלריך שיכתוב מודה אני שאני חיוב לך או אני
 מחייב עתה לפ' נראה דאם אין כותב בלשון הזה לא מהני א"כ
 מי שיכתוב אני מחייב שאחן לפלוני כל מה שישלחו לו מעור
 אספניא פשוטא דאינו לשון המועיל משום דלשון אחן אינו מועיל
 משום שהם דברים בעלמא ואפי' קנו מירוי עו"ש . וה"כ ככ"ד
 שאמר לו אני מחייב שאחן לך מה שישלח לי ראינן פשוטא דלא
 קני כיון דלא אמר לשון המועיל ולענין מה שטוען לוי כו היה
 הענין כשכועה הרי לך ד' סניפים המסחעפים כענין השכועס
 ומסס אני דן שאין השכועס כלום זה ילא ראשונה כתב מרן בסו'
 ר"ז נדר ושכועס מהני אפילו באסמכתא והוא מרבנו סג"מ
 שכתבו

פוער צדק סי' ב'

שכחור בן משם הר"ם וכמ"ס כב"ו והנה לא ידענו דעת מהר"ם
כמאן ס"ל אם נאמר דדעתו כדעת הרב שהביא הר"בם דהשבועה
עושה קנין או ס"ל כהר"ב"ם דהשבועה אינה עושה קנין ונפקא
מינה כמה עניינים ואחד מהם הוא דאם כדועבד התירו לו
שבועתו מוקד ומלאנו להרב החכ"ב בהנחה כ"ו אות ר"ו שכתב
דס"ל למהר"ם דהשבועה עושה קנין וכן הביא מכמה פוסקים
דכן ס"ל בדעת מהר"ם בן דהשבועה עושה קנין ומורינו הרב
מהר"ם ל"ז בס"ב"ר של שלמה דף קכ"ט ע"ג עלה בהסכמה שהשבועה
אינה עושה קנין אפילו לדעת מהר"ם ודחה שם ראיות הרב
החפ"ב יע"ש. וכן ראיתי למהר"ם גאון סו' ט' ובר מן רין
לית לנו לריב"ם לכל זה כי כבר מלאנו ראינו למרן עלמו כב"ו
סו' רי"ב וכסו' ר"ן שכתב לענין דשכ"ל להדיא דאעפ"י שאינו
מחוייב מחמת הקנין ושהשבועה אינה עושה קנין עכ"ו מחמת
השבועה מחוייב כדי לקיים שבועתו ומתקומה מרב חכו"ב כי שלא
הביא דברי הפ"ו לראיה דכן ס"ל בדעת מהר"ם שפוסק כמותו
ועכ"פ מלאנו למרן שהשבועה אינה עושה קנין וא"כ ודאי אם
טען שמעון שהתיר לשבועתו ודאי ראיין כאן חיוב שבועה ואם כן
קנין כ"כ כתב מהר"ו הררבי בסו' ק"ס כמו שנחתייב לתכניו לתת
לו עורות לזמן פ' ונשבע לו על כך שחייב לקיים שבועתו וכופין
אותו על כך.

וראיתי למהר"ם מלמר ח"כ בסו' כ"ב דף מ"ו ע"ג שהק'
עליו מההוא שכתב בסו' סי"ט ו"ל ולוכא למומר
כיון דכ"ד איבא שבועה חומרה השבועה נמר ומקנה ליתא
שהשבועה אינה עושה קנין ואינה מוספת שום חיוב פירעון ויחר משו'
לא נשבע אלא השבועה מיתלה תליא כפירעון לזרוז במקום שיסנו
אבל במקום שאין פירעון אין שבועה ואם פירעון אין כאן שבועה
אין כאן שלא נשבע זה לפירוע אלא כל זמן שהוא חייב וכן פסק
מוהרי"קו שורש פ"א וכן פסק הריב"ש וכו' הרי שאם בשעת
גזירת לוי לא היו הבגדים כבר ברשות נפקד ראוכלין אין כאן חיוב
מזמן ולא שבועה הרי רקשיא מיניה וביה עכ"ל. ואנו הדל
לפק"ד דאפשר דל"ק דהא דכתב בסו' סי"ט דהשבועה אינה
מוספת שום חיוב התם נקטן טעם הרב להדיא לפי דאיבא אומדן
דעתא

פועל צדק סי' ב'

יז

דעתא שלא מכר לו אלא אותם שהם ביד פקדו של ראובן
 ובין שלא באו הכנדים מפקידו של ראובן ולא נמצאו אצלו
 אז אמרינן פריעון אין כאן ולא מכר לו אלא אותם הכנדים
 שבועה אין כאן ועל כיוצא בזה הכיף ראיה מההיא דמהרש"ק
 ש"ס על איש שנשבע לוחן לכתו כדוניה סך מה ועשה
 טוען הכי הכת שאינו רוצה לפרוע מחמת שמרגילין קטטה
 בכתו ומזויזין עליה שם רע ופסק שם רטענחו טענה ראזלינן
 בתי אומדנא ע"ש וכן מלאתי ב"כ חסו' להרא"ש בכלל ח'
 על איש שנחייב לכתו כדוניה על סמך שיגבה מחובותיו
 ואח"ך נחלקלו החובות ופסק דאינו מחוייב לקיים שבועתו
 דארעתא דהכי לא נשבע עי"ש וא"כ נוכל לומר דרוקא הדין
 דסי' שי"ט דיש אומדנא משו"ה השבועה מתבטלת אבל הדין
 דסי' ק"ח וע"ר שנחייב להכיר לו עורות סתם ולא פירש
 ממקום פ' וכי ה"ל לא אמרינן דיש אומדנא ואם כן ודאי
 חומרת השבועה חלה עליו ומחוייב לקיים מכת שבועתו וא"כ
 נראה דבזה כ"ע מורו ואפילו אח"ל דאיכא מאן דפליג וכול
 המוחזק לומר קי"ל ב' כתב מהריב"ל בח"א סי' ע"ט ובמק"א
 דיש חילוק בין הוכה שנשבע על דבר הכרור שאינו חייב כגון
 אסמכתא דאז השבועה קיימת דהא ידוע לכל דמן הדין אינו
 חייב והקנין אינו בהם כלום וכולי האי ידוע ונשבע אכל במילתא
 דלא ברורה או דאיכא פלוגתא דרבנותא וקנו מירו ונשבע מלי
 אמר בקנין קי"ל כפ' ואינו חייב מכת הקנין ומה שנשבעתי
 בטעות היה דסבור הויתי שאני חייב מן הדין ונשבעתי לזר
 עלמי וכו' ע"ש . ומהר"ש פרימו הוכחו דבריו בכרס שלמה
 ובכהונת עולם סימן ח"י דדבר שאין ברשותו אין ידוע לכל
 רלא קנה והויה שבועה בטעות ואף שכל הפוסקים חלקו עליו
 בזה מ"מ כתב הרב החי"ב משם מהר"א חסון דמי שקומד
 על מהריב"ל אין ראוי לקרותו עבריינא וגם כתב משם מהר"ס
 די בוטון דאין בית דין יכולין לכופו כיון שיש לו אולן גדול
 מהריב"ל לסמוך עליו וכן ראינו למהר"ש אמריליוו ח"מ סי'
 כ"ג וה' משאת משם ח"מ סימן כ"ו שכתבו כן במ"ש הרב
 החי"ב עי"ש וכן כתב מהר"ס דף י"ג ע"א דהואיל ונפק

מפומיה

פוער צדק סי' ב'

מפומים דהרב מהריב"ל והורה הלכה למעשה לא דבר רק
הוא להיות סניף והנה כל זה אם נאמר ששמעון ודאי נשבע
או שהוא מורה או שיש עדים אבל כ"ד שיש ספק שבוועה
שלו הומר שנשבעת לי ושמעון מכחשו והומר שלא נשבעתי
הפער לומר ראפילו החולקים על מהריב"ל מורים בזה וכן
ראיתי לה' דבר משה ח"א דף ס"ט שטרם וקבץ כמה סכרות
והעלה דכספק שבוועה אין כ"ד כופין אותו ולער"ן דכ"ד
ששמעון כופר ויודע בעלמו שלא נשבע אפי' ה' פ"מ ח"א
ס"ס כ"ו שהחלוט הדבר דלרעת מהר"ם דכספק שבוועה כופין
כ"ד על קיום השבוועה כנ"ס מורה דאין כופין דלא כתב הפ"מ
אלא כדון שלו שעשה ההרה לפני ג' ויש שספק אם מהני
הההרה דעכ"פ כולם מודין שהיה שם שבוועה אבל כ"ד דיש
ספק אם יש שם שבוועה או לא וכ"ד לא ברורה להו שנשבע
אלא שלו הוא שאומר שיש שם שבוועה כני הא אפי' הפ"מ
מורה שאין כופין ובר מן רין כבר מצאנו למרן ז"ל בס' פ"ז
סכ"ז דכל דהוה ספק שבוועה בנייהו המוחזק נאמן שכתב
וז"ל מי שנחייב שבוועה כ"ד ואחר זמן חכעו חכירו שיטעב
לו והמר נשבעתי אם הוא מהנשבעים ונפטרים נאמן הוי
להדיא דאפי' שוראי נחייב לו שבוועה כ"ד אפ"ה יכול לומר
לו נשבעתי ויפטר ממנו כ"ס כ"ד שלא יש ודאי שבוועה שוראי
שמעון נאמן שלא היה שם שבוועה וכן ראיתי למהר"ם פרימו
הובא בספר כהונת עולם בסוף סי' ח"י שאם יש עד אחד
שאומר שנשבעה והוא הוומר שלא נשבעה על ההקדש הוא
נאמנה על עצמה כהשר מפורש דבר זה מכל הפוסקים ע"כ
מכל אלה הדברים הניחנין למעלה משמע דראובן יכול לעקור
קנייתו משמעון ושמעון ג"כ יכול לעקור קנייתו מלו ויחייב
לו המעות כמו שהס' וה"כ אם יקח לו שום תוספת על מה
שנתן הוי רביח במורה וכי ודאי שבר מעותיו עומד ונוטל
מאחר שנעקר המקח לגמרי ובמה זוכה במעות הללו הנוספים
על מעות שנתן לשמעון ונדולה מונו מצונו למרן כ"ד סימן
קע"ד ס"ו וז"ל הפוסק על הפירות ונחייקרו כשעב הפרעון
יכול לשום הפירות שנפסק עליהם במעות וליתן לו פירות
אחרות

אחרות אכל מעות אינו יכול ליתן ונראה רכ"ט ככ"ד ראון
 יכול ליתן מעות ראפי' הקס דהמכר מכר וברשותו נתיקרו
 וראיה שיכול ליתן לו פירות אחרות אפ"ה אסור משום דמיתוי
 כרביא כ"ט ככ"ד שאין המכר מכר ושמעון יכול לחזור בו מן
 המקח דראפי' אס יקח לוי שום ריוח מיתוי כרביא וכ"ט ששמעון
 מוחזק ואין יכול להוציא לוי מידו ונרולא מזו ראותי לה' לקט
 הקמת כו"ד דף ל"ח שהביא משם הפוסקים דאפילו בספק
 ספיקא אין מוציאין מיד המוחזק ואפי' איכא כמה ספקות אין
 מוציאין מיד המוחזק עוד שם הביא אפי' הובא דאיכא חשש
 איסור אין להוציא מיד המוחזק ולאפס הפנאי לא יכולתי להרחיב
 הדבר יותר כאשר היה עם לכבי והנלע"ד דרך לימודי כתבתי.

כה דכרי זעירה דכריון

אברהם דיין
 ס"ט

סימן ג'

שאלה

ראובן שהיה מוחזק מאבותיו שהם גזע היחס ות"ח
 לעלות לס"ח ביום מתן חורה ובכל עת שקוראים
 בליבור בעשרה הדברות ובשירת הים ולהיות חתן חורה כשמיני
 עלרת ושאר עניינים כנודע ויקר מקרה אשר לא טהור שמת
 ראובן והניח בנים קטנים כבן עשר שנים ובין כך החזיק שמעון
 במקומות הנזכרים אכן כל עת שהיה עולה שמעון במקומות
 הנז' היה עושה השכבה לנפשות המשפחה שהיה לאות ולזכרון
 שלא תשכח החוקה מהם ושמעון הנז' לסיבת מה הלך להתפלל
 במקומות אחרים ובין כך חנך בן ראובן גדל וכה לכלל ת"ח
 וכקם מראשי הליבור להקזיר לו החוקה שהיה ואחר מיתודו
 סקה עמד לו מנגד באומרו רביון ראיתי אירתי וחנך משיב
 שהפשיעם מלדיכס שלא שמרתם את המקום ער שאגדל והרי
 כל מינוי ושררה מן המלכות אנו למדין והרי כתב הרמב"ם
 כפ"א

פוער צדק סי' ג'

כפ"א מה' מלכים ה"ז שאם היה קטן כן המלך משמרין לו
המלוכה כמו שעשה יסודע לויאש וא"כ היה לכם להחנות עם
שמעון שכשיגדל חנוך יחזור למקום אבותיו ומה גם כי שמעון
מאליו הלך לו וקובלו לקיים השימור בלתי שום פוגה פה
ומפספף ועל הכל צריך שנדע איזה דרך ישכון אור וכל אחר
על מקומו יבוא בשלום ויבוא שכמ"ה .

תשובה

כחב הרמב"ם בפ"א מה' מלכים ה"ז ומאחר
שמושחין המלך זכה לו ולבניו עד עולם שהמלכות
ירושם שנה' למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו הנית
בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגדל וכל הקודם בנחלה
קודם כירושם ההוא והכן הגדול קודם לקטן ממנו ולא המלכות
בלבד אלא כל השררות והמנויין שבישראל ירושה לו ולבניו עד
עולם ופוא שיהיה ממלא מקום אבותיו בכחמה וכיראה היה
ממלא מקום אבותיו כיראה אעפ"י שאין ממלא מקום אבותיו
בכחמה מעמידין אותו במקום אביו עכ"ל . ויש לחקור ולדעת
אם דין זה נאמר אפילו החזיק אביו בשום מנהג כענין גדון
דין או דילמא לא נאמר דין זה אלא לגבי מניו שיש בו שום
שררה וגדולה אבל לא לגבי חזקה בשום מנהג כענין כ"ד והנס
מרוז ז"ל בבית יוסף א"ח סי' קכ"ג הכי לנו דברי המרדכי
ז"ל דפ' בני העיר וז"ל ולענין יין להכדלה כל מי שיתן ויתר
לזקקה זוכה ולא שייך ירושה במנות ע"כ וכ"כ בהדיא הרב
משפטי שמואל ז"ל סי' ג"ן וז"ל שאין להם דין לחברה הישנה
כמה שרוצים לעכב על ידם לחברה החדשה שלא יזכו גם הם
כאשר עשו עתה זה עשר שנים כי פשיעה שלא קנו חברה זו
כירושם שלא יזכו אחרים ג"כ דלא רמי לבן מלך שזוכה במלכות
וכן בן כ"ג שזכה לכהונה דהקם שאנו דהווי שררה על כל
הטבור ואחר שהבן ממלא מקום אבותיו ראוי שיזכה בשררה
זו דהכי נלי קרא בפ"י משא"כ הכא וכ"כ בס' החסידים סי'
השכ"ז וז"ל צדיק אחד היה רגיל להתפלל ב"ה ויו"ה כ' וכו'
ובסוף ימיו לא רצה להתפלל אמר אם יתפלל וימות יבוא בני
ויאמר רוצה אני להתפלל במקום אביו וכו' כי המנות אינם
ירושם

ירושלם ע"ש והביאו הרב הסכו"כ בשכנ"ה סו' קנ"ג הנחב"י
 אות ח"ו גם הביא לנו דברי מהר"ו סימן ק"ז ומהר"י הלוי
 סי' ז"ך דכולם פה אחד ענו ואמרו דאין ירושה במלות .

האמנם

הנכי הרוחה דהרשב"א ז"ל כת"א סימן ט' הלך
 מכנה לדיון זה שהרי כתב שם גבי חזן ועיר דאפי'
 לא היה האב וכול לעמוד בשמות אס הכן ראוי לכך אעפ"י
 שיש אחר טוב ממנו שירת הדיון הוא שיהיה קודם לכל אדם כי
 לפי מה שאנו רואה במנהג אותן המקומות שהכנים מתמנים
 חזינן מרעת הזיכור תחת אבותיהם וגם זה היה אביו ואביו אביו
 חזינן וכלל גדול אמרו בכל עניני המינוחין שאם היה הכן ראוי
 אעפ"י שיש גדולים ממנו הכן קודם שאל' והכחן המשיח תחתיו
 מכניו וכ"ש שעכשיו האב קיים ע"ש הרי נראה להדיא מדבריו
 אלו דאף בעניני המנות כמו חזן אמרינן שהכן קם תחת אביו
 ואעפ"י שאינה שררה אלא מורה להוציא את הרבים ידי חובתם
 והנה מ"ש כי ראה במנהג אותן המקומות שהכנים מתמנים תחת
 אבותיהם לא תיירוק מונה רכל דיון זה הוא מתורה מנהג דוראי
 הרשב"א ז"ל איצטריך ליה בביאור דבר זה להורות לנו שאם נהנו
 בהפך שבעת אשר ילך החזן לב"ע ממנו לכל איש אשר ירצו ואין
 מי שיעכב על ידם ואעפ"י שיהיה הכן ממלא מ"א כל שיש אחד
 ופה הימנו ממנו לכל מי שיכירו דהו"ל כההיא דכתב הכלבו
 וז"ל ועכשיו נהנו כל קהלות ישראל למנות אנשים על זרכי הזיכור
 ובהגיע הזמן ילאו אלו ויכנסו אחרים תחתיהם וכן לתון וכן
 לקופה ואם מפני החשד כיון שנהנו לבוא חליפות נסתלק החשד
 ע"כ וא"כ גם אם נהנו בעת מיתת החזן למנות למי שיכשר
 בעיניהם ודאי שאין לו שום זכות לכן אכל אם נהנו שלא לעשות
 ככה או בעיר חדשה או שממנין הכן במקום אביו חזר הדיון לסיני
 שהכן קם תחת אביו לנחלה ואין יכולין למנות אחר אעפ"י שהוא
 טוב מהכן וא"כ זכינו לדעת הרשב"א ז"ל שהכן קם תחת
 אביו לנחלה אפי' לגבי מורה וכן מצאתי להרשב"א ז"ל בחוט
 המשולש סי' ז' שכתב וגם אין טענה לראובן להעמיד בנו תחתיו
 אחר שהוא מוסק להיות ש"ל במקום אביו היום כמה שנים
 וכראמרו בקפרי הוא ובנו בנו עומד במקומו מנין לכל פרנסי

פועל צדק סי' ג'

וישראל שכניהם עומדים תחיהם ת' לכו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל
דהיינו דוקא בשירה של זיכור ככית הכנסת של זיכור ובכ"ד
שהם המקום של יחיד וכול לוי לעכבו עי"ש. הרי בהדיא שאם
היה בכ"כ סכנ של זיכור היה זוכה החזן ההוא בדיונו מההוא רמלך
וכ"ג וכ"כ המבי"ט בכ"ג סי' ר' בחוד השאלה בנוסח ההסכמה
זו"ל כהיות שהלכה רווחת שכל מי שיש לו מינוי הן מלך הן חכם
הן חזן ושוחט ומנהל ויש לו כן וכ"ש שהוא הגון הדיון הוא שיהיה
בנו מחמנה תחתיו כדאיתא בספרי למען יאריך ימים וכו' וכ"כ
הרמב"ם וכו' וכן כתב הריב"ש סי' רע"א וכ"כ הרשב"א סי' ש'
עי"ש. הרי להדיא דהחזן מוריש המקום לכניו ואף שגדון הרב
שם היה לענין רב העיר מ"מ אילו לא היה הדיון כן בחזן היה לו
לכאר ולא לסתום וכדכתב שם הרב המק"ל ברך כ' ע"ש. ועוד
שהרבנים שהיו תחומים בהסכמה ההוא לאו קטלי הני באגמא
הם כי הם גדולי ישראל וכדאיתא אילו לא סבר לה מר כן ודאי שהיה
משיב עליהם. וראיתי לה' המק"ל שם בא"ת דף ד' ע"א שכתב
על דברי המבי"ט הגו' ש"ל שמדיון מנהג כתב כן אלא שהביא
דברי הרשב"א והריב"ש לומר שעל דיון זה נשתרבה המנהג גם
בש"ץ עי"ש. ואני הו"ל לא הכנתי את דבריו שהרי כפי' ביארו
להיות הלכה רווחת שכל מי שיש לו איזה מינוי הן מלך ות' וחזן
הרי דסוף דיון החזן לרין מלך וסיים להדיא שהדיון הוא שיהא בנו
עומד תחתיו ולא זכר שום רמז מחורת מנהג ואדרבא הוא עצמו
המבי"ט ז"ל כתב שאפי' לא יסכימו על זה חייבים לקבלו מלך הדיון
ולא כתב משום שכן נהגו וכשלמא בדבריו הרשב"א יעמיד פי' זה
לפי שכתב בחוד דבריו לפי מה שאני רואה ממנהג אותן המקומות
שהבנים מתמנים תחת אבותיהם הרי שזכר מלך המנהג אבל
בדבריו המבי"ט לא יתכן פי' זה ועוד אנכי הרואה למחר' אדרבי
ז"ל כפי' ס"ח שהביא ראיה לדבריו מדבריו הרשב"א הגו' לנרון
דודיה שהיה האב דרשן ורטה למנות בנו במקומו והביא ראיה
לדבריו מדבריו הרשב"א ז"ל ואמר שהוא כדדונו ממש ושם לא היה
מנהגם שיהיה הבן מתמנה במקום אביו אלא דינא קא תבע
וויכח לו מההוא הרשב"א כנראה דהא דכתב לפי מה שאני רואה
עמסקא אותן המקומות שהבנים מתמנים תחת אבותיהם לאו

משום רכן נהגו משו"ה זוכה לו אלא כה להורות לנו לאפוקי היכא
 דנהגו בהפך שאין ממניס רבניס חתה האבות ולכן הקדים ואמר
 שאוחן מקומות נהגו שממניס הכניס חתה האבות וכ"ת אותן
 מקומות שנהגו שלא למנות הבן במקום אביו כו"ל ינהגו כן
 הפך הדיון ו"ל רכן הפך הדיון ו"ל רכיון שבעת אשר ימות החזן וילך
 לב"ע הם מחפזין חפוש אחר חפוש על אחר שיהיה קולו ערב
 ונעים ומנסים לזה ולזה הו"ל כהתנו להודיא שיחפלו לזמן וכביא
 הזמן ילכו אלו ויכוואו אחרים חתיהם וכהתנו דהכלבו וכ"ג ג"כ
 מהר"א שס כס' קי"ו לענין דרשן וכחכ שמדיון חורה זוכה הבן
 במקום אביו וקביא ראיס דרכיו לזה ג"כ מההיא דהרשב"א ז"ל
 ומעתה מלינו ארבעה המה מטיביו לכה שהלכו בסכרא חתה והס
 הרשב"א והרשב"ץ והמכו"ע ומהר"א שכולס כזחד ענו והאמרו
 שאף לנבו מלוס זכה הבן במקום אביו מן הדיון ולא מחורת מנהג
 דרכיו החק"ל ז"ל . והנה הרכ חק"ל שס כס' ט"ו דף ד' הוקשה
 לו מהא דכחכ מרן ז"ל ככ"ו א"ס סי' ג"ן משס הרשב"א שהחזן חזן
 מסלקין אותו אה"כ נמלא בו פיסול ויש ראיס לרכר ועוד רתקן
 מערבין כביא ישן מפני ד"ס ואי אמרת דש"ץ זוכה בנו במקומו
 מכח ירושה ג"כ למה ליה למיהדר מכח חשר שלא לסלקו ח"ל
 דמעלין בקדש ואין מורדין והדברים ק"ו לנבו כ"ס לנבו דיריה
 שלא לסלקו אלא ודאי ממנהג הו"א זוכה עי"ס . ולפקד"ן דלאו
 קושיא שהרי הרשב"א עלמו כס' ס' כחכ כי אנו רואה ממנהג
 אותן המקומות שהכניס מחמניס חתה הכותיהם נמלא ששמע
 וידע כי יש מקומות בהפך שאין ממניס הכניס חתה האבות אלא
 מבררים החשוב ואפשר שעל מנהג זה שראה כחכ שאפי' לנבו
 הבן יכולין לבחור במי שירצה ומ"מ לנבו דיריה חזן יכולין לסלקו
 כ"א ווקא אס נמלא בו פיסול וחעפ"ו שנהגו כמה פעמים להקד
 הראשונים ולהושיב במקומם אחרים מ"מ נראה דמנהג בטעות
 הוא מהסוף דמערבין כביא ישן מפני החשר ורוקא אס החנו
 ענו כפי' לזמן פ' יכולין לסלקו בהנעת הזמן אבל אס לא החנו
 כפי' אלא שכך רצו חזן מסלקין עד שימלא פיסול הא לא"ה לא
 מפני החשר ועל חזן זה הו"דך לומר מפני החשר .
 נראה לומר דהא דכחכ הטעם מפני החשר כמ"ס לעיל

עוד

משס

פועל צדק סי' ג'

משם הרשב"ץ דדוקא בכ"ה של זיכור יש לראובן להחזיק במקום
אביו אבל בכ"ה כג של יחיד אין לו להחזיק במקום אביו ויכול לו
לעכבו ולהעמיד איש כלכבו הן דוקא או קרוב ואם הזיכור אינם
חפזים בשלום שיעמוד לו במקומו ולכו להם כאשר יהיה הרוח
ללכת להתפלל במקומות אחרים כאשר ייטב להם ואינם יכולין
להכריח ללוי להניח חלקו לאתיו ראובן להעמיד בנו במקומו ע"ש
וא"כ יתכן לומר דהא רכח הרשב"א ז"ל דש"ץ אינם יכולין לסלקו
מפני החשד ויגו אם מתפלל החזן בכ"ה כג של יחיד כי אין לו
חזקה להחזיק את בנו במקום ההוא כיון שהוא של יחיד ואעפ"כ
שאין לו חזקה להחזיק את בנו מ"מ לגבי רידיה אין מסלקין אותו
אלא א"כ נמצא בו פיסול מפני החשד כי ואמרו בודאי מוס מלאו
בו ומשו"ה סלקוהו אבל בודאי בכ"ה של רבים לאו מטעם חשד
נגעו בה אלא משום דמעלין בקדש ואין מורדין ומדינא אין יכולין
לסלק אפי' לבנו וכ"ש לגבי רידיה ומעתה לפי זה נראה דהא
דבן הש"ץ שזוכה במקום אביו לאו מתורת מנהג אלא מדינא הוא
זוכה ובכר הראינו פנים לזה מדברי הרשב"ץ והמב"ט ומהר"א
שכולם כתבו דין זה ולא זכרו מתורת מנהג וכ"כ הרב ניקט ורדוס
ז"ל כי"ד כלל ג' סי' ז' שהביא שזוכה זו של הרשב"א דסי' ט'
וכתב שם דהדין דזוכה הבן של הש"ץ מדינא ולא מכח מנהג וכתב
דלאו דוקא נבי ש"ץ דלויא קפידה להזיכור אם יתמנה זה או אחר
אלא אפי' לגבי כ"ג שכתבתן של ישראל תלויה בו וקס"ד שהיה
ראוי להם למנות הגדול והחשוב שבשראל כחכמה ובחסידות
אפ"ה זכאה התורה לבן הכ"ג ע"ש. הרי משמע דמדינא קא זכי
הבן במקום אביו ולא מתורת מנהג וכ"כ שם מהר"א אריפול בסי'
ס' וחמה על הגו"ר שזוכה לחברת ג"ח ולש"ץ ואפי'ק לשוחט
ולמוהל לפי שאין בהם שררה דליהא כי הרשב"א שהביא הכלבו
והביאו מן בכ"ו שם נראה דליהא לחלק כהני אלא כל אפי'א שוין
דזכה הבן במקום אביו בין שהיה אביו שוחט או מוהל ובין ש"ץ
ובכל מיוניוס הבן קם חמת אביו לנחלה ומעתה לספק"ץ דאף
דהרב חק"ל ספוקי מספקא ליה אי הבן של ש"ץ זוכה מדינא או
מתורת מנהג מכל האמור לעיל נראה דמדינא זוכה הבן כנחלת
אבותיו וכל החיותיו אינם מוכרעות וכדבר האמור לעיל וכ"כ

הרב החבי"ב שם כסי' כ"ג הנהב"י שהוא הרין לכל שררה בליכור
 כנון מלך וחזן ושוחט ומוהל ונכחי במקום שנהנו שלא למנוחן לזמן
 ידוע שאין מסלקין אותם אם לא נמלא בהם פיסול וה"ה נמי
 שאם יש לו בן ממלא מקום אבותיו שירש מקום אבותיו והכיה זה
 משם הרשב"א רס"י ש' והריב"ש סי' רע"א והמכו"ט סי' ר' ופסקים
 ובתכוס סי' קכ"ח ע"ש.

ומעתה

לריכוס אנו לבאר מה שכתבנו לעיל משם המרדכי
 ולענין ויין להכרלה כל מי שיתן ויתר לזרקה הוא
 זוכה כי אין ירושה במלות והנה הרב החבי"ב שם בשו"י סי' קכ"ג
 הוקשה קושיא זו על דברי מרן עצמו שהכיה דין זה דהמרדכי
 וקודם זה הכיה ב"כ אם החזיק אדם באיזה מלוא שזכה בה לעולם
 ותירץ שני תירוטים ובתירוץ השני תירץ דלא כתב המרדכי דאין
 ירושה במלות אלא דוקא בקצת אבל אם מנהגם היום שהקונה
 מלוא זוכה לו ולורעו אחריו פשיטא דיש ירושה במלות וכדכתב
 מהר"י בורב"י סי' ק"ח דאין דין המרדכי וכו' ע"ש ונראה דהתירוח
 השני הוא עיקר ועליו יש לסמוך כי הכיהו בשם מהר"י בירב
 וכתבנו ביונא חילק מהר"י עי"ש בדבריו וא"כ כנרון דודן שהש"ץ
 ידוע דאם הכן הנון וראוי כאביו שזוכה במקומו וא"כ כודאי כזה
 לא אמרינן דאין ירושה במלות ודל מהכא דברי המרדכי עוד כה
 דכלל ידוע ומוסכם דהפוסקים שמכילים שני תירוטים תי' אחרון
 עיקר ועליו יש לסמוך וכמו שכתב הרב החבי"ב עלמו כח"מ סי'
 כ"ח הנהב"י אות ס"ב וא"כ כיון שהכיה התירוח השני הוא העיקר
 ועליו יש לסמוך ולער"ן לחלק ולומר דלא כתב המרדכי דאין ירושה
 במלות אלא במלוא שזה דרכה כל הימים שכל מה שיוסיף ויתן עוד
 להקדש הוא הזוכה ואירע כמה שנים שהיה מוסיף שמעון ככל שנה
 והיה זוכה בה ובין כך נתחיישו הקהל מלהוסיף בה והחזיק בה
 שמעון כמה שנים ועתה נרבה רוחו אחר מיתדיו סגולה להוסיף
 על שמעון ולזכות בה הוא ולהרויח לכיס הקדש וראשון בא
 בטענה שכבר זכה זה כמה שנים והקהל טוענים שמה שזכית לפי
 שלא היה אחר באותו זמן להשיג נבולך ועכשיו שנמלא מי שוסיף
 עליך או אחת זוכה ועל כיוצא בזה כתב המרדכי דאין ירושה
 במלות אבל כנרון דודן שאין מדרך מלוא זו להוסיף ברמיה ולקחתה

פועל צדק סי' ג'

או ככגון זה זכה לו ולזרעו עד עולם . שו"ר שחילוק זה קרוב לו
 כחבו הרב זרע אברהם ח"מ סי' כ"א וראיתי לו ג"כ שם שכתב
 דרכיו הרב משפטו שמואל רבים הם אהנו גדולים ועצומים שהם
 הפך דבריו ולדעתו כי הרב משפטו שמואל יחד בסברתו נגד
 הרבנים שזכר והנה ה"ה בפ"ך סי' קנ"ח כתב בענין שררותא
 רמתא שאין ראובן זוכה כמה שכירו ויכול שמעון נמי למעבד
 שררותא רמתא כוותיה דכל חד בעי למוכי כשכר פרנסי ישראל
 שהוא שבר שאין לו שיעור ולא דמי למי שהחזיק במלוא כמה שנים
 דמשמע מלשון מהר"ם במדרכי פ' חזקת ראיה ליה בה חזקה
 שלא יוכל אחר לדמותו בכלום ממנה דהתם שאני דרגילין לקנות
 חזקה מהזיכור בדמיים וליהנות אדקות והקדשות על ככה להנות
 להם ולירשיהם לחזקה אבל כתר תורה הרי היא מונחת ומופקרת
 לכל מי שדולה לזכות בה עו"ש ויש לדקדק בדבריו דאמאי לא הביא
 סויעתא לדבריו ממה שכתב המדרכי בפ"ג דמגילה שכתב בענין
 וין הכדלה דאין ירושה במלות אכן נראה לומר דכבר תרין יתיב
 בדבריו כמ"ש דשאני התם דרגילין לקנות חזקה מן הזיכור וליהנות
 אדקות והקדשות על ככה להנות להם ולירשיהם לחזקה כנראה
 דהתם בעת שקנו אותה מן הזיכור בסך ידוע התנו עמהם שתהיה
 להם ולירשיהם אחריהם אבל ראובן שהחזיק לתת וין להכדלה בסך
 ידוע ולא התנה עם הקהל שיזכו בנו אחריו ככה"ג ודאי אין ירושה
 במלות . שו"ר שחילוק זה עצמו כתבו הרב החב"ב ז"ל בשם מהר"א
 כירב לתרן דברי המדרכי אהררי ומעשה מה שחילק הרב החב"ב
 בדבריו המדרכי בין אם הוא מחזיק בעצמו ובין למי שכה בכת
 אבותיו ולדעתו הוהיה דהמדרכי דפ' חזקה היא כמו שכה לחזוק
 לעצמו דוקא הוואה יראה שזה הפך דבריו ה"ה שכהין הסו"א
 דהמדרכי בפ' חזקה אפי' למי שכה מכח אבותיו עו"ש . והנה
 מהרשד"ם חו"ד סי' פ"ה פסק בענין דיוין שאין בנו יורש מקומו
 וראיתי למי שהקשה עליו מהסו"א שאמרו בפ"ג דהוריות ד"ג שהיה
 רשב"ג נשיא ור"מ ח' ור"ן אב"ד וסו"ו כ"ע קיימי מקמיהו הכל
 בקימה כסגנון אחר ארשב"ג בעינא דליהוי היכרה בין דידו לדירהו
 וכו' נתויעזו ר"מ ור"ן לומר לרשב"ג הני לן עוקטין דלא גמר
 ונעבריה וכו' ושם אול"ר"ן לפייסקיה ח"ל רשב"ג נהי דאחתיא לך
 קומרא

קומרא דאבוך למתו חב"ד למתו נשיא מי אהני לך ע"ש . הרי
 לך כהדיו דר"ן לא זכה להיות חב"ד אלא מחמת אביו שהיה
 חב"ד ובלא"ה לא היו ממנין אותו חב"ד עכ"ל . ולער"ן דאינה
 דאיה כלל דא"כ איך יכולין להסיר רשכ"ג מנשיאותו דאפילו
 בנו וזכה מכתו כ"ש הוא עצמו שלא יוכלו להסירו מנשיאותו
 ואיך יאמרו תא ונעכריה ועור הרי הרשד"ם עצמו אחר שהביא
 דברי הרשכ"א כתב כי זה דוקא כמו שהבן גדול והאחר גדול
 ממנו קטת בזו בנו קודם לכל ארס אמנם אם האחר גדול
 והבן אין לו יחס עמו פשיטא דהגדול קודם ע"ש א"כ מעתה
 מאי ראה מר"ן דאימא ר"ן לא היו גדולים ממנו כ"א קטת
 ומשום חוקת אביו הניחו לר"ן חב"ד ושכחו הגדולים ממנו קטת
 והנה הרב החבי"ב כסי' ג"ן הביא לנו מדברי הרמב"ם והרשכ"א
 והריב"ש ופ"ך סימן קכ"ח והמבי"ט שכולם הסכימו דכן מלך
 ות' וחזן ושוחט ומוהל שזכו במה שכירס וה"ה נמו שאס יש
 כן ממלא מ"ה שירש את מקומו עי"ש . ולא ידעתי איך עירב
 סברת הת"הד עם דברי הרבנים הנזכרים כי הרואה יראה כי
 הת"הד אולי מנגד לרבריהם ואיך השוה אותם יחד ונראה לתרץ
 בהקשות עוד דבאמת איך יעלה על הדעת שהת"הד יחלוק
 על הרמב"ם והממשכים אחריו ומה גם שעיקר דבריהם מדברי
 הספרי אכן נראה פשוט לומר דבאמת אף הת"הד אולי ומודה
 דבשררותא דמתא אין מורידין אותו מגדולתו וס"ה נמו שזכו
 בנו אחריו אלא דס"ל דשררותא אינה כשאר מצות דכשלמא
 שאר מצות יש להם זמן ידוע כגון גלילת ס"ת או יין להבדלה
 ואם יבוא ארס אחר ויקח הגלילה או יביא יין להבדלה כמלא
 שהוא מחבטל מן המצוה לגמרי אבל בענין פרנסי העיר יש
 מקום לזכות לאחרים ומי יאמר שזכה בכל ולא זכו אחרים
 עמו . שכל אחד רוצה לזכות בשכר פרנסי וסדאל ולכן הביא
 דברי הת"הד שגם הוא מסכים שזכה הוא וגם בנו אחריו אלא
 דבהא פליג שאם ירצה אחר ליטב עמו הרשות בידו .

פ"ש גכן לכאר סברת ס' חסידים האמור לעול דאמר אותו
 חסיד דאין ירושה במצות אכן ראיתי לה' חק"ל כ"ף
 י"ט ע"כ שכתב על זה וז"ל ומיטו כד הוינא כה אין נראה

פועל צדק סי' ג

כן ראש כן למ"ל למנות אחר בחייו כלא"ה לא ימנעו ועוד
דממ"ש כגון שממלא מ"ה נראה ראש היה ממ"ה היה קודם
כי ע"כ נראה לו רכן הססור היה ירא שמים אבל לא לריק
גמיר כאביו ואף עפ"כ כל שבנו ירא שמים קודם אבל אביו
לפנים נשורה הדין הוא דעבר ואין לזה משום העבורי אסנתא
דאינו ממון דאי מדין ירושה היה קודם אף עפ"י שהוא רשע
ווי"ש כי המלות אינם ירושה וכו' ואף דמריהוט לישיבה נראה
דאין כמנוי הש"ץ לר"ה וכפור שאז בוחרים בחדש גדול וכו'
עו"ש. הרי שחורץ יחוב להחיל דס"ח ומה שהקשה שם מההוא
דמהלכ"ח סי' ע"ט ולחס רב סי' כ' שהחזן אף עפ"י שאין
רשאין לסלקו מ"מ יש יכולת בידם לשחק אחר ואם איתא דמנוי
הש"ץ דמו לשאר שררות דהו מד"ת קשה דאיך יתכן זה כיון
דקי"ל מעלין בקדש ואין מורידין וכל כה"ג יורד הו עו"ש
ולפקד"ן דלאו קושיא הוא דאפ' דשם מיידי כמקום שיש להם
מנהג פשוט שאין ממניס הבנים חתת האבות אלא מבררים
איס אשר יבחרו וכעין זה הוה ס"ד לומר דאף לגבי האב
עלמו אם ימלאו איס שקולו ערב שיכולין לסלק דראשון אלא
שאין מסלקין אותו מפני הקשר אבל אם ירטו לשחק אחר עמו
הרשות בידם אבל ודאי כמקום שחזרין לדין תורה ומניחין
חוקות האב לכן ודאי כגון זה אין יכולין לשחק אחר עמו
אלא ישראל בחוקתו לעולם דמעלין בקדש וא"מ. עוד נראה
לחלק כההוא דהמדרכי והוא דלא כתב דאין ירושה במלות אלא
במלות שאין בה שום שררה ויקר וגדולה אבל ככ"ד שהחזן יש
לו שררה וכנודע בהכ"ג יש ירושה אפי' במלות ואיך שיהיה
נראה דהסקמת הפוסקים דס"ל דיש ירושה במלות וכן כתב
מהרא"ח ב"כ סימן ע' משם מהרי"קו והריב"ש ז"ל כי יש
ללמוד שמי שזכה באיזה ענין של דבנות או מלוה אין מעבירין
ממנו אותו זכור ואף שזו דוקא לגבי רידיה שזכה לו לעלמו
אבל לא נראה שזכו כיוו אחריו מ"מ מאמנע תשובתו נראה
שאף לגבי כנו זוכה במלוה ודוקא אם מכרה לאחר אין לו
אחר אחר זכות אבל ודאי לגבי כנו זוכים אחריו והביא ראיה
לדבריו מדבריו הקפרי ומדרכי קדמכ"ס כה' מלכים .

ומעקה

ומעתה מה מאור כפלאהו על הרב זרע אמת ה"ח סי' ט'
 שלא זוכה לכן התוקע לקום תחת אביו לנחלה
 מההיא דס"ח ומתהויה דהרב משפטו שמואל ואיך לא שת לכו
 לדברי הרבנים האמורים לעול שזיכו להכין אפילו במקום מלום
 ונראה דכ"ד אפי' הרב ז"א יודע דלא כתב כן דלא זכה בן סתוקע
 במקום אביו אלא ככ"ד שלא היה להם מנהג לקום תחת אביו במקום
 אביו אבל ככ"ד שיש לנו מנהג שהבן קם תחת אביו אפילו בחוקת
 המלות וראוי שזוכה הבן כנחלת אבותיו ואפי' לבני תוקע וכמו
 שכן הכרוע הוא עלמו מדברי הרשב"א דסי' ש' אכן עדיין לא
 כתברר לנו כרון דיון והוא דאעפ"י שכבר הוכחנו מדברי הפוסקים
 האמורים לעול דהבן זוכה כנחלת אבותיו מ"מ זה דוקא אם בעת
 מותה האב היה הבן ראוי והגון לכך וממלא מקומו או ככנון זה
 זכה כנחלת אבותיו אבל ככ"ד שבעת אשר מת האב היה הבן קטן
 אם ככנון זה משמרון לו המקום והנס הר"י ארופול סוכא בס' נו"ד
 סי' ח' הנז"ל הביא לנו מעשה גדול שהוגר לו מפי מוהר"ר חייא
 שלם שעשה מעשה בלפת ח"ו הרב הגדול מהר"ם אלקבץ ז"ל שאמר
 שהסכימו כל בני קהלו של הר"ם אלושיך ז"ל להשיבו כראש מנען
 מהר"ם אלקבץ עד שיגדל בנו של הרב כמהר"א שלם שהוא היה
 חכם הקהל והמחויבו לו עד שנעשה בר מטה והושיבוהו במקום
 אביו עיי"ש. הרי לך מעשה גדול שעשו גדולי עולם אף שהיה
 באותו עת מהר"ם אלושיך כבן ס' שנה ובן מהר"א שלם רק בשנים
 שמרו לו המקום עד אשר גדל ומילא מקום אביו. וראוי להחזיק
 בא"ח סי' י"ח דף ל"א שהקשה על מעשה זה כמה שכבר הכריח
 דכמנו הש"ך לית ביה דין שמירה עד שיגדל ומינס למנוי הרב
 שהוא מנוי הכרחי שבדאי לית ביה דין שמירה וכ"ש לס' מהרשד"ם
 קו"ד סי' פ"ה דכמנוי הרבנות לית ביה דין ירושה כלל ולס' זו דין
 שמירה כמנוי הרבנות לא יתויר כלל ע"ש. ותמהו איך יעלה
 ברעת שום הענין היה בענין הרבנות דאיך אפשר בעולם שאם
 נעשה הבן בר מטה שיעשה רב על בני קהלו אכן נראה פשוט
 דהענין היה להיות ח' בקהל לומר להם דרשה כיום ש"ק כמו
 שנהגים בכל קהלות ישראל וגם להיות ראש בקהל לסיוע להם
 למנהיג ולעלות לק"ת בעשרת הדברות וכיוצא אבל חלילה לומר
 שנעשה

פוער צדק סי' ג'

שנעשה ראש לרעות להם הדיו והמשפט כהסוף דהרשד"ם ז"ל
וכן ראיתי להרב ברכות המוס בה' דיונים סימן ז' שהביא מעשה
זה דמהר"י ארוסל ז"ל וכתב דהחס לא לענין דיינות וכתר תורה
אלא לענין שרת בה"כ לעליית ס"ת בעשרת הדברות ולענין ח'
הקהל אמנם בענין כתר תורה והוראת דין גם הם יורו לברכינו
ע"ש. ויש לתמוה עליו דאמאי לא כתב דהאי מעשה לענין
הדרשה של יום ש"ק שהיו רוזים למחר"ם אלשיך לררום להם
והתקילו לחסום לו השטר שהם מתווייכים להושיבו וכשמוע הדבר
למהר"ם מנעין וכן ראיתי להרב דבר משה נח"א סי' כ' שסמך
שתי ידיו על מעשה זה והביא עוד מעשה כיוצא בזה ששמע
מאביו מהר"ם א"מ ארלוויו ז"ל שכשמת רבו הר"י נ' חביב ז"ל היה
כני מהר"ם נ' חביב רך כשנים והיו רוזים בני קהלו למנוח אחר
חמיו וא"ל מהר"ם אני אדרוש במקומו עד שיהיה בנו מהר"ם
ראוי לכך וכן נעשה מעשה ע"ש כנראה דכל אלו המעשים לענין
הדרשה ולשרת הזיכור ולא לענין רכנות. ומה מאור כפלאותי
על החק"ל ז"ל שאחר שהביא מעשה זה הוא עלמו איך כתב
והקשה על מהר"ם שכמנוי הדברות חומרא דאחי לורי קולא
שהיו אמרו בכמה מקומות הלך אחר כ"ד יפה עד שמעשם זה
כתב מהרשד"ם דכמנוי זה ליכא דין ירושה ע"ש כי לפק"ד נראה
דל"ק ולא מירוי דמעשה זה הוא לענין דרשה דוקא ובענין הדרשה
ליכא קפידא אס יש גדול ממנו ומעשים בכל יום שקטני ת"ח
יושבים ודורשים לפני המון העם וגדולי הדור לא יקפידו על זה
לפי שאין בה חכמה וכן העלה הרב ברכות המוס ז"ל דדוקא
במילוי דשררה נאמר דין זה דהבן יורש במקום אביו נשיא ופירש
ושוטר ומשל וחזן וגובר ודרשן דכל אלו אין בהם חכמה כ"כ
ובל שהוא ממלא מ"ה כנראה דיו ע"ש. וא"כ יצא לנו מזה דהאין
וכל מירוי דשררה זוכה הבן במקום אביו. והנה הרב דבר משה
ס"ה סי' א' הביא לנו דבריו מהרשד"ם הנו' והוקשה לו בהם שהם
הפקד דבריו הפוסקים שהביא ועלה בדעתו לחלק שלא דיבר הרב
ז"ל ב"א דוקא לענין דיינות וכמו שאמרו הלך אחר כ"ד יפה ואח"י
חור בו ממה שסיים בדבריו ואם אפי' היו נמנים ועומדים כולם
כמעמד אחר לא היו יכולין לכיף את המיעוט ליקח לפ' זה
לדרשן

פוער צרק סי' ג' כד

לרשן ופרשן אחר שאלו הנפרשין יש להם אחר והאחרים גדולים
 בלי יחס עמו וכו' כנראה ראפי' לענין דרשן ופרשן איתמר האי
 דינא ראינו בכלל המנווין שדובר הרשכ"א ע"ס . ואנכי הרוחה
 כדאה להדיא עס דשס מוירי שהחכם היה עושה להם שני דברים
 אחר שהיה מורה להם הוראות ועוד שהיה דורש להם כיוס ש"ק
 ולכן הביא בתחלה ראיה ממה שאמרו הלך אחר כ"ד יפה ויירף
 עוד לזה דהקלה אפשר שהיה להם פקידה לאפי ורווחא להאי
 כי זה רובה לשמוע ד"ת מזה וזה ערכים עליו דברי האחר או
 יהיה לו הרוחה כשהיה קרובו מרכזן הורה בקהל וסייע לו
 בדניו ע"ס . אבל דראי עיקר טעמו כמ"ס שהיון שנוטל פרוטה
 מזה ונתנה לזה חייב מיחה ולריך שהיה פקיע בדניו ממונות
 וכל מי שאינו בקי בהם ומתעסק בהם ראוי לו שלא בא לעולם
 ע"ס . הרי נראה רכל טעמו ונימוקו שמה יטעה בדיון אם הוא
 קטן ולא בר הכי ולא משום דרשה כי אם הוא דורש כלבר לא
 איכפת לן בו ואף שסיים שאין יכולין לוקח לפ' זה לפרשן ודרשן
 לאו בדוקא נקט הכי ועוד האי פרשן ר"ל מפרש להם דיני ממונות
 שבין אדם לחבירו ועל דרך המלוגה נקט לה הכי . והנה הרב
 חק"ל ז"ל הוקשה לו על מעשה זה דהר"ס חלקבן דראי היו עס
 רכוס וגדולים בחורה וכן מהר"ס חלשיק בעל מעשה לאו קטול
 קני באגמא הוא ח"ו וכדראי שכן דאו דין השמירה ואפ"ה ראו
 למנות הר"ס חלשיק ז"ל מהטעמים שבכתתי דכשאר מנויים
 מלבד מלך ליבא דין שמירה חלא שהרש"א לפניס משורת הדין
 הוא דעבד ונאצלו העם במעשיו ואין ללמוד מזה אם הקהל
 אינם רואים בו ע"ס . והנה מדהעתיק מהר"א אריפול שמהרש"א
 מנען ולא כהב שנתן להם עלה להמתין לו עד שיגדיל נראה מזה
 דדינא קא חבע מהס וכן נראה ממהר"א ז"ל עלמו שהביא
 מעשה זה לענין דינא ומה שהק' על מהר"ס חלשיק ז"ל וגדולי' שעמו
 איך לא ירעו דין זה דשמירה לפקד"ן דראי דין זה דשמירה לא
 יבאיש אותו שום פוסק שלא דוקא לגבי מלך נאמר דין זה דשמירה
 חלא בכל המינויים שהבן מתמנה במקום חביו אם היה קטן לריך
 לשמור לו המקום עד שיגדיל אכן אם אירע מעשה זה שהניח בן
 קטן ולא נמלא שום אדם לשמור המקום עד שיגדיל חלא נמלא
 להם

פוער צדק סי' ג'

להם לקהל אחד שיטב במקום ההוא כתנאי אם וחתמו ויטכמו
שלא ישנו את תפקידם עד עולם וכן הראשון יאבד זכותו ודאי
בכנון זה כנון שהוא שוחט או מוהל או דרשן אין הניכור חייבים
להחבטל עד שיגדל הכן ויחזור לאחוזת אבותיו ולכן יבוליס
לחחס ולחייב עצמם לכל אשר יבחרו שיטב שם עד עולם אבל
אם כף אחד לאמר אני אשב במקום הכן הקטן עד שיגדל או
שיטב לו בסתמא ולא נחייבו לו הקהל שיטב שם עד עולם ואפי'
גדל הכן וכין כך גדל הכן וכף לפקש לו על חוקת אביו בודאי
בכנון זה יכול לתכוע מקום אביו וכ"ש אם מת זה שיטב במקומו
בסתמא וכן הכן שגדל ובקש המקום שדוחה לכן השני שאפילו
לנביו אביו דוחהו וכ"ש לנביו בנו והנה בענין זה של מהר"ם
אלקבץ ז"ל שהיה לענין דרשא אפשר שמהר"ם אלשיך ז"ל לא רצה
ליטב זמן מועט עד שיגדל הכן דאפשר שהיה חוקה כב"הכנ
אחר ולא רצה לאברה ומש"ה בקש מהם אם באמת אחס חפזים
כי החתמו כלכס שאחס רוזים כי לעולם כרו שלא האבד את
מקומו והס כחותו עת שראו שלא יש מי שישמור המקום נחרטו
לחחס לו על כרחם שלא יוכלו להחבטל עד שיגדל ובשמוע
מהר"ם מנען ואפשר או שהוא עצמו יטב שם עד שיגדל כמו
שעשה מהר"ם אמארויליו או הזמין להם אחר שיטב שם עד
שיגדל הכן וכן כתב הרב דבר משה שם ח"א סי' א' שכתב על
מעשה זה של נר אביו נראה דהכי הוה עוכדא של מהר"ם אלשיך
דודאו אין ראוי שהיה המקום ריקס עד שיגדל הכן ע"ש. וכתב
הרב סק"ל כי ע"כ ז"ל דאם אה"כ דאם בני קהלו היו מוחסין היו
מעמידין למי שהיו רוזים אלא דאירע בהנך עוכדי דנחרטו העם
כמעשה הרב מהר"ם אלקבץ ז"ל וכמעשה מהר"ם אמארויליו
וא"כ איפוא אין ללמוד מהם דין שמירה אלא שהם לא עשו אלא
לפנים מהשורה וכן מוכרח שהרי נראה מהנך עוכדי שאולולי
מהר"ם אלקבץ היו ממניס למהר"ם אלשיך ובודאי שכרירות ההם
היו שם רכיס וגדולים כחורה ומה זה היה להם לכטל את המטרה
אלא ודאי כמ"ש ע"ש. ואני הדל כבר כתבתי שאין זה מוכרח
דכיון דלא נמצא מי סימלא את מקומו עד שיגדל אין חייבים
סקהל להחבטל עד שיגדל הכן וכמ"ש הרב דבר משה כמ"א סימן
א'

פוער צדק סי' ג' כה

א' וגם מהר"ם אלשיך ז"ל עלמו אין זה חימה עליו על אשר לא
 קיים דין השמירה כי אפ' שהיה לו היוק ממקום אחר ואין זה רחוק
 מהמציאות ומ"ש דאפשר דהעם נטרלו במעשיהם לעד"ן דהרכב
 קשה רכיון דמתחילה רצו למנות למהר"ם אלשיך נראה דחפזים בו
 ולא כוולתו וא"כ כשא"ל מהרש"א לפניו מהשורה שימתונו עד
 שיגדל הבן היה להם להשיב לו מאחר דאין הדין כן אלא לפניו
 מהשורה אנו חפזים כמהר"ם יוטר כי אז באותו עת היה כבן ס'
 שנה כמ"ש מהר"ו אריפול שהוא ידרוש לנו ולהוכיח אותנו וכבר
 נודעה חכמתו אפי' ברורו ואין אנו חפזים שידרוש לנו בחור כי
 דבריו אינם מתקבלים כ"כ מאחר שהדין הוא שאם מת האב אין
 לנו לשמור המקום בשביל הבן הקטן ולא נאמר דין שמירה כ"א
 דוקא גבי מלך וכרצון הקהל להושיב לכל מי שירצו ודאי שחפזים
 בזקן ויוטר ח' וגם ק' על מהרש"א עלמו אחאי הכנים עלמו
 בתגר זה להניח הזקן ולהכניס הבחור אכן אם יומא שהדין הוא
 שזוכים הכנים במקום אביהם על כרחם לריך לקבל הבן ואפי' איש
 גדולים ממנו ודין של שמירה לאו דוקא גבי מלך אלא ה"ס
 שאר מינווין וכן נראה ברור להדיא ממעשים הנו' והנה הרב
 חק"ל הביא לנו דבריו הלכות קטנות ס"א סימן ט"ל שכתב
 דוקא שמת וכנס אחר במקומו וכשגדל הבן רעה לירש מקום
 אבותיו והשיב דיש לרון כיון דאירחי אירחי דומה למ"ש הרדב"ו
 סימן נ"ט והכא כבר נכנס אחר במקומו וכן יש לרון שאם
 באו בני הא' ובני הב' יותן לבני הב' ובנו הרב המל"ח כתב
 וז"ל ולעד"ן היה אפשר לרמות ענין זה לקשובת הרשב"א
 דסו' ש' וסמכו"ט סי' ה' והריב"ש סי' רע"ב ומ"ץ סי' ע"ח
 דכל שהבן ראוי הוא קודם לכל אדם וכתב הרב ז"ל דמרכיו
 נראה דההוקע הב' כשגדל הבן הא' הוא סו' והנה כי כן
 נראה דלא היה לריך ללמוד מדבריו הרדב"ו ותלמוד ערוך
 הוא כיומא דף י"ב גבי אירע פיסול בכ"ג ומינו אחר תחתיו
 ומורה ר"י שאם מת שני חוזר לעבודתו וכ"פ הרמב"ם בפ'
 עבודת יו"ק ופשתן של דברים מורים להדיא שזה השני נכנס
 לכ"ג במקום הא' אף שסתמא אית ליה כן יורש את מקומו
 ואף שהראש"ח כתב סי' ע' נסתפק בזה כבר ראינו לתר

פועל צדק סי' ג'

זרע אברהם ח"מ סי' כ"ה והרכ אליהו עובדיה ז"ל שם נקטו הק'
מילתא בפשיטות שזה השני קודם לבני הכ"ג הא' ע"ש ויש
לחמוה על דבריו דמה דמות יערוך ההיא דכ"ג לההיא דחוקע
דרוקא גבי כ"ג שזכה הב' בכקר אביו כשהיה בחיים אביו
וזכה בכקרו לפניו ואף אחר שנטהר אין מורידין אותו מקדושתו
ולכהי זוכה אף לבני בניו אבל גבי חוקע דבחייו אביהם לא
התיבה אלא אחר שמת אביהם קם ונתעודד לחקוע כזכור
לפי שהיו בניו קטנים אכן בשעה שגדלו וראו לישב כמקום
אביהם מה לימא לן שאין וכולין וכ"ש לפני בני הב' . ומה
מאוד נפלהתי עליו שהרכ זרע אברהם עלמו שכתב דין זה
כהן טעם לדרבריו כמ"ש רב' קודם לבני הא' לפי שהב' זכה
בכתר אביהם בחייו והס נדחו ומהאי טעמא נמי פשיטא ליה
וכ' דאס מת הב' בניו יורשיט כתרו ולא בני הא' דהא נדחו
מן השמים בחייו אביהם והורישו לזה וזכה לו ולבניו כל הימים
ע"ש . הרי להדיא דגם הרכ ז"א לא זוכה להא אלא משום
טירס כתר אביהם בחייו הא' לא"ה כגדון החוקע שלא זכה
בחייו אביהם אלא אחר שמת יוכו הכנים כשיגדלו .

והנה

הרכ הלק"ט פסקיה לרוביה דכן החוקע הואיל ואירמו
אירמו מנחלת אבותיו לגמרי אמנם אנכי הראש
דרבו כמו רבו החולקים על דבריו שהרי מרביו נראה דרוקא'
גבי מלך יש לנו לשמור המקום עד שיגדל אבל כשאר מנווין
לא נאמר דין זה דשמירה והרי ממעשה דמהר"ש אלקבץ ז"ל
שנעשה כלפת ת"ו לפני גדולי עולם נראה דדין השמירה נאמר
אף כשאר מינווין וכדכתובנא לעיל וה"ת מאחר שהדין הוא
אף כשאר מינווין נאמר דין דשמירה אמאי מנען מהר"ש ז"ל
הנז' שלא להניח אחר במקומו הי"ל להניחם סיבתו למי שיראו
וכשיגדל הכן יחזור לנחלת אבותיו התירוץ כזה פשוט והוא
דה"כ דאס היו מניחין אחר במקומו על תנאי כך הו' אפי'
בסתמא מה טוב ומה נעים כי אחר זה יחזור לנחלת אבותיו
אכן בני קהלו הסכימו לתת במקומו למהר"ס אלשיך ז"ל לעולם
ולחסום לו שטר על ככה כמ"ס מהר"י אריפול ז"ל ועוד דאין
יחכן שמהר"ס אלשיך רוצה לישב עד שיגדל הכן ומהר"ס ז'
יעכב

יעכב על ידו אררבה מה טוב ומה נעים וא"ת אפי' יחממו
 שטר על זה מה הועיל להם הרי כשיגדל הכן יחכע את מקומו
 בדינא הא ודאי ל"ק דכבר כתבנו דאין הליכור חייבים להחכעל
 עד שיגדל הכן אס לא ימצא מי שימלא את מקומו דודאי הא
 דמשמרון לו המלוכה אין זה חייב על הליכור לעשות ככה
 שהרי יואש לא מצנו שישראל שמרו לו המלוכה אלא כך הוא
 הענין שאם תח אוחו שיש לו איוס שררה ויש לו כניס קטנים
 אז כאיס קרוביו ומורעיו ואוהביו ואומרים לכ"ד המקום הזה
 הוא ירושה לכן פ' ואם אתם אומרים שהוא עדין רך בשנים
 וקטן ואינו ראוי לכך אנו מעמידין אחר ממנו שישמור המקום
 עד שיגדל כמו שעשה יהוידע ליואש ואפי' שלא באו קרוביו
 ומורעיו ואמרו כך אלא שעמד שמעון מעלמו בלתי שנתחייבו
 לו הקהל אז כגדון זה כשיגדל הכן חוזר לירושת אבותיו כי
 וכול לומר לזה שעמד במקומו אולולי שעמדת במקומי הים
 כמצא לי אחר שישמור את מקומו או היה לך לחייב לקהל
 שלא ישנו אוחך כל הימים ומי בקש זאת מידך ליכנס כנבול
 אחרים ולפי האמור יוחר יתחזק חירון שכתבתי לעיל על מה
 שהקשה החק"ל דודאי רבים ועלומים היו שם ומה זה הים
 להם לכטל את המזיה והסכימו להניח אחר . ועפ"י האמור
 ל"ק ולא מיהו דודאי אין הליכור חייבים לקיים דין השמירה
 עד שיגדל שהרי לא אמרו שישראל שמרו המקום ליואש אלא
 יהוידע שהיה מאהוביו של מלכו כ"ד לכן שמר המלוכה ולכן
 מהר"ם אמאדיליוו שהיה אהוב עם מהר"י חביב שמר המקום
 עד שיגדל בנו ולפ"ז רכרו הלק"ט הם הפך שני מעשים של
 מהר"ם ומהר"ם א' אשר משם תלה חורה יואש דאף כשאר
 מינויים יש דין שמירה ולא אמרינן הואיל ואירחי אירחי וא"ת
 דכונת הלק"ט כמ"ס דהואיל ואירחי אירחי היינו רכיון דזה
 השני עבר החזיק ואחר שגדל בא לערער בכנון זה אמרינן
 הואיל ואירחי אירחי אכל אה"כ דאם אחר שמת חקף ומור באו
 לערער בעדו זוכים כדון ולא אמרינן הואיל ואירחי אירחי
 הא ליתא שהרי אס כימא דאפילו הוא קטן אס ימצא אחר
 שישמור את מקומו זכה בדינו א"כ אף זה שהחזיק מעלמו

פועל צדק סי' ג'

אין חוקתו חזקה דרין פשוט הוא דאין מחזיקין כנכסי קטן
ועוד שהרי כנו המני"ח דומה ענין הא' להסיה דהרשב"א
דכל שהסן ראוי הוא קודם ע"ס . ונראה מדבריו דאם הסן
קטן אין ראוי מוקרי והואיל ואירחי אירחי כן פי' דבריו הרב
דבר משה שם שכה הרב המני"ח לחזק דבריו אביו מהסיה
דהרשב"א ונראה להדיא דשום קרויטו בין אס הוא קטן ובאין
למלא את מקומו ובין שהחזיקו במקום וכו' עכשיו הסן לפי
שגדל לרשא מקום אביו דבקרוביהו אמרינן הואיל ואירחי אירחי
ולא אמרינן דין שמירה גבו שאר מינויין ואס כן אגן כדירן
שראינו הלכה למעשה דמהרש"א ומהרש"א ז"ל שעשו דין השמירה
אף לגבי שאר מינויין א"כ דשוים דבריו נגד הרבנים הנו'
והנה הרב החק"ל שם הכין הסיה דמהר"ש הלכך לענין רבנות
וחמה עליהם שאיך יניחו לבן קטן להורות להם המשפט והיו
כחוב צדק צדק חרדוף הלך אחר כ"ד יפה ע"ס . ומה מאור
נפלאותי עליו דמנ"ל הא ועוד שהרי הרב דבר משה עצמו כתב
דמעשה זה דומה ממש להסיה מעשה דמר אביו והוא עלמו
שם כתב שמר אביו היה דורש במקום מהר"ס עד שגדל הו'
שלענין ררשא דוקא נאמרה ולא לענין רבנות והנה הרב דבר
משה שם סי' ב' היה נדונו כנדרן דירן ואפ"ה לא זיכה לבנו
הכניס אלא כפסק הלק"ט והואיל ואירחי אירחי אכן לעד'
דכ"ד אף הרב ד"מ יורה בו דלא כתב כן אלא דוקא ככ"ד
דלא נמצא להם מי שימלא את מקומו עד שיגדל ולכן הוכרחו
הקהל כמעשיהם לשלוח להכיא שוחט ממקום אחר ואיתו אחר
ודאי שלא ירצה לבוא שם ולאכר את מקומו באנדרו' שהיו
שם שוחט קטוע עד שיטב זמן מועט ואחר זה ילך לו אל
ארצו ולא נחרזה עד שיתחייבו לו כל הקהל לשבת שם עד
עולם וכבי הא אין חייבים הקהל להמחין על הקטן עד שיגדל
ביון שלא נמצא מי שימלא את מקומו אבל ודאי אס נמצא
אחר שממלא את מקומו עד שיגדל או שיטב לו בסתם לא
אמרינן כזה הואיל ואירחי אירחי כו' אנו יכולין לומר לאירחי
שיטב בסתם אילו היית מודיע אותנו שרנוך להסויק עד עולם
סוינו מביאים אחר במקומך לשמור המקום עד שיגדל ואפ"ה
דכ"ד

דבכ"ד שהרכה ומלא שימלאו מקום הקטן שאין בה לא מלאכה
 ולא חכמה אפי' הלק"ט עצמו יורה בזה דלא כתב דאמרינן
 הואיל ואירחי אירחי אלא דוקא גבי תוקע דמלאכה וחכמה
 דאפשר דכחותו עת לא נמצא להם שום ארס שימלא את מקומו
 ועל כרחם שלא כעובתם נחתיבו לזה התוקע וכשגדל הכן
 הא' בא להוליא מידו או מיד בנו או בכס"ג אמרינן הואיל
 ואירחי אירחי אבל בכ"ד שלא נחתיבו לו הקהל ואפי' רשות
 מיתירו הקהל לא לקח כ"א שמלך מעצמו כודאי אפי' הלק"ט
 עצמו יורה בזה שחזר הכן למקום אבותיו וכן נראה שהכין
 כן הרב ד"מ שס שהרו בחטילה הכיף מעשה זה דמשרש"א
 ואחר זה הכיף מעשה של מר אביו ז"ל שמהם תורה ואלהם
 שמשמרינן לו המקום לקטן ואיך אח"ך פסקיה לרינייה כהלק"ט
 אלא ודאי נראה פשוט כמ"ש דהלק"ט מוירי כמי שנתחייבו
 לו הקהל וזה מכואר בדבריו להריף שכן כתב אבל בכ"ד שלא
 נעשה כן ועלחה הסכמת הרב הגדול וחכמיה ובביריה למנות
 לת"ד יוסף בטעם נכון שהיה המקום ריקס ולא מלאו מי
 שימלא את מקומו של ח"ר יהודה בעת ההיא ע"ש . נמצא
 לפי דבריו דמקום שאין המקום ריקס והרכה נמצאים שימלאו
 את מקומו כי קפלי עליה זכינו לשמור המקום לעלות לס"ת
 ולומר כל נריו כודאי שומרים המקום לקטן עד שיגדל וזכה
 בנחלת אבותיו וכן ראיתי למהר"י פאררו ז"ל בס' מנחת אהרן
 כלל י"ב סי' כ"ג וז"ל אלא שאם לא מצאו להם איש אמונים
 שיתרצה ליכנס בהנאו זה עד אשר יגדל הנער ולא היו יכולין
 להיות כלי ש"ץ ומינו ארס אחר שגודמן להם עתה כשיגדל
 בן הנפטר אין בידם להוליא את אשר כבר עלה רכיון דאירחי
 אירחי ולא זם בלבד אלא כיון שאובד זה חזקתו אם מת הב'
 הזה והניח בן גדול ממלא מקום אבותיו הוא קודם לכן הא'
 וכמו שפסק ח"א רכיון שכן הא' הופסקה חזקתו והב' לא היה
 לו הפסק ודאי כן הב' קודם וכן תמצא זה הענין בחשבות
 הלק"ט ח"א סי' ט"ז בענין שחט שמת וכו' ע"ש הרי רסכר
 לה מר דהיה דהלק"ט מוירי כמי שלא נמצא להם אחר שימלא
 את מקומו עוד כס דמנינו מחלוקת שקול בדבריו הלק"ט וכנר

פועל צדק סי' ג'

המלאך דהרב ד"מ והרב חק"ל ס"ל שבא הרב ז"ל לחזק דבריו
מר אביו ז"ל והרב יוד אהרין א"ח סי' חקפ"ט והרב זרע אמת
סימן ט' ס"ל דהמנו"ח פליג על דבריו מ"א ולדעתם כו' לא
נראו כעיניו דבריו מ"א כי הם הפך דבריו הרשב"א ושא"ר
הרכנים שהביאו וא"כ לפ"ז הם דחויים מדבריו הרשב"א ודעמיה
עוד מלאתי להרב קול בן לוי דף כ"ח ע"ג שכתב עמ"ש
הלק"ט הואיל והיודתי היודתי לא היא דלא אמרינן הואיל והיודתי
היודתי לא למי שהיה ראוי מעיקרו ונדחה אבל כל שלא היה
ראוי מעיקרו לא כדמוכח בפ' ג' שאכלו ע"ש. הרי דפליג
על דבריו הלק"ט ולא נראו כעיניו ואף שהרב ד"מ כתב שי
לדחות את דבריו עכ"פ מירי פלונתא לא נפקא וכבר כתבתי
דבכ"ד אפי' הלק"ט יורה. וקויו הוית בספר אשל אברהם
אשר סכיב הש"ע בסימן ג"ן שכתב שחטו שהחזיק במלאכתו
זמנה והניח כניס קטנים והחזיק אחר בה וכשנדרו הקטנים
באים לחבוע חזקת הבהוס אין טענתם טענה ור"היה מ"כ
פ' זו והכהן המשיח תחתיו מכניו שבנו קודם לכל אדם יכול
אף עפ"י שאינו ממלא מקומו ח"ל ואשר ומלא את ידו בזמן
שממלא מ"א ואם לאו יבוא אחר וישמש וכשיגדל הכן לא יחזור
למקומו משמע להדיא כיון דאידיחי אידיחי ע"ש. והנה מה
שהביא ר"היה מספרי אינה ר"היה דלא אמרו בזמן שממלא מ"א
ואם לאו ידחה אלא כשהכין הוא גדול ואינו ראוי למלאת מקום
אבותיו לא הוים ולא לעולם כי לא יש ממנו חקיה אבל אה"כ
דאם היה הכן קטן אף שעתה אינו ראוי אם כשיגדל יהיה
ראוי משמדין לו המקום וכן פי' להדיא הרב דבר משה והרב
מנחת אהרן דבריו הכרייתא הנו' ע"ש. והרב מנחת אהרן
שם דחה בפירוש דבריו אשל אברהם ומהתומה ממנו ח"ק לא
הביא דין זה מדבריו הרב ד"מ שם ואח"ז שמעתתיה בפומים
ואף את"ל דפי' הכרייתא כמ"ש הרב אשל אברהם ז"ל מ"מ
לא רמי כ"ג לשאר ב"א דגבי כ"ג אס נעמיד אחר תחתיו
עד שיגדל הכן לא נוכל אח"ך להורידו מגדולתו ולכהן הדיעו
אינו יכול לשמש שמעלין בקדש וא"מ אבל בשאר מינויים אס
ועמיד אחר תחתיו וכולין לאורידו מגדולתו וכ"ש אס התנו
מתקילה

מחילה על ככה ומכל אשר כתבו מחבאר ראם הקהל לא
מלאו מי שימור לו המקום והוכרחו לאיזה אדם אז פשוט
שמחוייבים לו וכ"ס כשיש עסק שנועה ביניהם אכן אם לא
נתחייבו לו וגם הוא עצמו החזיק מאליו וראוי בכגון זה כשיגדל
הכן חובע מהם נחלת אבותיו אכן ראיתי להרד"ק ז"ל הביא
דבריו שם במנחת אהרן שם שהוסיף על שמועתנו שכתב ראף
בכתר קורה דתנא תנא שאינה ירושה לך מ"מ במילתא דלא
נפיק מינה קורבה יש בה ירושה כגון איסור וסותר כיון דירדע
הלכתא בנו קודם אלא מאי דאיכא לאסתפקי כשמת רב אחר
ולא נמלא לעשות כר"ב ששמש בנשיאות כשמת ר"ש עד אשר
גדל ר"ג אלא לא נמלא מי שישרת במקומו והולרכו הניכור
למנות דיון אחר וכשנגדל בן הרב היה רופא ליכנס במקום
אביו כיון שנגדל בחכמה ובשנים אם ראוי לניכור לרשות לזה
שמינהו להכניס הכן במקום אביו. או דילמא כיון דאירחי
אירחי דהא מעלין בקדש קי"ל והביא דבריו מהר"ן שגם הוא
כסתפק בזה והשיב שזורת הדיון נוחנת שזכה בנו של הרב
מהיה דפ' הרמב"ם שמשמרו לו המלוכה וכו' ואם כן לא
מינהו לזה אלא לפי שעה שלא נחשדו שהם עובדים אדאורייתא
ומה שנשבעו לו הוא שלא ישנוהו עד יגיע זמן שהכן יכנס
במקום אביו ומה גם שזה שנכנס יש לו לחוש על נפשו שלא
ישיב גבול רעהו דדינא הוא שהכן יורש הוא מקום אביו ע"ש
בר"ק. מעתה לפי כל האמור כי מהרד"ק ז"ל הוסיף על
השמועה בתרי גווני חדא שאפי' לגבי רבנות כתב שמשמרו
לו המלוכה. שנית שאירע מעשה כי לא נמלא מי שישרת
בקדש עד שיגדל הכן כמו שעשה ריב"ז לר"ג והולרכו הקהל
להתחייב לאחד אפ"ה אין חייבם כ"א דוקא עד שיגדל בנו
של הרב א"כ כ"ש כשלא יש חוב בשנועה וכ"ש כשמעצמו
מלך בלתי רשות מרוב כנין ורוב מנין כנ"ד. והנה הרב זרע
אמת והרב חק"ל אף שנטיתי מדבריהם בעיקר הראיות שהביאו
מ"מ נראה דכדון דידן כ"ע מודים בו דזכה הכן בנחלת
אבותיו תחילה הרב ז"א מסיבת שעמדו לפניו כחומה דברי
הראש"א שנקימן ש' הוכרח מעצמו לחלק בין כדוני לכדון
הראש"א

פועל צדק סי' ג'

הרשכ"א והוא שכנודנו לא יש מנהג שהכין קס תחת אכותיו
וכני הא כ"ע מודו דיש ירושה כמלות ופה אר"ץ וע"א כבר
מודע דיש מנהג שהכין קס תחת אכותיו לנחלה אפילו לבני
מלות שהרי משפחה זו שכנ"ר מיוחסת היא עד אדוננו דוד
המע"ה וקבלה בידיו כי זה היום שנים עשר דורות מוחזקים
באלו העניינים כי מומן ר' משה הנשיא הריון זל"ה עד היום
יש בידם חזקה זו כאין פולה פה ומצפנף וקבלה בידם כי כל
הנוגע בהם לא יגליח והגרול שבאחין מנחילה לבניו ואפילו
שים גדולים מהם וא"כ כנרון כזה אפי' הרב זרע אמת יורה
כום .

ג את השני הרב חק"ל יורה כנ"ר והוא שהיו כתב שם
על שני המעשים של מהרש"א ומהרש"א וז"ל כי ע"כ
ז"ל דאה"כ דאם בני הקהל היו מוחים היו מעמידין למי שהיו
דולים אלא שאירע בהנך עובדיו דנתרטו העם כמעשה תרכנים
ע"ס . נראה מדבריו דאם הקהל חפטים כזה כמו כזה ואין
דוחים זה מפני זה אלא אגלס כולם שוים לטובה דיש לנהוג
כזה דין רשמירה ואם כן כנרון דירון דאין הקהל חפטים כזה
ומיחסים כזה אלא שניהם שוים ואף שאזוה יסוד מיתורו הקהל
דלה לנהוג כשיחותו כרמים ולשנות את הירוע אין לנו חוששין
לדבריו כיון שלא הסכימו כן רוב בנין ורוב מנין וכ"כ הרב
דבר משה דאם ימלא מי שישרת במקומו עד שיגדל יש לנהוג
דין השמירה ואין לאבד לו חזקתו והיסוד ההוא העומד כפר"ץ
יש לו לפחד על עצמו שלא לקלקל דבר שנעשם זה כמה מאות
שנים ואפי' שלפי דעתו יש גדולים כחכמה ובמנין יותר מכן
המתחזק הוא קודם לכל ולפי דעתו שעושה מלות אררבה עובר
אדאוריותה וכ"כ הרב זרע אברהם ח"מ סימן כ"א דיש דין
שמירה אפי' כשאר מינויים שהעלה שם על חכמה קדושה להשיא
כתולות שמת והניח כן קטן כתב שם שמשמרין לו המקום עד
אשר יגדל וקס תחת אביו וקסכינו לדבריו שם ב' גדולי הדור
ואף שהרב חק"ל בסוף התשובה כתב דלא כתב כן אלא דוקא
כנ"ר שאם ימתינו עד שיגדל הקטן אין היזק לחכמה הקדושה
דקן רבים הם בני החכמה משא"כ כשאר מינויים דיש להם

היוק אס ומתינו על הקטן ע"ס . וכבר כתבתי לעיל שגם כנ"ד
 אין שום היוק לקהל אס ומתינו על הקטן דהן רבים הם מי שירלו
 לעלות לק"ת ולהיות חזן תורה ולומר כל נדרו ושאר עניינים
 וא"כ כנ"ד אפי' הרב המק"ל יורה כזה . עוד כתב שם הרב המק"ל
 ז"ל טעם לדבריו שרוקא גבי מלך וכיולא נאמר דין זה דשמירה
 לפי שאמרו לישתמוט אויבס יומא חדא בכסא דמוקרא והדר ליתבר
 אבל כמונו זה דכל העס ועידון דעל הרוב אינו כנמלא שימלא
 א' שיתרסה לזמן מועט וכו' ע"ס . וא"כ כנ"ד שהוא דבר שררה
 וגם מלוא וסרכה נמצאים אללה כ"ע מודיס דזכה הכן במקום
 אכיו . וכאז עוד המק"ל דמדבריו הרמב"ם בפ"א דהל' מלכות
 נראה דס"ל דבשאר שררות ומינויים לית בהו דין שמירה שדין
 שמירה כתבו הרב בראשית מאמר ואי דין השמירה נוהג בכל
 המינויים סו"ל להעתיק דין זה אחר מ"ש ולא המלכות בלבד הוי
 ירושה אלא כל השררות והמינויים וכו' כמו שעשה כן בשאר
 הדינים אלא ודאי דס"ל דדין שמירה לא נאמר כ"א דוקא גבי
 מלך ע"ס ולא הכנתי את דבריו דאס כונתו לומר שאחר מ"ש
 ולא המלכות וכו' וכאז הוא היה קטן משמרו לו המלוכה לא
 אפשר לכתוב הכי דהוה משמע דדוקא לגבי מלך נאמר דין זה
 שהרי הוא צריך להביא ראיה מיוחס ולא המלכות שכתב לא קאי
 אלא דוקא לענין ירושה ולא לשאר דינים ועוד דאחרבא כהפוך
 הוא דאס היה אומר דין השמירה אחר מ"ש ולא המלכות הוה
 משמע דלא המלכות בלבד לא קאי אלא למ"ש קודם דעלה קאי
 אבל לא למ"ש אחר כך אבל עכשיו כאז דבריו בדקדוק גדול
 דבתחילה כתב דין השמירה ושהכך גדול קודם לקטן ועל זה
 קיים ולא המלכות בלבד כלומר דינין סו"ל אלא ככל השררות
 והמינויים ועוד דאס כדבריו דלא המלכות בלבד לא קאי אלא
 לענין שורש בנו במקומו ולא לשאר הדינים הרי יגיד עליו ריעו
 דגבי אח הגדול שקודם לקטן ממנו ולפיכך לה מרבי כמו שכתב
 מרן ז"ל ככ"מ שאמר שאעפ"י ששמעון בני חכם במליאל בני
 כסיה הרי דגם לבני נשיאות שהיא שררה נאמר דין זה ואיך
 אפשר דלא קאי אלא דוקא לענין ירושה ולא לשאר הדינים ועוד
 ק' שהרי גם בני נשיאות שהיא שררה כתבו התוס' ככילה דף

פוער צדק סי' ג'

כ"ג שריב"ז היה נשיא משוט דר"ג לא הגיעו ימיו להיות נשיא
ע"ש. וכדאי פשט דכריהס מוכיח שר"ג היה קטן בעת ההיא
ושמר לו המקום ריב"ז עד אשר יגדל וכן כתב כפי' הרשב"ץ
כת"א סי' קל"ו וכס' מנן אבות פו' לאבות דף י"ב ע"ש. שוב
שמעתי מפי מורנו הרב הגדול שנעשה מעשה זה זמן רב בימי
מורנו מהרש"ל ז"ל כי בשלכ"ע מר זקני ח' אלעזר חיים הריון
ז"ל שנת התקמ"ז במנפה היה מר אבי ז"ל רך בשנים כבן שש
ועמד אחיו של מ"ז ח' וירידיה כ"ע ורלה להחזיק ככל החזקות
ועמד לו ממנר מר אביו של מ"ז ח' הרב הגדול כמהר"ו ענתיני
ז"ל וח"ל למהרש"ל כי המקום לח' אלעזר חיים יען כי הוא הגדול
והירושה לכניו אחריו ואם הוא היום רך בשנים ישמרו לו המקום
עד אשר יגדל בנו של ח' אלעזר חיים והורה לדבריו מהרש"ל ז"ל
וכנו מהר"ה לאניארו ז"ל ולא הניחו אותו להחזיק בשום דבר
ומעשה קם דינא כי כן ראובן הנו' זכה כנחלת אבותיו ואין מי
שישיג גבולו ומה גם בכרון דידן שהיו עושים השכבה על נשמת
אבותיו כדי שלא תשכח מפי זרעו והנראה לפק"ד כתבתי :

נאום זעורה דבריון
אברהם דיון
ס"ט

סימן ד'

שאלה

ראובן נשא אשה ויביאה לחוך חופתו בדרך כל הארץ
ואחרי כן לא נכנסה ביניהם אהבה חיש ואשמו
ובכל עת היתה מריבה ביניהם ולא היתה נשמעת אליו בתשמוע
ותלך ותשב לה בכית אביה וכמה פעמים נכנסו מתווכי השלום
ופשרו ביניהם ולא יכלו והן עתה הלכה מאכל בעלה ולקחה כל
נכסי נדונייתה והשאירה בכית בעלה מעט מזער גם לקחה יתר
על נכסי נדונייתה נכסים שתיקן לה הכעל אחר שנישאת ומתכות
שנקה היא לו בעת השודוכין נשארו בכית הכעל וגם לקחה
עמה

עמה סבלנות שנתן לה הכעל כעת השדוכין ועתה לשא'ל
הגיעו כי לרעת ראובן הכעל זריכה להחזיר לו כל מה שלקחה
ואפי' מה שהביאה מבית אביה והיא נדונייתה כיון שמרדה בו
ועי'ז הגיע לו כושה שאינה רולה בו וכ"ש דבר שנתן לה הוא
כגון המוקדם והסבלנות ושיניח אותה בבית אביה עד שילכין
ראשה והוא ילך וישא אשה אחרת עליה ויניחה עבונה ועתה
צריך לדעת האם יש ממש בדברי הכעל ויבוא שכמ"ה .

תשובה הן חמת כי מה שהכעל בעלמו ליער איך הגיע
לו כושה כזו שלא רתקה בו ומה מוס מלאה בו כי
דקקה מעליו אם הוא בר דעת יקח לעלמו כף נחת ולא יעלה
בלבו שום יגון ואנחה כי ודאי ענין הזיווג הוא מאת ה' מן השמים
בת פ' לפ' ולפעמים יקרה שיתכלכל הדבר ויתחלפו הזיווגים
ואם תרצה לברר דבר זה תקור בענין שאחרי שיבואו לידו גירושין
והלכה והיתה לאיש אחר גרוע מהראשון ככל דבר ואפי' האיש
לידו אסבה כדרך כל הארץ אין זה ודאי אלא לפי שה' אינו בר
זוגה ואם לא היתה מורדת בו היה נדחה גבר מקמו גבר ואדרבה
ראוי להחזיק לה טובה אכן לעטן דינא עלו וכאן כימינו קרוב
לעשרה נשים שמררו כבעליהן עד שבאו לידו גירושין ועלתה
הסכמת מורנו הרב הגדול כמוהר"ר אברהם ענקיבו נר"ו ואיר
לער ובהסכמת משנהו הרב המובהק כל שיטתו בהפלאה כמוהר"ר
מדרכי לבטון נר"ו ואיר לער ושאר בעלי הוראה לפשר ביניהם
על זה האופן דהיינו שיחזור כל אחד בשלו אשר הוא מצוי לעת
עתה ואם נתן הכעל המוהר מעות כעין וקנתה בהם נדוניא
יקח בהם נדוניא כמו שקנתה וכל מה שהוליא בהולאת חתונה
ושאר דברים אשר אינם נמלאים לעת עתה חלפו והלכו להם
כך דנו עפ"י אלה הדברים כמה פעמים ושני הכחות מרובים
ומפוייטים האמנם לפי שנמלאו בעלום מנגדים ומרגלא בפומייהו
שאפי' שער שכראשה צריך לבזוז וליתנו לכעל וכ"ש שאר דברים
ואומרים שיקיב הדיון את ההר לכן באתי בדברות שתים לדעת מה
יעשה ישראל להיכן הדיון נוטה וכל איש על מקומו יבא בשלום .

פועל צדק סי' ד'

לנו אלא אלא דבריו מרין הק' ז"ל שפסק בש"ה ה"ה סימן ע"ו
שכתב וז"ל האשה שמנעה מבעלה ת"ה היא הנקרה מורדת
ושואלין אותה מפני מה מרדה עליו אם אמרה מאסתיהו ואינו
יכול להבעל לו מדעתו אם רצה הבעל לנשים אין לה כחוב
כלל וחטול בלאותיה הקיימין בין מנכסים שהכניסה לבעלה
ונחתיב באחריותו בין נכסי מלוג שלא נחתיב באחריותו ואינה
נוטלת משל בעלה כלום ואפי' מנעל שברגליה ואפילו מטפחת
שבראשה שלקחה לה פושטת ונוכחת לו וכל מה שנתן לה מחנה
מחזקה ע"כ ובהיותי עם מורה אחד הי' אמרתי שמדקדוק דבריו
מרין ז"ל שכתב אם רוצה לנרשה אז מחזרת אפילו מנעל שברגלה
אכל אם אינו רוצה לנרשה אלא שרוצה ליקח הנכסים ולענגה כל
ימיה בזה לא דובר מרין ז"ל ולא נראו דבריו כענינו וכשאנו לעמנו
אנו רוצה שהוא חילוק אמיתי בדבריו מרין ז"ל שלא כתב שצריכה
להחזיר לו אפי' מטפחת שבראשה וחטול בלאותיה הקיימים אלא
דוקא אם רוצה לנרשה שכן כתב אם רוצה הבעל לנרשה חטול
בלאותיה וכו' דל"ה כך הו"ל לומר האשה שמרדה על בעלה וכו'
חטול בלאותיה וכו' אכל אין כופין לנרשה ומדכתב אם רוצה
לנרשה חטול בלאותיה וכו' משמע להדיא שאם אינו רוצה לנרשה
אינו יכול להכוע ממנה הנוחר על נדונייתה מה שנתן לה אחר
שנישאת וכו' למנהיג"ם בהגהותיו בערך לחס סימן ע"ו
שכתב וז"ל מהר"ל העלה כתובה סי' ל"ו לענין הממון הדין
קיים אפי' לדין דלא כיופינן על הגירושין מולאיין מירה כל
הנותר על נדונייתה מיר לדעת הכל ומיהו מדקדוק לשון
הרמב"ם בריון אלו כפי"ד שהוא לשון המחבר בס"ב נראה כוונת
דלענין קורת הממון שצדקה לא מהדרה אלא לאחר הגירושין
וז"ם כדון המורדת כשהיא יולאה לאחר יב"ח וכו' החזיר כל דבר
שהוא לבעל משא"כ באיבוד כתובתה שמאכרת אותה אפי' קודם
הגירושין גם כדון האומרת מאוס עלי כתב קודם דין הגירושין
גם האריך לכתוב כופין אותה לשעתו שהיה די לכתוב כופין אותה
ואנחנו נכון דמולא יחוב לה זמן וראוי מיר קאמר וכן הקדים
המחבר בלשנו ס"כ אם רצה הבעל לנרשה וכו' וכן נעיים דבריו
הרדכ"ו שכתב דקרתו לא עבדינן לה לענגה ושקחור לו מה

שנתן

שנתן לה וכו' וכן ראוי לדון וכו' על נדונייתה גם מהרי"ל
 מסכים להשאירו בידה עכ"ל. הרי לך להרוץ דבר מהרי"ק
 שכתב שהמקור על נדונייתה ראוי להשאירו בידה ולא תחזירו עד
 אחר גירושין וכו' ש"כ"ר שלא נותר הוא על נדונייתה ודאי אין
 הבעל יכול להוציאו מידה קודם גירושין ועדין זריכוס אנו לדעת
 מה היא לוקחת אם רוצה לגרשה והנה מדברי מרן נראה פשוט
 שהנדוניא אשר הכניסה לבעלה ודאי שהיא לוקחת אותה ואפילו
 חפס הבעל מוציאה מידו באומרת מאיס עלי אכן בענין המוקדם
 שנתן הבעל קודם נישואין וקורין אל נקד וגם הסבלנות שקורין
 'כולע לא מצינו למרן שדיבר בזה כי אפי' שכתב ואיכה נוטלת
 משל בעלה כלום ואפי' מנעל שברגלה ויכלנא למומר דהיינו
 דוקא שנתן לה אחר נישואין לפי שהוא נחתיב בכסותה אכן מה
 שנתן לה הבעל מוקדם וסבלנות והיא שמאחן עליו בכחובה
 כנהוג לא ידענו דעת מרן ז"ל אם יקראו בלתייה שנוטלת
 אותם או יקראו מתנה ומחורת אותם לבעל. ומצאתי למהרי"ו
 בסיומן כ' שכתב ומאחר שהיא מוחקת בנדונייתה ובכל מה
 שהכניסה עמה לחופה יש לה להחזיק בכל מה שהכניסה עמה
 לחופה ר"ל נדונייתה חמשים זהובים תקח חקף בשלימות בעין
 וכל חכשיטיה העומדים בעין אשר נתן לה אביה וגם כל אשר
 לה עומד בעין מאשר היה לה בשעת החופה וטבעת קידושין כרו
 שלא ואמרו וכו' אמנם כל המותר הנמלא בידה או ביד אביה או
 ברשותה וקר על מה שזכרתי חפזים כסף וסוה כסף אשר נתן
 לה בעלה מעולם העומד בעין וכל אשר נתן לה מתמת אביו
 או קרוביו בשעת הנישואין או אח"ך וכן הסבלנות אשר נתן לה
 בעלה או אביו וכל שבת אשר שכחו נכסים יש לה להחזיר רק
 חטול נדונייתה בעיניה עיי"ש ומדבריו אלה נראה פשוט דכל מה
 שנתן לה הבעל בין קודם נישואין ובין אח"ך מרכיב אשר נתן
 לה בעלה מעולם וגם כתב אשר נתן לה אביו ומדבריו אלה נראה
 שאין לוקחת משל בעל כלום ואפי' ששמאחן עליו בכחובה והיא
 דכתב וכל אשר לה העומד בעין מאשר היה לה העומד בשעת
 החופה דהיינו מה שנתנו לה קרוביה בשעת החופה אבל כל
 מה שנתן לה בעלה בין הוא בין קרוביו מקורק לבעל וכן כתב

פועל צדק סי' ד'

הרב מקור ברוך סי' י"ז דמתנות וחפלים של בעל וראוי דמפקינן
מינה ומסחמות דבריהם אלה נראה פשוט דאין לה משל בעל
כלום ואפי' המותר והסבלנות שנתן לה מקודם ושמתן עליו
בכתובה ואף שאפשר לפ' דמיורי במתנות וחפלים שנתן לה אחר
שנישאת אבל אלו דבנ"ד ששמתן עליו בכלל הנדוניה יקראו
בלאותיה מ"מ מרסחמו דבריהם וכפרט מהרי"ו שכתב אמנם כל
המותר הנמצא בידה יתר על מה שזכרתי וכו' דמשמע דמלכד
אלו לא יש לאשה שום דבר ואי יש חילוק היכא ששמתן בכלל
הנדוניה לא הוה שתיק מינה מלתק בהכי אלא וראוי משמע דאין
ס"ל לתק בהכי וכן ראיתי להמבי"ט ח"א סי' רס"ב שכתב בענין
המוקדם שנוהגים לתת החתן לבלה קודם החופה וכתבין אותו
בנוסח זה והוסיף לה מריליה ומממוניה קוספ' על עיקר כתובתה
כך פרחים כתורת מוקדם וכאז לירה והגיעו ברשותה ואחכילו
בנדונייתה והשיב שאם היא מורדת אעפ"י שהיא נוטלת כל מה
שהכניסה עמה אינה נוטלת המוקדם אעפ"י שהוא בידה דלענין
כזה אין המוקדם כדיו הנדוניה וכן מצאתי למהרי"ב לענין יבמה
מורדת שאין המוקדם כדיו הנדוניה לזה וכיוצא בזה עכ"ל. הרי
מצינו להדיא בענין המוקדם שאין נוטלת כדיו הנדוניה אכן
מצאתי להרדב"ז בח"א כחדשות סימן ר"ה שנשאל כדיו כיוצא
בזה והשיב ומסתברא לי שאם בא עליה בדרך כל הארץ ואח"ו
אמרה מאיס עלי אין כופין אותה לתת מותר כחולים שכבר
הפסיד אותם ולא שייך לומר שלא נתן לה ע"מ שתטול ותצא
שהרי כבר נהנה כפי מה שנתן לה כהי דמועלת טענה זו לענין
התוספת או ל"ק ור' או למה שנתן לה אחר שנשאת אבל למה
שנתן לה כתורת מותר לא יועיל טענה זו אבל באשה שכשעה
ראשונה אמרה מאיס עלי ולא בא עליה בדרך כל הארץ זריכה
שתחזיר לו המותר שנתן לה וכל זה בומן שרובה לברשה אבל אם
אינו רובה לברשה תרתי לא עבדינן לעגנה ושחזיר לו מותר
שנתן לה ע"ש. ומהרי"ק ש' כספר ערך לחם סי' ע"ז שכתב וז"ל
עמ"ש מרן ואינה נוטלת משל בעלה כלום וז"ל ואפי' כתבו לה
בכורת נדוניה כמו שנוהגים במזרים כמוקדם במתנות הרדב"ז
סי' קת"ה וכסי' אלף תקע"א כתב דתתי לא עבדינן לה לעגנה
ושחזיר

פועל צדק סי' ד' לב

ושחזור לו מוהר שנתן לה עיו"ש . והנה ההוא דסימן אלף
 תקע"א נראה דהוא ההוא דסי' ר"ה הכתובה לעיל דמיורי כמי
 שלא בא עליה בדרך כל הארץ כנראה מדבריו להדיא ואם כן גם
 ההוא דסימן תק"ה ג"כ מיורי על זה האופן כמי שלא בא עליה
 דאל"כ דבריו סתראי נינהו אכן דא עקא רכל זה הו"ל למהר"קש
 לפרש שיחתו ולא לסתום הדברים ואעפ"י שדרכו דרך קצרה אכן
 נראה לומר דסבר לה מר דהרדב"ז מיורי כמי שהיה הכעל מוחזק
 במוהר והוא רוצה להוציא ממנו המוהר שנתן על כוונת כזה כתב
 שאינה נוטלת משל בעל כלום ואפי' המוהר שכתבו לה בתורת
 נדוניה ורמו זה כמה שהגיה כל זה עמ"ש מרן ואינה נוטלת משל
 בעלה כלום ולא כתב ומחזרת כל אשר לבעלה ואפילו שדברי
 מרן ו"ל מטין להבא ולהבא ומרד המוהר לא ידענו דעתו מ"מ
 רמו דמו לנו הרב מהריק"ש אכל ודאי היבא שהיא מוחזקת
 במוהר שלה והכעל בא להוציא מידה סבר לה מר כרעת הרדב"ז
 שלוקחת אותה והולכת לה וכן מצינו גם כן להרדב"ז עלמו בח"א
 סימן רס"כ שכתב שאפילו אשה שלא הכניסה כלום מבית אביה
 והכעל עשה לה סך ידוע לכתובה ולא פי' מהו עיקר ומה סוף
 תוספת ואמרה מאיס עלי וחפסה כדי כחובתה שורת הדין הוא
 דשמין כמה ראוי לתת לה מוהר כשאר בני משפחה או משפחת
 בעלה ובמה ראוי לתת לה סבלנות בזמן שרוחה את הכלה כפי
 כפי כבוד משפחה וכחבין לה זה בתורת נדוניה ולגבי זה תועיל
 התפוסה ולא לגבי השאר עיו"ש . הרי לך להדיא שהמוהר נוטלת
 אותו מהכעל אם היא תפוסה וההוא דסי' רס"ב הביאה הרב
 החכו"כ בסו' ע"ז הנ"ט אות ג"ס בלתי שום חולק כנראה דהוא
 מוסכמת אליבא דכ"ע וא"כ בנ"ד דהאשה היא מוחזקת וכולה
 לומר קי"ל כהרדב"ז ודעמיה ואפשר לומר דבנ"ד אפי' המכו"ט
 עלמו יורה דלא כתב דהמוקדם הוא לבעל אלא למנהגם שהיו
 נוהגים לכתוב המוקדם בתורת תוספת ולכן דין הוא שתחזור
 כיון שהדין הוא פשוט שאין למורדת תוספת אכל למנהגו שכותבין
 המוקדם ככלל הנדוניה שמכנסת לו וכחבין ודא נדוניה דהכעלת
 ליה מבי אבה ואמה ואין זכרים המוקדם כלל אלא הוא כלל עם
 הנדוניה אפי' המכו"ט עלמו יורה כזה וכן מטין דבריו שכתב
 וכחבין

פועל צרק סי' ר'

ובחכיון אותו בנוסח זה והוסיף לה מדיליה וממוניה חוספת על
עיקר כתובתה כך פרחים בתורת מוקדם ואם איתא רבין שיכתוב
המוקדם בתורת חוספת ובין שיכלול אותו בכלל הנדוניה הכל
אחד שמסורת אותו לבעל לא הו"ל לכאך ובחכיון אותו בנוסח זה
וכו' דמתי כ"מ בזה אלא ודאי נראה ברור דבא לשורות במקום
שנוהגים לכלול אותו בכלל הנדוניה כמו מנהגנו שבזה לוקחת
אותו האשה לה לעלמה ומה שכתב שם ואחכילו נדונייתה אין
הכונה שהמותר בכלל הנדוניה דה"כ דכריו סת' אי נונה דבתאי'
כתב שכתבין אותו בתורת חוספת אלא הכונה לומר שזה המותר
בא לידה ונעשה כרשותה ומה עשתה בו קודם ופירש נדוניה וכלל
אותו ממון של המותר שנתן לה הבעל קודם נישואין בכלל
נדונייתה אשר הכניסה לו מבי נשא ושו"ר בתשובות הגאונים
בשער ד' ח"ד סי' י"ו ושם כתוב לאמר שהמורדת משפטה שחטול
הנדוניה בלבד מה שכתוב בכתובה שהביא מבית אביה ומוסיף
עליה לכתולה כ"ה ולא למנה י"ב וחגי שלא הותרה לו אלא באלו
וכו' אבל מה שכתוב בכתובה ממתנות עם מה שהפיקה משלו
אין נוהגים לה ממנו כלום לפי שלא הקנה לה אלא ע"מ ששמשנו
עיי"ש כנראה דהרדכ"ז ודענויה הם הפך דכרי הגאונים הנו'
בתרתי חדא במ"ש שהמורדת נוטלת עיקר כתובה ועוד שהוא
ז"ל כתב שנוטלת המותר והם כתבו שאין נוטלת אלא הנדוניה
דוקא והנה במ"ש שהמורדת נוטלת עיקר כתובה כבר כתב
הרמב"ם ז"ל פי"ד מה' אישות שכתבו הגאונים שיש מנהגות
אחרים כמורדת ולא פשטו ברוב ישראל על כן אין ראוי לדון אלא
בדין התלמוד והרדכ"ז בתריה דהרמב"ם גריר שהוא מאריות
דאחרא והגאונים עלמם כתבו שאם יש לכם מנהג לכו אחר
המנהג ונס כמה שכתבו שאינה נוטלת אלא הנדוניה דוקא אפשר
דס"ל דהמותר כיון ששם אותו והכניסו בכלל הנדוניה הרי הוא
כנדוניה שהביא מבית אביה ואפשר דרמזו זה במ"ש שחטול
הנדוניה מ"ש בכתובה שהביאה מבית אביה דהו"ל לומר בקיטור
שחטול נדונייתה ומכתב שכתוב בכתובה שהביא מבית אביה
משמע דכל שכתוב כן אף שכאמת אין כולו מבית אביה אלא
קלתו מבית אביה וקלתו מבעלה כלו נדונייתה קדימן ליה ועוד

פועל צרק סי' ד' לג

דאף אה"ל נדוניה שסביחה מביח אביה דוקא מ"מ בזמן הזה
 שאין גובין מנה מאתים א"כ אתה אומר שלא תטול אלא נדונייתה
 דוקא נמצא שהבעל בעולתו בעולת זנות אם נוטלת מה שהכניסה
 לו דוקא שהיו בזמן הזה שאין גובין מנה מאתים בא במקומן
 המוקדם שנתן הבעל ואף שכתבו בו החוספת במקום קו"ר זה
 דוקא לרדוהו שכותבים המוקדם כשם חוספת עיין בהרב החכי"ב
 סי' ס"ו הנהב"ו אות כ"א . אלא ודאי נראה דרעת הנאונים ז"ל
 אפי' המוקדם נוטלת אותו בכלל נדונייתה וכן ראיתי גם כן
 למהרש"ץ בסיומן ר"ץ ועיין ג"כ בסיומן קע"ב שכתב וז"ל אמנם
 אחתי איכא לספוקי כמה שנוהגים המסאערכים לתת מעות לאבי
 הכלה ואותו ממון כותבין אותו בכתובה בכלל הנדוניה שקונים בו
 מלכודים ושמן אותו כנדוניה או אמרינן הרי הוא כנדוניה וטעם
 אותו בשאר נדונייתה או דילמא כיון שהבעל נתן אותו כמתנה
 אע"ג דנתרצה לכתוב אותו עם הנדוניה מ"מ אדעתא למסקל
 ולמיפק לא אקני לה וסוף דבר עלה בהסכמה שהדבר שקול הילכך
 דעתו כדעת רש"י ז"ל שאם תפסה לא מפקינן מינה ואם לא
 תפסה יהיו ברשות הבעל בכל מקום שהם דבראי הוא רש"י לסמוך
 עליו כזה שהוא ספק עיי"ש . הרי שלך לפניך דהמוקדם כיון
 שכלול כנדוניה והיא מוחזקת בו אין יכול להוציא מידה וכן מלאתי
 למו"ה החק"ל בא"ה סי' ל"ה שפסק כההיא דהרב"ז עיי"ש אלא
 שראיתי לו גם דברים תמוהים שכתב ככ"ד על אשה אחת שנשאת
 ולא הכניסה כלום משלה וכתב לה כתובה כסף אלף פרחים
 ומרדה עליו והשיב כי לדינא דמתיבתא נכסי ל"ב שאין קיימין
 שחיב הבעל לשלם וכתב מהרא"ב דהמוחזק וכול לומר קי"ל
 כדכא דמתיבתא וכו' וכ"ת גם לדינא דמתיבתא אינו אלא כמה
 שהכניסה לו משלה אבל לא כמה שכתב לה משלו ז"א דה"ד
 במתנות אבל כמה שכתב לה בכתובה נביא גם כיליאתה ממנו
 בנט וכן ברור מתשו' הרב"ז ת"א סי' רס"ב וכו' וסוים ומיהו
 יש לחדד דלא מליא האשה לתפוס ולומר קי"ל כיון דמדיון הש"ס
 מוליחין מידה עיי"ש . ואני הדל לא זכותי להכין את דבריו
 דהרואה וראם דכל חיליה מההיא חשו' דהרב"ז כי נדונו כנדרן
 הרב"ז עיי"ש . והרב"ז כתב להדיא ולפיכך מסתברא לי דשמן

פועל צדק סי' ד'

כמה ראו לחת לה מוהר כשאר בני משפחה וכמה ראו לחת
לה סבלנות וכו' וכותבין לה בתורת נדוניה והשאר עיקר כתובה
והוספת ולגבי זה תועיל התפיסה ולא לגבי השאר עיו"ש . וא"כ
לפ"ז אינו ענין לדינה דמתיבתא שהרי זו שלא הכניסה לו כלום
לרעת הרב"ז כל מה שתפסה עד כדי מוהר הראוי לה הרי
כאילו תפסה נדונייתה שהביאה מבית אביה ולכ"ע אין הבעל
יכול להוניה מידה אבל הוא דינה דמתיבתא מיורי שלא היחה
הפוסק כנדונייתה לפי שהיא אבודה ואפ"ה מוניהין ממנו ואף
שכתב דנדון דידיה רומה לההיא דינה דמתיבתא לפי שהנכסים
שהיא תופסת אין אלו שכתב לה כמו שיעו"ש מ"מ נראה לרעת
הרב"ז כל מה שתפסה כנגד מוהר הראוי לה הרי הם כאילו הן
הנכסים שכתב לה ואין הבעל יכול להוניה מידה ועוד ק' שכתב
הדבר בסתם שיכולה האשה לתפוס אפי' כנגד כל האלף שכתב
לה וקרו להו נדוניה וז"ל דלהרב"ז אין כל האלף נדוניה אלא שמוין
כמה ראו לחת לה מוהר וסבלנות ואם נאמר שכ"ר היה שכל
האלף ראוי להיות לה מוהר מ"מ עדין ק' כדמתיבתא ועוד דהו"
לכרר את דבריו ואם כולם נדוניה יכולה להחזיק בהם לכ"ע ועוד
ק' לי במ"ש אך מלך אחר נראה דמוניהין מידה שהרי דינה
דמתיבתא אינו אלא כעוענת מאוס עלי בטענה מבוררת למה
אינו מקובל בעיניה שאינו הולך בדרך ישר או שהוא מכלה ממונו
כמ"ש מהר"ם וכן נקטו בפשיטות הרב"ח והט"ז והרב"ש והס"מ
וכל שאין לה טענה מבוררת עיניה נתנה באחר ודויינין בה כדון
הס"ם כמורדת עיו"ש . גם בזה לא ידענא מאי קאמר שהרי
מהר"ם עצמו מודה דהיבא רלא נתנה המתלא לדבריה אם תפסה
לא מפקינן מינה וא"כ זו שתפסה הנכסים הראויים למוהר שלה
הוי כאילו תפסה נדונייתה ולכ"ע הם שלה אפי' שלא תתן המתלא
לדבריה .

והנה

בענין אם צריכה האשה לחת המתלא לדבריה למה
הוא מאוס בעיניה הנה מדבריו הרמב"ם נראה פשוט
שאין צריכה שום המתלא שהרי לא תלה הענין כי אם במיחוס
שכן כתב אם אמרה האשה מאסתיהו ואינו יכולה להבעל לו
מדעתו וכו' שאינה כשכיות חרב להבעל לשנאוהו לה ואעפ"י שכתב

פועל צדק סי' ד' לר

זה לענין הכפוייה של גנו ובזה לא קי"ל כוותיה מ"מ לגבי ממון
דקי"ל כוותיה נראה דכמילאום לבר חליה מילתא וגם מרן העתיק
לשון הרמב"ם ולא הזכיר שום אמתלא וכן ראיתי להרב פרו זריק
סי' ב' שכתב להדיא שאין צריך שום אמתלא ויש לרקדק כן מדברי
הרי"ף ז"ל שכתב משם המתיבתא כד איתא איתתא ואמרה לא
בעינן ליה להאי גברא נתיב לה גיטא עיי"ש. מדברים אלו
משמע שאין צריך שום אמתלא אלא אומרת סתם לא בעינן ליה
להאי גברא ואף שמהר"ם פסק כדוגל דמתיבתא ואפ"ה פסק
דבעינן אמתלא נראה דזה חידוש הוא שחידש מהר"ם מפי עצמו
שצריכה האשה לתת אמתלא ולא שפי' כן כדעת המתיבתא ותרע
שחייב בהנהגות מדרכי כחב בשם מהר"ם חסילה ריבא דמתיבתא
ואת"ז הק' עליהם ח"כ דחייב לשלם לה נכסי ז"ב היבא דחזויה
דחישתרוף נכסי הכעל חמרור ותתפיש בנכסים ותאכל וקיתרי
ויל' שאין זה שמחה אחר שכירו לעגנה ואם איתא לדעת המתיבתא
שאינה נאמנת כ"ה שתתן אמתלא היאך אפי' לה למרור הרי אם לא
יראו ב"ד אמתלא ידעו כוודאי שיש ערמה בדבר ולא יתנו לה רשות
למרור כיון שלא נתנה אמתלא לדברים אלא ודאי לדעת המתיבתא
אין צריכה שום אמתלא ומשו"ה מקשה שפיר היבא דחזויה וכו'
ואת"ז חידש דבעינן אמתלא מפי עצמו וכן נראה מדברי הטור
שאחר שהיבא דברי המתיבתא כתב ומהר"ם פסק כדוגל דמתיבתא
אבל היה מורה להסכים וכו' ומדכתב אבל וכו' משמע שחידוש
הוא שחידש מדברי עצמו. ושו"ר להרב נתיבות משפט שהקשה
דברי מהר"ם אלו שהרדי והניחם בקושי ולפקד"ן דל"ק דלא הקשה
מהר"ם היבא דחזויה וכו' אלא לדעת המתיבתא דלא בעו הס
אמתלא אלא דערין קשה לי דאמאי הקשה קושיא זו על המתיבתא
דחייב לשלם דקושיא זו יקשה אף לדברי הס"ס דהא לכ"ע היבא
דתפסה ככדוכייתה אין מוטיאין מידה ועל זה יקשה שפיר היבא
דחזויה וכו' תתפוס בנכסים והיכול ותתרי ואמאי קבע קושייתו
על ריבא דמתיבתא ועכ"פ נמנינו למדין דלריבא דמתיבתא לא
בעו אמתלא וכן ראיתי להרשב"א ז"ל במוותקות סי' קל"ח שכתב
שהאומרת מאוס עלי אין צריכה לתת טעם ואמתלא לדבריה למה
הוא מאוס בעיניה לפי שכסס שיש דעות במהכל כך יש דעות
בנכסים

פועל צדק סי' ד'

כנסים וכ"כ גם כן כסימן תה"ס כח"א שאחר שהביא דברי
הנאונים כתב ומה שמיהתם היבא דקווא דאשתדוף נכסי
חמורוד וחספוס כנכסים וכו' תשו' לאו קדוה היא אחרי שכירו
לעננה וכו' עיי"ש. ואם איתא שזריכה לתת אמתלא לדכריה
איך אפשר לה למרוד הרי כ"ד יראו שיש ערמה בדבר אלא
ודאי נראה דס"ל דאין זריכה לתת אמתלא וכן כתב ג"כ בסו'
חקע"כ ואם נפשכם לומר שאינה יכולה לומר מאוס עליו אלא
כמה שאפשר שיש לו דבר שהוא מאוס אבל לא על איש ופה
וחזק וכו' ז"א שאין החן והמיוחס תלוי אלא ברצון הלב וכמה
אנשים מכווערים מולאים חן בעיני נשיהם ויפיהם וטובים
וקוברים טעם בעיניהם עיי"ש. הרי מצינו להרשב"א בשלשה
מקומות דלא בעי אמתלא אכן מה שעומד לכדנו דברי
הרשב"א שהביא מרן ז"ל בכ"ו סו' ע"ז שכתב שהאשה אינה
נאמנת כמה שאמרה עד שנקיר מתוך דכריה למה הוא מאוס
בעיניה וכתב מרן דזה מסכים לדברי מהר"ם דהצריך אמתלא
וש"ר להרב נתיבות משפט שהק' ג"כ מהיהא חשובה שכתב
מרן למה שכתב בחשו' המיוחסות ובשו"ת פרי טריק ז"ל כתב
דאפשר דמרן ז"ל לא ראה חשובה זו שהביא הג"מ ולע"ד ק'
לי על תירוץ זה שהרי לעיל מרן עצמו כתב חשובה זו שכתב'
קל"ח שבמיוחסות ואיך נוכל לומר שלא ראה אותה וגם הביא
לעיל תשו' דסימן תת"ס כי ממנה נראה דמרן מסכים דלא
בעי אמתלא ועוד ק' לדברי הרשב"א לענין הממון דכסימן
תת"ס פסק כרינא דמתוכתא שנותן לה אפי' מה שנאכר ממנה
ואילו בסו' קל"ח כמיוחסות כתב דדוקא שהס קיימים וחספס
אותם נוטלתן אבל אם נאכרו לא וה"כ דברי הרשב"א סת"ו אי
נינה ויש מי שרצה לתרץ דתשו' המיוחסות הס להרמב"ן ולא
להרשב"א ופשוט דטעם כדמיונו וכמו שיראה המעיין במרן
בהקדמתו לפירוט ה"ת עיי"ש וראיתי על זה לא נודע למי
מקדושים שחירץ לזה דהיה דסו' תת"ס אינם מרברי הרשב"א
שהרי כתב והשיבו וכו' כלו' ה"ר יעקב והר"י שנשאל לפניו
שאלה זו והס היו במנהגים אחרים של המורדת מה שאין כן
הרשב"א ומזה קמה על המבוי"ט כח"א סו' רס"ז שפסק כהיה
תשו'

פועל צדק סי' ד' לה

תשו' שכסו' תת"ס עכ"ל . ול"ן דל"ק שהיו המבי"ט עלמו
כרגש מזה וכתב דאף דלא קי"ל דרין הנ"מ אינו כן והכונה
דהביא ראה מהיה דסו' תת"ס לענין אם מרד הוא באשתו
והביא ראה דאפילו אם מרד האשה מויליין ממנו וכותנין
לה וכ"ש שאם מרד הוא בה ואף דלא קי"ל הכי לענין אם
מרד מ"מ אם מרד הוא בה ודאי קי"ל כדינא דמתכתא
דמויליין ועכ"פ דברו מרן הם קשים במ"ש דהרשב"א מסכים
לדברו מהר"ם והוא עלמו לעיל טיין על דברו הרשב"א שכסו'
קל"ז ובסימן תת"ס ומשם נראה דהרשב"א לית ליה דבעינן
אמתלא ואף שיהיה דבריו אין לזוז מהם כי הוא סבר דבעינן
אמתלא ונראה לתרץ דבריו וגם דברו הרשב"א והוא דאם באה
האשה לפנינו והמרה שבעלי מאיס עלי ואם ירצה לנרשני עשו
מה שהרין נותן אז אין שאלין אותה מפני מה מאוס בעיניה
לפי שכשם שיש דעות במאכל וכו' וזו אין נותנים לה כלום
משל בעלה אלא דוקא נכסו נדונייתה שתפסה אותם אבל אי
לא תפסה אותם לא מפקין מן הבעל ויהינן לה אכן אם
באה האשה והמרה רוצה אני נדונייתי שהיא ביד בעלי והוליות
ממנו ותנו אותה לי וגם רוצה אני שיתן לי כל מה שבלה
ואבד ממני ואז כיון שרוצים אנו להוליא מן הבעל אז טריך
שתתן אמתלא לדבריה למה מאוס בעיניה ובשתתן אמתלא אז
מויליין מן הבעל אבל אם אינה תובעת ממנו כלום אלא
רוצה להחזיק היא בנדונייתה אין טריך אמתלא לדבריה וגם אין
אנו קונסין אותה לקחת מה שבירה מנכסו נדונייתה לפי שכשם
שיש דעות במאכל וכו' אלא נכסו נדונייתה מה שתפסה לא
מפקין מינה וכ"כ מהר"ם עלמו בהנחות מרדכי שאף לדברי
האומרים בטוענת מאיס עלי כופין אותו היינו בטוענת טענת
מכירתה למה הוא מאוס בעיניה אבל האומרת מאיס עלי בלי
טענת אינו חייב לה לא מוזנות ולא כתובה ולא אפילו ממה
שהכניסה לו אבל אם תפסה ממה שהכניסה לו לא מפקין
מינה וכן העתיק דברים אלו מרן ככ"ו ומעתה לפ"ז נחיישבו
שפיר דברו הרשב"א וגם דברו מרן דמ"ש הרשב"א כסו' תת"ס
מייורי כמי שבאה להוליא נדונייתה מיד בעלה אבל שהיא דסו'
קל"ח

פועל צדק סי' ד'

קל"ח מוירו כמו שהיה תפוסה כדנוייתה וכיון שהיה תפוסה
ואין זריכה להוילא ממנו כלום אין זריכה לתת אמתלא להחזוק
מה שכורה וההיא תשובה שהכיר מרן שזריכה לתת אמתלא
מוירו שבה להוילא מיד בעלה נכסי נדונייתה ועל חופן זה
כחב שזריכה לתת אמתלא. ומעתה לפי האמור שכ"ד היא
תפוסה נכסי נדונייתה ואינה זריכה להוילא מן הכעל כלום
אינה זריכה לתת אמתלא וזכתה בנכסי נדונייתה ומור"ם ז"ל
בקי"ע ז"ל כתב וי"א דכל זה מוירו אלא באינה נותנת אמתלא
לדבריה למה הוא מאוס עליה אבל כנותנת אמתלא לדבריה
כגון שאומרת שאינו הולך בדרך ישר ומכלה ממנו אז דיונינו
לה כרינה דמתיבתא והח"מ והכ"ס ז"ל כתבו דזה קאי עמ"ס
בס"ב עיו"ס. ויש לרקק דסוף אפטר דמוירו עמ"ס בס"ב
שהרי בס"ב מבואר כדברי מרן שהיא מוילאה ממנו כל בלאותיה
ואם אינה נותנת אמתלא אינה נוטלת כלום אלא דוקא אם
תפסה וי"ל דמ"ס וי"א היינו למ"ס הוא עצמו בס"ב וי"א דאף
בכ"ב אינה נוטלת אלא דוקא אם תפסה ועל זה הגיה הכ"ס
וי"א ומ"מ נראה ברור דכ"ד אף שלא תתן אמתלא יכולה
לתפוס הנדוניה ואף שכלל הנדוניה המורה שנתן לה מ"מ
גם בזה אין יכול להוילא מידה וכדכתובנא לעיל.

פ"ש גבן לכרר דין המתנות והסבלונות שנותנים זה לזה
קודם הנישואין והגם פה אר"ץ וע"א נוהגים בכמה
מיני סבלונות האחד מה ששולח החתן להכלה ע"י שעשו עמו
שירובין בקנין וקורין אותם כלעית קניינים וכשנשאת האשה
כותבים אותו בכלל הנדוניה כמו המוקדם וגם הכלה שולחת
לו מתנות כנגדם אכן אין כותבין אותה בכתובה עם הנדוניה
גם יש מתנות שנותנים קרובי החתן להכלה וקרובי הכלה להחתן
וקורין אותם בוכאת ידיו גם יש נותנות אחר הנישואין שנותנים
קרובי הכלה וקורין אותם נכתייה גם נותנים לאבי החתן ולאמו
חלופות כגדים גם מביאה בגדי חול ושבת מכית אביה וקורין
אותם עזובייה וגם החתן נותן לה עזובייה וכל אלו אין כותבין
אותם בכלל הנדוניה ומחדש החתן לה להוסיף אותם בכלל כלי
המתן ועתה זריכים לנו לכרר בענין המורדת מה יהיה
דינם

דינס והנה בענין הסבלנות שנתן החתן בעת השדוכין כחב
הרב מקור ברוך סי' י"ז וז"ל ובמתנות ופגמים של בעל ודאי
דמפקינן מינה אפי' לוינא דמתיבתא כמו שכתב הרי"ף ז"ל
ואיכא לעיווניה אם חוכל האשה להחזיקם בעד נדונייתה כיון
שאין בידה כל השומא שהכניסה ויכולה לומר ק"ל וכו' ופשוט
לה מדברי הרי"ף ז"ל וכו' וכן מדברי הרשב"א עי"ש והרב
החב"ב ז"ל הקשה עליו ואינו יודע מהו דאח"כ דאם אין לה
שיעור כתיבתה וכולה להחזיקם בידה עי"ש. והנראה דכונתו
לחלוק על הרב מקור ברוך כמ"ס דאין יכולה להחזיק במתנות
בעד נדונייתה וכו' וה"ן מדברי הב"ב הע שאתר שהביא דברי
המ"ב כתב וכה"ג כתב ואינו יודע למה ואם זה כוונתו לא ידענא
מאי קאמר שהרי המ"ב הביא ראיה לדבריו מההוא דהרשב"א
דסי' קל"ח ולשם מכואר להדיא שכתב וז"ל ונדוניא שהביאה
בין מטלטלים וכין מעות והוליאם הוא ואינס קיימים הפסידה
כולם ואפי' תפסה כנגדם מנכסי הבעל מוליאין מידה ונתנים
לבעל ע"ש. הרי מכואר דאפי' תפסה מוליאין מידה וא"ת
דהיינו דוקא אם תפסה מנכסי בעלה אבל אם תפסה במתנות
שנתן לה לא ז"ל שהרי ביאר דבריו קודם לזה דהמתנות ג"כ
הם כשאר נכסיו ומוליאין מיד האשה ונתנים לבעל ועל זה
סיים דבריו שם וא"כ ק' איך אפשר שהרב החב"ב יחלוק על
הרשב"א אכן נראה דאין כונתו לחלק על המ"ב אלא כונתו
להקשות עליו במה שדקדק מדברי הרי"ף שכתב דנכסי ז"ב
ונ"מ נוטלתן ואפ"ה כתב דמתנות של בעל מפיקין מינה ואם
איחא תחזיק בהם בעד נל"כ כשאין לה וע"ז הק' עליו דאימא
דדברי הרי"ף מוירי שיש לה שיעור ול"כ אבל ודאי הוא דלעיקר
דינא מודה הוא כדברי הרשב"א ולעיקר קושיותו כו' דל"ק
שדקדוק המ"ב הוא מדכתב הרי"ף גבי נכסי מלוג שנאכדו
שאינו חייב לשלם וגם גבי נל"כ אפי' שכלו הרבה שקלה להו
ואח"ז סיים שהמתנות מחזרת אותם לבעל ואם איחא תחזיק
בהם בעד נ"מ שנאכדו ובעד נל"כ שכלו ולא הו"ל לומר
שהמתנות מחזרת אותם בסתמא כיון דמוירי שכלו או נאכדו
וכל כו' האו הו"ל להרי"ף לבאר ועכ"פ נמצינו למדין דלרעת

פועל צדק סי' ד'

כל הפוסקים המתנות שנתן לה מחזרת אותה לו אכן נראה
לומר דער כאן לא כתבו הפוסקים דהמתנה מחזרת אותה
לבעל אלא דוקא אם כתב לה המתנה ככתובה בדרך תוספת
כדרך שמוסיפים התוספת וכו' אמרו שמחזרת אותה לבעל
דכיון דכתובה לית לה גם הנאי כתובה לית לה וכן כתב
העיטור וז"ל לא מיבעיא היכא דנתן לה בעת הנישואין דנאוי
כתובה ככתובה דמיה וכו' וכן כתב הרב תיקון סופרים שם
ברין מורדת הניחא אם המתנה שנתן לה היא כתובה על ספר
הכתובה שייך לומר דהוי תנאי כתוספת וסוים דהא רכתב
דכינו הנאי כתובה ככתובה מלשון המשנה אם רצה להוסיף
אפי' מאה מנה מוסיף מכל אלה משמע דכתב לה המתנה
להדיא בלשון תוספת אבל בכ"ד שלא הזכיר כלל שנתן לה הבעל
מתנה אלא שמוכיר שהכניסה לו נדוניה ואנו יודעים שבכללם
יש סבלנות אפשר שלא דברו הפוסקים כזה כיון שהינו מזכיר
שנתן לה הבעל כלום כמתנה אפשר שמעת שנכנסה עמו לחופה
מחל לה אותה מתנה ומה גם שהסבלנות שהיא גולה לה הם
כנגד מה שהיא שולחת לו וכנגד מה שחיווה שזה בשום וכיון
שהיא שולחת לו כנגד מה שחיווה שכל אחד זוכה בשלו וכן דקדק
מהרש"ם סי' ג' לענין אם רוצה לגרשה ויש לו מתנות אלה
ודקדק מדברי הרשב"א שכתב בענין המשדך בתו לחבירו אם
שלא לו כגדים והכשיטין ונכתלו השדוכין חייב להחזיר הכל
דהומדן דעתא הוא שלא שלחן אלא ע"מ שיכניסנה לחופה וכו'
הרי כיון שנכנסה עמו לחופה מתנה היא וכן דקדק מדברי
הרשב"א שבת"א וגם מדברי הר"ם ואף שסיים דלענין מעשה
כיון שפורש בדבריו הריב"ם ונראה ג"כ מדברי הריב"ם למעשה
ונראה דאין כוונתו להוציא מן הבעל מ"מ נראה מדבריו דאם
היא מוחזקת במתנה אין לנו יכולין להוציא מידה ואף שלא
כתב כן מהרש"ם אלא דוקא גבי אשה שרוצה בעלה לגרשה
מדעתו אבל זאת האשה מורדת לא מ"מ נראה מדבריו דאם
היא מוחזקת אין יכולין להוציא מידה כי כן נראה מדברי
הרשב"א שכתב שלא כתב לה אלא ע"מ שתקנס עמו לחופה
ולא כתב ע"מ שתקשט ותשב לפניו נראה דכל שהיא כננסת

עמו לחופה זכתה בהם ואפי' שמררה אח"ך וכן נר' מדברי
הרדב"ז סכסו' רס"ב שהכחתי לעול דאשה שלא הכניסה כלום
מבית הוכיה דשמין כמה ראוי לתת לה סבלונות בזמן שרואה
אח הכלה כפי כבוד משפחה ואף ע"ג דבכל מתנה אמרינן
שלא נתן לה ע"מ שתעול ותלא ה"מ שאר מתנות אבל מתנה
נתן לה כשראה אותה דמי בשתה נוטלת כיון שיש לה טענה
שאינה יכולה לסבול אבל אם לא היה לה טענה כלל כל המתנות
חוזרים דארעתה למסקל ולמופק לא נתן לה עיי"ש . נראה
דמ"ש שיש לה טענה לאו היינו אמתלא דכתב מהר"ם הל"א
שיש לה טענה שהיא אומרת שהוא מאוס בעיניה ואינה יכולה
לסבול אותה ואיך שיהיה נמזינו למדין דמתנות שנתן לה בעת
שרואה אותה הם שלה ואף שאין מנהגנו שסחחן רואה פני
הכלה כ"א קרוביו דוקא והם שנותנים לה המתנה מ"מ נראה
דמתנות שנותנים לה קרוביו וקורין להם כוסאת ידיו הם שלה
כי הם דמי בשתה אכן שאר מתנות והם שקורין אותם כולע
קטן הם לבעל דארעתה למסקל ולמופק לא יהיב לה וכן כתב
הרשב"א דכל מתנות שנתן לה הן בעת הנישואין הן אחר כך
הם לבעל וכן כתב הריב"ש סו' ש"א והביאה מרן בסו' ז"ט
שהמתנות שנתנו לה קרובי החתן או קרוביה תכשיטין או מעות
כשעה הנישואין כמו שהוא נהוג שהקרובים לתת ולכלה נותנים
איש כוס זהב אצטרה וצמוד אלו הן בודאי שלה שהרי למתנה
גמורה נתכונו והו"ל כנכסי מלוג עיי"ש וכיון שהם נכסי מלוג
נוטלתן אפילו שמררה ומתנות שנתנה היא לו בעת השידוכין
כתב המ"ב והביאו הרב החבי"ב א"ס הם בידה אין מוטיאין
אותם מירה ואם הם ביד הבעל הרי הם שלו ולענון המתנות
שקורין עזוביה בודאי הם שלה שהרי אפי' אם נתנו לה קרובי
החתן תכשיטין הרי הם שלה כ"ש אלו גם מה שנותנים קרובי
הכלה מתנות וקורין אותם ג"כ עזוביה ודאי שהם שלה גם
מתנות שקורין אותם טובחיה אפי' שלא נכללו בכלל נדונייתה
אפי"ה הם שלה כמ"ש מהר"ם סכסו' נ"ג רדיו נכסי מלוג יש
להם שהרי אוקס מתנות נותנים אותם קרוביה לפי ששמרה
בתוליה ובודאי שהם שלה גם מה שנותנים קרובי הכלה או אביה

פוער צדק סי' ד'

בגדים להחזק כעס הנישואין והם נקראים כוקני' דקדק הרב
פרו דיוק סי' ב' מרכיב הריב"ש הנו' שהם לבעל שהרו למחנה
גמורה נכחונו ואינם חוזרים לה כאלמנות ולא בגירושין ואף
דקיים אח"ך דזו התשובה של הריב"ש הוא קודם התקנה אבל
לאחר שהכריעו והסכימו שמתנות אלו לא יוכלו לבעל למוכרם
וכו' מ"מ לדודן רלית לן האי תקנתא כראיה דרדאי הם של בעל
שהרו למחנה גמורה נכחונו . אחרי כחכי ראינו למהריק"ש
בס' אהלו ועקב בסו' קל"א שהחריס למורדת כדי להחזיר כל
ככסי בעלה אפי' קודם גירושין אכן כראיה דלא דמו רלא כחב
כן אלא דוקא כמורדת דכעניא ליה ומצערנא ליה וז"ש בס'
ערך לחס כמורדת דמאיס עלי . ועוד יש לחלק כענין אחר
כאשר יראה המעיון זהו מה שנראה לו להלכה ולא למעשה
עד אשר יסכימו עמו בעלי ההוראה שמהם תורה וז"ל .

כה דכרי זעירא דכריון
אברהם דיון
ס"ט

סימן ה'

פסק דין שלחתי להרב המובהק ומאיר ככר ר"מ ור"מ דק"ק
דמשק יע"ה וזאת תשובתו אלו

נטע כעמך זרוע המיומן בנן של קדושים ה' השלם והכולל
הדיון המטויון כמה"ר אברהם דיון יל"ו גם עד זקנה
ושיבה ונדול תורחו ויהי ה' אהו כו"ר . אנו ש"ר האלף גם ברכות
יעטה ברכות שמים בתלחא המה מטובי בני סוי ומזוני כשופע
רב כו"ר .

זה זמן הגיעני כיד"ק עם הפסק דין והן אמר כי ענין זה
סובל אריכות מאור כידוע ולא לילא דעחאי מכ"כ טעמי
והאי שמעתא וכו' ואפ"ה דחקתי את עצמי לרבר הכונע לדון
דוקא

פועל צדק סי' ה' לה

דוקא וגם זה בקלר אמיץ וכבר רבים ונכבדים הסכימו בעניינים
אלו לפשר דוקא מכח ריבוי הרעות ובאשר נעשה גם כנדון הזה
כמ"ס ר"ס וזאת השיב למ"ס ר"ס הנס כדון זה יודע דרכו הרעות
וזאת כתב הגאון מהרשד"ם חת"ה ריש תשו' קל"ה וז"ל שדון זה
כתחבטו בו ראשונים ואחרונים וכו' עד שכמעט ח"א לשום אדם
בדורות הללו לומר ראה זה דבר ברור הוא והיה אם כן ראוי
להשתדל בכל האפשר לפשר כיניהם וזה דרך ישר וטוב אמנם
לשוות עונות הדור גרמו וכו' עיו"ס - ואם מהרשד"ם שיהיה שקול
ברורו בהרמב"ם בזמנו כמ"ס כס' שם הגדולים במע' ש' אות ט"ל
מהר"מ אלפנדארו ז"ל שכתב בתשובה דמהריב"ל ומהרשד"ם
ומהרש"ך לגבי דידן כהר"י ומהרמב"ם והרא"ש בזמנם עכ"ל וכ"ס
כו"ה ברור זה וא"כ אם מהרשד"ם כתב כן ראוי לומר דבר זה
ברור הוא בדינים אלו ושראוי לפשר וזו דרך ישר וטוב וכ"ס אכן
יתמו דותמי וכ"ס אני הדל מה תשאל אלו לחוות דעי לריבא ואפי'
כי הרב כתב שם אמנם עונות הדור גרמו כאופן שא"א לפשר
כיניהם ושני הכתות כותמם שיקוב הדון את ההר וכו' וכ"ס דור
זה וההכרח לא ינוכה אי לזאת אמרתי לחוות דעתי גם אני ואם
מדך הוא הן קדם זאת אודיע כי אפי' אכן דאכתא דמרן ז"ל סמכינן
אשר יגזור כן יקום עכ"פ דבר פשוט הוא בכל הפוסקים דלדיק
שיכורר הדבר ברור גמור לב"ד דמאזים עלה אעפ"י שאין צריך
אמתלא וטעם ראוי טעם ברטון לדעת הרמב"ם והוא פסק הש"ע
מ"מ בעינן שיתברר לן דמאזים עלה עד שאמרו צריך שתאמר לא
הוא בעינן ולא כתובתו בעינן ושכרע שלא מחמת שלמדיה אחרים
שתאמר כך כדי שלא תדון כמורדת כי אם כראה לב"ד דעל ידי
קטעות ומריכות טוענת כן וכפירט בשו"כ תוכעת כתובתה
בהדיא דכנדון כוז כדאוי היא מורדת גמורה ותדון כמורדת לדעת
מרן וכמבואר כ"ז בחשו' מהרשד"ם הנז"ל ובתשו' פרי לריק תשו'
כ' עש"כ ורמזיה היא בתוך תשו' הח' הפוסק כר"ו וצריך הב"ד
להקיישב בזה מאור אולי למדוה כנו' ואם יכורר לב"ד באמת
ובתמים שהוא מהוס עלה והיא אומרת בפ"י לא הוא בעינן ולא
כתובתו בעינן דמאזים עלה ממש אע"ג דלדעת מרן והיא דעת
הרמב"ם לא בעינן יב"ח ולא שיכוי לדון זה אפי"ה ראוי להמקינן

פוער צדק סי' ה'

זמן זמנא ולהחמיץ הדבר ולהשתדל אולי יעשו שלום ביניהם
וכפרט כדור זה והפרי לדיק העיר שם אפי' לאתרא דפסקי כמרן
נהגו להשתוקטם יב"ח והותר וכ"ן מרכיו כל הפוסקים ועיין בתשו'
להרב פאה נגב ה"ה תשו' ט"ו דכתב בדף ת"ה העולה מזה וכו'
בין שתאמר לא הוא ולא כתובתו אחר שיתנו כה הכ"ר משהיו
לה יב"ח וכו' אלא שאם תובעת כתובתה או נדוניה יש לה דין
מורדת וכו' ואם אינה תובעת כתובה לא בעינן הכרזה אלא התראת
כ"ר ושקיות יב"ח וכדף מ"ו כתב וז"ל והף אס עבר זמן רב כל
שלא התרו כה הכ"ר אין מתירין וכו' אלא אחר שיתרו כה הכ"ר
ויעברו יב"ח וכו' רככ"ר לא מוכעיא לפי מ"ש הרב פ"מ בת"א
והרב מטעם יוסף דהיב"ח נמנים מעת ההתראת כ"ר עכ"ל והאוי
ודאוי אפי' דלדעת מרן לא לריק זמן יב"ח דאוי לרון כך כמ"ש
הפרי לדיק ודו"ק. והנה בתוך זמן השיהוי אס היא תפוסה בכסוי
בעלה עד כרי נדונייתה אפי' בעד מה שאבר כיון דלפסק הש"ע
מוציאין ממנו ג"כ מהיב"א תיתי להוניה מידה מה שתפסה והא
אפי' במקומות הנושאים דגל הקו"ל פסק מהרשד"ם סוף תשו'
הנז' וז"ל ויעמוד הדבר כן עד יסקיף וירא ה' וגו' אולי ישים
בלבה לשכב לבעל נעוריה כימי קדם גם כמה שתפסה תעמוד
בידם וכו' עי"ש. וכ"כ בתשובת לחס רב סי' ג"ן וז"ל מאוס עליו
אומר אני דהדין וגו' דמשהין אותה יב"ח ולא יתנו לה מזונות
ומעשה דיום שלה וכו' ואס תחזור כה תוך יב"ח לא הפסידה
כתובתה כלל וכו' אבל אס תפסה מנדונייתה ואפי' תפסה מנכסיו
בעלה כרי לגבות נדונייתה לא מפקינן מינה אלא אחר יב"ח
ודוקא כשרונה לגרשה אז מפקינן מינה אח"ך וכחב כסוי"ד ומ"מ
אין לו לגרש עד אחר יב"ח וכ"ן מהשו' מהר"א ששון ז"ל שהשיב
על הנרון הנז' עלמנו עיי"ש כסוי"ש קפ"ו וכן הרב נתיבות משפט
כדף רי"ח כתב וז"ל וכמ"ש הרמב"ם וכו' ואפשר שכותנו לומנו
שאפי' שהפסידם כתובתם לאתרא מ"מ כל זמן שלא גרשה בגט
אחר יב"ח אינה חייבת להפשיט מעליה נכסיו בעלה וכו' וכשהוניה
בגט תחזור אז מה שעליה לבעלה עכ"ד וזהו אפילו כמורדת וכ"ש
כטוענת מאיס עלי דודאי הסכרה נוחתה ללא מפקינן מינה אפי'
אס היא תפוסה ביותר מנדונייתה מנכסיו בעלה לא מפקינן הנותר

פועל צדק סי' ה' טר

עד אשר יגרשנה וכמ"ס מהריק"ם והכיאוהו הח' הפוסק יל"ו ולית
 דין צריך בוטש וכ"ס חס תוספת שיעור נדונייה דבהא אפי' אינה
 תפוסה אינן מפיקין מנינה ויהיכין לה כל שנחברר שהוא מאוץ
 עלה וא"ל לומר שהוא מאוס עלה מתשמש חלא אפי' אומרת לא
 יהיה עוד בעלי וכדומה הוי כמאוס עלי כדמוכת משאו' לחס רב
 ומהרא"ם הכו"ל ע"ס ורו"ק . ובלכד שיקיה באמת ובצדק הוברר
 לב"ד וכדכתובה לעיל . והנה לדיון שאפי' מה שנתן הכעל
 מוקדם ויכלל בלשון הנדוניה וכותבין ודא נדוניה דהנעלת ליה
 כלקח וכו' וזכי ואוסוף לה מדוליה וכו' כי כן נוהגים גם כן פה
 דמשק זעא בזהו הא ודאי הכל מויליין ממנו והס שלה כנדונייתה
 והו"ל כמתנה גמורה דהא כותבין ודא נדוניה דהנעלת ליה
 כלקח דא וכו' וזה פשוט וברור דידה ניכחו ומויליין ממנו והס
 כל"כ דידה וכמ"ס חס' הפוסק וכו' וזה פשוט וברור אללי דהוי
 נדונייתה ממש ככתוב בכתובה וגם לדיון דכותבין וזכי ואוסוף
 וכו' נמצא סך הכל בין נדוניה ותוספת סך כך וכך מלבד מאתן
 זווי דחזו לה חס כן הכא ודאי התוספת שהוסוף לה על עיקר
 נדונייתה ולא על מאתן דחזו לה עיון כש"ח חס"ל ח"כ ד"ג ע"ג
 וע"ס כסי' ד' דע"ז ע"ג דהכי דעת מוהריק"ו ורעמיה דס"ל
 תוספת שליש דיון שהוא קטוב הו"ל כנדונייתה ולא הפקידה ואף
 על גב דמרוז ז"ל בכ"י סי' ק' כחב ע"ד מהרו"קו ואין דבריו כ"ל
 וכו' ע"ס וע"ס כדיון חס הוא מכר מהס מהס דיון נותן עיו"ס .
 מ"מ דיינו שלא לרוץ התוספת דיון כנדוניה ולא כמוהריק"ו
 ורעמיה אבל מה שהוא נתן לה מוקדם והעלתו עליו בכתובה
 בלשון ודא נדוניה דהנעלת ליה ודאי דין נדוניה דידה וזכתה בו
 ומויליין אותו או כנדרו מיד הכעל ונתנים לה דזכתה בו מאז
 והו"ל דידה ממש וזה פשוט לע"ד וכמ"ס חס' הפוסק נר"ו ויפה
 דן וזוכה לע"ד ולענין המתנות שנתנים קרובי החתן והכלה כגון
 'כולע קניינים ולכחיה וכוספת ידיו להחתן והכלם ילכו בהם
 כמנהגם הפשוט וברור בדיון חס נתגרשה או נתאלמנה חס ברור
 המנהג היאך דנים בהם גם ידונו כך בדיון זה ודאי הנתנים
 ניתנים על דעת המנהג ואם אין המנהג ברור קמוצוק יכול לומר
 קי"ל דכלל פרע אית ליה פלוגתא והמע"ה וכמ"ס חס' הרב פרו

פועל צדק סי' ה'

דרוק כחשו' ב' הנו"ל ע"ס . זהו הנלע"ד וכבר מולתו אמורה
 לעיל דויניס אלו רבו כהם המחלוקות והסכרות בפוסקים ואין
 דבר ברור לומר דין זה פשוט וברור והטוב והישר לפשר ביניהם
 וזהו מ"ס מהרשד"ם כומנו כ"ש עתה בז"ה כי רבו מאור הספרים
 והפוסקים ותודושי דינים והנלע"ד כחכתי וצור ישראל וילנו
 משגיאות ויורנו מתורתו נפלאות ויורני ויאמר לי תחן אמת ליעקב
 כ"ד זעיר ש"ס הקותס פה דמשק יע"א כסדר ויחי יעקב .

הזעיר יצחק ענתיבי ס"ט

סימן ו'

שאלה

בענין החמאה נוהגים פה אר"ץ י"עא מומים ימימה
 שלוקחים חמאה מן הנוים ומכשלים אותה עד שילכו
 שכלאו והודים מאלל הנוים אשר מתקנים אותה והעידו שבעת אשר
 ימות להם כהמה וכפרט כימות הקיץ שהמיתה מלויים ככהמות
 אז לוקחים כל החלב שלה וגם חלב האליה ומתיכין אותו על האש
 ומערכין אותו עם החמאה אכן העידו שחלב גמלים אין מצוי
 אללם כלל וגם לקנות חלב מן השוק ולערבו עם החמאה אף
 שהחמאה היא כיוקר מן החלב ענין זה כל יראה וכל ימצא כי בכל
 עת הם נמצאים אללם כשמתקנים שם הנכניות ורואים החמאה
 שעושים לגויט ולא ראו ולא שמעו ענין זה מעולם כי הפרט
 מעט יש בין ערך החמאה לחלב ולא יטריחו עלמס כשכיל הפרט
 כ"א דוקא אם נמצא אללם וכאמר וגם אפי' ענין זה לאו כל
 המקומות שוים כי יש הרבה מהם שמתכשרין כמלאכתן ולא יערבו
 בשום פעם וכשמוע הדברים לעם בני ישראל הננועים קיו מושכין
 את יריהם והרבה מהם היו מתיקין במנהגם הקדום ועתה האים
 הישראלי שאינו מתנהג בחסידות ככל ענייניו רוצה לדעת אחר
 עדות אלו אם יש חיסור בדבר ויבוא שכמ"ה .

תשובה

כתב הרמב"ם בפ"נ מה' מ"א הט"ו החמאה של
 גוים מקלת הנאונים הקירות שהיו לא גזרו על
 החמאה וחלב טמא אינו עומד ומקלת הנאונים הקירות מפני
 לחטוי החלב שישאר בה שהיו הקוס שבחמאה אינו מעורב עם
 החמאה כדי שזכטל במיעוט וכל חלב שלהם חוששין לו שמא
 עירבו בו חלב בהמה טמאה וראה לי שאם לקח חמאה מן העכו"ם
 ובשלה עד שילכו לחטוי החלב שבה שהיא מותרת שאם חאמר
 כתערכו עמם ונתכשלו כולם בטלו במיעוטם עכ"ל. ומרן ז"ל
 בש"ט כו"ד סי' קט"ו פסק בדברי הרמב"ם שמוחר לכתחילה
 ליקח חמאה מן הגוים ולבשלה והטעם ראין כאן משום מבטל
 איסור לכתחילה לפי דמדאורייתא חד בחרי בטול וא"כ זה שכבר
 כתבטל מדין תורה ולא נשאר כ"א האיסור דרכן וכדרכן מבטלין
 האיסור לכתחילה וכמ"ש רבינו לקמן וכ"כ הרב המגיד אלא שיש
 לדקדק בדברי הרב המגיד כמ"ש והיה אפשר לומר דכדרכן
 מבטלין האיסור לכתחילה דאין כתב כן בדרך אפשר והיו בדרכן
 מבטלים האיסור לכתחילה כמ"ש רבינו לקמן בפט"ו מה' מ"א
 הכ"ו והוא אליבא דכ"ע ונראה דכיון דאיבא פלוגתא דאיבא מאי
 דכבר שדוקא בדבר שאין לו שורש מן התורה כגון כשר עוף
 בחלב אבל ככאן שהאיסור שנתערב יש לו שורש מד"ת משו"ם
 כתב בדרך אפשר אין עדין ק' שהיו שם כתב רבינו אין מבטלין
 האיסור לכתחילה כיצד היו שנפלה סאה ערלה לתוך מאה שהיו
 נאסר הכל לא יבוא מאה סאה ויזרק כדי שתעלה באחד ומאחיס
 ה"כ משמע שאפי' נפלה סאה לתוך מאה דמדאורייתא חד בקרי
 בטול ורכנן הוא שנתנו שיעור ה"כ לא נשאר כ"א שיעורא דרכן
 ואפ"ה כתב דאין מבטלין האיסור לכתחילה ונראה לומר דלא כתב
 ה"ה אלא דוקא כההיא דחמאה דכיון דיש ספק אם יש כאן איסור
 אבל ודאי במקום שדאי יש כאן האיסור כיון שעיקרו מן התורה
 אין מבטלין אותו לכתחילה אך עדין ק' לי עמ"ש מרן בכ"מ שם
 פט"ו משם הנחות מרדכי שדקדקו מדברי רבינו דמדנקט כשר
 עוף עם חלב ולא נקט חזי שיעור משמע דס"ל בדברי התוס'
 שדוקא דבר שאין לו שורש מן התורה דלמה להו להביא עדיהם
 מההיא דתני שיעור והיו מניחם וביה משמע הכי שהיו נכיו סאה
 ערלה

פועל צדק סי' ו'

ערלה שנפלה למאה כתב שאין יכול לכתל בה איסור ואף על פי
דמדאורייתא חד כחרי בטול וכדאפי הטעם אעפ"י שהיה דרכן
עכ"פ יש לה שורש מן התורה משא"כ בשר עוף וה"כ לפי מה
שפי' ברע"ה ה"ה נראה דכמקום שיש ספק אם יש איסור מבטלין
אותו לכתחילה ומרן שם בכ"מ פ"ג כתב דלישנא דריעבד דנקט
רבינו לאו דוקא ואף דאין מבטלין איסור לכתחילה אין ידוע
שיהא מבטל איסור בכך דהא איכא ספיקי טובא חדא דילמא לא
היה חלב טמא כלל ואח"ל שנתערב שמה לא נשאר ממנו כחמאה
זו כלום ואח"ל שנשאר שמה כשנתכשל נידח ע"י האש הולכך אין
לאסור משום מבטל איסור ע"כ ונראה דר"ל נידח על ידי האש
ונתערב ובטל במיעוטו וה"כ גם בכ"ד דחששו שמה עירבו בה
שומן האלילה והחלב יש כאן כמה ספיקי. חדא דילמא לא עירבו בה
שומן וחלב הטריפה ואח"ל שנתערב שמה לא נשאר ממנו כחמאה
זו כלום ואח"ל שנשאר שמה כשנתכשלה החמאה נידח ע"י האש
ונתערב ונחבטל דהא ידוע ומפורסם להם כי חששת העירוב
היא כשהיא חמאה קודם שמתחבבין אותה על האש ונראה דחששת
שאהו חוששין שמה עירבו חלב האלילה היא גרידא מחששת חלב
טמא דהא גבי חמאה שחוששין לה היא מפני הקום שכתמאה
שהינו מתערב יפה ומשו"ה הוסיף מרן ז"ל לתק כמה ספקות
בכיתור החמאה אכן הם אנו חוששין שמה עירבו חלב האלילה הא
ודאי מתערבת היא יפה יפה כשהיא על האש אכן בעיקר מזה
שהק' מרן ז"ל בהא דאין מבטלין איסור לכתחילה נראה דל"ק
שהרו הא דאין מבטלין איסור לכתחילה היינו שיש איסור כאן
ובאים להרבות עליו ולבטלו ולאכלו וזה ודאי אסור לעשות כן
אבל גבי חמאה מבטלין אותה בקדרה וע"י הכיבול וירדים לתנותי
החלב למטה ועולה הכשרה למעלה ומפריש זה מזה.

שוב

הכחוננתי בדברי הרמב"ם שכתב שאם בשלה עד שחלבו
לחנותי החלב מותר שה"ח נתערבו עמם ונתבשרו כולם
בטלים במיעוטם ומלשון זה משמע שהאיסור והוא חלב הטמא
בכישול הינו נפרש זה מזה אלא שמתערב עם הכשר ובטל
במיעוטו שה"ח שהוא מפריש האיסור מן ההיתר ה"כ למה כתב
הרמב"ם שה"ל נשאר נתבטל במיעוטו כי לא נשאר כלום.
ומעתה

פועל צדק סי' ו' מא

ומעשה יש לתמוה על השו"ג כסו' קט"ו שכתב טעם שאין זה
מבטל איסור לכתחילה לפי שהחמאה לפי שהחמאה כיהך ע"י האש והשומן כף
למעלה והל"ת יורדים למטה ואחר שנקרש משלובין הל"ת לאכרוז
כמלא שבישול זה אינו להפריש האיסור כמו שמפרישין מנקרי
הבשר החלב מן הבשר ע"ש ואין דמיונו עולה יפה דגבי מנקרי
הבשר משלובין האיסור ונשאר הבשר כשר אבל הכא עדין נשאר
מעט ל"ת ולריך להתבטל בעירוב . וראיתי להרב מהר"י עיינאש
ו"ל בס' בני יהודה ח"ב סי' ק"ב שנשאל בארבעה אנשים שקנו
מרוץ אחד של חמאה ואחד מהם ברכיע שלו אחר שהתיכוחו
בקדרה על האש מלאה האש ברור של חלב וסכיכותיו פירווי
חלב ולא יכלו לבררם והשיב שם דאחרע כל המרוץ חזקתיה ואין
לו תקנה וזה דומה לרין עכבר שנחתך לחתיכות דקות המבואר
שם בסו' ק"ד דאם הוא בענין שאינו יכול לסננו הכל אסור
דחיישין שמה יפגע בממשו של איסור ע"ש . מרכיוו אלו משמע
שהחלב אין לו תיקון בתערובת שהרי הוא נקרש ואין מתערב
יפה יפה ולכן דימהו לעכבר שנחתך לחתיכות דקות וק' שהרי
כתב הרמב"ם בפ"ט מה' מ"א הי"ז וו"ל שאר איסורין שבחורה
כולם כגון בשר שקלים ורמשים וחלב ורס וכיוצא שיעורן בס'
כיצר חלב הכליות שנפל לתוך ס' מחלב האלים הכל מותר הרי
הך החלב מתערב יפה עם חלב האלים והתירוץ לזה פשוט
דהרמב"ם מיידי במערכן ועודן על האש שאז וראי מתערב יפה
יפה ואף שנקרש אח"ך מ"מ כבר נתערב ונתבטל ולא יש שום
ממשות חלב אבל כדון מהרי"ע שראינו בעינינו ברור חלב ושאר
פירורין זה עירבו אותה בעת אשר הולאו החמאה ובאותו עת אין
מתערב יפה ולכן אסר המרוץ כולו (ולפ"ז יקשה דאם אנו
חוששין שמה יש חלב האלים עם חלב) ותזי הוית להרב פרי
תואר בסו' קט"ו ס"ק ח' שכתב עוד נראה לי לאסור כל שיש
חשש חלב במקומות שהחמאה כיוקר והחלב כזול ונחשדו לערב
אסור כמו שהעידו עדים שראו חתיכת חלב מעורבת תוך החמאה
וזה אינו קרוי גזירה אלא חשש איסור דאורייתא ושומר נפשו ירחק
ממנה עכ"ל . והנה הרב הגו' חשש שמה יקנו חלב שהוא כזול
וינתו בחמאה שהיא כיוקר אכן אנו פה לוכה חוששין שמה ימות

פועל צדק סי' ו'

מן הכהמה ולקחו כל שומנה הקלב עם האליה ועירבו כחמאה
וההפרש שיש בין חששא דהפר"ת לחששא דלין הוא זה כי לחששא
דלין אין אנו חוששין כ"א רוקא בזמן הקיץ והחום שאז יהיה כלאן
מכה מהלכת שקורין ר'גיה ואז באותו זמן יש לחוש שמא יערכו
עם החמאה אבל בזמן הקור או בזמן הממוזג שאז אין מיקח
כלאן ליכא למיחש למודי וכמו שכן יגידון ועידון האנשים הכאים
משם אבל לחששא דהפר"ת שכלל עת וזמן שרואים ריוח כהפרש
החלב מן החמאה הם מערכים כדי שירווחו והנה פה אר"ץ ז'עא
על הרוב הם החלב כמכר בנרוש אחר החמאה כמכרת בנרוש
ורביע מ"מ ולכן לחששא שמא יערכו חלב עם החמאה מילתא
דלא שכיחא כלל דמהיכן וביאז החלב הם מחבריהם כל יראה וכל
ימנא ואם וביאז לקנות מאר"ץ כדי שילכו לערב לא ראינו ולא
שמענו מעולם דבר זה מכמה טעמי חדא כי ההפרש שבין זה
לזה הוא דבר מועט ולא יטריחו עצמם על דבר מועט כזה ועוד
כי הם חוששים על חמאה שלהם שמא חפגם כי הרבה חנוונים
מכירים הם בזויפיהם ועוד כי חוששים שמא לא תמכר עמהם
כמהרה וידוע דהמוזיפת באורך הזמן תחלקלל וכ"ש בחמאה
קודם הכיכול אם יערכו בה חלב אינו מחערב יפה ופה ואפשר
שיתפחד שלא יכירו בזויפו ולפקד"ן דזהו הטעם עצמו שדימה
אותה מהרד"ע ז"ל להיה דעכבר שנחתך לחיכות דקות ואם
זאת החמאה שלפנינו ולא כתב שיש לחוש בכל פעם דשמא
יעירבו בה חלב לפי שהיא קובר דחששא החלב קודם הכיכול אין
זו חששא לפי שחששא החלב יראה לעין כל לפי שאין מחערב יפה
ולא חסר כ"א רוקא במקום שנפל שם ריעותא ונראה דמזה
הטעם ג"כ הפר"ת לא כתב לאסור בפשיעות אלא וסומר נפשו
ירקק ממנה לפי שהחלב אם יש שם תערובת היה נראה לעין
ונראה דבכ"ד אף את"ל שהם מערכין חלב האליה וכל שומן
הכהמה ומניחין מעט במדלוף עם היגורטיו ומולוכין ומביאין עד
שלא יראה השומן כלל ושניה כ"ד מן החלב האמור לעיל אעפ"כ
יש להחיר בכ"ד מבח ס"ס ספק אם יש כהן תערוכת כלל ואת"ל
שיש תערוכת אפשר שהתערוכת הוא מעט שהיא מתכעלת כס'
בעת כישיל הקמאה ויש להביא ראיה לזה ממה שכתב מהר"ע

פועל צדק סי' ו' מב

שם כהיתר הקררה שהקו כחוכה וכתב שם שהיא מותרת
 לפי שספק אם נפל פירורי חלב והת"ל שנפל ספק אם היה
 שם ששים אם לא שהרי כשניתך הכל ונעשה מסקה הוי גוף
 אחד ויש לו ביטול וק"ס אפי' באיסור חורה מותר ע"ש -
 הרי דיש ק"ס כדכתבנו אלא דיש לי לתמוה בדבריו כמ"ס
 אח"ז משא"כ לאחר שהורקו ככלי וכחייבש אז אם יהיה שם
 פירורי חלב יעמוד בפ"ע ולא יכיר מראהו האוכל אם לא
 כשידקדק יפה יפה ולכך יש לאסור כל החמאה היא עצמה
 באכילה משא"כ הכלים ע"ש נראה מדבריו דהחלב עם החמאה
 אין לו שום תיקון שיתערב ויתבטל לפי שכשהוא נקרא פוגע
 במתנו של איסור וק' שהרי כבר כתבנו לעיל משם הרמב"ם
 דחלב הכליות מתבטל עם חלב האליה כס' ואיך כתב שבנקרא
 פוגע בגופו של איסור וה"ת דגם כאן כל עיקר איסורו משום
 שנפל האיסור ועודו לפנינו ואיתרע חזקתיה א"כ גם הכלים
 היה לו להכשיר מטעם זה עוד נראה להתיר כנ"ד בשופי
 והוא שלא לאכול החמאה עם פת אלא מניחה בתוך תבשיל
 וכוה אין שום פקפוק שהרי אם באנו לחוש לגדולה שבתערובות
 שאיש זה זויפן גדול הוא ומערב השומן עם החמאה למרבה
 מערב אחד בעשרה כי יותר מזה יראה וימלא זויפו אם כן
 בששים דרהים של שומן יערב ששה דרהים חלב ואם יניח
 בקדירה רעל אורז וערשים יבש שעולה בכישול לפחות משקל
 וחלי שעולין שמונה עשר אוקייה ואם יהיה ארס דריב ושוע
 מניח בקדירה זאת מאה ועשרים דרהים א"כ אפי' כרעל אחד
 יהיה ביטול בששים וכ"ש כרעל וחלי ואף אם תאמר שמערבין
 אחד בשמונה או בשבעה עדין יש ביטול וכ"ש שאחד בשבעה
 בודאי אפילו הפתי יעווס ויפריש מן החמאה לשומן וה"ת
 הרי אין מבטלין איסור לכתחילה לא היה דרוקא כשידוע שיש
 כאן איסור אבל הבא מני וימר דאיכא איסור ועוד דאין כונתו
 לבעל האיסור וכל שאין כונתו לבעל האיסור אפי' לכתחילה
 מותר וכמ"ס הת"ד סי' קע"א על חטים שנמצאו בהם תולעים
 כתב שכאשר שופכים החטים מתוך האפרכסת כל חולעים שיש
 נקב לפניהם שיכולין לצאת רוחשים ויולאים על הופני האפרכסת

מקול

פועל צדק סי' ו'

מקול הרחיים ונראה דאף את"ל דאין זה ברור מ"מ אין
להחמיר שאף אם יטחנו התולעים בטלום כס' כחוק הקמת
ואין זה מבטל איסור לכתחילה כיון דספק אם יתערב שום
איסור כלל וגם אין מתכוין לבטל האיסור וכס"ג כחב בא"ס
כה' פסק ע"ש ורין זה פסקו מרן בי"ד סי' פ"ד הרי דסכרי
מרגן דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה דוקא כשודיע לנו
שנפל באין איסור ובאין לבטלו אבל אם ספק אם נפל שם
איסור ועוד כה שאין מתכוין לבטל האיסור מותר ונראה
דעדיפתא מונה נ"ד דהא גבי תולעים עכ"פ עיינו הרואות
שנפלו שם תולעים אלא דמסקפא לן שמא מקול הרחיים הלכו
להם א"כ כ"ש נ"ד דאפשר דבחמאה זו שלפנינו לא עירכו בה
כלל והיא ברה ונקיה וכ"כ הרדב"ו בחדשות ת"א סי' קנ"ב
על תבשיל שנפל בו איסור ויש בו ס' לבטלו ואחד מהמשכילים
רצה לאקרו דדילמא בשעה שנפל האיסור לא היה שם ס' והשיב
דאפי' תימא דבשעה שנפל האיסור לא היה שם ס' לבטלו
מ"מ הרי נתבטל כשהוסיפו עליו ואע"ג דאין מבטלין איסור
לכתחילה ה"מ לכתחי' כגון שידע שנפל האיסור ומוסיף עליו
מים כדי לבטלו אבל היכא דלא ידע הוי כאלו נפלו המים
מאליהן ונתבטל האיסור הילכך לא משכחת לה איסורא אלא
כגון שהדבר ברור שבשעה שנפל האיסור לא היה ס' לבטלו
ושודיע שנפל האיסור והוסיף עליו מים לבטלו אבל כנ"ד שאין
הדבר ידוע ולא ביטלו לכתחילה אין לחוש ע"כ הרי דסכר לה
מר דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה דוקא כשודיע שנפל
שם איסור אבל היכא דלא ידע הוי כאלו נפלו מאליהן וכן
ראיתי ג"כ להרב החבי"ב בהג"ה הט' סי' ז"ט אות ו' שהביא
ג"כ מדברי מרן דסי' קע"ו הגז' ומדברי הת"ה דסי' קמ"א
ומדברי שאר הפוסקים בלתי שום חולק דהא דאין מבטלין
איסור לכתחילה היינו בודאי איסור אבל בספק איסור מבטלין
לכתחילה ואם כן כנ"ד שכולם מודין שהוא ספק איסור ואם
יתערב כתבשיל ודאי שיש כדי ניטול והותר ככה"ג נראה
דמבטלין אותו אפי' לכתחילה כיון דספק אם יש שם איסור
ובכפיוותי לפיתוי למור"ס בי"ד סי' ז"ס ק"ד שכח וכל איסור
שמבטלין

פועל צדק סי' ו' מג

שמבטלון כס' אם מכירו צריך להסירו משם אף ע"ג דכבר
 כתבטל כס' ולכן אם נפל חלב לתוך החבשיל ונחבטל עעמו כס'
 צריך ליתן שם מים לונכין ועכע החלב להקפיה ולזוף למעלה על
 המים ויסירו משם דמאחר דאפשר להסירו הוי כאילו מכירו
 וצריך להסירו משם ע"כ וא"כ ככ"ד שאנו חוששין לעירוב חלב
 הוה לן לעשות תיקון זה כדי שיזוף החלב אכן פשוט שבנדון דידן
 אין האיסור ניכר מיקרי כיון שמעורבים יחד החמאה והחלב
 ואם יזוף במים יעלו שניהם יחד ועוד דככ"ד אם יניח מים
 מתקלקל המאכל וכבר כתב הרב כרתי ופלאי והרב פרי מגרים
 שכתבו כפשיטות דהיכא דמתקלקל המאכל אין צריך לתיקון זה
 אלא שיש לי להקשות מדברי מור"ם אלו על מהרי"ע הנז' שאמר
 החמאה שבקדרה משום שבקדש החלב והחמאה אם יש שם
 פירור חלב יעמוד כפ"ע והרי הכא לא אסר מפני זה ורוקא היכא
 שמתברר האיסור יש לאסור הא' לא"ה אין לאסור אפי' שעומד
 האיסור כעינו בחבשיל ולפי דבריו הוה להו לתקן לאכלו כשהוא
 חס וניתקן אכל כשנקדש הוה ליה האיסור כעיניה וגם אמאי
 החירו לפי דעתו כשמתקלקל החבשיל אך עדין יש לבעל דין
 לחלוק ולומר שיש לאסור ממה שכתב הרשב"א ופקקה מרן כסי'
 קי"ד שהרשב"א היה נזהר מהכרכוס מפני שכלל הארץ היה
 היו מזלפין עליו ויון הרבה וגם מערבין בו קוטי כשר יכסה ע"כ
 הרי שלך לפניך דכיון דיש קדש איסור אף עפ"י שמערבין אותו
 אה"ך בחבשיל. טוב ראיתי שאדרבא משם ראיה לכ"ד שהרי שם
 כתשו' סי' קל"ג כתב דרוב הכרכוס בארץ היה מזלפין בו ויון
 הרבה וכיון שכן אסור מן הקדש דהוי ככבשים שדרכן ליתן לתוכן
 ויון וכו' ע"ש. מדבריו אלו משמע שרוקא הקדש שאסור לפי
 שדרכן ליתן לתוכן ויון והרוב עושים כן ומשו"ה אסר הרב ה"כ
 בכ"ד דאין הרוב עושים כן וגם אין דרכן לעשות ככה בכל עת
 אין לאסור ועוד דאפילו הרשב"א עצמו שראה הרוב שמזלפין
 אפ"ה לא אסר לכל העולם אלא שכתב שאנו נזהר ובעלי נפש
 שבעירו משכו ודיהם ממנו א"כ כ"ש ככ"ד שאין הרוב מערבין
 וגם מרן ז"ל עצמו הורה לנו את הדרך שבמקום שמייעט הוא
 שמערבין אין לחוש שכן כתב הרשב"א היה נזהר מהכרכוס מפני
 שכל

פוער צדק סי' ו'

שכל הארץ היה היו מולפין עליו ויו הרבה משמע שמקום
שחין כל הארץ מערבין כ"א מעט מותר דל"ה הוא ליה למנקט
הכי הרשב"א היה נוהר מהכרכוס מפני שיש מהם שמערכין בו
וכו' אלא ודאי נראה כדכתיבנא . והנה הרב הש"ך שם כתב
להחיר הכרכוס בזמן הזה מכמה טעמי ומכולם יפא לנו נר היתר
לכ"ד זה יפא ראשונה דל"ה שלא ימצא אחד שאינו מולף ויו ויטיל
על כולן וכה"ג כתב המרדכי והאגודה פל"מ דאעפ"י שהעכ"וס
מקניס לחס כשמרי ויו א"ה שלא ימצא אחד שמתקן בשמרי שר
ואמרי' בכתובת אס יש מחבואה אחת מללא על כולן ע"כ א"כ
כ"ש כ"ד שמעט מוער שמערכין והרוב אין מערכין אכן לא
הבנתו אח דביו הש"ך שהרי הוא כתב בתשובה להריף שהרוב
מולפין ומערכין והמיעוט אין מערכין ואס כן אמאי לא כתב
הרשב"א שמקום אחד יטיל על כולן אלא ודאי נראה דלא ס"ל האי
סברא והש"ך כתב ואע"ג דבר"מ לא פסק כן להקל וכו' היינו
משום שדרך העכ"וס לתקן באיסור לכך לא תלינן להקל אבל
היבא שאין יודע שדרך כך אלא דאין נידוש שמא דרכן בכך
כמו בזמן הרשב"א י"ל דל"ה שלא יתקן אחר בהכשר ע"ש ולפקד'
דלא כתב הד"מ שלא להקל אלא משום שדרך לערב ואיך נקל
באחד שאינו מערב להטיל על כולן כיון שהחוקו לערב אבל כ"ד
שהרוב אין מערכין ודאי אחר רובא אזלינן . טעם ב' כתב הש"ך
ועי'ל דהרשב"א היה יודע שמערכין בו ויו הרבה ולא היה בו
ס' לבטלו אבל בכרכוס שלנו נראה דמסתמא אית ביה ס' דהא
אין טועמין בו טעם היין ע"כ אס כן נראה דגם בתמאה שלנו
דנראה דמסתמא אית ביה ס' שהרי אין לנו טועמים שומן האליה
כלל כי טעם תמאה לחוד וטעם שומן האליה לחוד . טעם ג'
דלא שייך כאן מבטל איסור כיון דספק אס יש כאן איסור וזה שייך
כ"ד וכמש"ל . טעם ד' דדוקא הרשב"א היה נוהר לפי שהיה
יודע בודאי שהיו מערכין בו חוטי כשר בענין שהיה בו חשש
איסור אבל האידנא מאן לימא לן שמערכין בענין שיהא איסור
דילמא אין מערכין בו כלל ואחוקי איסורא לא מחזיקין ע"כ .
ויש לדקדק בדבריו דאמאי נקט שהיה יודע בודאי שמערכין בו
חוטי כשר ולא נקט ג"כ שמולפין עליו ויו אכן נראה שניין לומר
דגבי

פועל צדק סי' ו' מד

דנכי כרכום שהיו בו חוטי בשר שאפי' עכשוו הם יבדוק אחריותם
 חיפוש מחיפוש יראה וימלא החוטי בשר וא"כ אהחזק איסורא
 אכל בו"הו שלא נשמע שהם מערכים ולא אהחזק והם יחפס על
 חוטי בשר לא ימלאו א"כ לא אהחזק איסורא א"כ נראה דבנ"ד
 שאם יחפס אחר החלב והסומן לא יראה ולא ימלא א"כ לא אהחזק
 איסורא ואחזוקי איסורא לא מחזקינן אך עדין יש להסתפק בכ"ד
 והוא דאם נימא ריש כהן חלב וסומן א"כ נעשית כל החתיכה של
 החמאה חתיכה דאיסורא וכמו שכתב שם מרן בסיומן ז"כ ס"ג
 כשנאסרה החתיכה מתמת החלב נעשית כל החתיכה איסור ואם
 בשלה עם אחרת רריך ס' כנגד כולה וא"כ כנ"ד חנ"כ אכן נראה
 ריש להחיר כנ"ד מכמה אנפי הא' כנ"ד שלא נודע שיש כהן
 איסור באנו לדבריו האו"ה כלל כ"ד ר"י שכתב דאפי' יוכא דאמרו'
 חנ"כ כנון לא כלת או יבש כלת או לא ביבש יש ג"כ חילוק בין
 נודע האיסור או לא דאע"ג דנעשה פעם א' כלו אסור כיון שלא
 היה בהיתר ס' נגדו מאחר שלא נודע באותו פעם ולא טעם ביה
 טעם דאיסורא נוכל לומר שפיר דמלטרף כל ההיתר יחד לבטלו
 עכ"ל וכן פסק מור"ם כד"מ וכת"ח כלל פ"ה ד"ח והרב ש"ך ז"ל
 שם בסו' ז"ט סקט"ו שם הרבה להשיב על דבריהם והעלה להלכת
 שלא כדבריהם וכלל יודע בדבריו הפוסקים שהפוסק שמשויב על
 דבריו חבירו לא מפני זה נרחו דבריו כי אין משיבין את הארי
 לאחר מותו וא"כ כנ"ד הו"ל ס"ס ספק אם הילכתא כמ"ד דאם לא
 נודע לו באותו פעם כ"א אח"ך דמלטרף כל ההיתר וכו' דשמה
 הלכתא כמ"ד דאפי' לא נודע לו אין מלטרף כל ההיתר והת"ל
 דהלכתא כמ"ד דאפי' לא נודע אין מלטרף כל ההיתר מ"מ עדין
 יש ספק שמה לא יש שום איסור כלל ובס"ס אפילו בדאורוותא
 מותר הפן הב' מה שכתב הש"ך בסו' ז"כ סק"ח משם הרבה
 מהפוסקים דהוכח דלא הוכרר האיסור לא אמרינן חנ"כ ואם כן
 כנ"ד שלא הוכרר האיסור לא אמרינן חנ"כ . הפן הב' מה שחילק
 מור"ם כד"מ דהא דאמרינן דאם ריבה עליהן שוגג מותרין דוקא
 אם נתערב לה כלת אכל כל שאסור משום בלוע כנון איסור שכל
 על חתיכה ויש בה כנוחן טעם ואח"ך נתרבה ההיתר לבטל אינו
 מועיל דאמרינן חנ"כ ואפשר לקוטנו אסור ע"כ ואף שגם בזה

פועל צדק סי' ו'

סתר דבריו בסוי' ז"ט ס"ק י"ד מ"מ משום זה לא נדחו דבריו
ומה גם דהכא כבר כתב הרב מנחת יעקב כלל פ"ה אות ל"ב
שכתב שסברה זו היא סברת הראב"ד ומצינו לו בס' תמים דעים
סי' ו' שקורץ להיהא דפ' כ"ה בדף ז"ח שקורץ דהיהא לר' יהודה
דמין במינו לא בטיל משא"כ לדודן העיקר תלוי בטעם אף בב"ח
בלח לא כ"כ ועל כן העלה שם דאי איכא זר הית נוכל לסמוך אף
בהפסד מרובה אף בב"ח ע"ש והכיאו הרב פרו מגדים גם הרב
כרתי ופלקו קורץ כן דבריו הראב"ד ואם כן אם נחערב לח בלח
הדבר במחלוקת הוא שנוי דלראב"ד ודעמיה לח בלח לא כ"כ
והסכמת האחרונים דאפי' לח בלח נ"כ. והנה הרב ש"ך שם בסוי'
ז"ב סק"ו כתב משם ס' אפי' רכרבי דלח בלח אם נחערב בב"ח
יש להתמיר אף לח בלח והקשה עליו הש"ך דזה אינו משום חומרא
אלא דכ"ע מורים בזה כדמובא בהדיא בש"ס פכ"ה דף ק"ח גבי
הא דקא מר חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא דגבי בב"ח אפילו
בלא חכ"כ וכ"כ הרשב"א בת"ה ע"ש. ולפ"ד נראה דיש לרדק
מכמה פוסקים דס"ל דאפילו בב"ח חכ"כ ראשון לגיון הראב"ד
עלמו בעל סברה ממה שקורץ בס' תמים דעים סי' ו' כדכתב
הרב מנחת יעקב וגם אנו ראינו שב"כ ג"כ שם בסוי' כ"ה דבריו
הש"ס דהיהא לר' אהמר דס"ל דמין במינו לא בטיל וכ"כ ג"כ
מרן ז"ל משם הראב"ד שם בסוי' ז"ב שלא אמרו חכ"כ אלא לרבי
יהודה דמתמיר מין במינו וכתב שו"א שזה ג"כ דעת הר"י וכו'
ואי ס"ל להראב"ד דהיהא דחכ"כ דוקא בב"ח אבל לא בשאר
איסורין מאי דוחקיה לאוקומי דהיהא לר' הו' אפי' לרבנן אחוי'
ודוקא בב"ח כדכתב הרשב"א שנית הרי הר"ן ז"ל אחר שהביא
דבריו הראב"ד כמה שחולק בלח האמור לעיל דחה דבריו מרבי
הש"ס שאמרו שם והרי חלב נבלה הוא ואי ס"ל להר"ן דדבריו
הראב"ד הם דוקא בשאר איסורין אבל בב"ח לא נאמר האי טילוקא
א"כ לא מקשה מידי עליו מרבי הש"ס דבריו הש"ס הם על בב"ח
ובכ"ח מודה דנעשים חכ"כ אפי' לח בלח אלא וראי דס"ל להר"ן
כדעת הראב"ד דחילוקו של הראב"ד בכל מקום אתמר ואפילו
בכ"ח ומשו"ה דחה דבריו מרבי הש"ס. שלושת כי מרן ז"ל
כתב משם האגור בסוי' ז"ב שם שבא' ז' מתלק בין דבר לח הנכלל
כדעת

פועל צדק סי' ו' מה

כדעת הראב"ד ולא שייך חנ"כ שאין האיסור נכלע כסיתר
 אלא מעורב בו ומלינו לו להא"ז כהנהגות אשירי בסוף פנ"ס
 שכתב דלא מהניא פי' של רבינו אפרים ולא מידי כיון דאפי'
 בכ"ח לא אמרי' בכה"ג חנ"כ כיון שסופו להתפשט בכל החתיכות
 וכו' עיי"ש. והם אותה דהא"ז ס"ל דהא דיש לחלק בין דבר
 לח הנכלל דוקא בשאר איסורין אבל בכ"ח בכה"ג חנ"כ א"כ
 הו"ל להא"ז לומר דההניא לן פי' ר"ח על אופן הנו' בדבר
 לח דלדעת ר"ח לא אמרי' חנ"כ בשאר איסורין וככ"ח בכה"ג
 חנ"כ אלא ודאי דס"ל דאין לחלק בהכי. והא רב"ע כי מור"ם
 בר"מ כתב ע"ש הרמב"ם בתשו' להאי חילוק של הראב"ד ז"ל
 ומשמע דאף בכ"ח נאמר האי חילוקא וכזה תירץ דברי הטור
 כמו שיער"ש הרי דמור"ם עלמו סבר בן כדעת הטור והרשב"א
 ז"ל. ומעתה לפי כל האמור לא ירעתי היכן מצא דכ"ע
 מורים בזה רבכ"ח חנ"כ הן אמת כי הפוסקים האחרונים סמכו
 את יריהם על דבריו הש"ך וגם מור"ם עלמו כתב דיש להקל בזה
 בשאר איסורין אבל לא בכ"ח וח"כ היו ספק ספיקא ספק אי
 הלכתא בהראב"ד ודעמיה ואת"ל דהלכתא כמאן דפליגי עליה
 ספק אם יש כאן איסור וס"ס אפי' בדאורייתא שרי ומה גם
 דמלינו להרשב"א עלמו הביאו מהרש"ם כו"ר סו' ל"ז דאפי'
 הוא חוסר והראב"ד מכשיר על הראב"ד יש לקמוך כי הוא
 מטתר את השרץ ועוד כי אפשר דהרשב"א עלמו יודע לרברי
 הראב"ד כמ"ש בשמו מור"ם ז"ל ואף שבת"הא כתב להפך
 אפשר דחזר בו בתשו' והדבר כספק בפוסקים אי רברי התשובות
 עיקר או כפוסקים עיקר ועוד כי הל"ח והדמ"א ס"ל דאף הרא"ש
 סבר בן. הפן סד' דכנ"ד הספק הוא שמה עירבו שומן נכלה
 א"כ בלא"ה איסור ומלינו להש"ך בסו' ז"ר סק"ד והט"ז בסו'
 פ"ז סק"כ דאפי' בכ"ח גופו כל שנאסרה פעם אחת תו הוה
 בשאר איסורין דלא נעשית נכלה וא"כ כנ"ד כיון שכבר היא
 אסורה מחמת שומן הטריפה לא נ"כ ואף שהכ"ח והפר"ח שם
 פליגי על דבריהם והרב פרי מגדים הסכים לדעתם וכמוכר
 כפתיחה מ"מ מורי פלוגתא לא נפקא וכס"ס אפי' בדאורייתא
 מותר וגדולה מזאת מלינו להש"ך שכתב בש"ג בכללי הפוסקים

פועל צדק סי' ו'

סומן ק"כ כשנפל מחלוקת בין הפוסקים דאחד מקור והרוב
אוסרים אעפ"י שנקבע הלכה כרבים אפ"ה יש לעשותו ס"ס
ספק הלכה כאותו יחיד ספק הלכה כרבים עיי"ש. וא"כ כנ"ד
שיש ס"ס אלונין לקולא. הפן הה' כנ"ד הוא מ"ש מור"ם
בר"מ דהא דכתב דקו"ל כל האיסורין שריבה עליהן שוגג
מוחריס קאי אכל האיסורים אפילו ככ"ח אע"ג דלכ"ע חנ"כ
ס"ל דאפ"ה אם ריבה שוגג מותר אע"ג דאין ס' לכתול כל
הקדרה אפ"ה שרי דמלטרף כל ההיתר יחד לכתול האיסור
הראשון שנפל הואיל ונתרבה כשוגג והא דאמרינן חנ"כ וכעיון
ס' נגד כל החתיכה הוינו אם עורכו כמוד דאז אמרו חנ"כ
וכעיון ס' נגד כל האיסור ואם לאו לכ"ע אסור ע"ש וה"כ
נראה כנ"ד שנפל כשוגג ולא כמוד לא אמרינן ביה חנ"כ.
וחיי הויח למהריק"ש בס' ערך לחם סי' קט"ו שכתב שמא
אם בשלו אותה הגויס אסורה משום גיעולי גויס ויש מחירין
משום דהסס כלי גויס אינם בני זומן ואם יש לחוש לתערובת
שומן לכ"ע אסורה וא"כ כנ"ד שיש חשש לתערובת שומן לפי
דברי מהריק"ש אסורה ונראה פשוט שזה דוקא במקום שיש
לחוש לשומן ובשלו אותה הגויס שיש לחוש שע"י הבישול יתקד
השומן ולא יראה כלל שכן כתב שהיא אסורה אלוכל דכ"ע
ור"ל הפי' להיש מחירין אכן אם לוקחים שמא קודם הבישול
לובא למיחש לעירוב ונראה עוד להרחיב הענין והוא כי וראי
לקנות שמא מבושלת מן השוק במקום שיש לחוש שיקנה שומן
מן הקלכ וילך לכיתו ויתקד אותה על האש ויערב אותה וכל
עת זומן מלוי להס דבר זה כי ירויתו בהפרש דמי השומן מן
השמא ועל כיוצא ביה כתב מהריק"ש ז"ל דבמקום שיש לחוש
לתערובת שומן משני אופנים. אופן הא' משום כי ימצא לו
ככל עת זומן שומן שיערכו ואופן הב' כיון שיתקד באש לא
יכירו בזיופו במהרה אכל כנ"ד השני אופנים לא שכיחי אחר
כי לאו ככל עת זומן ימצא להס שומן כ"א רוקא כשימות להס
בהמה ולא מלינו כשם זמן ועת שיבוא ערכי אחר לקנות
שומן כי כ"ע וודעים ומורים בזה ועוד כשוערב בלא בישול
על קרוב יראה זיופו.

והנה להפיה דהת"ה שכתבנו לעיל פסקה מרן ז"ל כסי' פ"ד
 וכתב והוא שירקד הקמת וראיתי להט"ז סק"ך שם
 שכתב עמ"ס מרן והוא שירקד הקמת כתב ונראה דהשאר מותר
 דהא יש ס"ס ס' חין שם ואת"ל יש שם ספק נימות בשעת
 אפיה ע"ס . ויש לרקדק דמרכיו שבסקו"ט נראה דהטעם
 דמותר ולפי שהתולעים בורחים לדופני האפרכסת ואף הם נטחנו
 הרי הם כטלום ומתיכן נחתרע לו ענין האפיה וי"ל כי חשש הרב
 לפי שאף שהם מתרסקים מ"מ אינם נימוחים לבגדיו ונמצא כי
 האיסור עומד בעינו ולכן כתב שע"י האפיה הם נימוחים ורכינו
 בע"הטו כח"ח סימן תת"נ כתב משם הס"פ יש נוסגוס לברר
 החטום של פסק אחת אחת מאכילת עכבר וכו' ונראה דחין לחוש
 לזה וכו' ועוד ראיתי יש ניסוכים אינו אלא אחר באלף ומחכטלים
 הם כשיטחן ואין כאן מבטל איסור לכתחילה שאינו טוחן כדי
 לבטלם ע"כ וזה כדעת הת"ס הנז"ל . ותמו"תי ראיתי להרב פרי
 הארץ ת"כ סי' י"ג דף ל"ו ע"כ שהביא משם מהרש"ג שהק' על
 דברי הטור מרכיו הש"ס כפ"ק רבינה דף ד' גבי עינים שנשרו מן
 הרקל כו"ט שמרבה עליהן עינים ומבערן והקשו והא קא מבטל
 איסור לכתחילה ומשני ה"מ בדאורייתא אבל בדרכן מבטלים
 והקשו עוד והא דבר שיש לו מתירין ואפי' באלף לא בטול ותו'
 ה"מ דאיתיה בעיניה לאיסורא הכא מיקלף קא קלי לאיסורא
 ולרברי הטור הנז' על מה שהקשו והא חין מבטלים איסור
 לכתחילה יתרון שאינו נוחן עינים כדי לבטלם אלא כדי להרליק
 את התנור ע"ס . ולפקד"ן לתרץ והוא דכונת הטור לומר כמ"ס
 שאין כונתו לבטלו הוא לומר דבעת עשייתו ובטולו אינו יודעים
 בודאי שאין כונתו לערב האיסור כדי שיכטל ויהנה ממנו שהרי
 חין כונתו לטוחן החטים כדי לאכול התולעים אבל גבי עינים
 שנשרו מן הרקל כו"ט חין אינו יודעים בודאי שאין כונתו ליהנות
 מן העינים שנשרו מן הרקל כי אפשר שבעת אשר נפלו שמח
 בנפילתם כדי להכעיר את התנור כי לא היו לו עינים כדי לרכו
 ולא כתב הטור שאין כונתו לבטל האיסור כ"א דוקא גבי חטים
 שבודאי חין כונתו לבטל האיסור ועל מ"ס שם כש"ס והא דש"לנו
 אפי' באלף לא בטול ותירונו ה"מ הובא דאיתיה לאיסורא בעיניה

פועל צדק סי' ו'

מזה למד המרדכי ספ"ק רשכ"ק לעטון גינות שיש בה ענכוס אף
עפ"י שהענכוס מתקענים בשכח בגינות מותר לשחוטו ופסקה
מין ז' ל"כש"הט"כ"ח סי' ט"ך וכחכ"ש הט"ו שאעפ"י שהוא דבר
לו מקורו כחכ"ה המרדכי דה"מ באיסור שהוא ניכר בעין תחילה
משא"כ בזה דחכ"ק שיל"א ממנו נתערב ונתכטל בהיתר ע"ש
וסיים שם המרדכי ואפי' עמים שנשרו מן הדקל מותרין להסיקן
כי"ט ע"י שמרבה עליהם עמים כי"ט אע"ג שהעמים המוקלים
הם בעין. וראיתי להרב ז"ל לנפש חיה כחידושו לכו"ה בדף י"ג
ע"ג שהק' על דברי המרדכי וז"ל וקשה דלפי ראיותיו אפי' היה
האיסור ניכר והיה מותר שהרי העמים כבר ניכרו בעת שנתלשו
מהדקל וכו' ועוד בעת שנשרו מהדקל קודם שהגיעו לתחתית
התור האיסור ניכר ואפ"ה מותר אלא דשאני התם דמיקל"ה קלי
לאיסורא וה"כ איך מביא ראיה מגינות שהרי האיסור היה בעין
אלא שמעורב בהיתר ע"ש ושקיה דמר לא ידענא דהא בש"ס
קאמר דהא דדבר שיל"מ ה"מ היבא דאיתיה בעיניה ה"כ משמע
היבא דאיתיה לאיסורא בעיניה כגון שנתערב בגינות עם שאר
הענכוס והיין שהיה שם ולא ראינו אותו מעולם או כגון דמיקל"ה
קלי לאיסורא שאפי' בעת שנפל ראינו האיסור מ"מ אח"ז כשרף
וליתיה בעיניה שניהם כאחד טובים דליתיה לאיסורא בעיניה
מיקרי ועל כיוצא בזה לא נאמר דשיל"מ שאפי' באלף לא בטול
וס"ל להמרדכי דהא דענכוס בגינות עדיפא מההוא דעמים
שנשרו רגבי גינות מעולם לא ראינו מעולם האיסור אבל עמים
שנשרו ראינו אותם בעת שנפלו אלא שאח"ך נשרפו וליתיה לאיסור'
בעיניה ולאחי נקט לה המרדכי בדרך אפי' ולא הכנתי את דבריו
כמה שהקשה דא"כ אף איסור ניכר יהיה מותר דאין יחכן. גבי
גינות אפילו האיסור ניכר יהיה מותר ודוקא גבי עמים לפי
שנשרף האיסור וליתיה בעיניה וממנה פנה המרדכי ללמוד בכ"ד
גבי גינות דאיסורא ליתיה בעיניה דחכ"ק שול"א הוא מתערב
ואינו ניכר האיסור דלא מיקרי דשיל"מ ועוד יש לחמום על הרב
ז"ל נפש לחיה כמ"ש שוב עיונתו בספריו וראיתי להמרדכי שכתב
טעם זה דמה חידש בזה והרי הט"ו כתב ג"ס כן שהמרדכי כן
כתב ואם בנתו שידע מקומו היו לא הו"ל לכחוב כן אלא
חפשתי

חפשינו כמרדכי וראיתו מקומו אוי .
והרב החבי"ב שם בא"ח סימן תנ"ג הנהכ"י אות נ' כתב
 שמהר"ם והרשב"א והר"ן חולקים על דברי הטור
 והת"ה במ"ש דאם אין כונתו לכטל האיסור דמותו והא"ז כתב
 דהרשב"א יורה לרינו של הטור כי דוקא בכ"ר שנתעברו חטים
 הנגובים ברוב חטים הכשרים אכל לא היה בהם ס' והיו רולים
 לערב בהם עד ס' לכטלם וע"ז כתבו דאין מכתלין איסור
 לכתחילה אכל כנדרון הטור והת"ה לא הוצרכו לעירוב כדי לכטלם
 שבשעה שנתל האיסור כבר היה כהיתר ס' ולא היו זריבים אלא
 לטחינה או לחמם הדבש וע"ז כ' דלאו כטחינה וקיימוס כונתו לכטל
 האיסור ע"כ . וראיתו להרב פרו הארץ שם שכתב שלא הבין דברי
 הרב החבי"ב דהטחינה לרברי הטור אכל בא"ח דמיירו כנמלים
 שנפלו בדבש מה ביטול שו"ך בהם הלא ברוב אפי' כאלף לא בטיל
 ע"ש ולא ידענא מאי מקשה עליו דהא עיקר חילוקו הוא דכנדרון
 הרשב"א שז"ך למעשה להכיא חטים כדי לערב ולכטל אכל כנ"ד
 הא"ח אף שכאמת ברוב אין לה ביטול מ"מ ע"י שמחמם הדבש
 ויולאים מהם המוהל ע"י הסינון ומתערב עם הדבש ומתכטל
 אינו זריך שום דבר להכיא מחוץ עד שיכתטל אלא מתחילה כבר
 נפלו לשם ואין זריך רק כדי לחמם הדבש או כדי לטחון החטים
 וכ"ת דהתם עכ"פ כטחינה אי אפשר כלא"ה דחטים הוא כוסם
 אכל גבי דבש אינו מוכרח שיסננו ואפשר כי גם גבי דבש לא
 עשה הסינון כדי לכטל האיסור אלא סננו כדי להסיר ממנו איזה
 קשים ופסולת . ואגב נפרש האיסור וכתכטל ואם כנים אנתנו
 במה שחלקנו לעיל דהא דאין מכתלין איסור לכתחילה שאם אינו
 מתכוין מותר היינו במקום שאנו יודעים כדלמי שאין כונתו
 לכטל האיסור כדי לאכלו שהרי כדלמי אין כונתו לכטל כדי שואכל
 החולעים כזה ל"ק מה שהקשה הרב החבי"ב מדברי מהר"ם
 והרשב"א והר"ן על דברי הפוסקים שפסקו כהת"ה והטור ולא
 חשו לדבריהם וע"פ האמור ל"ק ולא מודי דהת"ה לא כתב דאם
 אין כונתו לכטל דמותו אלא דוקא בכ"ר שכתבתי הוא שאנו
 יודעים שאין כונתו לכטל כדי ליהנות מהאיסור אכל כנדרון
 הרשב"א ודעמיה אף שיש סברה לומר שלא נכתוין לכטל מ"מ לא

פוער צדק סי' ו'

נחברר לנו כונתו כי שמה כיון מעט ליהנות ולכן כתבו שאין
מכטלין איסור לבחוי' אפי' שאין כונתו לבטל אבל ככרון סת'ם
העירוב האיסור הוא החולעים ואין סברא שכיון לבטל כדי לאכול
החולעים וגם כזה יש לתרץ מה שהקשה מהר"א בספר קהלת
ועקב באות א' דף ר' על דברי מהרימ"ט כההיא דספק טריפה
שלא ימכרו לגוי והקשה אמאי הרי ספק אם ימכרו לגוי או
לישראל ובס"ס אפי' מדאורייתא מותר ותירץ דאין לנו לעשות ס"ס
בידונו דהו"ל כמבטל איסור לבתחילה והק' עליו מהר"א דהא
דוכא דרכותא ס"ל דאם אינו מכוון לבטל מותר ואין לך אינו
מכוון לבטל יותר מזה שהוא מכוון ליטול דמו ע"ש ועפ"י מ"ש
ל"ק דלא אמרינן אינו מכוון מותר אלא דוקא גבי תולעים וכיוצא
שבראי אין כונתו לבטל כדי לאוכלן ויהנה מהם אבל גבי ספק
טריפה אפשר שדומה למו שכיון לבטל האיסור כדי ליהנות ממנו
וכעיקר קושייתו נראה לי דאינה קושיא דהא חסם ודאי שמכרה
לגוי כדי שיהנה בדמים דעד עכשוו היה ספק טריפה ואסורה
וע"י מכירתו לגוי נהנה בדמים וכשהאמר שמה ומכרנה הגוי
לישראל הו"ל כמבטל איסור. עוד נראה דיש להקיר ככ"ד ממ"ש
מהרמ"ע מפאנו ז"ל והביאו הרב החכו"ב בס' ז"ט הנ"ה סוף
ו"ב דהא דאין מכטלין איסור לבחוי' היינו בדאפשר אבל בדאפשר
בלא"ה מכטלין ע"ש ואם כן ככ"ד א"א מקרי דאם נגזר עליהם
שלא לאכול עוד חמאה אין רוב הליכוד יכולין לעמוד כזה וא"ת
שיעשו לפניהם גם זה דבר קשה עד מאוד ויותר יש לחוש לזוהא
כנודע ולכן נראה דלהוויא עצמו מכל ספק לא יאכל החמאה
המבושלת ע"י ישראל בפה כ"א דוקא בתבשיל ואף לבחוי' וכול
לבטלה אם יש שם עירוב ואין כאן מבטל איסור לבתחילה גם
שמעתי לכת הפרושים שחששו ג"כ להסויא דכתב שם הרב פרי
תואר ז"ל דהעירו לפניו שהגויים עושים הרכבה ומערכים חלב
גמל עם חלב טהור ועושים חמאה הנם כי בפני עצמו אינו
נקפא בדרך הרכבה נקפא ועושים דבר זה בקבע כי ע"י הרכבה
עושים חמאה כהפלגה ועפ"י אסר החמאה הנוטה לירקון ובמקום
שנמצאים שם הגמלים וכ"כ החיד"א בס' חיים שאל ח"א סי' ת"ג
והביא לנו דברי הרדב"ז בכ"ו ודברי מהר"י פרא"נ ז"ל שכתבו

דנתאמת

פוער צדק סי' ו' מח

דנתאמה אללס דיש חמאה מחלב הנמלים והיא לכנה ע"ש .
 ולער"ן פשוט דוראי לא אסרו הרבנים הנו' חלא דוקא כמקום
 דהשתכח האי ריעותא שהעידו לפניהם שעושים ככה בתמידות
 ונתחכמו בזה לעשות ככה וא"כ במקום שעדין הם טפשים
 ולא ירעו ולא שמעו חכמה זו מעולם סוף נאסור כשכול זה
 כל החמאה והרו חקרנו ושאלנו את פי החכמים והישראלים
 ההולכים שם ואמרו שלא נשמע דבר זה מעולם ומימיהם לא
 ראו שחולכים חלב במלים וכ"ש שמוציאים ממנו חמאה ואילו
 היו עושים היו מספרים כי הגמל בדיניהם מותר וסרית
 כמה שהם מוויפים לפעמים כשומן האלים הם מורים וא"ת
 כיון דכרון הרב אסר משום חמאה של במלים א"כ כנ"ד שיש
 חשש לזיוף שומן האלים היה לנו לאסור ג' תשובות בדבר
 חדא דשם היו עושים כן הרבה בתמידות לא כמו כרון דירן
 שיש מעט מן המעט כזיוף שנית החס חמאה בחמאה לא
 נראית כלל ורובא חלב גמל ומיעוט חלב טהור שלישיית החס
 לא אפשר כביטול כי אפשר כי רובא חלב גמל אכל כנ"ד
 שמעט יש שומן אפשר לה להחבטל כחבטיל ועוד כי אפילו
 לחששת חמאה של במלים לא אפשר כנ"ד שהרי הרב שם הטיל
 ג' הנאים . אחר כי עושים דבר זה בקבע כן העירו לפניו .
 שנית לא אסר כ"א החמאה הטובה לירקון . שלישיית במקום
 שנמלאים שם הנמלים וכנ"ד ג' הטעמים לא שכיחי ועוד רבין
 להפר"ת ובין להרדכ"ו גוון החמאה של הנמלים משונה מחלב
 של לאן ובאחריות דהפר"ת ירוקה ובאחריות דהרדכ"ו לכנה
 אכל כנ"ד לא נשתנה מראיתה בשום זמן של לאן לכנה עמוקה
 ושל פרות ירוקה כשעורה והנה מוהחור"א שם הוקשה לו על
 דברו מהר"י פראגי שכתב דחלב הנאקה לכן והחמאה לכנה
 ממה שאמרו בש"ס פ' אין מעמידין דף ל"ה אמאי דתנן חלב
 שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אמרו אמאי ניחוש ליה אי משום
 איחלופי טהור תיור עמא ירוק הרי דפשיעא ליה להש"ס דחלב
 עמא תיור ליכא ואין כתב דחלב הנאקה לכן ע"ש . והנה
 כמה שהעתיק דבריו לעיל לא כתב שחלב הנאקה לכן אלא
 כתב שהחמאה שלו לכנה ואין זה תלוי בזה כי אפשר שהחמאה
 לכנה

פועל צדק סי' ו'

לכנס והחלב ירוק כעין שמנינו חלב הכקר לכן והחמאה שלו
ירוקה ואפשר נבי גמלים כהסך ועוד שאין כונת הש"ס לומר
טמא ירוק לגמרי שהרי עינינו הרואות שאף חלב טמא לכן
אלא הכונה במ"ס ירוק שהוא נוטה מעט לירקון ואם בא אדם
להחליטו ורגיש בו חבירו. עוד נראה להרחיב הדיבור במ"ס
מוהקיד"א ז"ל והוא כי הרב שם הכיף לנו החולה דברי הרב"ז
שהעידו לו עדים שראו חמאה מחלב גמלים עיי"ש ולפקד"ן
דמרב"י הרב"ז נראה להתיר כנ"ר שהרי אף שהעידו לו עדים
שראו חמאה מגמלים הפ"ה לא אסר החמאה כ"א היגורטי
אכל החמאה לא זכר איסורה כמו שיראה המעיון שם ואפשר
לומר דמה שלא אסרם מתרי טעמו או משום דאף דבתימן
נחשבו למעט חמאה מחלב גמלים במקום אחר לא נחשבו
והראיה שלא נשמע ולא נודע דבר זה במצרים שהוא אחריו
כ"א ששמע מאנשים אשר הלכו לתימן ועוד ט"א שלא אסרם
משום דחמאה של גוים ידוע ומפורסם גוון שלה וכ"ע ידעו
לה אם יש לה שום סיכוי ואם באנו לערות שנתקבל לפני
מהר"ו פרא"גו שנתאמת אלנו שיש חמאה מחלב גמלים ולכן
אסרה הרואה יראה כי לא אסר כי אם החמאה הלכנה ונס
חמאה המזהרה אכל חמאה הירוקה שהיא חמאה בקר הנקיה
מהזהיר לא אסרה הרב ולא חשש שמא עירכו עמה מעט
מועד מחמאה של נאקה הלכנה לפי שאף הח"ל מ"מ היא
בעלה בס' ואם יערכו בה הרבה תהיה נראית כגוון שלה שזו
ירוקה וזו לכנה ועוד כי כתב שם החיר"א כי מרב"י הרב פרא"גו
מוכח כי חמאה של גמל לכנה ומרב"י הפ"ת נר' כי היא ירוקה
והשיב דמר כי אחרים ומר כי אחרים ואם כן במקום שאין
מנויים נאקה חוורתא אין לאסור חמאה דחוורתא וכ"ס חמאה
בקר ולאן שהיא רומה לה וא"כ פה אר"ץ שב"ע מורים שאין
מנוי נאקה חוורתא כ"א גמלים הפשוטים אין לאסור החמאה
שלנו שהיא לבנה וכ"ת גם כנ"ר היה לנו לאסור חמאה הירוקה
שהיא רומה לחמאה של גמל פשוט לא היא שקרו מי שיש לו
ד"מ אלף לאן ומאז אלנו גמל אחד או שנים להוליד עליו
הנבינה והרבה מהם שוכרים ממקום אחר וא"כ הו"ל ס"ס

ס' אס וס גמל בעדרו ואת"ל יס שמה זכר ואת"ל נקבה ס' אס
 יודעים להוליא ממנו חמאה בהרכבה ואת"ל יס שוודעים שמה
 בחמאה וו שלפנינו אין מעורב בה כלום ואת"ל יס ונקבה ויודעים
 ובחמאה וו יס מ"מ הרי יס גמל אחד באלף לאן שהוא מתקבל בס'
 ולא אסר הפ"ת כ"ה כמקום שמוציאים בהפלגה באופן רגילה
 לע"ד ריש להתיר בפשיטות החמאה בכפזיל ורגילה למלוא להס
 מקום פטור אף לאכול החמאה עצמה אפי' בלתי עירוב חכזיל
 והוא שלפי דברי העדים שהרוב אין מערבין כלל וכפרט לאנשים
 שיש להס סגולה שמי שיערב ימותו מלאנו באותה שנה ואס כן
 דומה דין זה למ"ש שס מרן כסי' ק"י תשעה חנויות מוכרים כשר
 שחוטט ואתה מוכרת כשר נכלה ואין יודע מאיזה מהס לקח הרי
 זה אסור שכל הקובע במחלה על מחלה דמי וכשר הנמלה בשוק
 או ביד עכו"ס מותר כיון שרוב החנויות מוכרות כשר שחוטט רכל
 דפריש מרובה פריש וזהו דין חורה אכל חכמים אסרוהו אף עפ"י
 שכל השוחטים והמוכרים ישראל וא"כ כ"ד בכ"ד אס לקח ממקום
 שישכיס שס ערכיים אה"כ דהוא ליה בלוקח מן הקובע אכל אס
 הביאו הנויס חמאה וקנאה מהס מותר מדין חורה רכל דפריש
 מרובה פריש אכן עדין כ"ד מאוסורא דרכנן לא נפק אכל נראה
 דכ"ד דומה למ"ש שס מרן ז"ל רוב חנויות מוכרות כשר שחוטט
 ומיעוט מוכרות כשר נכלה ולקח מאחד מהס ואינו יודע מאיזה
 מהס לקח ונתערבה באחרות ואינה נכרת בטלה משום ס"ס וכתב
 הלבוש ז"ל דהס"ס הוא שעל כל אחד מהתערובות נוכל לומר שמה
 זה מן המקולין שמה אינו ואת"ל הוא שמה מן הכשרות הוא וא"כ
 גם ככ"ד רוב מוכרים חמאה כשרה הנקיה מעירוב ומיעוט
 שמערכים חלב ושומן דאינו יודע מאיזה מהס לקח כי הוא לוקח
 ליבחר מוכא וליבחר מוכא ואת"ך מתערבים כהיתר או נאמר
 שכטלה כרוב משום ס"ס ועל כל כדור מהחמאה שלפנינו אנו
 אומרים שמה זה ממקום שאין מערכים שהרי אף מקום שמערכים
 לפעמים מערכים ולפעמים אין מערכים כפי אשר יודמן להס
 שומן נכלה וס מקומות שמימיהס לא עירכו כלום כי סגולה היא
 להס שומתו הלאן באיזה שנה ואס כן הו"ל ס"ס שמה לקח
 מהערכיים שמערכים ויודמן להס באותו עת חלב ושומן נכלה

פועל צדק סי' ו'

שמה לא לקח ואח"ל לקח ממקום שמערכים שמה כדור זו
שעומדת לפנינו היא ממקום שאין מערכין כלל כי הוא לוקח
מכתה מקומות ואף שמור"ס ז"ל שס כתב ויש אוסרין ככ"הג
משום דכל אוסור במקומו הוי כמחלה על מחלה וכו' נראה דהתם
דוקא דעכ"פ האיסור קבוע כי ידוע כי חנות אחת מוכרת כשר
נכלה הכל בכ"ד דאפשר שלא יש שום שומן נכלה אפי' מור"ס יורה
בוה וכן נר' ממ"ש הש"ך בסוף סי' ק"ו ס"ז וז"ל וינא לנו הדיו
דאם יש כאן חתיכה אחת ויש בה ספק אם היא של כשרה או אם
היא של ספק טרפה כגון שיש כאן שתי חנויות אחת יש בה כשרה
ואחת יש בה ס' טרפה ונתערכו החנויות ואינו יודע באיזה מהם
טריפה אעפ"י שנודע מתחילה הס' טריפות מ"מ אנו כאים לדון
על החתיכה אם מכשרה ואין כאן אוסור כלל ואח"ל מחנות
האחרת שמה אינה טריפה ח"כ הוי ס"ס נמור כנוף אחד וכענין
אחר ובאים כאחד שהיו לא נולד הס' הא' רק עם השני ע"ש .
ח"כ גם ככ"ד מקום אחד אין מערכין ומקום אחד ס' אם מערכין
ס' אין מערכין וא"כ שמה לקח מן הכשרה ואח"ל ממקום שיש
ס' לקח שמה לא לקח מהמעורבת וא"כ לפ"ז נראה דאפי' אין
כאן רוב שמוכרים כשר אלא שאחד מוכר בס' עירוב ואחד מוכר
בעירוב יש להקור בס"ס אכן נר' דכ"ד אפ"ה לריבין אנו לומר שיש
כאן רוב שמוכרים כשר עד שיהא יותר בכ"ד דאל"כ הוה עדין
יש לנו ס' שמה כל מה שלקח הוא ממקום שמערכין והו"ל מ'
ספק שמה לא עירבו וכשלא כדון דהש"ך כבר נכתב לנו בירור
גמור שיש חנות אחת שמוכרת כשר אבל בכאן שמה כולם הם
מהמעורבים אכן אם נימא לפי דברי המגידים שהרוב אין מערכים
כל מה דפריש מרובה פריש והו"ל כאילו נכתב לנו במקום אחד
שמוכרים כשר וכאמור . סוף דבר לפקד"ן דיש להקור התמאה
המכושלת על ידי ישראל וכבר האמור לעיל ומה גם אם היא
מעורבת בתכשיל כודאי אין בה שום איסור מן הדיו וכודאי
הרובה להתנהג כמדת החסידות שלא לאוכלה אפילו אם היא
מעורבת בתכשיל אין שום אדם יכול למנעו אבל כודאי האיש ההוא
צריך להיות ככל דרכיו משכיל ושיקו דרכיו על קו היושר אבל
לא יעשה כמשל בעל החכית שהניח ידו על חכיתו וחשש שמה
רטובה

דעוכם והרכה עליה כופת וחזקה ומלך האחר היה שם נקבים
 פתוחים והיה מעלים עיני מהם גם לריך לחתנהג כן בתוך ביתו
 ולא שיקפאר כן לפני בני אדם שהוא מתנהג בחסידות וכבר
 שמעתי על הרב מהר"ר יהודה קנין ז"ל בלכתו לירושלים תוכב"א
 מלא שם להרב מהר"ח ז' עטר ז"ל ויום אחר קרא אותו מהר"ח
 הגו' לקעורה וחניח לפניו כמה מיני מאכלים ואחיא מכלל אורו
 והיה אוכל הרב מהר"ק ז"ל א"ל שמעתי עליך שאתה נזהר
 מהאורז לפי שהישן יש בו חשש חולעים השיב לו מהר"ק הגו'
 אהלהך בתום לבכי בקרב ביתי והנראה לפק"ד כתבתו וטור ישראל
 וילכו משגיאות ויראו מקורתו נפלאות .

כאום זעירא דבריון

אברהם דיין

ק"ט

סימן ז'

דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא . ממנו יתל ממנו פנה .
 גלי עמוקתא . רלי חספא ומשכח מרגניתא . מתון ומסוק
 שמעתא אליבא דהלכתא . ה"ה הרב העולם כמה"ר אברהם
 דיין נר"ו . מגן אברהם והיה בעזרו . וירחיב את גבולו בכנס
 ובני בני עוסקים בחורם ועיניו תחזיק מישרים אכו"ר :

ראיתי מאורי אור גלילי אלכעתינו נועפות מור עובר דולה
 ומשקה מכאן מים חיים בארה של תורה להוילא
 לאור דין החמאה אשר נוהגים בה היתר עמו זרוע עם גבורה
 להוילא משפטי התורה לאורה ובקש ממנו לחוות רעו גם אני
 ובשאי לעלמי ודעתי ערכי כי מ"ך הוא ואין הכרעתי מברעת
 דלא ידענא לכווני אית"רא דכפיק מפומייהו דרכנן קדישי ומי
 יתן הייתי כמקריש אין אומר ואין דברים אך אמנס לעשות רטון
 אברהם אקובי חפתי ואהבה מקלקלת את השורה וחלני נערתו
 ואכינא

פוער צדק סי' ז

ואכונה כנועם דבריו ואענה גם אנכי חלקי מה שתעלה מזודתי
זה החלו בעזר צורי ובחלי .

והנה

הרב הפוסק כתב דהא דכתב ה"ה כדרך אפשר משום
דחשיב יש לו שורש מ"ה ולערך דליחא לפי מ"ש הטור
כשם הרשב"ה ז"ל כסו' ז"ט דהנכונה אעפ"י שאסרוה משום
חלב טמא אפ"ה חשיב און לו שורש מ"ה . עור הכיא לנו הרב
הפוסק מ"ש מרן כשם הנ"מ דקרקו מדבריו הרמב"ם דנקט כשר
עוף ולא נקט חזי שיעור משמע דס"ל כסברת החוס' ו"ל שדוקא
דבר שאין לו שורש מ"ה ומנ"ר תמה על זה דלמה להו להביא
ערוהן מרחוק מדלא כתב חזי שיעור במקום כשר עוף הא מוכח
בהדיא בדבריו דס"ל כסב' החוס' ו"ל מרכתב שס סאה ערלה וכו'
אעפ"י שנכתלה מן התורה חר בחרי וכו' ע"כ עדוסיא מינה
הו"ל להקשות על מרן ז"ל שסייס באותו לשון עצמו וכתב אכל
האמת שרעת רבי' שאפי' דבר שיש לו שורש מ"ה מבטלין לכחתי'
דאיך כך כתב הא סמוך ונראה גבי סאה ערלה דאין מבטלין בדבר
שיש לו שורש מ"ה וגם כש"ג במס' ע"ז כפרקא בפרק כתב
דלהרמב"ם אפי' בדבר שיש לו שורש מבטלין וחס וחלילה שנעלם
מהם דברי הרמב"ם חך כדי ריבור ואני אומר דל"ק ולא מידו
דכשהאיסור עצמו איסור מ"ה הך כשנערכ לא כשאר כ"א איסורא
דרבנן אין מבטלין אפי' למאן דאית ליה דמבטלין איסור שיש לו
שורש מ"ה כיון שהוא עצמו חל עליו כלל איסור תורה בהדיא משא"כ
איסור שיש לו שורש דלא חל עליו כלל איסור תורה בשום צד מעולם
וכ"ן מדבריו הרשב"ה שהביא כ"י כסו' ז"ט ד"ה כמלאו כאן ג'
דיניס וכו' ודגמא לזה מלאתי דאותי כש"ך כסו' ק"י קו' הספקות
באות י"ט עיו"ש כהכ עור הרב הפוסק דממ"ש מרן ז"ל ככ"מ יש
הוקר לכ"ד ותמה על השו"ג וכו' אחר המח' לא סיומוס קמוס
דמר דברי הכ"מ ראשונה כמ"ש ונראה דר"ל ניהך על ידי האש
ונתערב וכתל כמיעוטו ליתא כמבואר בדבריו הכ"מ שכחב סס
אח"ז חכ"ד ומ"ש שאס תאמר נתערבו כה ונתכשלו הכל כטלו
כמיעוטס ה"ק אס כשלה עד שהלכו ז"ח כלומר שניתכו ע"י האש
נותרת וה"ת מי מודיענו שהלכו שמא ישנן שס ומה שאין נראין
מפני

מפני שנחבשלו ונתערכו תשובתך דאפי' את"ל כן מותרת שהרי
כיון שמעורבין בה ואינם ניכרים בטלו במיעוטם והשתא ח"ש
וכו' כיון שכל עיקר כונתו בכיטולת אינו אלא כדי שיוכחו באש
ולא ישארו בה כלל ובהכי נוסח וכו' שאין הכונה בכיטול אלא
להתיך ולכלות האיסור אלא שבה לומר שאם במקרה לא יכלו
וישאר איזה דבר מהם בטל ברוב ואין זה לוקח חשב איסור
לכטלו ברוב עכ"ל. הנה מכל זה מבואר דמ"ש תחילה ניתך
ע"י האש ר"ל שכלה לאיבוד וכמ"ש הרש"א ופי' דכרו מרן
הכ"מ כך הוא דהא איכא כמה ספיקי תרא דילמא לא הוה
כאן תעירובת חלב טמא ר"ל שלא עירב הגוי חלב טמא כלל
בחמאה זו שעשאה ואת"ל שנתערב שעירב הגוי בחמאה זו
שלפניו שמה לא נשאר ממנו בחמאה זו ר"ל שהלך החלב
טמא עם הקוס ולא נשאר ממנו בחמאה זו כלום ואת"ל שנשאר
שמה כשנתבשל ניתך ע"י האש ר"ל נפרש מן החמאה וכמו
שכתב הרש"א ח"ך אמר ומ"ש שכ רבו' שא"ת וכו' ר"ל דתחילה
קאמר הרמב"ם ובשלה עד שהלכו ר"ל שהלכו ונפרשו מן החמאה
ע"י שהשומן נ"ף למעלה והנסיובי נשארים למטה וכל כונת
המבשל בכך ואחר כך אמר שא"ת וכו' ר"ל שישאר וכו' הרי
נחבשלו וכו' ונתבטלו במיעוטם וכו' ועכ"פ כונת המבשל כדי
להפריד האיסור מן הסותר ולא לערב זה בזה וזה ברור ולא
ידעתי מה עלה על דעתו לרמוי לכ"ד דשאני התם דהחששא
היא שמה עירבו חלב טמא עם חלב טהור קודם שעשו החמאה
ואחר כך כשנחמנים החלב כולו כנאר ומוליכין ומביאין עד
שיקפה השומן והנשאר דהיינו הקוס שקורין שניטה כיון שק"ל
חלב טמא אינו נקפה ו"ל שמה לא נשאר עם החמאה זו כלום
כיון שח"ט אינו נקפה ונשאר עם הקוס משא"כ בכ"ד כפי מה
שבה בשאלה שלוקחים חלב ושומן אליה ומעריבין עם החמאה
בעצמם וא"כ איך שייך לומר ואת"ל שנתערב שמה לא נשאר
בחמאה זו כלום ומה שכ' עוד ואת"ל שנתערב ונשאר שמה
כשנתבשלה החמאה ניתך ע"י האש ונתערב ונתבטל וכו' ולא
ידעתי מאי קאמר דשאני התם שעל ידי הכיטול כונתו להתיך
ולכלות האיסור להפריש זה מזה וכמ"ש הרש"א משא"כ בכ"ד
דלא

פועל צדק סי' ז'

דלא שייך דבר זה ואדרבא כשמכשלים הפמחה וחלב האלים
וחלב כולם נפרדים לגד אחד ומתערבים זה כוס והכל אחד
ואדרבא נקמעט הסיקר ונתרבה האיסור ולזה אין לריך דאיה
כי למפורסמות אין לריך דאיה וזיל נסו ועוד אעיקרה דריגא
לא ידעתי מאי קא מדמה ההיא לגד רגד היא מין כשאינו
מינו בין כטעם בין כשם וכמו שנבאר בע"ה לקמן. והרב
הפוסק בעגמו כתב לקמן דחששת העירוב אפשר להיות
אחד בעשרה למרבה ואם כן איך קאמר כשיכשלה מתערב
ומתכטל והלא מין כשאינו מינו קי"ל טעם כעיקר דאוריותא
כס' ר"ה וסיעת מרחמיה ולא בטיל אפילו מדאוריותא ברוב
כמין כמינו. עוד למד ה"ה היתר לגד מההיא דרכוס דפסק
מרן ז"ל ביד סימן קי"ד סי"ב הרשב"א היה נוהג מכרכוס
וכו' וכחב הש"ך ע"ו והעולם נהנו כי עכשיו היתר כפשיטות
וכו' וה"ה עמד על דברי הש"ך וכחב ולא הכינותי דהרו גס
הרשב"א כתב לפי שהרוב מערבין וכו' ואני אומר דל"ק ולא
מידי דעיקר חילוק הש"ך בין זמן הרשב"א לזמנו הוא דבזמן
הרשב"א היה יודע בודאי שמוזיפין משא"כ בזמן הש"ך דלא
ידעינן בודאי שמוזיפין אלא דאנן נחוש לה וכידעינן שמוזיפין
לא אמרי' א"א שלא יהיה א' שלא יערב וכמו שכתב הוא עצמו
ע"ד הד"מ והאי דנקט שבכל הארץ לאו דוקא אלא כיון דמרן
נקיט לה הכי גס הוא תפס ליטנא דמרן ועיקר חילוקו כמ"ס
וסופו ויכח על תחילתו אבל לבאורה יש לדקדק על הש"ך
דמשמע מדבריו דהרשב"א ז"ל יורה לדון המרדכי דא"א וכו'
וכאמת כסימן קכ"ג כתב מרן ז"ל ככ"י ע"ד המרדכי הללו
ולקמן כס"ס קכ"ח יחבאר שהרשב"א כתשו' חולק על זה ושם
כס"סי קכ"ח מכבאר בסוף התשובה שחולק על המרדכי וכ"כ
כס"י קכ"ט ואין להשיב דהא דחלוק על המרדכי היונו כשדרכן
לערב וכמו שכתב על הד"מ אבל בחששא בעלמא יורה הרשב"א
למרדכי דהא ההיא דס"י קכ"ח חששא בעלמא היא וכעת ל"ח.
עוד כתב הש"ך ז"ל וגם החששא שמערבין בו כשר יבש וכו'
אבל ככרכוס שבארנו שהדבר יודע שיש רובא דמוכר כרכוס
וכו' וכלעיל סי' ק"ט דובש ביבש שנתכטל חד כחרי מותר
לכטלו.

לכתלו חפיו' לכתחילה ע"ס . ואנכי העבר פליאה נשנכה יש
 לו ע"ר רמה רמות וערוך להא דסימן ק"ט נבי יכש ביכש
 דשאני התם משום דהו"ל מין כמינו וקו"ל כמין כמינו יכש
 ביכש כטיל חפיו' מדרבנן אס כן כשנעצר מתחילה חר כחרי
 הותר לגמרי לאכול אותו בלי כישול וכישול חוישינן דילמא
 יתן טעם ומפני כן מותר לכתלו כס' כיון שהוא עצמו מותר
 וכ"כ הר"ן הביאו כ"י שס ומכילאו הש"ך עצמו שס ס"ק י"ג
 אבל מין כשאינו מינו דקו"ל דאפי' נחטל חר כחרי לא כטיל
 וכמו שכתב בע"הת ופקדו מרן כסימן הנזכר דאסור לכתלו
 לכתחילה וכמו שכתב הר"ן ע"ס הר"ה . שו"ר להרכ קול
 אליהו כו"ד סי' י"ו שעמד ע"ד הש"ך כמ"ס איך שיהיה מה
 שרנה ה"ה נר"ו ללמוד הותר מההיא דכרכוס וכמו שכתב הש"ך
 דה"א שלא יהיה א' שלא יערכ וכ"ס כנ"ד וכו' לפקד"ן לרשות
 דאיבא למימר דלא התיר הש"ך מהאי טעמא אלא התם דוקא
 משום דחששת זילוף יין הוא איסורא דרבנן דסתם יינס הוא
 איסורא דרבנן הוא וכ"כ מור"ס ז"ל כס' המפה שס כסימן
 קי"ד ובר"מ דאפי' ידעינן כוראי שיש אחר שאינו מערכ לא
 סמכינן על זה אלא דוקא באיסורא וא"כ כנ"ד כחמאה דכמה
 איסורי תורה אית בה אי חוישינן לומר שמערכין וכמו שהעירו
 ע"ז כמה והורים שלפעמים מערכים לא מהני האי טעמא
 דה"א שלא יסיה אחר שלא יערכ . עוד רנה ה"ה נר"ו להתיר
 כנ"ד כשופי וכלי שום פקפוק והוא לאכול החמאה עם תבשיל
 אורז וערשים וכיוצא דכיון שנעצר עם התבשיל ודאי שיש
 בין הכל ס' לבעל האיסור ואין בו משום מה"ל תרא דלא
 אמרינן אמא"ל אלא כוראי איסור אבל כספק איסור מבטלין
 אפי' לכתחילה ועוד שאין כונתו לבעל האיסור והביא ראיה
 מדברי הת"ה ופקדו מרן ז"ל כו"ד סימן פ"ד ואף שלכאורה
 נראה כן לפקע"ד זו לריכה רכה דמדברי הת"ה שפקדו מרן
 ליבא לאוכוחי דאפשר דלא התיר הת"ה חלא כנ"ד דאיבא חרי
 טעמי דאיבא ספק איסור וגם אינו מכיון לבעל האיסור ר"ל
 דאינו נהנה בהנחת התולעים כלל ואדרכא קץ בהם לא כן
 כנ"ד הטעם הא' איתיה דספק איסור הוא אבל טעם כ' ליתיה
 כנ"ד

פועל צדק סי' ז'

כנ"ר כיון שהוא נהנה עכ"פ בהנחת האיסור וראיה על זה
 שלא התיר הת"ה כ"א בהטטרפות הכ' טעמים דהא ספק איסור
 מחלוקת גדולה בין הפוסקים הראשונים או איסורו דאורייתא או
 דרבנן ורוב הפוסקים הסכימו שהוא דאורייתא ומרן מכללם ממ"ש
 בכ"י ח"ח סי' תרפ"ח מהר"י איוכב ע"ש. איך נתיר אותו בידים
 אעפ"י שהוא ס' איסור כיון שהוא איסור ד"ת והלא אפי' איסור
 דרבנן שאין לו שורש מ"ה כלל פסק מרן ז"ל דאין מבטלין אותו
 לבתחילה ורכים מן הפוסקים דאף להוסיף אין מוסיפין וא"כ איך
 נבטל איסור ספק שהוא מ"ה ועוד כיון דדיון אמא"ל מחלוקת
 היא בין הפוסקים או איסורו מ"ה או מדרבנן וכמו שכתב ספר ת
 סי' ז"ט ולדעת הראב"ד וסיעת מרחמוהי ס"ל דהוי דאורייתא
 ואם כן הו"ל ספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא ואין
 מבטלין וא"כ מטעם ספק לחוד אין מבטלין הלא בהטטרפות טעם
 הכ' כיון שאינו מכויין לבטל ואינו נהנה וכנ"ד לא שייך טעם זה כיון
 שנהנה מנוף האיסור ונהנה מן האיסור אפי' שאינו מכויין אין
 לבטל וכן מצאתי להרב חקרי לב ז"ל ביו"ד ס"א דף פ' שהעמיק
 הרחיב כפרט זה ובסוף מסיק וז"ל באופן דלכטל איסור תורה
 ונהנה מן האיסור מהאי טעמא דאינו מכויין לבטל אינו רואה בו
 מתיר והדרבא גדולי הראשונים אסרו יעו"ש וא"כ אם באנו לחוש
 בחמאה לומר שיש בה קערובת שומן אליה וחלב הו"ל ספק
 איסור תורה ואסור לבטל אעפ"י שאינו מכויין לבטל כיון שסוף
 סוף נהנה ועוד לפי דעת ה"ה לא נתיר החמאה כ"א דוקא ע"י
 קערובת בתכשיל כגון מב' דארא וכיוצא שאין ניכר בה חכיות
 החמאה אבל עם ביצים מטובנים בחמאה יהיה אסור והיאך נתיר
 דבר ונאסור להם דבר. וראיתי לו לה"ה נר"ו שתמה על הט"ז
 שכתב בסק"ך עמ"ש מרן והוא שירקד הקמח כתב ונראה שהשאר
 מותר דהא יש ס"ס' אין שם ואח"ל יש ספק כימות כשעת אפיה
 וכו' ע"כ ולפי ע"ד קושיא מעיקרה ליתא דהט"ז קאי ע"ד מור"ם
 שכתב עמ"ש מרן שירקד הקמח אחר הטחינה דתושיקן עור
 שיפלו חולעים אשר ברתו מקול האפרכסת ומתו בהכל הקמח
 יפלו בקמח הנטחן וכתב ע"ז מור"ם וכל חולעת שיראה וירקנו
 וע"ז קאי הט"ז נראה דהא דהשאר מותר ולא יחוש שמה נשאר

שם שום תולע זאינו מתכבר ע"ז כתב והשאר מותר דהו"ל ס"ס
 ולפקד"ן דיש רךך ישר לפני איש וכה ינחוב האיש הישראלי והנה
 אוריעך חסולם דשומן אליה וחלב חשיבו מין כשאינו מינו כון לס'
 הפוסקים דס"ל דבתי טעמא אזלינן וכדהוכיח הס"ך כסיומן ז"ח
 דהפרש גדול יש ביניהם כאשר חיד ונעם לאכול וכן ראייה להרב
 פרו מגדים סי' ז"ח סק"א וכוין למ"ד דתלו בשמא איכס שמוחיהם
 שוים וא"כ עיקר חששתנו כמין שאינו מינו והנה כמין שאינו מינו
 אעתיק לך סכרות הפוסקים בקולור ממה שמכואר כספריהם
 הנה דעת רס"י פנ"ה דף ז"ח דבעינן ס' וקפילה ולא סני לן בס'
 אי שייך לכרורי ע"י קפילה ואי לוכא ס' אע"ג דטעום ליה קפילה
 ואמר דליח ביה טעם אוסור כלל אסור כיון דליח ביה ס' ואי אית
 ביה ס' וליכא קפילה מותר ודעת החוס' ז"ל והרמב"ם וסמ"ג
 והרש"ם וכמה פוסקים דאזלינן בתי טעימה של גוי ואפי' לוכא ס'
 דהעיקר חלו כטעם אי איכא טעימה אסור אפי' איכא ס' או יותר
 ודעת הר"ן ז"ל דהוי איסור תורה ואי איכא ס' אי בעינן לכתחילה
 דלטעמיה קפילה או נתייר בלא קפילה זה תלוי בפלוגתא לדעת
 רס"י והרמב"ם ז"ל לדעת הר"י אי איכא קפילה אריך לטועמו ולא
 סני בס' ודעת החוס' והרשב"א והר"ן ור"ת והרש"ם דאינו אריך
 למטעמיה קפילה כיון דאיכא ס' אמרי' מסתמא לוח ביה טעם
 דכך שיערו חכמים בס' ומותר לאכלו בלי טעימת גוי ודעת
 הרשב"א והר"ן והרמב"ן לדעת הר"י דאם נפל שם גוף האיסור
 ונמחה שם בהיתר לא סני כטעימת קפילה אי לוכא ס' אבל אם
 לא נפל כ"א נירו וטעמו ולא גופו או אפי' גוף האיסור אבל לא
 ידעינן כמה נמחה ממנו בהיתר מותר ע"י קפילה אפי' אי לוכא
 ס' ולדעתו אפשר לומר דגם לרס"י דבעי ס' עס קפילה ואם לא
 יש ס' אסור בהא וודה דאי לא ודעינן כמה נמחה מגוף האיסור
 דסני בקפילה דאימור וותר מס' יש בו .

הכלל

העולה מכל זה בכ"ד כ"ע יודו דסני כטעימה אעפ"י
 שאין יודע אם יש בו ס' אי חוישינן לתערובת דלדעת
 הרמב"ם וסיעתו דס"ל דכטעימת קפילה סני אפי' אי לוכא ס'
 הא פשיטא דכנ"ד דוסני כטעימת קפילה לתור ואפי' את"ל דלוכא
 ס' ולדעת הרמב"ן ודעמיה דכנפל גוף האיסור דבעי ס' ולא סני

כטעימת

פוער צדק סי' ז'

בטעימת קפולא אי ליכא ס' הוינו דוקא בידעינן כמה נפל וכמ"ס
לעיל אבל אי לא ידעינן כמה נפל דסגנו בטעימת כ"ס בכ"ד רז"ל
דמעולם לא נפל שם שום איסור דסגנו בקפולא וכבר כתבתי לעיל
רז"ל דגם רש"י ז"ל כן דעתו הווי לרעת כולם בכ"ד אי טעיס ליה
גוי ואמר דלית ביה שומן אליה וחלב אז שריא בלתי שום ספק
והנה בהך טעימת גוי דעת מרן בכ"י דגוי שאינו קפולא רז"ל
נחתום בעינן מסל"ת ובנחתום אומן אפי' ע"י שאלה וידע שסומכין
עליו כזה וכ"ן מדבריו בש"ע וכמו שכתב הש"ך בסק"כ ואמנם
ראיתי לו שכתב שם בסוף לשונו וז"ל ואעפ"י שריב"ש סי' קל"ג
כתב ע"ד דגוי מסל"ת על קנקנים של יו"ן וכו' דאף אם נאמר
גבי מין בש"מ דסומכין אגוי מסל"ת אפי' לאו קפולא מ"מ ש"ס
דאתחזק איסורא דוראי נשתמשו וכו' ע"כ ז"ל דהריב"ש ס"ל כרש"י
וסיעתו דטעם כעיקר דרכן ע"כ . ואני המ"ך אומר דליכא
למימר דריב"ש יסבור כרש"י דהא בסי' שמ"ט כתב ואי תרו בשרא
בחלכא אסור מדרכן עד שידע וכן בשאר איסורים אבל אם עמד
שם זמן מרובה עד שנתן טעם בכשר כזה הוא אסור מן החורה
כשאר איסורין וכו' עכ"ל . ולכאורה דבריו בלתי מוכנים דתחילה
קאמר אם נתן טעם בכשר ע"י השריה הוא אסור מ"ה כשאר
איסורים דילפינן מזרוע כשלא ושליק הוי הוא כמבואר ואחר כך
קאמר ובכ"ת אין אסור מ"ה אלא דרך כישול ודבר פשוט הוא
דט"ס נפל וז"ל אסור מן התורה בשאר איסורין ר"ל מלבד בכ"ת אף
שיהיה מבואר מדבריו כס' ר"ת ולא כס' רש"י . המורס מכל
האמור בכ"ד בחמאה זו אם יטעמנה גוי מל"ת אעפ"י שאינו אומן
או אומן אעפ"י מסל"ת וכדעת מרן ז"ל דבחריה אגן גרדין בכל
הוראותיו ואם יאמר דלית ביה טעם שומן וחלב מותרת לאכלה
לכתחילה ושמעתי באומרים לי דשומן אליה וחמאה מין במינו הוא
וא"כ טעימת הקפולא לא מהני ולא מירי ואני כבר כתבתי לעיל
דחמאה ושומן אליה ראיתי להרב פרו מגדים דהו מין בש"מ וכבר
אמרו לי כמה יהודים בעלי מלאכה זו שא"ס יש שומן אליה עם
החמאה הם מכירים בה לפי שהם שני מינים ועוד אני אומר
דאף לפי דעתם שהוא מין במינו אדרבא יהיה יותר הותר דהא
ק"ל מין במינו מן התורה בטל כרוב וא"כ תשתמו בדרכן וא"כ

ככ"ד

כנ"ר שיש ספק אם יש עירוב הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא אכן מה
 שעומד לנגדו כהיתר זה הוא דברי האגור ברינו או"ה סימן אלף
 דס"ג וז"ל לא ראינו ולא שמענו נוהגים בשום מדינה שהיו
 מטעמיים שום קפילה וכו' והכל נוהגים לשער כס' ופסקו מור"ם
 בסי' ל"ב וסי' ל"ח ואחריו נמשכו האחרונים דהאידנא לא סמכינן
 אקפילה וא"כ כנ"ר נמי לא נסמוך אקפילה ואחר העיון במקומי
 אני עומד להחיר אף לדברי האגור והאחרונים תדא דלא כתבו
 דלא סמכינן אקפילה אלא דוקא במקום שגבל האיסור לפנינו
 אמתו להכי נהנו שלא להחיר ע"י קפילה כ"ה כס' לא כן כנ"ר
 שהוא חששא בעלמא אף האגור יורה שיש לסמוך אקפילה ומה גם
 דמין ז"ל ראה דברי האגור ולא עלו על שלחנו כנראה דלא ס"ל
 דברי האגור ועוד הרי דס"ל דס' ל' כס' האגור כמ"ש בפג"ה סימן
 ל"א ואפ"ה כס' ל"ג כתב בפשיטות וז"ל אלא ש"מ אקפילה
 קפיד ומ"מ נראה אם הוא מסל"ת אפי' הוא סתם גוי מהימן בין
 להחמיר ובין להקל שהרי אינו אלא גלוי מילתא בלמוד ובכה"ג
 סמכינן אפי' האידנא עליו אבל אם אינו מסל"ת אפי' אקפילה לא
 סמכינן האידנא בדפי' לעיל סי' ל"א ע"כ. ולכאורה יש לרקדק
 בדבריו הרי לעיל בסי' ל"א כתב הטעם דלא סמכינן אקפילה הוא
 מטעם דלא בקיאים בטעם כמו שהיה מאז ומקדם וא"כ מה יחזן
 ומה יוסיף אם היה מסל"ת אעפ"י שאינו קפילה למסמך עליה
 בטעמתו כיון דהאידנא לא בקיאי בטעמא והנראה פשוט דשאני
 ההיא דסי' ל"א דלא סמכינן משום שאנחנו שואלים אותו לטעום
 ולומר אם יש טעם איסור ויודע שעל פיו אנחנו נחיר את האיסור
 והודענו אותו שגבל שם איסור כהא דוקא אמרו' דהאידנא לא
 בקיאי בטעמא ואיך נסמוך עליו לא כן אם היה מסל"ת ולא ידע
 מעולם שגבל שם איסור וטעם הנוי ואמר לנו יש או לא יש בידאי
 הנמור שטעם או לא טעם אמת קאמר. איך שיהיה הרי דרש"ל
 אעפ"י שסבר דהאגור החיר גוי מסל"ת ואפי' האידנא ואם כן גם
 כנ"ר נחיר לתמאה ע"י גוי מסל"ת כמ"ש דס"ל עור נראה להחיר
 תמאה זו בלתי טעומת הנוי כלל דהרי כתבו כמה מהאחרונים והם
 הש"ך והרב לח"פ והרב תי"ט כמ"מ ול"ס פנ"ה סי' ק"י ודחה
 דברי הלבוש ועו"ש. וכן נ"כ הסכום הרב בית למס' יהודה וכ"ר

פועל צדק סי' ז'

הרב החביב כ' כסיו' ז"ח הגב"ו אוח' ח' יעו"ש וכ"ר הכ"ח והוסיף
לומר רבישראל אף לדעת הרמב"ן דה"ל דאם נמחה גוף האיסור
לא מהני טעימה בישראל אף דנמחה גוף האיסור מותר על ודו
טעימה דלא משקר וגם כראיה דעתו כדעת רש"ל דאז שייך גוי
מל"ח מהני אף האידנא יעו"ש . וכ"ר הכ"ח א"פ בק"ה בכרתיו וכ"כ
הרב ש"ד סק"ה דסמכין אושראל אף אי ליבא קפילה באופן שכל
דעת האחרונים דעת ה' רבישראל מהני אף האידנא ורחו דברי
הלבוש וה"כ בכ"ד דכמה יהודים אומנים טועמים ואוכלים אותה
ואין טועמים טעם איסור בודאי הגמור דיש לסמוך עליהם להקור
לאכול אותה בלתי שום חשש והרי כפי' כתב הרב כנ"ה בסיו' ז"ח
הנהב"ו אות ב' וז"ל דהיסורא בקפילה וכו' ג"כ לכתחילה קאמר
שאין ראוי לישראל לטועמו אכל אס עבר וטעם אותו ישראל
סמכין עליו עכ"ל . הרי אפי' כנפל איסור לפנינו ותחזוק כ"כ
איסורא אס עבר ישראל ואכל נאמן לומר לא יש טעם איסור וכ"ש
בכ"ד שספק הוא וחסש בעלמא שיט איוס ערכיים שהם מערכים
ולאו ככל שעתא אלא דוקא כימי תוקף הקיץ וכמה ישראל קא
אכלו לחמאה זו ואין בידינו למוכעס כיון שחסש בעלמא הוא א"כ
אס ויאמרו לנו שאני טעמתי מזהת החמאה ולא טעמתי טעם
איסור בודאי הגמור שלא כשאר חשש איסור כלל וכודאי חנוני
סמוכר החמאה כמה וכמה פעמים טועם ממנה וגם סוקריה חיוני
אותם שהולכים הלל הערכיים לקנות מהם חמאה זו טועמים
איהם כשקונים מהם ואכלו ממנה כמה פעמים כהוואס שם בשדה
בודאי אס אומרים שלא יש טעם איסור מותר גמור הוא וראיה על
זה ממה שמלאתי ראיתי להנאון מור"ס ז"ל סי' ד"ן כתשו' על ענין
שמן זית שמביאים אותו ממקומו ומערכים בו שומן חזיר כדו
שלא יהיה זה מן החביות וקבלה גמורה יש על זה שעושים כן
האומנים כאשר כתוב שם בסיו' ל"ג שרצה נאון אחר לאסור ושלח
הדברים לפני הנאון מור"ס ז"ל והשיב להתור בפשיטות וז"ל ה"ל
גם כראיה לי דבודאי יש בו ס' נגר שומן סחזור דהא אמרו רבנן
בקפילה וכו' וכתבו ר"י ורה"ש ז"ל בדאובא קפילה לא כעיון ס'
וה"כ בכ"ד שריב הכותים טועמים ואין מרגישין בו טעם שהרי
אוכלים אותו כימי עינווהם וכו' גם משיחין לפי קומם כן וכו'
דוראי

פועל צדק סי' ז' נה

דודאי יש בו ס' או שאינו נוחן טעם ושני אפי' לדעת הרמב"ן דס"ל
 דקפילה לא מהני רק בדאיכא ס' ואפ"ה בעינן קפילה וכן דבריו
 הר"ן ז"ל מ"מ ליכא למויטש לכאן דהא כתב וז"ל ונראה מדבריו
 הר"ן שאפי' שנתערב מנוף האיסור אם אין לנו יודעים שיעור
 האיסור סמכינן אקפילה לומר דלא אית ביה כל כך כל כמה דלא
 ידעינן וא"כ גם כאן נסמוך אקפילה ואע"ג דכתב האגור וכו'
 מ"מ נראה ככ"ד שאנו בעלמנו טעמנו אותו כמה פעמים ולא
 טעמנו בו כלום וכו' דליכא למויטש כלל עכ"ל. והנה תחילה ראוי
 להכין דבריו דמשמע דס"ל דהרמב"ן ז"ל אף איכא ס' בעינן
 קפילה ממ"ס רק בדאיכא ס' ואפ"ה בעינן קפילה וכתב על זה
 וכן דעת הר"ן וזה לכאורה תימה דהא מבואר בתו"ס דדעת
 הרמב"ן דראי איכא ס' אפי' אי נמסה גוף האיסור לא בעי קפילה
 וכן מבואר בדבריו הר"ן פנ"ה וז"ל תורת הכית דק"ו ע"א וכתב
 רש"י דאפי' טעמיניה וכו' ומדבריו ז"ל נראה דלא התירו כס'
 אלא דוקא בדליכא קפילה הא איכא קפילה לעולם אסור עד
 דטעמיה וכו' והרמב"ן ז"ל הקשה עליו אם איתא דר"י דקאמר
 להחמיר היכי מוכח מניה רבא דסמכי' אקפילה אלא ודאי כל
 היכא דאיכא ס' אע"ג דאיכא קפילה לא פריכינן למטעם דסמכי'
 אס' רכל היכא דאיכא ס' לא קיימינן דילמא איכא טעמא עכ"ל.
 וקרוכ לזה כתוב בתו' הרשב"א על חולין כשם הרמב"ן ומדבריו
 הר"ן נמו נראה כמ"ס וז"ל פנ"ה ובנמ' אמרינן גבי קפילה
 דסמכי' אקפילה ומדאמרינן האי לישנא וכו' לקולא סמכי' עליה
 וכו' אבל כל היכא שנוף האיסור נמסה לא פריכי' לקפילה דאי
 איכא ס' בלא קפילה שרי וכו' וזה שלא דבריו רש"י שכתב במאי
 דאמרו' לקמן כל איסורין שבתורה כס' והוא דברקניה ולא יתיב
 טעמא משמע דס"ל דכי אמרו' דסמכינן אקפילה היינו בדאיכא
 ס' ולא מחזור וכו' ולפי דבריו אינו בא אלא לאסור דהא כל היכא
 דאיכא ס' אי לוכא קפילה ודאי שרי דהא אמרו' דמין כס"מ
 וליכא קפילה כס' עכ"ל הרי שכתב דאי איכא ס' בלא קפילה שרי
 ומ"ס אח"ך דאי איכא ס' בלא קפילה שרי דמשמע דוקא אי ליכא
 קפילה או שרי אבל אי איכא קפילה לא שרי אעפ"י שיש בו ס'
 עד דטעום ז"ה אלא לשיטת רש"י ז"ל קה מקשה הר"ן דלרש"י
 דס"ל

פועל צדק סי' ז'

דק"ל קפילא לא מהני אלא דוקא כדאיכא ס' א"כ טעימת
קפילא היא לחומר ומדאמרי' סמכי' הקפילא משמע לקולא
היא סמכי' עליה ולפי דבריו הקפילא בא לאסור דהא כי איכא
ס' וליכא קפילא מורה בה דש"י דמוקד ע"י ס' מדאמרינן
מין בשאינו מינו וליכא קפילא בס' וכן נראה מדבריו מרן
בכ"י שכתב ומדבריו הרמב"ם נראה דכל מין בשאינו מינו
דאפשר למיקם אטעמא לא שרי אלא ע"י קפילא או אמר דאית
ביה טעם אעפ"י שהוא פחות מס' שרי וכו' עכ"ל. משמע
ביה טעם אעפ"י שהוא פחות מס' שרי וכו' עכ"ל. משמע
דרוקא להרמב"ם כעיון טעימת קפילא עכ"פ אפי' או אית
ביה ס' לא כן לדעת הרמב"ן והר"ן ז"ל ואם כן איך קאמר
הרב ז"ל לדעת הרמב"ן והר"ן דאפי' דאיכא ס' כעיון טעימת
קפילא והיה נראה לומר דט"ם נפל ז"ל במקום הרמב"ן רש"י
איך ממ"ש אה"ך וכ"ן דעת הר"ן ליכא למימר הכי דהא הר"ן
דקה דבריו רש"י ודוקק לומר דהא דקאמר וכ"כ דבריו הר"ן
ר"ל בדעת רש"י בדבריו רש"י אינו מכואר כ"כ דבעי קפילא
אף או איכא ס' אלא מדקדוק לשונו וכמו שכתב הר"ם ע"כ
הנראה לי בדעת הרב ז"ל שהוא דקדק מדבריו הרמב"ן שהביא
הטור והמה בחי' הרשב"א ז"ל על חולין על דף ל"ח שכתב
זו"ל כל איסור וכו' פירש רש"י אבל כשנוף האיסור נחערב
ונימוח שם או שאינו ניכר אז אין סומכין על טעימת קפילא
לפחות מס' ולעולם בס' ואע"ג דליכא טעמא וכה"ג אין אנו
צריכים לחזר אחר קפילא כלל אלא מחירין אותו מיד וכו' ואלא
מיהו אם נמלא וניכר בו טעם אסור דטעמא לא כתיב עכ"ל
ומדכתב הטור על לשון זה ור"י פי' דבכל ענין סמכי' הקפילא
אפי' כנציר מס' ובס' אין צריך קפילא אפי' הוא לפנינו וכו'
ע"כ ומדכתב בדבריו הרמב"ן דאין צריך לחזר אחריו ובדבריו
ר"י כתב אפי' הוא לפנינו משמע דדעת הרמב"ן דרוקא אם
אינו בפנינו אזו אין צריך לחזר אחריו אבל אם הוא לפנינו
ודאי צריך למטעמיה אפי' דאיכא ס' וסיוע לזה מדכתב בחי'
הרמב"ן ז"ל שם אלא מיהו אם נמלא וניכר וכו' ור"ל אם הגוי
לפנינו כנ"ל לישב דעת הרב ז"ל ומ"מ אינו מוכרע לומר
דדעת

דרעת הרמב"ן בן זכורני שראיתי בלמדי כטור סי' ז"ח בספר
 א' שכתב דלרעת הרמב"ן והר"ן אס' יש ס' אין לרוך קפילא
 אפי' אי איכא קמן ובעת שכתבי אה שמו . ואנכי אורחין
 ראיתי לר"ו נתיב ט"ו ח' אהם אהת כ"ט מה שאנו אומרים
 כל איסורין שכתורה בס' דוקא מין כמונו דלויכא למיקס אטעמא
 אז מין כס"מ וטעמו אהתו ואין בו טעם אז משערין כס'
 שאם היה פחות מס' אפי' דאין בו טעם איסור אכל אהם היה
 בו טעם אפי' ביותר מס' לא בטול דטעמא לא בטול כך פי'
 רס"ו וכ"כ מהרמב"ם ונר' לפרש"י דכל היכא דאיכא למיקס
 אטעמא לא סמכי' אהם' עד שיטעמנו אחי' וכו' וכפחות מס'
 לא זולתין בחר טעמא כמ"ס אכל הקו' כתבו שאפי' אהם יש
 בו טעם איסור משערין כס' וכפחות מס' אהם יש בו טעם
 אסור ואהם לאו מותר וכ"כ הר"א"ש ז"ל עכ"ל והנה מ"ס תהי'
 ע"ד רס"ו וכ"כ הרמב"ם לא קאי אלא אסוף דבריו שכתב
 אכל אי אית ביה טעם אפי' ביותר מס' לא בטול דטעמא
 לא בטול דכאמת הכי ס"ל להרמב"ם פט"ו מה' מא"ה וכמ"ס
 מרן ככ"ו סי' ז"ח בהדיא דרעת הרמב"ם אכל לא למ"ס תהי'
 דאי לויכא פחות מס' אפילו טעמיה קפילא ואמר דלית ביה
 טעם דאסור דלהרמב"ם עיקר הדבר תלוי בטעם אפי' בפחות
 מס' וכמו שנראה מדבריו ז"ל שלא הזכיר ס' כמין שאינו מינו
 אלא דוקא הכל ככתיבת הטעם וכמ"ס מרן ככ"ו וכן הוא האמת
 אך מ"ס לבסוף דרעת הקוס' והר"א"ש ז"ל דאי איכא ס' אפי'
 דאיכא טעמא מותר מדבריו הר"א"ש נראה הפך זה שהרי כתב
 וז"ל ומה שהביא ראיה רס"ו ז"ל מהא דגריסין דאסרינן עד
 ס' ומאה למר אפי' כי לא יהיב טעמא לאו ראיה היא דהכי
 פירש כנחון טעם כידוע כגון שטועמו כהן כין שיש בהם
 להעלות כק' וא' וכין שאין בהם להעלות כק' ואחר אסור
 דטעמא לא בטול אין בהם כנחון טעם כידוע כגון שלא טעמו
 כהן וכו' אין בהם להעלות כק' וא' וכו' וסמכי' אהא דלא
 יהיב טעמא יותר מס' וכ"כ הקוס' וכו' אכל כסתמא בעי
 ק' לבטל וכו' עכ"ל . הרי יולא מפורש מדבריו הר"א"ש דאי
 טעים כהן ואשכח טעמא אפי' כק' וא' טעמא לא בטול וא"כ

פועל צדק סי' ז'

אין קאמער ר"ו לרעת הר"ש דה"ק אי טעיס אי איכא ספק
כטול טעמא וכן לרעת החו' לא שייך למימר כן שהרי נחבו
החוס' כחולין דף ז"ט ד"ה אין בהם ככ"ט וכו' פו' בקונט'
וכו' ונראה דה"ל לרחוק כן דשאינו מינו כטל בששים כשאר
איסורין אפילו דאוקיה לאיסורא בעיניה כיון דאינו מכירו
ובמינו הוא רבעינן מאה ואחד דהא דרשינן בספרי את מקדשו
ממנו במינו כתיב ע"כ הרי דסבירא ליה לחוספות דחרומה
הם נקערה מין כשאינו מינו דינה כשאר איסורין כס' ואפי'
הכי קתני מתניתין כהרוא להחמור כי"ד גרוסין שנתבטלו עם
העדשים הם יש בהם כמותן טעם כיון שיש בהם להעלות בק'
וה' בין אין בהם להעלות חסור וכחכו החוס' ד"ה אלא מהו
לאו כס' וכו' וא"ת וכו' אכל בסתמא בעינן ק' וא' דהא רישא
נמו דקתני הם יש בהם ככ"ט חסור אפי' הם יש בהם להעלות
בק' וא' ע"כ איירי בטעימת כהן וכו' עכ"ל. הרי ג"כ לרעת
החוס' דרישא מיירי בטעימת כהן ואע"ג דקי"ל דחרומה מין
כס"מ כשאר איסורין כס' אפ"ה אי טעימה כהן ואית ביה
טעמא אפי' במאה וא' חסור דטעמא לא כטול וכן כתב מרן
ז"ל בסיומן ז"ח על דברי הר"ש וז"ל ונראה מדבריו שכתב
עוד שם דהא דקאמר דהם יש בו ס' אין לריד לחזר אחר דבר
אחר להקירו הוינו לומר דמסקתא סמכין דלא והיב טעמא
יותר מס' הא הם טעמו ואשבת ביה טעמא אפי' יש בו ק'
או יותר חסור דטעמא לא כטול וכן הסכימו וכו' עכ"ל.
וכוראי שמה שכתב שניראה מדבריו הוא כמו שכתבתו אני עני
דמדקאמר הר"ש כמותן טעם כידוע כגון שטעמו כהן בין
שיש להעלות בא' ומאה וכו' חסור דטעמא לא כטול ע"כ.
מזה נראה דאי טעיס חסור אפי' עד כמה וראיתו להתי"ט
כס' ל"ח על הר"ש שכתב בלוח קכ"ט שדקדוק הכ"י ז"ל
ממ"ש הר"ש לעיל מזה וז"ל וסתמא אמרו' ככל הש"ס כל
איסורין שכתורה כס' ואין לריד לחזר אחר ד"ה יעו"ש ולא
ירעתו למה כתב כן והלא מבואר בדברי הר"ש בסמוך
כפשיטות כן וכוראי שעל לשון זה סמך מרן הק' ז"ל באופן
שדבריו ר"ו ז"ל לא זכיתי להכנס וכעת ז"ח.

איך שיהיה המתכבד מדבריו מור"ס כתשו' הנו' דסמכינן אגוי
מסל"ת אף לס' האגוד כיון שגם ישראלים אינם טועמים
טעם שומן חזיר מותר אליבא דכ"ע וכתב בסוף דבריו שמי
שזוהר שלא לאכול אינו אלא מן המתמיהו' ודי לנו כמה שאסרו לנו
ועו"ש • ודון מינה ואוקי באחריו וק"ו לכרון שלנו השתא ומה
התם שהוגד להם שכחמת שא"ח להביא שמן זית למדינות ההם
מערי איטעליא אס לא ע"י שנותנים בו שומן חזיר וקרוכ לודאי
הוא ואפ"ה התיר מהטעמים ההם וגם מטעם שא"ח שלא ימלא
א' מהם שלא יתן שומן חזיר כדאמרו' גבי יו"ן אס יש סם מחבואה
אחת וכו' ועו"ש ומדבריו תשובה יולאה למה שרבינו לרחוק דבריו
הרב הפוסק לחלק בין יו"ן שהוא דרכנו לג"ר שהוא איסור תורה
והגאון כתשו' הנו' רחם חילוק זה האמנם מדבריו כד"מ הנה
כראה כמ"ס כ"ט וכ"ס כנ"ד שהוא חשש בעלמא דמעט הוא אשר
ימלא שיערב ומו שיערב יהיה לחרפה ושנונה יען כי דבר זה
הוא דבר נמאס וגנות וחרפה למי שעושהו וגם יש מהם שיש להם
ניחוש רע בזה וכמ"ס ה"ה כר"ו וכן מלאחי רחמי טעם זה כתבו
מהר"ש דוראן ז"ל בסו' ל"ב לענין חלב טמא יעו"ש א"כ בודאי
הגמור שנסמך אטעימת גוי וחכמי ישראל המוכרה וליה בה אזי
שום דבר וכ"ס אס נמלא הויש ישראלי אצל בעל הכית אחר וכשל
לו דבר ונתן חמאה בתיך התכשיל וא"ל הכע"ה שכמה פעמים
אכל ממנה ולא טעם טעם איסור כלל דבודאי ליה בה שום סרך
איסור כלל וליכול וליחדיה עוד כ"ל להתיר כטעם אחר ואפי' בלי
טעימת גוי מסל"ת אלא אפי' מי שזוהר וקושש מהאיסור הוא
בעלמו יטעום ואפי' בלתי שאלת ישראל אחר שטעם ממנה והוא
עפ"י מ"ס הריב"ש ז"ל כתשו' סי' רפ"ח שצמד השאל ושלל למה
גבי חענית אמרו טעימה מותר ואילו גבי איסורין אפי' טעימה
אסור מדאמרו בחולין ליטעמיה קפילא ולא ישראל והרב שם
תחילה דזה להשיב שהף כשאר איסורין שהיא טעימה והקיא
שאמרו ליטעמיה קפילא שאני התם דבעינן טעימה עם אכילה
כדי שיוכר היטב ואח"ך כתב מיהו שיכווי דתיקי לא משנינן לך
אבל האמת הוא דכשאר איסורין אסורא טעימה ולא התירו אותה
אלא בחענית יתיר דאכילה קביל עליה טעימת לא קביל עליה

פועל צדק סי' ז'

ובקב כס"ד ומיחו משמע דלא אסורה מן הקורה כמו חלי שיעור
ואפי' לסכרת ר"ה דס"ל טעם כעיקר דאוריותא קיינו דוקא
באכילה ולא בטעימה והטעימה אינה אסורה כ"א מדרכנן גזירה
דילמא בלע זהו תוכן בונתו ומשמע מדכריו שם דלפי מסקנתו
דלטעימת קפילא די בטעימה בעלמא אע"ג שלא יבלע והא
דאמרו קפילא ולא ישראל משום דטעימת ישראל כדכר איוסור
אסורה מדרכנן וא"כ קס הינא דהטעימה כרי לכדוק די בטעימת
לחוד בלתי בליעה והטעימה אפילו באיוסור ודאי דרכנן הוא וא"כ
כנ"ד שהיא ספק איוסור קי"ל ספיקא דרכנן לקולא ואפי' לכתחיל
וכמ"ס בעלי כללי ס"ס וא"כ הנזכר והחושש לתערובת איוסור
יטעום ויפלטו אי טעיס טעם איוסור אסור ואם לאו מותר וא"ת
כיון שאסרו חכמים ז"ל הטעימה גזירה שמה ובלע ויהיה עובר
על איוסור דאוריותא ה"ג חיישינן שמה ובלע וימלא טעם חלב
ויהיה עובר דאוריותא הא ליתא דהא אמרו' כביצה דף ג' ע"ב
דלרב יוסף ולרב יצחק טעמא דביצה שגולדה כו"ט לב"ה שהיא
אסורה גזירה משום משקין שזכו ואי משום פירות הנושרין וקא
פריך החס לר"י ולר"י מהא דהניא ספיקא אסור וכשלמא לרבה
דאמר טעמא דביצה משום הכנה שהיא דאוריותא משו"ס ספיקא
אסור דקי"ל ספיקא דאוריותא לחומרה אלא לר"י ולר"ד ס"ל משום
גזירה דרכנן ספיקא דרכנן ולקולא וכחכו הגאון מהרש"א והמפ'
ז"ל והא דלא קשיא ג"כ לרבה דס"ל כמו ביצה שגולדה כיוס טוב
באמצע שכוב אי בשבת לחוד גזירה היא חטו יו"ט אחר השבת
ו"ל דאיבא לאוקומי ברויתא כי"ט אחר שבת דאיוסורא דאוריותא
אכל ה"ג כי"ט דעלמא אי ספיקא או גולדה כי"ט או כחול
מותרת דקי"ל ספיקא דרכנן לקולא הרי לך דאף לרבה ולר"י ולר"י
דגזרו על הכינה מחשש דילמא אתי לידי איוסור תורה ואפי"ה
בספיקא מותר ולא חיישינן דילמא יפגע באיוסור תורה ה"ג כנ"ד
כיון דהטעימה איוסורא דרכנן בספיקא נקל ולא נחוש בחשש
איוסור תורה וא"ת ה"ג נס הא נפל איוסור לפנינו וספק אי יש בו
טעם או לא דקאמרי בגמ' לייטעמיה קפילא אמאי לריך גוי יטעמנו
הוא בעלמא כיון דספק הוא וכדרכנן לקולא וי"ל בפשיטות דשחיני
התם דאתחוק איוסורא לפנינו לא כן כנ"ד דלא אתחוק איוסורא דרי'
שנחשוב

שנחשוב אותו לספק וכ"ש למ"ש הנאון הש"ך בסו' מ"ב סק"ד
 וז"ל וטועמו וכו' ואף ע"ג דקי"ל בכל דוכתא דאסור לטעום
 דבר מאכל לידע אם יש בו דבר איסור וכו' אפשר דהכא קים
 להו להנאוניס דמילתא דלא שכיחא היא שתייה המרה נטולה
 לנמרו והרגילות הוא שנכלעה במקומה וקרוב הרבר שיטעום
 טעם מר וכן משמע מלשון הפוסקים ז"ל ע"כ הרי החט כיון
 שהרגילות שנכלע במקומה וגם מילתא דלא שכיחא היא שתייה
 נטולה לנמרו מותר למטעם ה"כ כנדרון דידן שעל הרוב אינם
 מערכים שום איסור ואם ימלא אחר מעור ה"כ מותר למטעם
 שקרוב הרבר שלא ימלא טעם איסור וכמו שניכר עתה דבר
 זה לעין כל שלא נמלא עתה שנטעום טעם שומן אלוה ותרכא
 בחמאה זו וראיתי להרב פרי מגדים בסו' ז"ח סק"כ כחלק
 משכלות זהב שכתב וז"ל והנה ראוי להזכיר כאן מ"ש הר"ב
 ברפ"ח וז"ל שאפשר שאין סומכין על קפילא בלא אכילה גמורה
 יעו"ש. כמצינו למדין מדבריו דיטעמנו גוי היינו לאכול ולבלוע
 ובעיני אחר לפלוט לא מהני וכו"מ לדין טעימת ישראל בעי'
 אכילה עכ"ל. גם בש"ד סק"כ כתב שם וז"ל כתב ש"ך וכו'
 וב"פ חירץ טועם גוי ואח"ך טועם ישראל דטעימה אינה
 אלא מדרכנן כמ"ש הריב"ש ז"ל עכ"ל וז"ל דטעימה להבחין
 טעם איסור בעינין טועם וכולע וח"ש איסור מ"ה והריב"ש
 בטועם ופולט אומר יעו"ש ושפיר הקשה הש"ך עכ"ל. ואני
 אומר דודאי מהחילה קאמר הריב"ש דההיא דקפילא בעינין
 דלטעום ולבלוע והקשה ע"ז דא"כ אמאי קרי לה טעימה ותירץ
 ע"ז כיון שכחה כרי להכיר הטעם משו"ה קרי לה טעימה
 ועוד הקשה דא"כ דבעינין דלויכול א"כ אמאי אמרו קפילא אפי'
 כל אדם אם יוכל יטעום ותירץ ע"ז אפשר שאין סומכין על
 אחר דלא מהומן לן א"כ שהוא בקי יותר וכל אלו הקו' שהקשה
 לפי שהיית במונת דלא סגי בטעימה לבד בלא אכילה ואח"ך
 אמר אמנם שינוי דחיקי לא משנינן לך אלא טעימה אסורה
 באיסורין ואם כן אחיה מילתא כפשטא וא"כ לכל הדוחקים
 שדחקו והא דקאמר ליטעמיה קפילא אחיה כפשטא טעימה
 לבד והמעיון שם כדבריו השואל וכדבריו וראה ברור דלמסקנא
 טעימה

פועל צדק סי' ז'

טעויה בעלמא סני להכחין בין איסור להותר ואם כן איך קאמר כשני המקומות דלא סני בטעויה לכר וזהו דוקא לס"ד אכל למסקנא ליתא .

עוד

נ"ל להתיר כנ"ד למטעמיה הוא ענמו וליכא איסורא והוא דנעבוד כאן ס"ס ספק עירבו ספק לא עירבו ואח"ל עירבו ספק אם הלכתא כר"ח דסבר טעם כעיקר דאוריותא או כאינך רבנותא דפליגי עליה דהוא דרכן ואי הלכתא כוותיותו הו"ל ספיקא דרכן ולקולא הוא הספק הא' ספק עירבו ספק לא עירבו ודונמא לזה מלאחי שהביא הכ"ו כי"ד סי' פ"ג על מ"ש הסמ"ק וז"ל ומ"ש לפיכך מותר לקנות מהגויים וכו' אלא שאח"ך כתב וי"מ שגם זיר דגיס היכא שיש שמנונית אסור מ"ה ודגיס מלוחים כמו ארנ'גיש מותרים מטעם ס"ס ספק אם נמלחו עם הטמאים או לאו ואח"ל נמלחו שמה לא היה בהם שומן ואז זירם אינו אסור כ"א מדרבנן ע"כ וכונאו פשוטה כמ"ש ואז זירם אינו אסור כ"א מדרבנן ור"ל כיון דהוא דרכן ספיקא דרכן לקולא והוא ספק הא' ספק אם נמלחו עם טמאים ספק לא וא"כ כנ"ד נמו גומא הכי ואם לחשך אדם לומר כיון דמין ז"ל פסק דכברי ר"ת דטעם כעיקר דאוריותא א"כ הו"ל נאכל לו' ספק אי הלכתא כמאן דפליג על ר"ת הנה לזה י"ל דעבדינן ס"ס אף שפסק מרן ז"ל כר"ח וכמו שכתב הרב החיד"א ז"ל בס' עין זוכר אות סמ"ך סי' ל"ב ועו"ש וכ"כ הרב קול אליהו כחלק א"ח סי' ז' באורך אף כנ"ד נראה דליכא למימר הכי שהרי פסק מרן בסו' ז"ח ס"ב בנאערכ מין במינו ונספק דמותר ובנאערכ מין בש"מ ונספק וס' אם היה כאן ס' דאיסור דהו"ל ספיקא דאוריותא ולתומרא הרי דאף דיש ס"ס כעין שלנו ס' יש בו ס' או לא ואח"ל לא יש ספק אי הלכתא כר"ת או כמאן דפליג עליה וכדרכן ספיקא לקולא הוא הס' הא' ספק יש בו ס' או לא ואפ"ה קי"ל כפסק מרן ז"ל לאסור וא"כ גם כנ"ד לא מהני ס"ס להתיר אף עדין יש לעשות ס"ס כנ"ד ולהתיר והוא ספק עירבו ספק לא עירבו ואח"ל עירבו ס' יש בו טעם או לא ואף שיכול להחבר וקי"ל כל דבר שיכול להחבר לא תשיב ספק וס' יכול להחבר ע"י טעויה הכי מילוי בספק א' אכל

אכל בתרו ספיקו אף שיכול להתכבד חשיב ס"ס וכ"כ הכ"ת בכללי
 ס"ס כלל ב' וו"ל כתב מהרש"י בפסקיו בס"ס מ"ז דסמכין אס"ס
 אפי' היכה ראפטר לכבד ע"י בדיקה כדמוכח וכו' ולענין דינא
 הנה הש"ך הביא בשם ס' התרומה והסמ"ג הביאו סב"י לקמן סי' קפ"ז
 דרואה דס' מחמת תשמיש דמותה כלא בדיקה שפופרת
 מטעם ס"ס וכ"כ המרדכי פ"ב דשבועות בשם ר"י וגם הרשב"א
 חזר בו שהתיר סירכא הלוייה בלא בדיקה מטעם ס"ס וכו' אלמא
 דס"ל דכי איכא ס"ס שרינן אף דמלינן לכרורי ע"י בדיקה וכן
 עיקר עכ"ל. והשתא ומה כדאיה דס' מחמת תשמיש דאתחזק
 איסורא ואסורה לבעל הא' ואפ"ה מתירים אותה לבעל ב' בלא
 בלא בדיקה אף שאפשר לכבד מטעם ס"ס כ"ש בכ"ד דלא אתחזק
 איסור כלל להתיר מטעם ס"ס ולזה אף מור"ם ו"ל שכתב דלא
 סמכין הטעימת קפילא מורה בזה דשאני ההס דע"י הטעימה
 אנו מתירים את האיסור משא"כ בכ"ד דספק אית ביה טעם ספק
 לית ביה ולא ע"י הטעימה נתיר את האיסור באופן שלפי עד"ן
 להתיר חמאה זו מכל מה שכתבנו לעיל ועל דהויתר טוב שיקח
 החמאה בתחילת ימי הקיץ שעדין לא יש חשש מוחת הלזין כ"כ
 שקורין רוב'יה ולהטעימה לנוי וכ"ש אס' כבר טעימה המוכר איש
 הישראלי ואמר לקונה שלא יש בה חשש איסור וכך אני המ"ך נוהג
 בתחילת הקיץ אני קונה מישראל שעולה לשרה אלל הערביים
 וקונה מהם חמאה בלתי מכושלת ומכשלה שם ואני שואל אותו אס'
 חמאה זו טובה בעיניו ואם טעם אותה ולא הרגיש בה שום איסור
 והוא משיב הן שמכיר אותה בטעם ובמראה שהיא נקיה ואז חוזר
 ומכשלה עוד פעם שנית בכית וטועם ממנה ופולט וכמה פעמים
 נסיתי כן ולא טעימתי שום טעם איסור באופן שלפקד"ן שאס' בה
 יעשה האיש החושש עי"ז ולא לכו מספק וליכול וליחדיה כנלע"ד.

כ"ד העיר **משה**
 ככמסר"ר **עזרא הכהן**
 ס"ט

סי' ח'

פועל צדק סי' ח'

סימן ח'

האי מאן דיאזר כאור החמה . לתורה ולתעודה כל יומא .
 עבד לחס רב נחל נוכע מקור חכמה . מקשה ומותיב מרישא
 ועד סיומא . מכ"ר רב ועגום כמה"ר **מישה הכהן** כ"ו
 יאיר ויזהיר עוטה אור כשלמה .

מראש מקדמי אר"ש שלמים מרובים דאנא שלמא . וז"ל
 גם הוא יהו אלהיו עמו ויעל כרוכ ההלכות
 בעושר ובנכסים בכנים ובנו כנזות ברמה . מודע לבונה
 מקבלת כחכו הכהיר וזורתיו על לימודי לאוקמו גורסאי
 וכדברים הנקנים כאנב נחמדש לו שנים וג' גרגרום לזרדו
 שהיתר ממרחק תבוא לחמה .

לקור האות הראשון עמ"ש דהא רכתב ה"ה בדרך אפשר
 משום דחשוב וכו' ורו"ס כתב דהא לותא לפי מ"ש
 הטור בקי' ז"ט וכו' לעד"ן דלאו שמה מתיה שהרי הרשב"א
 ז"ל בורר שיתותיו ואתר אכל גבינה של גוים אפילו שחששו
 לתערובת איסור של תורה אינה אלא גזירה ע"ש בכ"ו הרי
 נראה דשאני גבינה שנה ושנה שאעפ"י שחששו בה לתערובת
 איסור חלב טמא חששא זו לאו כדו היא לאסור אותה בכך
 אלא כך היא גזירה דרכנן שראו שראוי לגזור עליה ולאוסרה
 אבל משום החששא לכד לא ראו לאוסרה אבל בכ"ד של הרב
 המגיד שיש שם חשש חלב טמא שאיסורו מן התורה ולא היתה
 בה הגזירה היה מקום לומר כיון שהחששא משום חלב טמא
 יש מקום לומר שהיא עיקרה מ"ה ומשו"ה כתב ה"ה בדרך
 אפשר נבי חמאה ומ"ש לתרץ על דברי הנב"י ויאמץ לחלק
 בין כשהאיסור עלמו אסור מ"ה אף כשנתערב ולא נשאר בו
 כ"ה איסורא דרכנן אז בזה אין מבטלין אותו לכתחילה ובין
 כשהאיסור יש לו שורש מ"ה אלא שלא חל עליו איסור תורה
 הנה חילוק זה הוא חמת ומוקדם מהפוסקים אכן חילוק זה
 לא וועיל אלא למה שהקשית עלי למה לא תמחתי על מרן
 עלמו

עלמו כמ"ס שם אכל באמת שרעת רבי' שאפי' דבר שיש לו
 שורש מ"ה מבטלין לכתחילה וכן להסיה רש"ג ואז יבוא החילוק
 על נכון רכשה'איסור יש לו שורש מן התורה אלא שלא חל
 עליו איסור תורה כמו שמנו של גיד אז ככחול' בזה דעת
 הרמב"ם שמבטלין איסורו לכתחילה אבל למה שהקשיתי על
 דברי הנמ' דלמה הביאו ערוסן מרחוק מהסיה דנקט כשר
 עוף ולא נקט חזי שיעור ודקדקתי דאמאי לא הביאו ראיה
 מהסיה דערלה בזה לא תרע' כלום דהא כד דיוקת שפיר
 הסיה דחזי שיעור והסיה דערלה שניהם שוים דהא באמת חזי
 שיעור עיקר איסורו מן התורה אלא דמישעט שיעורו העתיקו
 מדאורייתא לדרכן דכותה נמו איסור שנתערב כהיתר דעיקר
 איסורו מן התורה אם היה לבדו אלא עכשוו שנפל מן התורה
 מותר כמו חזי שיעור דמן התורה מותר אלא דע"י נפילתו
 העתיקו מאיסור תורה לדרכן שגזרו שאינו בטל עד ס' וא"כ
 הסיה דחזי שיעור והסיה דערלה שניהם שוים ואם כן אמאי
 דקדקו מהסיה דנקט כשר עוף ולא נקט חזי שיעור ולא דקדקו
 מהסיה דערלה ככתב עור שלא סיומתי דברי הכ"מ ומש"ס
 תמתי על הסו"ג וכו' לא ידעתי מהיכן נראה לך דבר זה
 שהרי כתבתי להדיא דאי כונתו לומר דבשאר איסורין לבטל
 האיסור ולאכלו וליהנות מעטו אבל כונתו להשליך האיסור החולה
 והפי' שישאר ממנו מעט אין כונתו לבטלו ולאכלו ומה שדימה
 אותו למנקרי הכשר לרונמא בעלמא נקטיה והן הם דברי מרן
 בכ"מ וככ"י וכחכס למעלה ולמה כאן כתב ונ"ל טעם כאילו
 הוא טעם חדש אשר חידש ממנו הן אמת כי עכ"פ אין נדון
 דידן דומה לדברי מרן דשם כנרון מרן נבי חשש חלב טמא
 כונתו להפריש האיסור מן ההיתר ולהשליכו החולה אכן כנרון
 דידן בכישול החמאה אין הכונה בשביל זה וגם אנכי ידעתי
 זה דאם הוא כמו שהבין רו"ם בדעתי שהיא ס"ס כנרון מרן
 ז"ל ה"כ לא הייתי לריך להביא שום ראיה ושום אריכות כי
 הוה די לי דברי מרן הק' ז"ל ומי לנו גדול ממנו אכן למדתי
 מדבריו כי כס"ס כי האי נראה לו להקטיר וא"כ גם כנ"ד יש
 כמה ספיקי דהא כבר נודע לו בכיורו דיש ערכיים שאינם

פועל צדק סי' ח'

מערכין כלל ואומרים כי זה סימן רע ללאן שימוחו בעון
שמרמים כ"ה וגם אלו שמערכים לאו בכל עת מערכין אלא
בעת שימוח להם מן הלאן וה"כ איכא כמה ספיקי ס' א"ס
חמאה זו שלפנינו היא מהנשים שמערכים כי שמה היא מאוחן
שאונם מערכין וה"ל שהיא מאוחן שמערכין שמה כחמאה
זו שלפנינו לא נמצא להם כחותו עת שומן אליה לערב וה"ל
נמצא להם שמה ערכו מעט מוער עד שנתבטלה כס' ובכמה
ספיקי יש להחיר כרעת מרן ועל כיוצא בזה נסחוייעתי מדכרי
מרן ז"ל גם מ"ש על דכרי ה"ה דהוינו דוקא מין כמינו וכ"ד
מין כשאינו מינו בין כטעם בין כשם והבאת סיוע לזה מדכרי
הרב פרו מגדים ז"ל שכב מדעת עלמו דחמאה ושומן אליה
הוי מין כשאינו מינו וכשאנו לעלמי במקומי אני עומד דנראה
לע"ד דהחמאה עם שומן האלים הוי מין כמינו שהרי מזינו
להרמב"ם פט"ו מה' מ"ה ה"ד שכב וז"ל נפל חלב הכליות
לחלב האליה וכמות הכל א"ס הוי חלב האליה בשנים מחלב
הכליות הרי הכל מותר מן הקורה וכב הרב החבי"ב ז"ל
כהגב"ו אות ס' שרעת הרמב"ם הוא דס"ל דשם אחר הוא
להם דגם חלב איקרו שומן ע"ש וה"כ גם כנ"ד החמאה נמי
ושומן האליה חד שם הוא להם שהרי תרגם הנקלוס פ' וירא
ויקח חמאה ונסיב שמן וא"ס כן נראה ששמותיהם שוים ומין
אחד הם והרי לפי דעת מרן ומור"ם ס"ל דהזלינן בחר שמה
ולא בחר טעמה ואף לפי דעת הש"ך דס"ל דהכל הולך בחר
טעמה וה"כ לפי דעתו מ"ש הרמב"ם דשומן האליה עם החלב
מין אחד לפי שטעמן שוה וגם הרב פר"מג דסכר לה מר
דחמאה ושומן האליה מין אחד משום דסכר לה מר כרעת
הש"ך דהזלינן בחר טעמה ולא בחר שמה כרעת מור"ם ואף
שכחמת עינינו הרואות דלאו חד טעמה הית להו וזה טעם
לחוד וזה טעם לחוד מ"מ ס"ל דקרובים הם וה"כ גם בשומן האליה
והחמאה קרובים הם כטעמם ועוד הרי הרב המגיד כתב דחלב
בקמץ עם חמאה חד כחיו כטיל לפי שהוא מין כמינו ואף
שעינינו הרואות דהין טעמם שוה אלא שהם קרובים וכ"ת דזה
שאני דחמאה עלמה וולאה מן החלב ומש"ה נקראת מין

כמינו הא לא איריא שהיו שומן האליה עם כשר כמה פוסקים
 ס"ל דמין כשאינו מינו הוא ואפי' שהוא יולא מן הכשר וכאמת כי
 לא ידעתי מנ"ל להרב פ"מג דחמאה עם שומן האליה הוי מין
 כס"מ ראו אזלינן בתר שמא שמתיהס שוים ואי כתר טעמא
 קרובים הם כמו שקרובים החלב דהיינו תרבא עם השומן ואף
 דו"ס אף שראית דבריו הרפ"מג עכ"ז לבסוף ספיקי מספקא לך
 ועשית אותי סיף בעלמא שיהיה ספיקא דרכנן ואפשר דדעת
 הרפ"מג כדעת הש"ך דאזלינן בתר טעמא וס"ל דחלב עם שומן
 טעם אחד להם יותר מחמאה עם שומן וא"כ לפ"ז הוי ספיקא
 דרכנן גבי חמאה ונקטינן לקולא עור נתחדשו לי שני עניינים
 שעל ידם נקראת החמאה עם שומן האליה מין כמינו אחת מ"ש
 הטור כו"ר סי' רי"ז גבי הנודר מן הכשר דכל מורו דממליך שלית
 עליוהו מיניה הוא ע"ש והכא כו"ר חס רצה ד"מ לבשל אורז או חטין
 כתוסים ואמר לו לשלוח לך וקנה לנו חמאה ולא מצא השלוח חמאה
 יבוא השלוח וימלך בהם חס תרבו לקנות לכם שומן אליה במקומה
 ועוד אחרת דהא כתבו התוס' בכילה דף ע"ג דכל דבר שבה
 לתקן המאכל מיקרו מינו כמינו ועפ"י דבריו התוס' אלו יש לתרץ
 דבריו הש"ך כמ"ש דחוטו כשר וכש ביבש הוא וחד בתרי בטיל
 והקשית לשאל עליו דזה דוקא מין כמינו ושו"ד שכבר הקשה
 עליו כן הרב קול אליהו ז"ל וגם כנו כנ"ה הכ הוקשה לו כן ע"ש
 ויחכן לומר דמה שמערכין בכרכוס חוטי כשר לאו משום כדי
 למכור כשר במקום כרכוס אלא כדי לתקנו דומיא דמה שמזלפין
 עליו ויין כדי שיהיה נותן טעם בתכשיל וא"כ בזה חזרנו לדברי
 התוס' דכל שהוא לתקן המאכל הו"ל מין כמינו ומשו"ה נקיט לה
 הש"ך בפשיטות בחוטי כשר דהוי יבש ביבש כמין כמינו וכ"ת
 א"כ אמאי לא נקיט לה הש"ך לעיל גבי חששת ויין נסך שמזלפין
 עליו שהוא לתקן הכרכוס י"ל דעדיפא מינה נקט שם כנ"ל לישב
 דבריו הש"ך עוד יש להביא ראיה לנ"ד ממ"ש הרב ט"ז בא"ח סי'
 חס"ז סק"ו להקטר הכרכוס ממ"ש הרא"ש ככלל כ"ד דהדבש אין
 לאסור אותו לפי שנותנים בו כשר נכילה כיון דנימוח ונתהפך
 לרכש מותר דבחר השתא אזלינן ושרי וכקב שהכרכוס נמו כיון
 שנימוח במאכל וכטל האיסור והוא כמו דכש דהכא בכל השנה

פועל צדק סי' ח'

ע"ש. אם כן גם כנ"ר גבי חמאה שנימוחה במאכל ונתבטלה
בתבטול מותרת אכן דברו הט"ז באלו כספר החתום דנה דמות
וערוך לברכום מההיא דרכש דהתם שאנו דבעורו אלל הגוים
עורבו עמו בשר נבלה עם ונימוח ונתבטל איסורו בעירוב הכל
בכרכום בעורו כרכום אלל הגוים לא נימוח עם אלא עד שיכוח
אלל ושהאל ויניחו בתבטול ויהיה נימוח ואז באורו עת איך יהיה
מוחר לבטלו לבתחילה ועוד הרוי הטור בסו' רי"ו בא"ח כתב גבי
היתר המור משם רבינו יונה ז"ל שאפשר ליתן בו טעם להחירו
דפירשה בעלמא הוא הע"ג דתחילתו היה דם דבחר השתא אזלין
קדע שקרו הדבש אם נפל בו חתיכה איסור אף עפ"י שהאיסור
נימוח בקוכו כיון שדרך הדבש להחזיר הדבר הנפול בחוכו דבש
דיונינן ליה כמו דבש ה"נ אעפ"י שהיה תחילתו דם בחר השתא
אזלין ע"ש ה"כ נראה דלא אמרה ר"י אלא דוקא גבי דבש שמחזיר
הדבר שנפול בקוכו לבמותו משא"כ גבי כרכום דאין מחזיר הדבר
שנפול בחוכו במותו וה"כ מאי דאיה מביא מדברי הרא"ש לברכום
ובעת ז"ע. גם מה שדקית מה שהבאתו דאיה מההיא דה"ה
וכתבת דת"ה חרתי בעי ספק איסור וגם אינו מכויין לבטל
האיסור ר"ל דאינו נהנה בהנאת התולעים כלל ונשחייעת בזה
ממה שראית להרב חקרו לב"ז ביו"ד ס"ח דף פ' שהעמיק הרחיב
בפירו זה ובסיף דבריו מסיק דלבטל איסור תורה ונהנה מהאיסור
מטעמא דאינו מכויין לבטל אינו רואה בו מחיר וכו' ולא ידעתו
מה עלה בדעת רוס"ם לדמויי נדון דירן לנדרין הרב חקרו לב"ז
כי הרב ז"ל נדונו היה בודאי איסור ועל כיוצא בזה אמר שלא מלא
בפוסקים שהחירוהו מטעם דאין מכויין לבטל אבל בספק איסור
לא עלתה על דעתו דבר זה ואדרבא במקום שהיה מונח פוסקים
כנגדו שמתירין היה מחלק ואומר שלא כתבו כן אלא בס' איסור
אבל בודאי איסור לא אמרו שהרי תחילה הביא דברו שריב"ש סו'
שמ"ט ופקקו מור"ם ביו"ד סו' קכ"ה דמה ששימוין חלב דהיינו
תרכא בין נסר לנסר כדי שלא ינטף היין און ככך כלום לפי וכו'
ועוד דהיין כשנוגע בחלב כבר הוא מתערב עם היין האחר ואין
זה מלא"ל כיון שאין כונתו לבטל ולנסות מהאיסור והפר"ח ביו"ד
סו' ס"ד קק"ו כתב שבעיקר הדין כיון ופה שכל שאין כונתו
לבטל

פועל צדק סי' ח' סב

לבטל כדו ליהנות בו מותר ולא מיקרו מא"ל וכמ"ס הכ"י לקמן
 בסו' פ"ד בשם הא"ח על דבש שנפלו בו נמלים והביא רחיה
 גדולה לזה מן הירושלמי גבי סזה תרומה שנפלה וכו' ע"ס .
 ולמדנו מדברי הריב"ש וגם מדברי הפר"ח שאפילו כנהנה מן
 האיסור עלמו ואפי' בודאי איסור אם אין כוונתו לבטל מותר
 והפר"ח כתב כן ברעת מרן עלמו ולא סבר לה מר' לחלק בין
 נהנה מהאיסור לאין נהנה גם הר"ן ז"ל בפ' א"מ גבי מהו לתת
 לתוכן שבר כתב רלא נאסר לבטל איסור לכתחילה כ"א במתכוון
 לבטלו כדו ליהנות ממנו הא' לא"ה שרי והריב"ש והר"ן תרוייהו
 אפי' באיסור תורה שרו כאין מתכוון לבטל שהרי הביאו רחיה
 מהיתר כלי מדין וגם הר"ש בפ"א דתרומה גבי מתני' דמגורה
 פירשה בענין זה וגם החק"ל עלמו כתב ואף למה שזדרתי לעיל
 דלא התור הר"ש כ"א מספק הרי ספק הרגיל וקרוכ לודאי שיש שם
 קצת חטו תרומה וספק כזה לכ"ע איסור מד"ת ואעפ"כ התירו
 מטעם דאינו מכיון לבטל ותימה הוא עליו דנראה שלא ראה דברי
 הר"ן והריב"ש והר"ש ושאר פוסקים שאבאר בסמוך דפשיט להו
 דגם בשל תורה שרי באינו מתכוון לבטל שלא ירד להבין זה בפ'י'
 היורו' וז"ע ע"ס כד"ק . הרי בר' מדברי החק"ל דמפשט פשי' ליה
 דגם בשל תורה ובודאי איסור אם אינו מכיון לבטל מותר ואף
 שאחז' חזר בו לפי שראה חשו' הר"ן ודברי הרשב"א ז"ל שהם כהפך
 ומתוכס ולא לידון בדבר חדש בין נהנה מהאיסור לאין נהנה מ"מ
 מדבריו נראה בשנים ובג' מקומות דבספק איסור כ"ע מודים בו
 שהרי בדף ע"ה ע"כ כשראה להר"ש שהוא כדברי הר"ן והריב"ש
 כתב דלא מכרעא שו"ל דכו התיר במגורה מה"ט היינו דאורי
 דאינו רואה חטו תרומה ומניחם דכבי הא' איסור אלא דכבר כירר
 כדרכו אלא שלא ברק בחורין ובסקדין וכבי הא' שרי כיון שאין יודע
 בודאי שיש שם חטו תרומה לא מיתוי' כמבטל איסור לכתחילה וז"ס
 שלא נכתוון לבטל ופירושו כיון שאינו ודאי אלא ספק ע"ס . הרי
 נראה מדבריו להדיא דבספק אם יש כאן איסור לא מיקרו מא"ל
 ונראה מדבריו ג"כ דכדבר זה כ"ע מודים בו שאין בו משום
 מא"ל גם בדף ע"ח כתב שאפי' הרשב"א שאוסר לבטל אפי' באינו
 מכיון לבטל עכ"ז אינו קולק להטור דשאנו חטים הניסוכים דאין

פועל צדק סי' ח'

שם ודאי חמץ וכס' חמץ גם הרשב"א יורה דכל שאינו מכויז לבטל
שרי עיו"ש הרי דמיפשוט פשיטא ליה דכספק איסור כ"ע מודים
דאם אינו מכויז מותר ואף שבמקום אחר תירץ שי"ל דאינו חולק
להטור שי"ל דהיינו משום דס"ל דהיזינא בנשיבא עכבר חשש חימוץ
מד"ת כ"א מדבריהם ודקדקת בחורה שבע"פ הא חשש וספק
איסור של תורה היזינא מבטלים ואינו אומר דלא עלה על דעת החק"ל
דבר זה מעולם אלא משום דכן הוא האמת שחשש נשיבא העכברים
הוא מדבריהם והראיה שלה כתב כאן ובכל מקום הנו' שאם הוא
ספק של תורה היזינא מבטלין ולא חש להאריך כי כבר גילה דעתו
למעלה ועוד אפשר לומר דהכה כיון שהחטים הנישוכין הם ניכרים
משו"ה דוקא לפי שהם דרבנן מתבטלים אכן בעיקר מ"ש דהטור
בא"ח סי' תנ"ג לא מייירי אלא בחשש רוק שהוא חשש של דבריהם
ליתא שהרי הסמ"ק כתב גבי חטים שלמחו שאינם בטלים אפילו
נטחן קודם הפסח כיון שהוא יבש והיב טעמא בשעת אפייה
בפסח וכתב הת"ה סי' קי"ד ופסקו מור"ם סי' תנ"ג שכתור ה"ח
כתב דשפיר מתבטל קודם הפסח ולא חשיב מא"ל כיון שאין מכויז
לבטלו וההם כגדון הסמ"ק הו' ודאי חמץ גמור כמ"ש הכ"ח שם
ואפ"ה לדעת הת"ה מותר ואף שמרן ז"ל פסק בהסמ"ק והראיה
שהביאו בלתי שום חולק נראה דהיינו דוקא לפי דס"ל דהו' יבש
ביבש ויהיב טעמא בשעת אפייה אבל ודאי שגם מרן ז"ל סבר
לה מר כדעת הת"ה דאל"ה הו' דכרי מרן סת"אי ניכחו שהרי
בכאן פסק כדעת הסמ"ק ודלא כהת"ה ואיך פסק בי"ד סי' פ"ד
כדעת הת"ה והוא כר פלוגתיה דהסמ"ק אלא ודאי נראה כדכתי'
והנה מאי דפשיטא ליה להחק"ל ובתב דבוראי איסור ונהנה ממנו
אינו רואה בו מתיר ואדרבא גדולי הראשונים אסרוה לעד"ן דלא
ברורא לי מילתא שהרי ברון הת"ה אפי' שנהנה מנוף האיסור
מותר גם מדברי הרשב"א כהשו' סי' תס"ג כתב וז"ל וכל האיסורין
שרוכה עליהם שוגג מותר ואעפ"י שטחנן מזיד נקרא שוגג לענין
ביטול שלא נחכוון לבטל אלא לטחון ולאכול וכדאיתא בירושלמי
אף טוחן לכהחילה ומותר שכן דרך כהנים טוחנים מדומע
בבתיהם עיו"ש . הרי משמע דגם כנהנה מהאיסור מותר כל
שאין כוננו לבטל גם הרב הקב"ה הכריח בתשו' חו"ד סי' קע"ד
מתשו'

מתשו' הרשב"א דסי' תנ"א דאם אינו מכויין לכטל האיסור שרי גס
 מדברי הרב"ז שהבאתי לעיל שכתב על תכשיל שנפל בו איסור
 כחב דאע"ג דקי"ל אמ"ל ה"מ כגון שירע שנפל איסור ומוסיף
 עליו כדי לבעלו אבל הוכח דלא ירע הוי כאילו נפלו המים מאליהן
 ונתכטל עי"ש. הרי דסבר לה מר דאין לאסור משום מא"ל אלא
 דוקא שירע שנפל האיסור והוסיף עליו מים לבעלו וא"כ ככ"ד
 גבי חמאה ווכל להנחה בתכשיל ולכטלה ואם איתא שדוקא
 שהאיסור נמאס לא הוה שתיק מינה ולפחות בשאלה היה מגלה
 דבר זה ומ"ש עוד דהא ספק איסור מחלוקת גדולה בין הפוסקים
 או איסורו דאורייתא או דרבנן ורוב הפוסקים הסכימו שהיא
 דאורייתא ומרן מכללם ממ"ש בה"ק סי' תרפ"ח וכו' והנה בתורה
 שבע"פ אמרת לי כי ראית כן בספר אחד שדקדק בן מדברי מרן
 וכשחני לעצמי כמו זר נחשב דבר זה ומהתימה מרו"ס איך לא
 תמנה על אותו ספר שהרי הפוסקים שנחלקו בזה ירועים
 ומפורסמים והם הרמב"ם והראב"ד והרשב"א והר"ן ז"ל דלהרמב"ם
 והראב"ד ק"ל דכל ספק איסור איסורו מד"ס והרשב"א והר"ן ק"ל
 שאיסורו מד"ת ומרן ז"ל בכ"מ פ"ט מה' עומאת מת כדי לקרץ
 שם השנת הראב"ד כתב דלא כתב שהוא מד"ס אלא בדבר שאיסורו
 משום לאו גרידא אבל בדבר שזדונו כרת אף הוא יודה לדברי
 הרשב"א שאיסורו מן החורה וא"כ מהיכן משמע מדברי מרן
 שהוא מכללן ואדרבא הוא מפרש בסי' תרפ"ח אליבא דהרמב"ם
 והרמב"ם עלמו הוא חבי התעורה שהספקות מד"ס ואם כן דל
 מהכא דמרן מכללן וא"ת דעכ"פ נפקא מינה לכ"ד שהוא ספק
 חלב ולרעת מרן אפי' לא איקבע איסורא אסור מד"ת אף זו ליתא
 קרא דמרן ז"ל מפרש כן אליבא דהרמב"ם והרמב"ם עלמו מלינו
 לו בה' איסורי ביאה פ"ט וז"ל כל אשה שהיא עמאה משום כהן
 בימי נידחה הרי זו ספק נדה ויושבת עליו ז' נקיים והכל מד"ס
 לפיכך הבא עליה מבין אותה מבת מרדות הרי מלינו לו כספק
 כרת ולא איקבע איסורא אסור מד"ס ואם כן איך אפשר לומר
 שרעתו שאפי' לא הוקבע איסורא שאסור מד"ת ועוד הרי כתב
 בפ"ט מה' עומאת מת ואעפ"כ דבר שתיבוס על זדונו כרת
 ספיקו אסור מן התורה שהרי העושה אותו תיבס עליו ע"ש.

פוער צדק סי' ח'

הרי משמע ללא כתב שהספק איסור מ"ה אלא דוקא במקום
שמחייב באשם תלוי אבל במקום שלא הוקבע איסורא איסורו
מד"ס וא"כ איך יכתוב מרן שאפילו לא הוקבע איסורא שאסור
מד"ת אכן נראה לומר בדרך פשוטה לרעת מרן ז"ל והוא כי מהר"א
איוכב רעה להוכיח דאין נקרא ספק אלא דוקא במקום שהוקבע
איסורא אבל במקום שלא הוקבע איסורא אין זה ספק יהיה מה
שיהיה דאורייתא או דרבנן ומרן ז"ל תירץ לו דאם"נ דלענין אשם
תלוי נזירת הכתוב היא דלא מחייב אלא במקום שמחייב אשם תלוי
דהוקבע איסורא אבל אם"נ אפי' במקום שלא הוקבע האיסור
אפי' שאין חייב אשם תלוי ספיקא מיהא הוי בין שייהו איסורו מן
התורה כגון חלב ובין שייהו איסורו מדרבנן כגון מקרא מגילה
אסור ספיקו מד"ס וזה מוכרח ברבנו מרן שהרי מקרא מגילה
אסור ספיקו מד"ס וא"כ איך אפשר שבנות מרן לומר שאפילו לא
הוקבע איסורא שאסור מד"ת ועוד דהיה דפ"ט מהל' איסורו
ביאה הו"א תיובתא אלא ודאי נראה כדכתיבנא באופן דנראה
פשוט דאף אם נהנה מהאיסור אף לרעת מרן ז"ל מותר וכן ראונו
להרב מהר"א בס' שמע ועקב בארעה דרבנן אות א' סימן י"ו
שאתר שהביא דברי הרשב"א דסו' חס"ג הנו' כתב וז"ל נראה
כהרי"א דס"ל דלא אמרינן אמ"ל אלא במכוין לבטל אבל כל שאין
מכוין אלא לתקן ולאכול לא אמרו וכ"כ מרן בי"ד סימן פ"ד ס"ג
גבי דבש שנפלו בו גמלים וביתר מרן בכ"י הטעם לפי שאין כונתו
אלא לתקן הדבש וכ"כ מור"ם בי"ד סו' קט"ו וכו' וכ"כ בת"ה סו'
קע"א ומהריט"ץ סו' פ"ה עכ"ל. הרי דסבר לה מר כדעת מרן
שאפי' נהנה מהאיסור אפי' אם אין כונתו לבטל שרי וכן ראונו
להרב פרי הארץ בסו' י"ג דף ל"ד שהכריח מרבנו הריב"ש הנו'
שאפי' כנהנה מנוף האיסור כל שאין כונתו לבטל מותר וא"כ אין
לחוש לדבריו הרב חקרי לב הנו' שכתב כנהנה מנוף האיסור שאין
מותר אלא אפי' נהנה מנוף האיסור כל שאין כונתו לבטל מותר
הוא ומה גם דהרב חק"ל עצמו בס' איסור ככ"ד אף הוא יורה
שאם אין כונתו לבטל מותר ועוד תמיהה לי על ר"ס דאין בירור
לך כ"כ דהת"ה חרתי בעני ספק אשם יש איסור וגם אין כונתו
לבטל אף שאין מפורש כן להדיא בדבריו ואיך לא נראה לך דברי
החק"ל

פועל צדק סי' ח' סד

החק"ל דהת"ה תיתי קאמר כפי' שאחר זה דהיינו או אם יש ספק
איסור ואז אפי' שכונתו לכטל מותר או אפי' בודאי איסור אם אין
בונתו לכטל מותר כמו שיעו"ש .

ומעתה עפ"י כל האמור לעיל עלה בידנו כנ"ד כמה ספק
ספיקא דודאי אפי' יש אחת מהם ראוי להקיר כ"ש

בכמה ספיקי והנה כבר ביארנו את אשר שמענו מפי מגידי אמת
כולם כאחת ועידון וגירון שלקנות שומן אלוה וחלב ויערכו דבר
הנמנע מהם כ"א דוקא כשימות להם לאן וגם כמה מהם שאפילו
ימות להם לא יערכו כי זה סימן רע להם וא"כ יש לפנינו כמה
ס"ס הראשון חמאה זו שלפנינו אם היא מהערכיים שמערכים או
לא ואת"ל שמה היא מהערכיים שמערכים שמה באותו עת לא
מת להם לאן עד שיקחו שומן אלוה שלו ס"ס כ' ספק עירכו ספק
לא עירכו ואת"ל עירכו שמה עירכו אחד מששים או פחות ויותר
ונתכטל האיסור בעודה חללס . ס"ס ג' חמאה זו שמעורבת עם
שומן אלוה ספק אם שומן אלוה עם החמאה אם היא מין כמונו
ומן התורה חד בתרי בטיל ולא נשאר לנו כ"א ספיקא דרכן או
מין בשאינו מין ומן התורה כס' ואת"ל שהיא מין בשאינו מין
שמה אין כאן איסור . טו"ר להרמב"ם בפו' המשניות במס' ע"ז
פ"ה גבי יין נסך שנפל ע"ג ענבים כתב כי מין בשאינו מין יש"ד
חלוקים האחד שיתערב דבר בדבר ויפקידו אם כטעמו אם כריתו
בשעתו ולאחר זמן כלו' שאינו סר קלקולו ממנו מתחילה ועד סוף
כגון שמנונית הכשר שנתערב עם הדבש שהיא מפסידו תמיד
והחלק הב' שיסיה הדבר שנתערב בו בשעתו ואת"ל והוא הנקרא
משכית מתחילס ועד סוף והחלק הג' שישיבת טעמו לשעתו ולאחר
זמן הוא מפסידו כעירוב שמנונית הכשר והחלב עם החמאה
לפי שהוא מעיב טעמו וריתו וכאשו ואת"ל מפסידו וזה נקרא
משכית ולבסוף פוגם וחלק הד' הוא שמפסידו לפי שעה ואת"ל
משכיתו ושני חלקים הנשארים לא נתבאר בתלמוד היותם מהם
אסור ואיזה מהם מותר ולפיכך שניהם אסורים וכו' עיי"ש וכן
כתב שם רבי' עובדיה ז"ל כדברי הרמב"ם ממש וכתב גם כן
שהשנים מהם והם משכית ולבסוף פוגם ופוגם ולבסוף משכית
אסורים מספק ע"ש . הרי כתבו להדיא דשמנונית הכשר עם
החמאה

פועל צרק סי' ח'

החמאה הם שני מינים ואין בהם ספק אם הם מין אחד אכן
עכ"פ למדנו מדבריו אלו שני עניינים לכ"ד אחת דשמנונית הכשר
עם החמאה אפי' שהוא בשר וחלב לא אמרין כיום אחיכה נעשית
בבולה דומיא דהנך ועוד אחרת דשמנונית הכשר עם החמאה כיון
שהוא משכית ולבסוף פוגם איסורו מספק וכיון שאיסורו הוא מס'
א"כ כנ"ד שהוא ספק אם יש כאן תערובת הו"ל ספק ספיקא
ונמלא בדינו ס"ס ר' וכן ראיתי להרב פרי מגדים כסו' ק"ג אות
ז' שכח דפוגם ואח"ך משכית יש לדרד להקל דליכא איסור תורם
ובן נמי השכית ולבסוף פגם וראה דליכא איסור תורה וכו' עיי"ש
אלא שיש לי לתמוה על דבריו דאמאי כתב יראה כאילו הם ר"ע
ולא כתב שכן כתב הרמב"ם בסו' המשנה וכ"ת דעד כאן לא כתבו
הרמב"ם והרע"ב דבין השכית ולבסוף פגם וכין פגם ולבסוף
השכית אלא בעת שהוא פגום הדבר ההוא אבל בעת שהוא משכית
אפשר לומר שהוא אסור מד"ת הא נמי ליחא דהא לא נתבאר יפה
בדברי הרמב"ם אימתו הוא פוגם ואדרבא כתב שישכית טעמו
לשעתו וא"כ כנ"ד שמכאיוס החמאה מדרך חוקק יוס או יומים
ווחקן שהיתה מעורבת מקודם אללם וכבר החמילה לפגום וא"כ
לפי דעה הרמב"ם אסורה מספק דהא השתא היא פנומה ומה
שיש לתמוה על דברי הרמב"ם כמ"ש ושני חלקים הנשארים לא
נתבאר בש"ס איזה מהם אסור ואיזה מהם מותר והרואה יראה
דכש"ס שפיר נתבאר משכית ולבסוף פוגם ופוגם ולבסוף משכית
כתב מרן שכלומר מכ"ש כבר ראיתי להרב פרי חואר שם כסו' ק"ג
שהקשה קושיא זו על הרמב"ם ותירצה בדרך נאות וחריף כמו
שיע"ש גם הרכ לח"מ תריץ ותיב לה ב"ה יעו"ש . ולפקדן לפ'
דברי הרמב"ם והוא כי הוקשה לו שתי קושיות בש"ס ומינה נתבאר
לו כי שני חלקים לא נתבארו בש"ס והוא כי בתחילה הוקשה לו
כי רבי חננאל למה לא הוקשה לו לעולא מרישא דברייתא דקתני
כפל של תרומה תחילה ד"ה אסור ואיך אמר עולא מחלוקת
במשכית ואח"ך פוגם ועוד הוקשה לו מכרייתא זו על מה שמלנו
לעיל דילפי ר"מ ור"ש פלוגתייהו מהנכילה ופלוגי שם במשכית
ואח"ך פגם ור"ש מתיר לנמריו ואיך קאמר בכרייתא כנפל של
תרומת תחילה דה' אסור ואפי' ר"ש מודה שאסור וקושיא זו רומת
לקושיא

לקויות החוספות ד"ה אבל במשכית ולבסוף פגם ד"ה אסור
 והרמב"ם לא נראה לו חילוק החוספות כי הוא דחוק כנראה
 למעיון ולכן נראה לומר דרבי חננאל לא עלתה על דעתו להק'
 לרבי עולא מההיא דנפל של תרומה תחילה לפי שפשוט לו
 כי יחרץ לו עולא כמו שחורץ רבי זורא שאמר שאני עיסה
 שראוי לחמץ בה כמה עיסות וא"כ דוקא גבי שאור דרבי הכל
 שאסור לפי שאינו חשוב פגם כ"כ אבל גבי נכילה ודכוותם
 שהוא פוגם לגמרי בזה הוא מורה לעולא דכהא פלוגי ר"מ
 ור"ש ויתכן לומר כי ר"ש דקו"ל כוותיה לגבי ר"מ אפי' משכית
 ולבסוף פגם מותר ומה שהקשו בש"ס וא"ל וכ"ה ה"כ כדשאני
 ליה עולא לר"ח ומי פלוגי והתניה נפל של תרומה תחילה
 ד"ה אסור עולא יחרץ הו' כדאיפתא והו' כדאיפתא דכסיפתא
 אשמעינן משכית ולבסוף פוגם דפלוגי וכרישא אשמעי' דשאני
 עיסה דכיון שהוא מחמץ בה כמה עיסות אפי' שהוא פוגם
 אסור ואפי' ר"ש מורה בה דאסור והשהא לעולא דריכות הרישא
 והסיפתא לא כמו שאמרו בש"ס לר"י אלא רישא אלטרין לומר
 דשאני עיסה שאפי' ר"ש מורה בה וסיפתא אשמעינן דמשכית
 ולבסוף פוגם פלוגי ומעתה ממה שמצינו דתתם הש"ס לעול'
 יליף לה מנכילה וכמשכית ולבסוף פוגם פלוגי נראה להדיא
 דסבר סתמא דתלמודא כעולא ואם כן ראוי לן לפסוק כר"ש
 דמשכית ולבסוף פוגם מותר כר"ש וממה שמצינו אחר כך
 שהביאו ראיה לר"י ושקלו וטרו אליביה נראה דסבר כר"י סתמא
 דתלמודא ולכן כתב רבי' בפיו המשנה דלא נתבאר בתלמוד
 איזה אסור ואיזה מותר כנ"ל ליושב . ס"ס ה"ה מ"ש הרמב"ם
 בפרק ט"ו מה' מאכלות אסורות ה"ה כיצד הוא ממשו כגון
 שהיה מן החלב כזית בכל שלש ביצים מן התערובת אם הכל
 מן הנריסין האלו כשלש ביצים הואיל ויש בהם כזית מן החלב
 לוקה הכל פחות מנ' ביצים מכין אותו מכת מרדות מדבריהם
 וכתבו ההגהות שם שהטעם דאם יש בו כזית ככא"פ לוקה
 לפי דקו"ל כר"ת דטעם כעיקר דאורייתא אבל רש"י סבר
 דטעם כעיקר דרבנן ואפילו יש בו ככא"פ אינו לוקה אלא
 בממשו של אסור שהוא בעין עיו"ש . נמצא לפי זה לדעת

פועל צדק סי' ח'

הרמב"ם שאין מתחייב מלקות כ"א דוקא כשיש כזית דהוינו
ששם דרהיס כחוד ג' כזיתים שהם ז"ך דרהיט אבל ככ"ד שכתוב
כ"ז דרהיס ומא' למרבה ג' דרהיס א"כ אין האיסור חל עליו
כ"א מדכריהם וככ"ד שהוא ספק אם ימא' שם כלום ה"ל
ספיקא דרבנן ולקולא וכבר מלאנו ראינו להרב משנה למלך
בפ"ד דהלכות בכורות שכתב בספק שעיקרו מן התורה אלא
שהוא דרבנן גם כזה ספיקא דרבנן ולקולא וכן דעת מרן ז"ל
שכתב בפ"ג מה' מעשר ה"ב שכתב על דברי הרב יפה עשה
שלא חש לסכרת הרשב"א ז"ל משום דכיון דס"ל דתרומה כ"הו
דרבנן ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא עוד מלאתי להרב החכ"ב
בהשו' לז"ר סי' ק"ג שכתב דאע"ג דאתחזק ריעותא עכדינן
ספק ספיקא ולקולא ע"ש . הן אמר כי מרן ככ"ד סומן ז"ח
הכזה דבריו הרמב"ם הללו וכחכ עליו שם ונראה דלא אתו
כר"ת דהא אף על פי שאין בו כזית ככ"א q מיתסר לר"ת
מדאורייתא כל זמן שאין בו ספק וכיש בו כזית ככ"א פ' נמו
לר"ת מתחייב על אכילת כזית ולהרמב"ם לא מתחייב עד שיכל
ג' כזיתים אבל ברש"י א"ש וכו' ע"ש . וא"כ מרן ז"ל דפסק
כר"ת ולא ברש"י והרמב"ם ואנן כתרמה אזלינן לא אהניא לן
מידו דבריו הרמב"ם אכן נראה דעכ"פ אהניא לן שיטתיה
דסבא הוא הרמב"ם ז"ל בהג"ק עמו שאר סניפים וסניפים
שכתבנו לעיל משם הפוסקים ועוד שכבר כתב רז"ס והבוא
לנו דבריו החיד"א ז"ל בעין זוכר דאפי' נגר מרן ז"ל עכדינן
ס"ס . והנה הגאון ר"א מוילנא ז"ל בסומן ז"ח כחב דבריו
הרמב"ם בפירוש המשנה במ"ש ושני חלקים הנשארים לא
נכתבא בתלמוד הם טעות כי בת"ר נכתבא חלק האחד והוא
השביעית ולכסוף פנס עיי"ש וכבר נכתבא דהו משום הא אין
לרוך לשבש הספרים כי כבר ביארו לקושא זו בפנים שונים
הפוסקים ז"ל ועוד כי לפ"ז לרוך לשבש גם דבריו רע"ב שגם
הוא העתיק דבריו הרמב"ם וזה לא יעלה על הדעת . הכלל
העולה דחמאה זו יש לזרז לתורה כשופי וגם יש להחזיק
ביר עם בני ישראל שאוכלים אותה כשופי זה כמה שנים בלתי
שום פקפוק ואינם אוסרין אותה עד שיראו הקשם בעין ומי
שרוצה

שרוצה להחמיר על עצמו שלא לאוכלה מי ווכל לומר לו קום
 אכול אכן צריך להיות תמים בכל דרכיו אשר דש ארס בעקביו
 והן הם גופי תורה הם יסקול אותם והרוצה להוציא עצמו
 מהספק יקח החמאה מאדר עד סיון שאז לא יש מיתה בלאן
 ברוב השנים וגם ינחה שנים ושלשה חדשים שאם יש בה
 הערובת יראה הפגם לעין כל וגם יראה אותה למי שהוא
 אומן וכו' בע"ה יגלל מספק חשש היסור ואם ירצה לאכול
 אותה בלתי דקדוקים הנזכרים כבר כתבנו שיש פנים להסיר
 ככלע"ד

נאום האד"ן
 ס"ט

זכרון דברי אר"ץ יע"א

אמרתי אלקטת נח קלח מדברי ומקרי עירנו ארס לוכה יע"א
 מה ששמעתי מפי אנשים חשובים שקבלה בידם
 מהדבר ההוא ואמרתי לחברו הנה כי יש בו תועלת לכמה דברים
 ולענין דינא **ארס צובה** היא אשר כבשה אדוננו רוד הע"ה
 על ידי שר לבאו וואבן' לרויה וראיתי בס' כ"י
 שכתב כי היו בה באותו עת עמלקים ומשו"ה נלחם בהם וקבלה
 בידינו שהיה כתוב על אבן כותל המגדל שקורין אל קלעא אני
 יואבן' לרויה כבשתי זה המגדל והעיר ושמעתי היום מזקנים
 שמה כמה שנים בנו כותל אחר לפני הכתיבה ונעלמה האבן
 שהיא עד היום הזה ויש בעירנו תומה גבוהה כנין חוק וקדום
 כאבנים גדולות אכן לא נודע מאיזה זמן ויש שם שכעס פתחים
 לעיר מלפנים ככרזל ושמעתי מזקן ת"ח אחר ז"ל שקבלה בידו
 שכל פתח ופתח היה שם דבר פלא כמה שהיה מיומי קדם ושמע
 על ג' מהם אחר יש בו טן דג גדול אורך כ' אמות וקוה פי כאב
 אל נציר ועד סיום רואים אותו וכפתח אחר יש אפודן של אחר מן
 הנפילים

זכרון דברי אר"ן

הנפילים והוא כמו כר וכסת וכמקום אחר יש קנקן וכחוכי חול
מנהר סמכטיון שמתנועע כל ימי השבוע ויום השבת נת ופעם
אחת ראה נוי אחד זה הדבר ונתקנא הרבה כי אמר זה חיווק לרת
ישראל על יום השבת ועמד ושכרה ואכרה והלועזים המתורמים
בעולם לא ראו הנגר ההוא והכחישוהו והרב החיד"א ז"ל כתב שיש
גבול אחד בזה פרס שאין יכולין לעבור משם מרוב הקיות והנחשים
והביא סיפור מעשה רב באחד חכם שליח מא"י שאבד לו הדרך
והגיע לשם והחזירוהו . ואני המאסף שמעתי מאיש אחד שכל
מעור שרעב ללכת לא"י ובא לפה אר"ן ואמר כי עיר שרעב היא
סוף גבול הישוב ומשם ואילך מדבר שמש ואין בו כ"א חיות השדה
ונחשים ועקרבים והעיר היא חסת ממשלת כשיאים שקורין
שורפ"א המוחסים עד ישמעאל ומקרוב בא אחד אשכנזי ושמו ר'
ברוך (ומתזמנים נראה שהוא ר' ברוך אשכנזי שכל לפה אר"ן
שנת התקפ"ו ואמר לו שגרב עצמו ללכת לחפש על עשרת
השבתים) ובא לשרעב וא"ל שרואם ללכת לשם ואמרו שיש טייעא
שהוא הולך ומסחר שם ובא הטייעא ופסק עמו לחוליו לשם
והלבושו שריון שקורין זירך ולבש ג"כ הוא והלבוש לגמל והוליו
לשם וראה שיש שם ישראל לרוב ויש עממם אומה אחרת וכורתיס
ברית זה עם זה אכן אין להם ישוב ונחיס כמו הארצות הללו וגם
אין כנייהם תורה כ"א כמה מלות שהם קבלה בידם ואמרו כי יש
עוד למעלה מהם ישראל ונהר סמכטיון אכן הדרכים מסוכנים
ואער גדול וכדאותו כן חזר לשרעב וסיפר להם ושם היתה מנוחתו
ז"ל . ויען שראיתי לקנת חכמים בעיניהם כי אומרים שעולם
כמתנהגו נוהג ואין מאמינים בשום דבר כ"א בראיית העין או אם
הם כחוכים כספרי המורס לכן אעתיק להם פה מה שכתב בספר
מאור עינים מהאדומים כדף פ"ח משם ראש חכמי הטורים ספר
ט"ו פ"ט לענין גדול גוף הענקים שראה שן בן ארם אשר הלך
נחמד לערך שנינו היה מתחלק למאה שן גם כתב בספר מקוה
ישראל שבעיר ליסכונא בארץ פורטוגאל היה כושי אחד שהיה לו
כלי זכוכית מלא מהחול הנז' וכל ערב שבת היה הולך לרחוב
היהודים ומראה להם החול הנז' בזכוכית ואומ' להם סגרו החנויות
כי בא עת לקבל שבת גם אנכי שמעתי מאיש אחד ישראל כשר
ספפר

שקפר לו חכירו שכעיר רומא הראה לו ערל א' מוכר סממנים
 קול הנו' זרור כחך כויר וא"ל שכיום שבת קדש הוא נח . ועל
 הווית הנפילים היתה לי ידיעה הכל ככתב מחכס אחר אזהכי
 אשר כנפשי כי מלכר היותו מתופשי התורה כר"ו הוא כקי גס כן
 בספרי חכמות העמים והוא קרא כספר אחר של אחר המיוחד
 מחכמי הנולדים זה שמו ריקורטאל'וני שהעמיק הרחיב כענייני
 הענקים והכיה ראוות אין מספר שנמלאו עלמות ושוניס גדולים
 לאין ערך וכפרט של מלך א' קדמון של זרפת הנקרא טיאופומפו
 שהיו כחפיו רחכים לאין שיעור ושס הוכיח כמישור שכל הכתוב
 בספרי הקדש מענייני הנפילים הוא אמת וזרק ודי כזה לסתוס
 פי כל המקטרגים המלפלפים והמהגים .

בשנת תתק"ל לחלף החמישי כא' ר' כנימין כמסעותיו לאר"ץ
 והיא היתה עיר מלוכה לגור אל דין קודם שאלכו כני
 עותמן וכחך ארמונו מוקף תומה גדולה מאור ולא היה כה נהר
 ולא מי מעין כ"א שזתים מימי המטר שמהספוס כבור שקורין
 אל 'גוב והיה כה כמו חלף ות"ק בעל הבית (והן היום שהיא
 שנת תר"ח לכ"ע לחכי שיעור לא הגענו) ומה כמס מאות שנים
 אחר ששמו קווית-הביא נהר מעין טב וע"ה לפה אר"ץ ונמשך
 והולך למקום אחר ששמו אל מאדיך ושס ככלעים בארץ עור יש
 מעין גדול נמשך על המרחלות ועל כתי עשירי עם ולא נודע
 מקורו מהיכן ושמעתי מגוי שמוס זמן נודע להס שהוא נמשך
 מפרת שהוא רחוק נאר"ץ דרך שלשת ימים ונודע להס זס על ידי
 הרועים כי היו מביאים לאן ונפל בנהר ההוא אכוכ שקורין
 שבאכיה וכהגיעס לאר"ץ ראו האכוכ ההוא כי היה להס כו סימן
 וכזה ידעו כי הוא נמשך מפרת .

במקום שדרים הנולדים שקורין גריידיה מזה זמן קדום
 היה שס קברי ישראל קודם שכנו שס כתיס והוא
 כמקום שמוכרוס שס החטין והכהניס מדקדקין על שאין סולכים
 לשס וכמה פעמוס חפרו יסודות וראו קברים מדרוס ללפון והיו
 כנכנסים מפחת באב אל נאיר גס קבלה כירוכו שכנגד כווכית אל
 'כאל היה שס קברי ישראל ומקרוכ היו כרהיס שתי מלכות וכרעס
 לתפ"ץ מרוכ העפר כעלמו והמקום ההוא קורין אותו לידוק הדין
 ומסס

זכרון דברי אר"ץ

ומשם מתחילין לומר ויהי נועם ואנא בכת לפני המח עד הקבר
ולכן אין ראוי לכהנים לעקס ולקטר הדרך כ"א שילכו בדרך פשוטה
ולא לעלות במקום הגבוה כי תחיהם בית הקברות גם במקום
אחד שקורין אל מיראן היה שם כתי קברות ולפי שהמקום רחוק
בעלו לקבור והיו משכרין הארץ לזריעה כשעה גרוש כשנה ופעם
אחת בקשו יותר מהגוי החוכר ובעל לזרוע בה והן היום נשכח
הדבר לגמרי.

באר"ץ

היה שם שמונה עשר כתי כנסיות וכל אחד יש לה
שם בפני עצמה וזה הבית הכנסת הגדולה אשר לא
נשאר לנו זולתה היתה נקראת ב"הכנ אל זפרא והשאר נחרבו ויש
מהם שעשו אותם הגוים לעלמס ומהידוע לנו היום כתי כנסיות
שהיו מימי קדם הם ארבעה אחת פי באב אל גרס וקורין אותה
ב"הכנ הככליים ועוד קמוך לאל קלעה יש שם 'גאמיע וקורין
אותו 'גאמיע אל חייאת ויש שם אבן כחובה בכחב אשורית שוקע
אבל הלשון בול ערבי ואני נכנסתי לשם וקריתי הכחב ו"ל דאריך
האדא אל חיט שנת תקנ"ג לשטרות (שזה היום שהיא שנת תר"ס
לכ"ע אלף ושש מאות ותמשה שנים) כנה אלמן קילל הכהן בר
כתן כלא אנ"רא ע"כ לשון כתב האבן . ואומרים העולם ששם גנוז
כתר תורה וגם בפרס שקורין אותו ביסתאן אל שנגרר יש כנסיה
שלהם והיא חרבה וקבלה בידינו ששם היה בית הכנסת והיו
יוצאים כליל שבת קדם ומתפללין שם וגם מקום שנקרא 'גאמיע
אל יזכי שמעתי שהיה שם ג"כ ב"הכנ ובית הכנסת הגדולה אשר
היום אנו מתפללין בה יש בה רוחב ג' אמה על ס' אמה מ"מ
וקבלה בידינו שמומן בית שני כבנית ויש אבן על חלון השני של
הפרדס של ב"הכנ מלך היכל משה ויש שם תוואריך משנת הפ"א
לשטרות (שהיא היום שנת תר"ס אלף ושש מאות ושבעה ושבעים)
ויש שם ז' היכלות על סדר אחד לצד דרום וההיכל שצד דרומית
מזרחית יש שם חלון וכחוכו כתר תורה ארבעה ויש תנ"ך ויש מהם
תורה לחוד ובאחד מהם כתוב שנמלא בשלל ירושלים ת"ו אבל לא
יש בהם תאריך ולפי הנראה שהם מוזמן קדמון ומי שיתחייב
שכונת התורה נשבע שם בהם והיא חזקה למשפחת בית דריון
אשר הם משיעין אותו ולא אחר ויש שם מערה וקבלה בידינו
ששם

ששם אליהו הנביא ז"ל נגלה ומדליקין שם נרות בעת ארה שיכוח
 על האדם כ"מ וגם האשה כשתכנס לחדש הששי וגם בערב
 כפור בעת המנחה היום נשים קמים מבין חנור וכירים ומתלופין
 בגדיהם ונכנסים בין האנשים להניח שמן במערה ההיא וכדאוי
 שהם מחטיאים את הרבים ואליהו ז"ל לא יתא לא ככבוד הזה
 והן היום מקרוב נתעוררו וראוי ה' וחושני שמו על הדבר הזה
 והכריוו שמי שירצה להביא שמן קודם ערביו"ה ו"ה ולא תהיה מלוא
 הבאה בעבירה ומי שיחזור המנהג הזה בודאוי חטא הרבים תלוי
 בו ואפי' שעי"ז יהיה הפסד לכ"ה כי יתמעט השמן כי אין ליכור
 עני או ירחיבו פתח הקטן של בית הכנסת העשוי לכהנים מן
 מדרש שיד עליו ואחר מן ז' היכלות הנו' יש היכל סחוס והטעם
 שהוא סחוס שמעתי מזקן אחד שפעם אחת ביום שמחת התורה
 הניחו לפני כל היכל ז' ספרי תורה מלובשים כסף והיו שמחים
 בשמחת התורה והולילו ס"ח לחוץ כ"ה והיו מברכין למלך בקול
 נעים ובין כך עבר שר העיר ונכנס לכ"ה ותעבור עליו רוח
 קנאה על הכבוד ההוא ועל גדול המקום ושכב בדעתו לעשות
 המקום ההוא כנסיה שלהם וילן שם עם קצת מיועציו והיו בלילה
 ההוא ילא מההיכל ההוא נחש גדול וכרך סביב לוארו ולא היו
 יכולין להתקרב אליו מארס שברוחו והיה השר ההוא לוועק ואינו
 נענם וקראו למר זקני הדיון ז"ל ובה וא"ל שמה חשבת על זה
 המקום איזה מחשבה רעה ה"ל כן אבל עכשוי אני מתחרט חרטה
 דמעיקרא ואדרכא אני עושה עמכם מכאן ולהבא טובה כפולה
 אז ה"ל הדיון להנחש לך חזור למקומך וחזר ונכנס להיכל ומאוחזו
 עת סתמו אותו היכל כי אמרו בודאוי אין זה נחש אלא מלאך קדוש
 שלוח מאת ה'. גם שמעתי שבתחילה היו החתנים יושבים שם
 ביום ש"ק ולא היו משלימין שנתם ומשו"ה סתמוהו אכן לא נודע
 אימתו נעשה דבר זה אם קודם המעשה הנו' או אח"כ וקרוב
 הדבר כי אחר מעשה זה של השר רבו להניחו פתוח ובראותם
 מעשה החתנים סתמוהו ומה שעשוי במקום הפתח מוחרב
 קבליוה כמו שעושים הישמעאלים במקום חפלתם שמעתי כי
 כבוא לולטין מוראד לפה אר"ץ בלכתו לכבוש בכל מור פרסיום
 אשר לקחה מירו פעם שנית שנת תמשת אלפים וש"ך לכ"ע

זכרון דברי אר"ן

ונכנס לב"ה הכ' הנז' וראה שלא יש שם שום ע"ז ורמיון וטורה אמר
ראוי להיות במקום הזה מוארב ולא ילא משם עד אשר תקבירו .
שנת חמשת אלפים קס"ב היא שנת אלף תשי"ב לשטרות כח
לאר"ן מלך פרס ושמו קמר לנד ושבה הנשים והרג
זקנים עם נערים והלך לדמשק ועשה ג"כ כך וחזר לאתר הפסח
לאר"ן ובאותן הימים בא לדוק אתד עמו וישב בקלעא והיו חוזה
יהודים לומדים עמו והיה מתבודד 'פיל קלעא ולא היה אוכל כשר
כ"א משבת לשבת וישב שם ז' חדשים וליל שבת הלכו התלמידים
ללמוד עמו וראו אותו שמת וכשהיה בחיים טוה שיקברוהו שם
במקומו וכן עשו פעם אחת היה עזרת גשמים בעולם והלכו
והתפללו על קברו ולא חזרו משם עד שארובות השמים נפתחו
ויהי הגשם על האר"ן והומרים כי סיבת ביאת קמר לנד לחלוב
לפי שהיה פה אר"ן מכסף והיה עושה כישוף ומביא לאשה המלך
ומחלול בה ולא היה יודע להוכיח הולכה פעם אחת נודע לו
שהים מביאה לאר"ן לפי שהביאה עמה פרו פסתוק שמין זה
לא כמלא בעולם כ"א באר"ן וכרוס קלעא . (מנאחי בכ"ו ישן) .
שנת חמשת אלפים ושר"ב שלח מלך הודו למלך העותמנלי
קודם שכבשה מלך אנגלוז מנחה פילים ויעברו באר"ן
כדו שיליכוס לארץ קושטא ואנשי אר"ן ראו אותם לחידוש גדול
על גדלם ועל כונתם וסיפר לו זקן אחד כי היה אז בן שש עשרה
שנה כי היו ממלאים מים בגרונם ושופכים על בני אדם הבאים
לראותן ואני ראיתי בס' מנחה כלולה כי בעת אשר ירצו לצוד
הפילים מהמדבר הולכים כמה כ"א ביחד והפילים דרכם לנוח
במדבר על חילנות ודועים להם ומה עושים אותן כ"א נוסרים
אותן חילנות ומניחין מהם מעט וכחלקים אותן כ"א לשני כחות
והולכים למרחוק ובין כך יבוא הפיל ונסמך על האילן ונשכר
האילן ונפול הפיל ואז רודפים הבת האחת על הפיל ושולפים עליו
חרב ועושים עצמם שרוצים להרגו וזה אומר חקכו ראשו וזה
אומר נחוקו ידיו ורגליו ובין כך הפיל מתפחד על עצמו הרכה
ואז באים בת השני וסס לוועקים על הכת הא' למח ויומח מה
עשה ומכים אותם ומגרשים אותם מעליו ואז הפיל שמה שמתה
גדולה ומכיר לאנשים שעשו עמו טובה ויהיה להם עכר עולם כל
ימי

ימי חייו ע"כ ומזה ילמד האדם ויכיר בטובת הכורה אשר מעדיף
טובו עליו ככל עת וככל רגע וישתעבד לעבודתו תמיד כל
הימים .

רחוק מאר"ן תשעה שעות יש כפר אחד שמו תידיף ואומרים
כי בקושטא אלל המלך כתוב תידיף אל יסוד ושם
כרמים של ענבים לרוב וחופרים אמה ככל מקום ויולא מעין
מים ויש שם בית הכנסת גדולה וקבלה בידנו שכעת אשר ילאו
מהנולא מעיר ככל בימי עזרא הקופר זע"ה בלא לכפר זה והיתה
מחליקת בישראל בענין חסרות ויתרות ואמר להם ארוננו עזרא
שכך ז"ל ואם לא תאמינו הריני כוחב ס"ת ומניח מקום שם הו"ה
ב"ה פנוי ומניחו ומלינו ויהי בבקר אס תמלאו ששם הו"ה כתוב
כהלכתו אז תדעו כי האמת אחי וכן עשו ותקמו דלת המערה
היה ויהי בבקר פתחו וראו שכל שם הו"ה כתוב בכחב יפה ונעים
ואז בנו שם ב"ה יפה אלל המערה ויש שם סמוך לכפר מעין
שהיה טובל גופו ארוננו עזרא זע"ה ונקרא המקום ההוא גם כפי
הגוים עין אל עזר וככל שנה בחדש אלול ותשרי וזאזים לשם
לזוהרם מי שנדר בעת זרה ומדליקין נרות שם על נשמתו וכשנת
התקל"ו נעשה מגפה ע"י רוח אל אלפר באר"ן והלכו לשם הרבה
מעם האר"ן כי לא שלט שם המשחית ועלו ג"כ סי' פראנקוס היו
וראו שכ"ה הנז' היה הרבה והשתדלו כרוב עוז באמצעות סי'
פראנקוס וה' הלליח בודס טרברו עם שר של מזרים אשר שלט
באר"ן בט"ו תמוז התקל"ב וילא משם

ועתה אותה בסדר כנין נאה ובאמת כי חימה גדול שלא נזכר נס
זה בדברי רז"ל כי לא מלאהתו בשום מקום וקבלתי מהרב אליהו
קלין ז"ל שקבלה בידו שזה שכחב בעזרא ח' ואקבלס אל הנחר
הכא אל אהוא ונחנה שם שלשת ימים זהו נחר אל דהב אשר סמוך
לכפר הנז' ואפשר לי לומר דמשו"ה האריך וכתב שחמו שם שלשה
ימים ראין נפקא מונה תידוש אלא לזכור להם נס הנעשה שם
בענין הס"ת וכתב מו"ה הסידר"ה ז"ל כי במזרים הישנה היה שם
ס"ת מכתובת יד ארוננו עזרא בבית הכנסת הישנה אשר שם והיו
נוהגים בו קרושה יתירם ופעם אחת בא א' וגנבו והוליכו בספינה
(וכודאי שכיון למכור אותה לגנוי המלך) ונשברת הספינה וטבע

זכרון דברי אר"ץ

הוא עם הס"ח ושמתיו שהרב הגדול מהר"ו קלון ז"ל הרכה
פעמים היה עולה לכפר הנו' לשלם נדרו והיה יושב ולומר אל
המערה ואתיא מכללל שהיה עולה לנכעה אחת אשר היא סמוכה
לכפר ונקראת שך מאקיל ויש שם למעלה טוון והיה יושב ולומר
שם תהלים כי קבלה בידו כי יפתח הגלערי קלת מעלמותיו נקברו
שם ויש שם טוון אחר ונקרא נביא יחזקאל ובאמת כי נביא יחזקאל
קבור בעיר חיליה הסמוכה לככל דרך ג' ימים ויש שם מקום יפה
אף נעים ומכבדן אחו גס כל הגוים ומאמינים בו ואפ' שבמקום
הנו' היה מתבודד בחיזה פעמים ולכן נקרא המקום על שמו וגם
אדוננו עזרא הוא קבור סמוך לכזרה ונקרא בפי הגוים אל 'גופיל'
שהוא הערב על שם שיזא ערב בעד ישראל ומכבדן המקום ג"כ
כל עובר ושם ויש שם סגולה כל מה שיניח שם האדם ויאמר אתה
הנביא הפקדת אלך דבר זה לא יוכל שום אדם לגנבו ויש שם כלי
נחשת ופסלים לרוב ואין אדם יכול לגנבם .

שנת

התק"ו ז' כ' לתרס כסלו התחיל השלב לירד בעירנו אר"ץ
ב' ימים ואח"כ נעשה קור גדול שלא יסוער ולא יוספר עד
שקראו המים בשפת הנהר כמו ב' אמות מכל זר ולנסיון הניחו יין
בכלי אחת האויר ונקרא ועכשוו אין לנו יולאוי' אחוץ לבית מפני הקור
ובדרך היו באים שני גוים ונקפאו ונעשו כאבן וגבר עוד אר"ץ
עד שקראו כל מים שבנהר קויק ונהר פרת נקרא ג"כ ועברו
בתוכו כסוסים ונהר יבוק שנקרא אל עאלני עברו בתוכו כסוסים
ובעיר ככל ובזרה אשר מימיהם לא ראו שלג ירד להם שלג ולזכרון
חקעו יתרות בהרקאל על מים הקרושים ויעשו שם אהל ויבשו
שם חילות התמרים לחלפים ולרככות כמו שיבש בעירנו כל עץ
עושה פרי ובפרט הגפן והזית עד שלא נשאר אחד מריבות
ה' ויילנו מכל זרה ולוקה . (כן מצאתי בכ"ו) .

שנת

התקכ"ז נעשה דבר כ"מ וגם יוקר השעורים לרוב ורעל
אל לתס בשלשה גרוש וחצי והיה הריול פרנג'י באותו
זמן כשני גרוש וחצי ומדת החטים שנקרא שנכול במתה גרוש ולא
היה נמלא . (גם זה בכ"ו) .

שנת

התקמ"ז נעשה ג"כ דבר ויוקר השעורים לרוב ולא היה
נמלא לתס פת והיו אוכלים לימוקים ושקדים ושאר
דברים

זכרון דברי אר"ן

ע

דברים והיה נמכר משקל הלחם ג"כ בשלשה גרוש וחצי כשימלא להם ובשנת התקמ"ח נעשה לקוח השמש ולקה ממנו הרבה עד שזמננו נעשה חזק ואפלה וסגרו החנויות בשוק.

שנת התקמ"ב מיום כ' אל שבועות החסיל להויה דבר ומשך עד חדש אלב גם בשנת התקמ"ז נעשה דבר כ"מ והוא שנה שמלך בה מלכנו לולטאן מחמוד.

שנת התקע"א נראה בשמים כוכב והיה יולא ממנו פיולין הרבה מכבדת הכית ועלה כך זמן מרובה ובלאותו עת היו שלטים הרגליים והיו גזלין וחומסים כיום וכלילה והיו העולם אומרים שזה סימן שיתכבדו הרגליים כמטאפי השמר וכן היום שבשנת קע"ג בא שר מקושטא והשמיר הגדולים והשאר ברחו להם אף שאפשר שהחזון שוא.

שנת התקפ"ק בחדש חסון קמו אנשי העיר על שר הכא מקושטא מרוכ החמס שהיה לוקח ממונס והוא היה מושכו חוץ לעיר והיה לו מעט חיל בחוק העיר ולפי שראו עלמס במצור שרפו השוקים כי אמרו אולי יוכלו להמלט ונאכד ממון ובחורות לרוב ונעשה מצור קרוב למאה יום ומחו שנים מישראל מסיבת המצור ואח"ך קיבץ עליהם חיילות לרוב וכבש העיר אכן ולא נעשה שלל בעיר וה' רוחם עלונו שכל המצור לא נחסר לנו ועומזון כי היו החטים של השר בחוק העיר והיו מוכרים הרטל להסם כגרוש אחר.

שנת התקפ"ב ז"ך לחדש אלב נעשה רעש גדול ונפלו בתים הרבה והעליות כמעט שלא נשאר בהם עד אחר ומחו ברבע אחר קרוב לשש מאות נפש מישראל מלבד שזה נשכרם רגלו ומפיקתו וישבו בפרדסים והניחו אורלים כאשר הנה ונשללו זרבה וכישיבתם בפרדס נחרבה העיפוש ומהם שנחלו ומחו ומהם נחבסו עיניהם ואח"ז עשו בתים כימות החורף מהדפים ואותה זרבה היו בשמים מרובים ואין בית שלא היה דלף טורד בו ואפילו עשירי עם וטרם מכה לין רפואה פרת כי באותה שנה היה גדול רטל של הקמח בשנים עשר פרוטה ונעשה באותה שנה שא ומתן ורווח לרוב ועד היום והיה רעש ככל שנה פעם או שנים אכן של"ית לא ויזק.

זכרון דברי אר"ן

שנת

האר"ן בעיר אחת סמוכה למלאטוויה ורד להם מן השמים חטים והיה ממטר עליהם כמו שתי שעות ועשו ממנו פת אכול ושכרע אכן היו דומין לחב אל עונו ולא היו דומים לחטים שלנו ואפשר לפי שהיו שרונים במים נשחנה מרהיטם ואין כל חדש אחת השמש דהכו היתה במנחות דף ס"ט בעי ר' זורא חטים שירדו בעכוים הם כשרים למנחות ופי' רש"י שירדו בעכוים עם המטר כששתו העכוים מן ים אוקיינוס כלעו ספינה מלאה חטים וכעני כס"ס ומל' איכה כהאי גוונא אין דערו טויעא ירדו לו חטים מן העכוים רום שני טפחים בארץ ג' פרסאות ארכה ורחו' פי' שס' דלא כמו שפי' רש"י אלא שירדו החטים דרך נס על דרך מה שאמרו בסנהדרין כי ר"ש כן חלפתא היה מהלך בדרך פגעו בו אריות והיו נואמים עמר בתפלה לפני ה' אמר הכפירים שואגים לטרף ירדו לו מן השמים בהמה חתוכה לשמים אכלו חתיכה אחת ושבעו והניחו האחרת נשא אותה על כתפו והביאה למדרש שאל להם חתיכה זו אסורה או מותרת א"ל אין דבר טמא יורד מן השמים.

שנת

ד' אלפים ושמונה מאות וארבעה ושבעים מלך נור אל דין על אר"ן ואנטווכיא וסביבותיה וכבשה מיד הנוצרים עד מרעש ועזו ואחר כ"ב שנה נעשה רעש גדול באר"ן וסביבות דמשק וטרכלוס וחמא ולדקויה וכולם טבעו בארץ שעריה ובקמא היו חמשים נערים ישמעאליים כבית הספר ונפל עליהם הבית ומתו כולם ולא בא שום אדם לשאול על בנו כנראה שנס אחיבה ואמס מתו: (ס' יוחסין דף קי"ג) ע"כ זכרון דברי אר"ן אשר העתקתי מדברי הימים. ה' וזכנו לכתוב ולחבר ספרים לעבודתו ות' תמוד כל הימים. ונהיה חיים וברואים וקיימים. אכ"ר:

3-

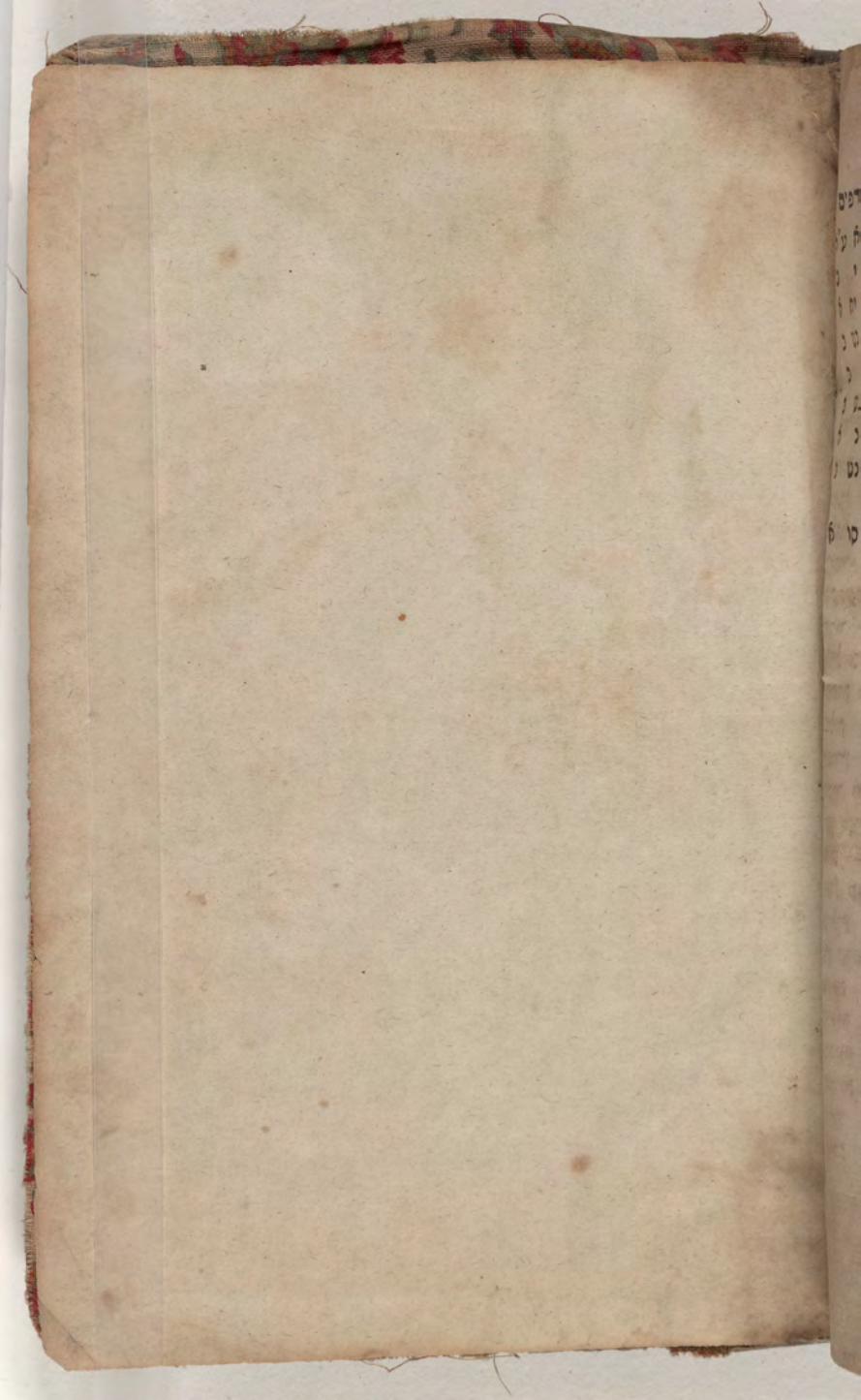
תו של בע

מפתחות

לספר הולך תמים ופועל צדק למצוא דברי
 חפץ לכל אשר ימצא שם בד"ק

דשים
 א ע"א
 ו כ
 י א
 יכ כ
 טו כ
 יט א
 כא כ
 כד א
 כז א
 כט א
 לכ א
 לה א
 מא א
 מב כ
 מז א
 מח כ
 נב א
 נד א
 נט א
 סב א
 סר א
 סו א

מוסרים ומדות
 אמונה
 כיטול עסק התורה
 בלבול
 דיבור
 הכנסת אורחים
 וידוי
 זלזול כחכירו
 חמדת הממון
 טליח
 ייסורין
 כיבוד אב ואם
 לשון הרע
 מילה
 ניכול פה
 סבולות
 עין הרע
 פרכסה
 לניעות
 קפדנות
 רחמנות
 שבועה
 תשובה

Handwritten cursive script on aged paper, possibly a page from a book or manuscript. The text is arranged in four lines, though the characters are highly stylized and difficult to decipher. The script appears to be a form of early modern cursive or a specific regional dialect. The paper is heavily stained and discolored, particularly with brown spots and water damage, especially on the right side. The binding of the book is visible on the left edge.

901
901
901

